

שימו לב!
5 שנים
המחיר
ניתן לשלם בנדרים כיום ונקודות

גיליון מוקטן למרשת צו- כרה | תשפ"ד

אמוּסָה

אוסף גליונות מבית צוף הוצאה לאור

בין הצולה לגאולה

חשבתי דרכי | עינינו גל | פניני הלכה

מבית סוהר בורחים!!

הגאון רבי אליהו דיסקין - נחל אליהו

הרב כזה צדיק, האם הוא מבין
שיש אנשים שנמצאים במקום אחר?
אז נברו

אש תמיד

הרה"ג חנוך דרוזי - חנוך לער

תורה שבעל פה

מחשבות טובות

דרכי חינוך הילדים

במשנתו של מרן הגרי"ג אדלשטיין זצוק"ל
אוסף הדרכות והנהגות מורחב

כל העוסק בתורה אינו צריך לא חטאת ולא אשם

הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר -
שיחה שנאמרה לאחר ימי הפורים

התנאים להשפעת התורה על האדם

הגאון רבי יונתן אבר - תורת המידות

מחשבות טובות
מקנת יהוסף
לקראת
שנת
מלכתא

לדעת
נחל
אליהו
יעלית חן

פניני הלכה
תוספת
שבת
מחשבות טובות על חייך

מחשבות טובות
[אז נדברו]
עומק הפשט

עינינו
גל
חנוך
לנער
אוסף הדרשות והנהגות

חשבתי דרכי
ועד ליל שבת
סאטמר חסד לאבדום

עיניך תהזינה מישרים

כתובת המייל לשליחת תמונות - osef900@gmail.com

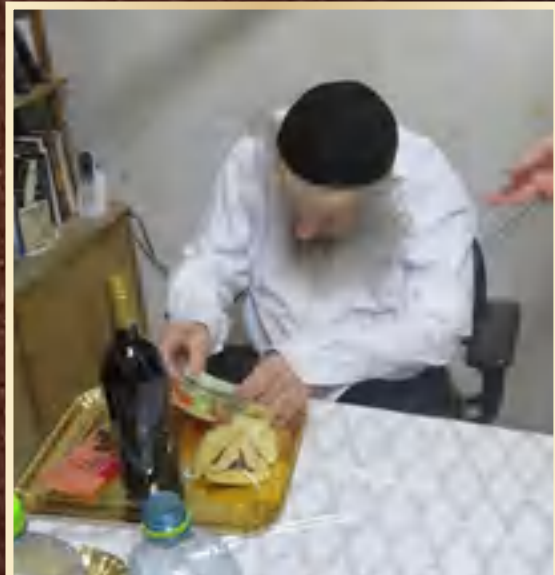
השבוע במחיצתו של רבינו מרן ראש הישיבה הגר"ד לנדו שליט"א

בשמחת הברית לנכדו של הגאון הגדול
רמ"ש קליין שליט"א

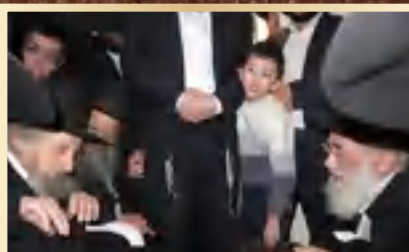
בקריאת המגילה

מכין משלוח מנות לעמיתו מרן הגרמ"ה הירש שליט"א

מרן רה"י הגרמ"ה הירש שליט"א
בתפילה במניין בביתו למחרת פורים דמוקפין

בניהום אכלים
אצל הגאון הגדול רב"ד דיסקין שליט"א

השבוע במחיצתו של מרן ראש הישיבה הגרמ"ה הירש שליט"א

במסיבה בהיכל הישיבה. לצד ראשי ורבני הישיבה שליט"א

בנתינת מחצית השקל

בקריאת המגילה

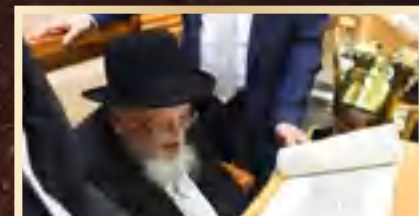

הגאון הגדול רבי מאיר גריינמן שליט"א בקריאת המגילה

פורים במחיצת ראש הישיבה מרן הגרמ"צ ברגמן שליט"א

בתפילה על תומכי ישיבת רשב"י
כיום הפורים

בקריאת המגילה

הגאון הגדול רבי אריה לוי שליט"א בקריאת המגילה

מקבל משלוח מנות ע"י שליח מהארמור"ר מבעלזא שליט"א

תזכין הענינים

אוסף הפרשה

- 53 שיעור חומש
מאת הגאון הגדול
רבי חיים פיינשטיין שליט"א
-
- 55 נחל אליהו
משיעורי הגאון רבי אליהו דיסקין שליט"א
-
- 57 יעלת חן
הגה"צ יצחק שמואל גמזו שליט"א
-
- 59 בנתיבות העיון
מהרה"ג ר' אהרון שורצר שליט"א
-
- 61 מענה יחזקאל
הרה"ג ר' יחזקאל הרטמן שליט"א
-
- 64 לקראת שבת
לקט נבחר מתוך העלון
הנפלא של "דרשו"
-

אוסף ההלכה

- 35 עומק הפשט
דיוני הלכה אקטואליים
-
- 39 פניני הלכה
מראשי ורבני החבורות בישיבת מיר
-
- 45 תוספת שבת
מעלת השבת וקדושתה
-
- 47 מחשבה קצרה על הדף
תפיסות עומק על סדר הדף היומי
-
- 50 מבחני לדעת
מבחן בדף היומי, במשנה ברורה
ובחפץ חיים ואהבת חסד
-

אוסף הדעת

- 5 משנת רמ"ה
מין ראש הישיבה
הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א
-
- 7 חשבתי דרכי
נקודות אור במשנתו של
הגאון הגדול רבי משה שפירא זצ"ל
-
- 9 ועד ליל שבת
מאת הגאון הגדול
רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
-
- 11 מאמדי חסד לאברהם
הגאון רבי אורי יצחקי שליט"א
-
- 13 עינינו גל
מאמרי עין לא ראתה
-
- 17 תורת המידות
הרה"ג רבי יונתן אבר שליט"א
-
- 19 חנוך לנער
הרה"ג חנוך דרורי שליט"א
-
- 21 אוסף הדרכות והנהגות
שקבלו כמה מתלמידי
מין ראש הישיבה זצוק"ל
-
- 25 אמונה בין בתרי הפרשה
תובנותיו של
הרה"ג מרדכי דוד נויגרשל שליט"א
-
- 26 מחשבות טובות
מענה לבני הישיבות בנתיבי העליה
-
- 27 אז נדברו
מחשבות לבני הישיבות
-
- 33 תנאים ואמזדאים ומשנתם
מאת הגאון רבי מיכאל סורוצקין שליט"א
-

בכל נושאי האוסף ניתן לפנות בטלפון
02-5028765

ניתן להעביר תרומות וכן לשלם עבור קניית גיליונות
"בעמדות נדרים פלוס" או "קהילות" בחיפוש קופת "אוסף גיליונות

"וכן בהעברה בנקאית לחשבון "הילכתא ע"ר
בנק מרכנתיל (17) סניף 734 מספר חשבון 85778

ניתן לקבל קבלה מוכרת במס לפי סעיף 46
על כל תרומה לאוסף גיליונות
(למעט תשלום על פרסום או קניית גיליונות)

תרומה טלפונית בנדרים פלוס: 03-7630543 מס' 1335
תרומה טלפונית בקהילות: 073-2757000 מס' 9641

ניתן להצטרף לרשימת תפוצה לקבלת 'אוסף גיליונות' ושאר גיליונות במייל
יש לשלוח בקשת הצטרפות לכתובת המייל של 'אוסף' ולפעול לפי ההנחיות

מערכת 'אוסף גיליונות'
9518479@gmail.com

ראש המערכת:

הרב נתן פלדמן שליט"א

חברי המערכת:

הרב צבי קנול שליט"א

הרב חיים וכסלר שליט"א

הרב משה הכהן שליט"א

הרב יוסף בן יהודה שליט"א

הרב עקיבא יוסף לוי שליט"א

הרב יוסף שלמה בייפוס שליט"א

הרב בנימין גינזבורג שליט"א

הרב אליעזר וייס שליט"א

מבית 'צוף'
הוצאה לאור

נתן פלדמן

אוסף גיליונות מופיע בסיוע
הילכתא- לדעת לחיות כהלכה

משנת רמ"ה

ממשנת רבינו מרן ראש הישיבה הגאון רבי משה הלל הירש שליט"א

פרשת צו - פרה תשפ"ד

הוראת שעה

שו"ת בעניני ישיבות

שאלה: יש הורים שעומדים להכניס בנים לישיבה קטנה, ורוצים לדעת איזה נקודות חשובות לחפש, מה חשוב במיוחד בשנים הללו.

תשובה: צריכים לחפש שיהיה לו שם רב שיתמסר אליו, ולא רק שעושה את העבודה שלו ובורח, אלא שבאמת חושב על התלמיד, ואיכפת לו ממנו. כמו כן צריך שיהיה יכול לדון כל אחד לפי רוחו [כעין שמצינו אצל 'הושע], לפי הכישרון שלו ולפי הרוח שלו, כגון, כשיש תלמיד שהוא מאוד שברירי לא צועקים עליו! הרב צריך לתפוס את זה. וכן כשרואה תלמיד שמנדנד לו הרבה בשיעור, הרב צריך להבין שהוא לא סתם בא להטריד אותו, אלא הוא באמת לא מבין.

הרב צריך לבטל את עצמו, ולא לחשוב על האנוכיות שלו. עליו לחשוב כיצד יוכל לטפל בכל אחד לפי מה שהוא, לפי הכישרון שלו, לפי הרגשות שלו, לפי כל האישיות שלו.

וכן צריך שהרב ידע איך ללמד את הגמרא היטב, בשפה ברורה, להסביר טוב, שהתלמיד יצא מהשיעור עם 'גישמאק', וכך יגרום לו לאהוב את הגמרא.

כמו כן צריך לבדוק היטב לשלוח רק למקום שיש חברה טובה, שכן חברים רעים יכולים להרוס הכל, וכן צריך לשלוח למקום של יראת שמים.

בסיכומי של דבר צריך שיתקיימו במקום ארבעה תנאים: א. שהרב שם יודע ללמד היטב. ב. שהוא מבין לנפש התלמיד. ג. שהחברה שם טובה. ד. שהמקום הוא של יראת שמים.

שאלה: האם כדאי לבחור במקום שלומדים בו הרבה סדרים וברמה גבוהה.

תשובה: הדבר החשוב ביותר הוא שהבחור יבין בצורה ברורה ובהירה! יש מקומות שלומדים הרבה תורה, והבחור יכול אפילו לחזור על הדברים, אבל הוא מבין אותם רק בהבנה של תשעים וחמש אחוז, ומי שלא מבין חושב שהבחור אכן יודע היטב, אבל מי שמבין לעומק רואה שחסר לו חמש אחוז בהבנה, ומחמת חיסרון זה אין לו הנאה שלימה מהלימוד, כי בסופו של דבר הדברים לא ברורים לו כל הצורך. אי אפשר ליהנות מלימוד אלא באופן שהכל 'קלאר', ברור ובהיר, אז הלימוד הוא חי ונותן שמחה ללומד, ואם לא אין שמחה, ולכן חשוב מאד שהרב יקפיד שהלימוד יתאים למדרגת התלמיד. יש לפעמים תחרות בין מקומות היכן לומדים יותר 'מפרשים', והרבה פעמים זה דבר לא טוב, שכן עיקר המטרה היא לא ללמוד הרבה מפרשים, אלא שהתלמיד יתפוס את הלימוד בצורה ברורה ובהירה.

שאלה: ראש הישיבה הזכיר שהחברה טובה זה דבר חשוב. איך אפשר לדעת שזה מקום שמור ומתאים וכדאי ללכת.

תשובה: אין לדיין אלא מה שענינו רואות. אבל סוף כל סוף רואים איזה בית יש יותר יראת שמים ואיזה פחות. כמו כן ניתן להסתכל על הילדים או הבחורים הלומדים שם ולראות איך הם מתפללים, איך הם מדברים, באיזה לשון. וכן צריך לקחת בחשבון את הבתים מהם הם באים. בדרך כלל יש חזקת כשרות, אבל צריכים להיות עם עיניים פקוחות במקסימום שאפשר לעשות.

שאלה: האם עדיף להיות 'ראש לשועלים', או 'זנב לאריות'.

תשובה: חז"ל כבר אמרו, מה אתה שואל אותי... אבל מסתמא יש יוצא מן הכלל. צריך להכיר את התלמיד ולדעת מה טוב בשבילו. יש אחד שכדי שירגיש טוב הוא צריך להיות 'ראש לשועלים', זה מה שטוב לו, ואם הוא יהיה 'זנב לאריות' הוא יישבר מזה, ויש שטוב לו להיות 'זנב לאריות'.

על ידי קיום החוקים מתבטלים לקב"ה זוזים לעמל התורה

אינו כלום, אבל הענוה כלפי בני אדם היא בגדר 'גזירת מלך', שאף על פי שהוא גדול בהרבה מחבירו מכל מקום צריך להקטין עצמו כלפיו.

מתבאר מתוך דבריו, שענוה כלפי הקב"ה היינו התבטלות מוחלטת, אבל כלפי בני אדם צריך רק להשפיל את עצמו, אך לא צריך להרגיש שאינו כלום. ומעתה יתכן לפרש בזה את החילוק בין 'עפר' ל'אפר', שעפר יש לו איזו ממשות, וכך צריך לנהוג כלפי בני אדם, וכמו שאומרים בתפילה 'ונפשי כעפר לכל תהיה', דהיינו שהאדם צריך להשפיל את עצמו בפני כל אחד, ולהסכים ש'ידרכו עליו', אבל סוף סוף הוא גם משהו. אבל 'אפר' זה ביטול מוחלט, כמו אפר שהוא כלום, וזו ההנהגה של התבטלות מוחלטת שצריך האדם לנהוג כלפי הקב"ה, שהרי בלי הקב"ה האדם אינו כלום, ממש ביטול והעדר מוחלט.

ומעתה, אחר שנתבאר ש'אפר' היינו ענוה כלפי הקב"ה, מובן ההקשר בין 'אנכי עפר ואפר' לאפר פרה אדומה. שכן מצוות פרה אדומה היא 'חוק' בלא טעם, והאומות מלגלות עליה, ואילו לא היינו יכולים לקיים את מצוות פרה עם כל החשק והמרץ והשמחה, הקב"ה לא היה נותן לנו את המצוה הזו, אבל מכח זה שאברהם אבינו היה 'אפר' והתבטל לגמרי לקב"ה, איזו גם אנחנו יכולים להתבטל לגמרי כלפי הקב"ה, וממילא אין לנו שאלות על טעמי המצוות, כי אנחנו מבינים שמה שרצון ה' זה מה שצריך לעשות, בין אם מבינים ובין אם לא. וגם אין אנו מתפעלים מכל הלגלוגים של האומות, כי אנו יודעים שזו טיפשות לנסות להבין את החוקים, מאחר ואנחנו אפס כלפי הקב"ה, ובלעדיו אין לנו כלום, והוא זה שמקיים אותנו בכל רגע ורגע, וממילא אנו חייבים לקיים את רצונו בלי לשאול שאלות. וגם מצד הכרת הטוב אנחנו חייבים לקיים כל מה שהוא אומר, בין אם מבינים ובין אם לא.

ועל פי זה מתבאר מה השייכות בין 'החוקים' לעמל התורה, שכן על ידי החוקים אנו מתבטלים לקב"ה, וזוזים משום כך לעמל התורה, שכן כשם שביארנו (בשיחה לפרשת פקודי) שכדי לזכות לתפילה צריך התבטלות לקב"ה, כך גם כדי לזכות לעמל התורה צריך התבטלות לקב"ה.

אנחנו צריכים לחשוב! להתחיל לחשוב מי אנחנו, למה אנחנו פה בעולם הזה, מה המטרה שלנו, להבין שאנחנו צריכים להקריב. כולם רוצים חיים של תורה, חיים של עלייה, לדעת את כל התורה כולה, אבל בלי הקרבה זה לא שייך! וצריכים להתחזק גם בתפילה, גם בעמל התורה, וגם בלימוד המוסר, ואז אפשר לזכות לתורה. 'אין התורה מתקיימת אלא במי שממית עצמו עליה', וכפי הדרגה שהאדם 'ממית עצמו', כך הדרגה ש'התורה מתקיימת' בו. הקב"ה יעזור שנזכה לדרגה של 'ממית עצמו עליה', ובכך נזכה שהתורה תתקיים אצלנו.

פרשת פרה מתחילה במילים (במדבר י"ב) 'זאת חוקת התורה'. ובהמשך הפרשה (שם פסוק י"ד) נאמר, 'זאת התורה אדם כי ימות באהל', ואמרו על כך חז"ל (ברכות סג) 'מניין שאין דברי תורה מתקיימין אלא במי שממית עצמו עליה, שנאמר זאת התורה אדם כי ימות באהל'.

ומצינו מקרא נוסף העוסק בעמל התורה, בתחילת פרשת בחוקותי, שם נאמר (ויקרא כ"ג) 'אם בחוקותי תלכו', ודרשו חז"ל [בפסיקתא שם] 'שתהיו עמלים בתורה'. וזה אומר דרשני, שבשני המקומות בהם התורה רומזת על עמל התורה, נזכר ענין זה בכלל ה'חוקים', זאת 'חוקת' התורה, אם 'בחוקות' תלכו. ויש לברר מה הענין בזה.

וכדי לבאר העניין יש להקדים את דברי הגמרא בחולין (פ"ח), 'אמר רבא, בשכר שאמר אברהם אבינו ואנכי עפר ואפר' (בראשית י"ח כ"ז) זכו בניו לשתי מצות, אפר פרה ועפר סוטה'. וצריך ביאור, מה השייכות בין אמירת 'אנכי עפר ואפר' של אברהם אבינו, לכך שזכינו לאפר פרה ועפר סוטה.

והנה הגר"י מסלנט (בספר אבן ישראל דרוש ז' עמ' 31) הקשה סתירה בין דרשות החכמים, שכן במסכת חולין (פ"ח) כתוב, 'גדול מה שנאמר במשה ואהרן יותר ממה שנאמר באברהם, דאילו באברהם כתיב ואנכי עפר ואפר, ואילו במשה ואהרן כתיב ונחננו מה'. ומבואר מדברי הגמרא, שמשה היה גדול מאברהם אבינו במעלת הענוה, שכן משה אמר 'ונחננו מה', שמשמעות הדברים היא שאינו כלום, ואילו אברהם אמר 'אנכי עפר ואפר', שהוא דבר שיש בו איזו ממשות. אבל בילקוט שמעוני (בהעלותך רמז תשל"ט), דרשו את המקרא (במדבר י"ב) 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה', ודייקו 'מכל האדם אשר על פני האדמה' - ולא מאבות'. ומתבאר מכך שהאבות היו גדולים ממה רבינו במעלת הענוה.

ותירץ הגר"י מסלנט, שיש שני עניינים בענוה, יש ענוה כלפי ה' - שאדם מרגיש שאינו כלום לפני ה', ויש ענוה כלפי בני אדם - שאינו מתנשא על חבריו, אלא משפיל עצמו לפניהם. ומשה רבינו היה גדול מהאבות במעלת הענוה כלפי הקב"ה, שהרי כלפי זה אמר 'ונחננו מה לא עלינו תלונותיכם כי על השם' (שמות ט"ז ח), וכן אברהם אמר 'אנכי עפר ואפר' כלפי הקב"ה, אבל הפסוק 'והאיש משה עניו מאד מכל האדם אשר על פני האדמה', נאמר כלפי מה שמשה לא הקפיד על מי שדיבר עליו, דהיינו ענוה כלפי בני אדם, וזוה סובר המדרש שהאבות היו גדולים יותר.

וכתב שם הגר"י ס' בביאור החילוק בין ענוה כלפי הקב"ה לענוה כלפי בני אדם, שענוה כלפי ה' היא התבטלות גמורה, שהאדם הוא אפס מוחלט, וענוה כזו נובעת מהכרה בגדולת הבורא, ולפיכך קל יותר להגיע אליה, שהרי כלפי גדולת הבורא האדם באמת

עיונים בפרשה

עבודותיו במחשבת פיגול, וכדי שיהיה נחשב שנעשו עבודותיו במחשבת פיגול צריך שבאחד העבודות יחשוב המחשבה דחוץ לזמנו ולא יחשוב באחד מהם מחשבות אחרות, ואם באחד העבודות חשב מחשבה אחרת כבר אין על עבודותיו השם שנעשו במחשבת פיגול.

אבל המיעוט דלא קרבו כל מתיריו אינו בעיקר חלות הפיגול אלא רק מיעוט מחיוב כרת, כיון שכדי שיחול הפיגול אין צריך שיעשו בו כל העבודות, אלא סגי בהא דהעבודות שנעשו בו שהם עבודותיו נעשו במחשבת פיגול, ולכן אם חישב באחד מהעבודות הראשונות מחשבת חוץ לזמנו חל מיד בקרבן חלות פיגול אלא דאין בזה חיוב כרת כיון שלא קרבו כל מתיריו, ואע"פ שכבר חל בקרבן הפסול פיגול אם יעשה בו עוד עבודה במחשבה אחרת יפקע מזה הפסול פיגול, כיון שבמצב זה עבודותיו כוללות את העבודה הזו שנעשית במחשבה אחרת וממילא כבר לא נחשב שנעשו עבודותיו במחשבת פיגול.

ולפי"ז מתבאר שיש כאן שני דינים בדין פיגול הדין לא ירצה שצריך שיקרבו כל מתירו שהוא דין לענין החיוב כרת, דאף שחל פיגול בקרבן בגלל שחישב בכל העבודות שעשה לשם פיגול מ"מ אין חיוב כרת בזה, והדין לא יחשב שלא יערב בו מחשבות אחרות שהוא בעיקר חלות שם פיגול, דחלות פסול פיגול הוא רק אם חישב בכל העבודות רק מחשבה זו ואם חישב באחד מהם מחשבה אחרת הוא מבטל השם פיגול מהקרבן, וא"כ לדעת הרמב"ם אין הדין לא יחשב תלוי בדין לא ירצה, ודלא כדעת רש"י והר"ב.

מיהו הר"ב כתב דמקור הדין דבעירב מחשבה אחרת פסול הוא מקרא דלא ירצה דילפינן מינה דלא נעשה פיגול עד שקרבו כל מתיריו, ולכאוי תמוה דהא בגמ' מבואר דדין זה נלמד מקרא דלא יחשב, וצריך לומר בדעתו דאף הדין דלא יערב מחשבות אחרות ילפינן לה מקרא דלא יחשב, מ"מ לולי הלימוד מלא ירצה דלא חשיב פיגול עד שיקרבו כל מתיריו לא היה שייך שיהיה הדין דלא יחשב שלא יערב מחשבות אחרות, והיינו עפ"י המבואר בדבריו דגדר הדין דקרבו כל מתיריו הוא שהחלות פיגול חל רק לבסוף לאחר שנעשו כל הדין עבודות, וממילא י"ל דס"ל דאם החלות פיגול היה חל מיד בשעת העבודה שחישב בה כבר לא היה שייך לומר שאם חשב בעבודה נוספת מחשבה אחרת יתבטל השם פיגול שחל בקרבן.

אמנם בדעת הרמב"ם נראה דהדין דלא יערב בו מחשבות הוא דין בפני עצמו ואינו שייך כלל להדין דקרבו כל מתיריו, דהדין שלא יערב בו מחשבות אחרות הביא בפרק ט"ו מהל' פסולי המוקדשין, והדין שצריך שיקרבו כל מתיריו הביא רק בפרק י"ח, ועוד דלגבי הדין דעירב בו מחשבה אחרת כתב דלא הוה פיגול אלא פסול, ואילו בדין קרבו כל מתיריו כתב רק דאינו חייב כרת אם אכל ממנו קודם שקרבו כל מתיריו, ומשמע דגם לולי זה שקרבו כל מתיריו הוה פיגול רק שאין בו חיוב כרת.

ונראה לבאר דס"ל להרמב"ם דהדין זה דלא יערב בו מחשבות אחרות הוא הפקעה בעיקר חלות הפיגול, וגדרו הוא דחלות הפיגול חל בקרבן שנעשו

ואם האכל יאכל מזבח שלמיו ביום השלישי לא ירצה המקריב אותו לא יחשב לו פיגול יהיה [ז,יח]

בגמ' זבחים כ"ח, מוקמינן האי קרא במחשב לאכול מבשר הזבח חוץ לזמנו, דע"י מחשבה זו מתגל הקרבן והאוכל ממנו בכרת, ומהא דכתיב לא ירצה ילפינן דכהרצאת כשר שאינו מוכשר עד שקרבו כל מתיריו כך הרצאת פסול שאינו נעשה פיגול עד שיקרבו כל מתיריו, ומהא דכתיב לא יחשב ילפינן שלא יערב בו מחשבות אחרות, והיינו שאם מלבד המחשבה דחוץ לזמנו חישב גם חוץ למקומו לא חשיב פיגול ואין בזה חיוב כרת.

במתני' כ"ט, איתא דבשחט קיבל הוליה או זרק חוץ לזמנו הוה פיגול וחיביים עליו כרת ובלבד שיקרב המתיר כמצותו, ומבואר שם דלא קרב המתיר כמצותו היינו דחשב בעבודה אחרת מחשבת חוץ למקומו או שלא לשמן בפסח וחטאת, ובכה"ג הוה פסול ואין חיביים עליו כרת

ולכאוי הדין דמתני' הוא דילפינן מלא יחשב דלא יערב בו מחשבות אחרות ואם עירב אין בו כרת, ואע"פ דמבואר ברש"י (ד"ה רבי יהודה) דבעירב מחשבה אחרת חשיב לא קרבו כל מתיריו, וכן מבואר בדבריו לעיל (דף כ"ז, ב ד"ה חזר וחישב), צריך לומר בכוונתו דאחר דילפינן מלא יחשב דכה"ג אין בו כרת אמרינן דגדר הדין הוא משום דלא חשיב קרבו כל מתיריו, אבל לולי הלימוד מלא יחשב הו"א דכיון דס"ס נעשו בו כל העבודות חשיב קרבו כל מתיריו ויש בו כרת.

משנת הישיבה

עבודת התפילה - ה - מדוע יש צורך בתפילה?

דארעא, ודרך מלכותא דארעא כך היא, שכאשר אדם נכנס לפני המלך לבקש דבר מה, ומראה למלך שהוא תלוי רק בו ומבקש ממנו רחמים, הרי שבכוחו לשנות את רצון המלך. אמנם זה יתכן רק אם המבקש נכנע לחלוטין בפני המלך, אבל אם המבקש מרגיש שהדבר תלוי גם בו, ואינו נתון לגמרי לחסדיו של המלך, אז ודאי שבקשותיו לא יעשו כל רושם על המלך.

מאידך, אף לדעת הנתיבות שיש כח בתפילה לפעול, מסתבר שאין זה אלא על פי הכלל של מלכותא דרקייעא כעין מלכותא דארעא. כי לא כל תפילה יכולה לפעול, אלא רק אם האדם מבקש בצורה של הכנעה ומרגיש שהוא תלוי לגמרי בקב"ה, אז יש לתפילתו כח לפעול.

דעה נוספת בענין זה היא דעת הרמח"ל (דרך ה' חיד פ"ה), שכתב שענין התפילה ימן הסדרים שסידרה החכמה העליונה הוא, שלהיות הנבראים מקבלים שפע ממנו יתברך צריך שיתעוררו הם אליו, ויתקרבו לו, ויבקשו פניו, וכפי התעוררותם לו כן יימשך אליהם שפע, ואם לא יתעוררו - לא יימשך להם. והנה האדון ברוך הוא חפץ ורוצה שתרכבה טובת בראויו בכל זמניהם, והכין להם עבודה זו דבר יום ביומו, שעל ידה יימשך להם שפע ההצלחה והברכה, כפי מה שהם צריכים לפי מצבם זה בזה העולם.

נמצא לדעת הרמח"ל, שהתועלת של התפילה מיוסדת על הכלל שככל שאדם קרוב יותר לקב"ה כך ראוי הוא לקבל ממנו יותר, ומאחר שעל ידי התפילה מתקרב האדם לקב"ה, ממילא זוכה הוא לשפע רב יותר. אמנם אין כוונתו כדעת השבילי אמונה, שעל ידי התפילה האדם מתעלה לדרגה גבוהה ונהיה יותר 'ראוי', אלא כוונתו שההתקרבות וההתבטלות לה בעבודת התפילה היא עצמה הסיבה לקבלת השפע.

ומכל מקום, לכל הדעות נראה פשוט שכדי שהתפילה תפעל צריך שמהותה תהיה 'עבודה', דהיינו שתיעשה מתוך כניעה וההתבטלות, הן בצורת התפילה והן בכוונתה.

המהר"ל (נתיבות עולם, נתיב העבודה פ"ב) מעלה שאלה יסודית לגבי הצורך והתועלת שבתפילה. הלא אם האדם ראוי שהקב"ה יתן לו את הדבר שעליו הוא מתפלל, מדוע אכן אין הקב"ה נותנו לו בלא תפילה, ואם אינו ראוי לכך, מה תועלת תפילתו, וכי בזכות התפילה יתן לו הקב"ה דבר שאינו ראוי לו?

בעל נתיבות המשפט (אמת ליעקב ברכות ו: ד"ה אמר רבי הלבו) מביא קושיא זו בשם 'המתפלסים מבני עמנו', וכותב, שלדעת המתפלסים אכן אין צורך בתפילה כדי לקבל מה שראוי לאדם לפי דרגתו, אלא שעל ידי התפילה האדם מגיע לדרגות גבוהות יותר ביראה ובהכנעה, וכשמתעלה לדרגות אלו הוא נעשה ראוי לקבל דברים שקודם התפילה לא היה ראוי להם. וכן כתב בספר שבילי אמונה (נתיב ראשון ד"ה ואם ישראל).

אמנם הנתיבות כותב על כך שחס ושלום לומר כדבר הזה, 'רק האמת שהתפילה פועלת הרצון יתברך. ואין בזה קושיא השינוי רצון, כי כמו שאין משיגים מהותו כן אין משיגים רצונו ודעתו, וכמו שאין משיגים הידיעה והבחירה, והידיעה משארת אפשרות הבחירה'. כלומר, הקב"ה הטביע בבריאה שיש כח בתפילה לפעול את רצונו, ואין הכונה שרצונו משתנה, אלא שבכח התפילה לפעול שיתנו לאדם את בקשתו. ובאמת זהו דבר שאין השכל יכול להבין, בדומה לסתירה שבין ידיעה לבחירה.

ובאמת לפי דעת שבילי אמונה יש לעיין, כיצד תפילה יכולה להועיל עבור אדם אחר, הרי אותו אדם אינו נעשה יותר 'ראוי' מחמת תפילתו של חברו עליו. ובדוחק יש לומר, שבזכות עליותו של המתפלל ביראה ובהכנעה יכול גם חברו לקבל את צרכיו. אולם לפי הנתיבות הדבר מובן היטב, שהרי יש כח בעצם התפילה לפעול, בין לעצמו ובין לאחרים.

ונראה שדברי הנתיבות אינם סותרים את דעת המב"ט [שהוא במאמר השני, וסובר שאין תכלית התפילה לקבל צרכיו, אלא להורות שאין ראוי להתפלל רק לקב"ה]. לפי שאף לדעת המב"ט שעיקר תכלית התפילה היא להכיר שהוא תלוי בקב"ה, מכל מקום יש בכח התפילה לפעול, משום ש'מלכותא דרקייעא כעין מלכותא

ועד ליל שבת

דברי מוסר והשקפה על פרק קנין תורה
מראש הישיבה הגאון הגדול רבי ישראל בונם שרייבר שליט"א
שנאמר בשיה"ק

"כל העוסק בתורה אינו צריך לא חטאת ולא אשם"

מתוך שיחה שמסר מורנו רה"י שליט"א, שבת קודש פרשת צו

"זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולמלואים ולזוכה השלמים" (ד - ל"ז)

בשלהי מסכת מנחות (ק', ב') דורשת הגמרא: "אמר ריש לקיש, מאי דכתיב זאת התורה לעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם, כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם", והקשה על זה רבא: "האי לעולה למנחה, עולה ומנחה מבעי ליה, אלא אמר רבא, כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאת ולא מנחה ולא אשם", וביאר רש"י: "דהכי משמע, זאת התורה לעולה, כלומר במקום העולה, למנחה - בשביל המנחה, כגון לכם בשבילכם, כלומר התלמוד תורה מכפר על עוונותינו".

ואם כי דברי רש"י לא מחוורים כל כך למעיין שם בכל דבריו, מכל מקום נמצינו למדים שתלמוד התורה מכפר על כל עוונותיו של אדם, ושוב הוא אינו זקוק לקרבן. הלימוד עולה לו במקום עולה, במקום חטאת, במקום מנחה ובמקום אשם.

וכמובן הדבר פשוט וברור, שגם לאחר דברי הגמרא, מי שעוסק בתורה עדיין זקוק להביא את הקרבן בפועל שיכפר על עוונותיו. כבר על רבי ישמעאל מצינו שכתב על פנקסו שלכשיבנה ביהמ"ק יביא חטאת שמינה (שבת י"ד, ב'), אך גם בלא זה, פשיטא ש'אינו צריך' הכוונה היא רק 'כאילו', ולא שהלימוד עצמו הוא קרבן. הלא גם בזמן בית המקדש עצמו, כל מי שהיה חוטא היה צריך לעלות וליראות, ולא היה יכול לעסוק בדברי תורה ולהפטר מחובתו...

כל מה שהתכוונה הגמרא הוא רק כלפי הזמן הזה, שאין אנחנו יכולים לעשות חובותינו בבית הגדול והקדוש, עם זאת אין אנו מחוסרי כפרה מכל וכל, והגם שהחטא עצמו אינו יכול להתכפר, יש לנו את עסק התורה שמחשיב לנו כאילו הקרבנו קרבן.

אך אם כן הרי השאלה עולה מאליה: מה בין דברי רבא לדברי ריש לקיש. הלא כבר ריש לקיש הקדים ואמר ש'כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם', ועל זה בא רבא לחלוק עליו, ש'כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאת ולא מנחה ולא אשם'. ומשמע בדברי רבא שאין זה רק 'כאילו' אלא ש'אין צריך' כלל, על אף שודאי פשוט כאמור שלכשיבנה בית המקדש יהיה חיוב הבאת קרבן מלבד עסק התורה.

ועוד קודם לכן יש להתבונן על עיקר חיוב חטאת שמביא החוטא בשוגג, מה עשה השוגג שמחמתו נתחייב בקרבן. הרי השוגג הוא שוגג, שעשה מעשה בשגגה בלא רצון להמרות את פי ה', ועל מה ולמה הוא מחוייב להתכפר. וכבר פעמים מספר הבאנו את דברי הרמב"ן בזה (ריש ויקרא ושער הגמול), שמהם עולים שני ביאורים:

הביאור הראשון הוא שאין הכי נמי, החוטא בשוגג לא צריך להתכפר על איזו שהיא מרידה שעשה חלילה, אלא על הפגם בנפש שנגרם לו כתוצאה מעצם המעשה. משל למה זה דומה, למי שישב ליד השולחן ונשפכה עליו צלחת מלאה רוטב. האם משנה אם השפכה היתה בכוונה או לא? סוף סוף הבגדים התלכלכו, וכעת הם טעונים שטיפה... כך הוא החוטא בשוגג - אמנם המעשה היה ללא כוונה, אך המעשה עצמו הוא מעשה של רוע שפוגם את הנפש, ועליו הוא זקוק לכפרת הקרבן.

[ואגב אורחא למדנו מכאן, שמה שאנוס אינו מחוייב להביא קרבן היינו משום שלא נחשב לו כלל שעשה עבירה, כי אי לאו הכי מדוע שאנוס לא יתחייב גם כן מחמת עצם המעשה, למרות שעשהו לאנוסו. וכבר ידוע יסודו של החמדת שלמה (א"ח סי' ל"ח) ועוד אחרונים, דאנוס לא חשיב כמאן דעביד].

אך הביאור השני שמתבאר ברמב"ן הוא, שגם החוטא בשוגג הוא 'חוטא', וגם הוא מבטא חסרון בעשיית רצון הקב"ה. שכן אם באמת היה אכפת לו לאדם מרצון ה' - היה נזהר במעשיו שבעתים, שלעולם לא יבוא לידי חטא, ומלכתחילה לא היה מגיע למצב של שוגג. כל אחד יכול לראות זאת אצל עצמו: במה שאכפת לו הוא נזהר, ובמה שלא אכפת לו הוא לא נזהר. את החובות של עצמו - האדם לפעמים שוכח לשלם, אך את החובות של אחרים - הוא לעולם לא שוכח לדרוש... ואם חלילה האדם הגיע לידי מכשול, על כרחך שהוא לא נזהר, ואם הוא לא נזהר - כנראה לא היה אכפת לו.

והחילוק היוצא מבין שני הביאורים נוגע לעצם תכלית הבאת הקרבן: לפי הביאור הראשון נמצא שהקרבן מנקה את האדם לחלוטין ממעשה העבירה. תביעה - לא היתה עליו כבר לפני כן, וכעת בא הקרבן ומטהר אותו גם מהפגם שמעצם המעשה. אבל לפי הביאור השני, לכאורה לא יתכן שהקרבן מביא טהרה מהחטא. מלבד הקרבן זקוק האדם לעשות תשובה, וגם אם הקרבן יכול לנקות את המעשה עצמו, עדיין זקוקים לתשובה שלמה בכדי לטהר את האדם מהזלזול וחוסר הזהירות מדבר ה' שגרמו לו לעשות את החטא, שעליהם גופא הוא מחוייב בקרבן.

ובמה דברים אמורים? כי הנה בימי הפורים האחרונים, בתוך המצב של 'נכנס יין יצא סוד', ניגשו אלי בחורים רבים מבני הישיבה עם שאלות משאלות שונות, אשר כולם לדבר אחד נתכוונו: איך מתקדמים בעבודת ה', איש איש נגוע ומכאובו. איך גודלים בתורה, איך לומדים את התורה, ואיך מוציאים לפועל את שאיפת השאיפות - לצמוח לתלמידי חכמים היודעים את התורה באמת.

והאמת היא שלכל השאלות כולם יש תשובה כללית אחת, והיא על פי משל הידוע ממרן בעל הקהילות יעקב צ"ל. אם יש לאדם כאב מסויים רק באיבר פלוני או אלמוני - רק ביד, רק ברגל או רק באוזן - הוא ניגש לרופא שמתמחה באותו איבר, לרופא האוזניים, רופא הידיים או רופא הרגליים. אך אם האדם חש כאבים בכל גופו - הוא אינו הולך לכלל הרופאים של כל האיברים, אלא פונה ישירות לרופא הלב... כי

אם כל הגוף כואב, מן הסתם המחלה נובעת ממה שהלב לא פועל כתיקנו. אחרי שהלב יפעל - הוא ישלח את כוחו לכל האיברים, וכולם יעמדו על מכונם.

וכך שמעתי בעצמי ממרן הקהילות יעקב: יתכן שיהיו לאדם כל מיני חסרונות פרטיים שהוא לקוי בהם בעבודת ה', ואולי גם יוכל לעבוד על כל אחד מהם בנפרד ולתקן כל חסרון על פי העבודה המיוחדת לו. אולם ישנו דבר אחד שהוא הדבר העיקרי המעמיד את כל העבודה הרוחנית: עסק התורה. כי מי ששקוע בלימוד - לא צריך להשקיע בכל בעיה ובעיה, אלא כל הבעיות נפתרות מאליהן, ולא עוד אלא שהוא זוכה להכלל בבת אחת. אחרי שהוא זוכה אל היסוד, ממילא הוא זוכה לקבל את החיות בכל שאר האיברים - אהבת ה', יראת ה', לב טוב וכל שלל המעלות.

ישנו ספר ידוע בשם 'מנוחה וקדושה' (לאחד מתלמידי הגר"ח מוואלוז'ין, שלא ברור כל כך מי הוא, אך ודאי שמבין השיתין ניכר שהיה אדם גדול למאד), ובתוך הספר כתב המחבר (שער התורה ח"ב סי' ז'), שאחר כמה שעות שיושב האדם ולומד הרי הוא מרגיש בעצמו שזוכה לנפש קדושה, ואם לאחר מכן הוא נכשל חלילה בעבירה - ואפילו באיסור קל מדרבנן - הרי הוא מרגיש בבת אחת כיצד כל הקדושה עוזבת אותו. ושם נראה שנקט זאת המחבר כדבר פשוט וברור, עד שסיים שם בסוף דבריו ש'זאת תדע בלי ספק כלל'...

אמנם ודאי שלא כולנו אוחזים באותה מדרגה, להרגיש כיצד הקדושה מגיעה וכיצד היא עוזבת, אך גם אם עדיין לא זכינו - גם אנחנו יכולים להרגיש על עצמנו אחרי כמה שעות של לימוד ברציפות שאנחנו יותר מרומומים. אנחנו בני אדם אחרים ממה שהיינו לפני כן. אותו הדבר אפשר להרגיש, שאחרי שעוזבים את הלימוד, כל הרוממות נעלמת והולכת, וכאילו לא היו דברים מעולם...

זאת היא הדרך להתעלות ואין בלתי: רק אם ניגשים ותופסים את התורה הקדושה, 'רופא הלב', משקיעים את הראש בתוכה ועוסקים בה ברציפות, בתורת 'עסק' דייקא, שתופס את כל ראשו של האדם - אז זוכים להתגדל ולהתרומם. אפילו למי שלא נמצא ברום המעלה, ניתן להתעלות מדרגה אחרי מדרגה. מתחילים בשעה, ממשכים בשעתיים ושלוש, עד שמגיעים לכמה שעות ברציפות, שיכולות לשנות את כל מציאותו של האדם, עד שהוא זוכה להרגיש את הרוממות שבתורה.

וכאשר האדם מגיע למדרגות הללו, של שקיעות אמיתית בלימוד - ממילא כבר נפתרות לו כל הבעיות האחרות. הוא לא צריך לעבוד יתר על המידה לא על עבודה פלונית ולא לתקן מידה אלמונית, התורה מגדלתו ומרוממתו על כל המעשים, והוא נהפך לאדם רוחני בעצם עצמותו - שמלכתחילה לא משהרים לפתחו כל הבלבולים והטרדות.

במשנה בנדרים (ל"א, א') אומר התנא שהקב"ה כרת עם אברהם אבינו י"ג בריתות על המילה. וכבר מלפנים הערנו, שכל מהותה של ברית היא 'קשר' - חיזוק ההתקשרות בין איש לרעהו, ועד כמה שאברהם אבינו נקשר לקב"ה כבר מכח הברית הראשונה, מה הוצרכו עוד בריתות אחרות. אך ודאי הביאור הוא, שלולי שהקב"ה מקרב את האדם אליו אין יכולת לאדם מצידו להתדבק בקב"ה. 'וכי אפשר לו לאדם להדבק בשכינה' - הקב"ה הוא אש אוכלה, ושני דברים שונים מצד עצמם לא יכולים להתחבר אחד לשני.

כל מה ששייכת דביקות כלפי הקב"ה היא רק אחרי שישנו כבר קשר מסויים בין האדם לבוראו, שאז לאחר מכן הוא יכול להוסיף עוד חיבור על חיבור ולהתדבק בקב"ה יותר. אחרי שיש קשר מוקדם, היא הנותנת להוסיף עוד חיבור אחר ולעבות את הקשר הראשון. וזו היתה צורת ה'ברית' בין הקב"ה לאברהם: אחרי הקשר הראשון, שקירב הקב"ה את בחירו, הוסיף לכוות עם אברהם עוד ברית - לחבר אותו אליו עוד יותר ולהתקשר איתו בקשר חזק יותר. כל 'ברית' ו'ברית' בפני עצמה נתנה וחיבה את האפשרות לחזק עוד את הקשר, וכך מוסיף והולך וחוזר חלילה עד הברית השלוש עשרה.

אף בכל דרכי עלייתו של כל אדם ואדם, הדרך היא כזו - בתחילה מתחילים במועט, עושים מאמץ להתעלות ומשיגים מה שאפשר להשיג. אך אחרי שכבר נהיים קרובים ונמצאים במדרגה אחרת - זה עצמו נותן לאדם לקפוץ עוד יותר, ומכשיר אותו להכנס לקרבה גדולה עוד יותר. כך האדם יכול להתעלות ולהתעלות עד רום המדרגה, והכל מכח עסק התורה - שנותן לו עוד קרבה ועוד קרבה עד אין שיעור.

ועל כל פנים, אחרי שהגענו לכל זאת, שמא נוכל להבין את פלוגתת ריש לקיש ורבא, האם העוסק בתורה 'כאילו הקריב' עולה ומנחה וכו', או ש'אינו צריך'. שכן לפי ביאורו השני של הרמב"ן שחיוב הכפרה הוא על הזלזול בדבר ה', שישנו גם בשוגג, נמצא שהקרבן עצמו לא מכפר לגמרי כל עוד שהאדם לא שב על התביעה שהובילה אל החטא. ודאי שיש בו כפרה, אך רק במדרגה מסויימת, שלא מייטרת את הצורך בתשובת האדם.

ועל פי זה אלו הם דברי ריש לקיש: 'כל העוסק בתורה כאילו הקריב קרבן'. אמנם יש כפרה בעסק התורה כמו בהבאת קרבן, אולם עדיין, אם האדם חטא, הוא צריך לעשות עוד תשובה נפרדת על השורש שהביא את החטא. ועל זה בא רבא ומחדש: 'כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא חטאת ולא מנחה ולא אשם'. ללמדך, שיש בתורה דבר עליון עוד יותר מקרבן, שמועיל אפילו יותר מהקרבן בעצמו. ודאי שבפועל - האדם לא מתכפר כל עוד שלא הביא את הקרבן, וכלפי זה יש כאן רק 'כאילו', אך כלפי התביעה שעליה האדם נתבע, יש בתורה תיקון שורשי עוד יותר מההקרבה.

כי בהקרבה - האדם מתקן רק את המעשה עצמו, ומלבד זאת הוא צריך לשוב מהמניע למעשה, על שלא שם ליבו לדבר ה', אבל בתורה - אחרי שהאדם מיטהר ומתקדש, ומגיע למדרגה גבוהה יותר ממה שהיה לפני כן, גם אם בעבר לא היתה לו זהירות יתירה למוצא פי ה', מכאן ואילך הוא במדרגה אחרת שבה כן אכפת לו, והוא כעת זהיר הרבה יותר. ממילא, בעוד שהקרבן מתקן רק את הפגם, באה התורה ומתקנת את נקודת עצמותו של החטא - שהאדם מעיקרא לא יחזור שוב לאותו מקום שהכשיל אותו בעבירה.

על דרך אותו משל דלעיל: אם בגדיו של האדם מתלכלכים, הרי כמובן מהאמור, לא ה'בגדים' הם המלוכלכים אלא ה'אדם' הוא המלוכלך. הוא נחשב ל'גברא' מלוכלך שיש מעליו בגדים מלוכלכים. ובכדי לנקות את ה'אדם' יש שני דרכים: או לקחת כלי ניקוי ולנקות את הבגדים, או פשוט להחליף את הבגדים בבגדים אחרים... התורה אינה רק 'מנקה את הבגד', אלא מחליפה אותו מלכתחילה, והאדם מקבל נפש חדשה שלא קשורה לנפש הקודמת, נפש חדשה עם 'ברית' חדשה שמרוממת אותו למדרגה שונה. הנפש הזו - היא נפש נקיה, שכלפיה האדם כאילו אינו זקוק לכפרה...

"כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא חטאת ולא אשם" - התורה כוללת את כל הטובות שבעולם, ופותרת את כל הנגעים שמחייבים את האדם בחטאת ובאשם. ודאי שכאמור אין לדמות את הענין שיש בתורה אל החיוב בפועל, אך זוהי סגולתה של התורה - לרומם את האדם עד למעלה ולתת בתוכו נפש אחרת, שתזכה אותו לכל המעלות השמורות לעוסק בתורה. הכל רק אם יכנס באמת לגדר של 'עוסק', שהתורה תהיה העסק שלו, לעסוק בה ברציפות ולשקוע בה בראשו וברובו, עד שהיא תחבר אותו אליה ותרומם אותו ממדרגה למדרגה - להיות נעלה על כל המעשים.

מאמר י"ח – התחזקות בתחינה א-לוקי נצור

הקדמה ראשונה – התכלית של סדרת מאמרים אלו היא להתחזק בתפלה הקבועה שאנו מתפללים בכל יום, ע"י הפנית תשומת הלב לקטעים קצרים שבמעט התבוננות נמצא בהם שייכות גדולה לזמנים המיוחדים שאנו נתונים בהם, וע"י שנאמר אותם ביתר כוונה, יתחזקו ויתיסדו בנפשנו יסודות האמונה. וכאן נעסוק בס"ד בהתחזקות בתחינה א-לוקי נצור, שכל ענינה עולה בקנה אחד עם סדרת מאמרים זו, וכמו שיחבאר בעז"ה.

א. הנה ענינה של תחינה זו ושאר התחינות הנזכרות בגמרא ברכות בסוף פ"ב שהיו האמוראים רגילים לומר אחר תפלתם הקבועה, כתב המאירי בברכות דף ט"ז ע"ב: אחר שקרא אדם את שמע והתפלל ראוי לו להפטר מתפילתו בדברי שבח אחר ברכות התפלה ושיסיים את תפלתו בדברים אחרים של תפלה שלא יפטר מברכותיו פתאום וילך לו, ע"כ, משמע שתכלית האמירה להראות שאין תפלתו עליו למשאוי, וכ"כ בהדיא הצ"ח וז"ל: הנה כל הני תנאי ואמוראי שהיו רגילים להיות אומרים בקשות ותחנונים אחר התפלה, היה כוונתן למה שהזכירו [לקמן כ"ח ע"ב] שלא יעשה האדם תפלתו קבע אלא רחמים ותחנונים, וכל תפלת י"ח כיון שכבר קבעו לנו אנשי כנסת הגדולה הרי הם חוב עלינו ואין היכר בזה שאנחנו מתכוונים לרחמים ותחנונים אלא כמו פורע חובו, ולכן קיימו דבר זה ברחמים ותחנונים שביקשו אחר סיום התפלה שסדרו לנו אנשי כנה"ג הוסיפו כל אחד משלהם, עכ"ל.

ודברים אלו מאירים ומשמחים מאוד בפרט במדור זה שכולו נקבע על התחזקות בתפלה הקבועה, שלא תהא כמצות אנשים מלומדה, וכמה חיזוק וסיעתא יש מדברי רבותינו אלו ליסוד זה, והתחדש לנו עוד **שהתחזקות זו חייבת לבא בכל תפלה ממש** שבסופה אנו חייבים להוסיף תחינה מיוחדת שכל ענינה התחזקות והתחדשות בתפלה הקבועה!!!

ב. הנה מכל השבחים והתחינות הנזכרים בגמרא שם, לא קבעו חז"ל רק את התחינה הזאת כנוסח קבוע לתפלת כל אדם, והמפרשים נתנו בזה הרבה טעמים, ונעתיק רק שנים מהם, **האחד** מש"כ רבינו החיד"א בספר מראית עין: נראה לומר כי בתפילה זו טמון עיקר גדול של חיוב שמירת הלשון. כך אמר דוד המלך ע"ה [תהלים ל"ד י"ג י"ד] "מי האיש החפץ חיים ... נצור לשונך מרע", ואמרו רבותינו "הרוצה לקנות עולם הבא בזול ישמור לשונו" [שוחר טוב שם], ולפיכך מר בריה דרבינא חתם תפילתו בבקשת נצור לשוני מרע, ומפני חשיבותה ומעלתה של תפילה זו בפשט הדברים, החזיקו כל ישראל לומר נוסח זה, עכ"ל.

והתעוררתי כי לכאורה לפ"ז היה ראוי לתקן תחינה זו בתחילת התפלה ולא בסופה, ואולי י"ל דבר חידוש מבהיל, שגם אם עמד אדם בתפלה כשפיו שמור ונקי, אשר לפי מצבו עתה תקובל תפלתו, אך אם יקלקל מיד אחר התפלה את פיו בדברים האסורים, עלול לגרום שלמפרע לא תקובל תפלתו, ואולי כיון דאין אנו יודעים סדרי שמים יתכן וממתנינים לאדם אחר תפלתו לראות אם שומר לשונו כדי שיהא ראוי שתקובל תפלתו, ומכל זה התעוררות גדולה לשמירת הלשון, ואע"פ שבלאו הכי יש בזה איסורים גדולים, אך ידוע מטבעי בני אדם שחשש חסרון קטן יכול לגרום לאדם להיזהר מחטאים גדולים [כידוע מביאור מרן הגר"ח שמואלביץ זצ"ל על גמרא ברכות כ"ב ע"א: מעשה באחד שתבע אשה לדבר עבירה אמרה לו ריקא יש לך ארבעים סאה שאתה טובל בהן מיד פירש, ע"כ, והדברים עתיקים], וא"כ ה"ה כאן אם ידע האדם שבמה שאינו נזהר משמירת פיו גורם שלא יתקבלו כל תפלותיו שעמל ויגע בהן, יזדרז טובא שלא לאבד הון רב, והוא בדוק ומנוסה.

ג. **והשני** – קרוב לרוח הימים ימי הפורים שזה עתה זכינו לאורם, דברים נוראים שכתב רבינו הגר"א בפרושו למגילת אסתר עה"פ [ח', ג'] ותוסף אסתר ותדבר לגפני המלך ותפל לגפני רגליו ותבך ותתחנן לו, וז"ל: **ותוסף אסתר. הוא פסוקי דזמיר. ותדבר, הוא ק"ש** כמ"ש וידבר אלהים את כל הדברים האלה כו' ובק"ש נרמז כל העשרת הדברות כמ"ש בירושלמי. **ותפול, הוא נפילת אפים** אף על פי שהוא אחר התפלה המחשבה הוא קודם התפלה בברכות ק"ש כמ"ש בזוהר בראשית (דף מ"ה ע"א) הכא הוא השתחוואה. **ותבך, הוא תפלה** כי שם צריך כוונת הלב ועיקר הכוונה הוא בדמע כמ"ש לעיל. **ותתחנן לו, בתחנונים של אחר התפלה ששם הוא כל הבקשות ליחיד ועיקר התפלות הוא נצור לשונך מרע כו' שהוא עיקר כו' כי ד' ראשי עבירות הן והן ע"ז ג"ע ושפי"ד ולשה"ר יותר מכולם** לכן התקינו בתחילה נצור לשוני מרע

ואחר כך בסיום וקלקל מחשבתם. וז"ש את רעת המן שהוא לשון הרע ואת מחשבתו הוא נגד וקלקל מחשבתם. וכן בי"ח ברכות של תפלה שאנו מתפללין השיבנו לתורתך ובסיום אנו מתפללין ולירושלים כו' פי' רצונו של יצה"ר להחטיא את האדם ושלא יהיה לו עוה"ב וזהו השיבנו ולירושלים וז"ש את רעת הוא להחטיא ואת מחשבתו כי כוונתו שלא יהיה לו עוה"ב. על היהודים. כי הוא אינו עומד אלא נגד היהודים להחטיאם, עכ"ל.

למדנו נוראות תחינה זו, ויש להזהר בה מאוד שלא למהר באמירתה בלא כוונה, שלא נהיה כשוטה המאבד מה שנותנים לו.

ד. ונעמוד קצת על נוסח התחינה, עם רמזים ברורים לימים אלו של אחר הפורים וכן ימים אלו של מלחמה וצרות נוראות המתחדשות על עם ישראל בארץ הקודש, רחמ"ל.

הנה תפלת א-לוקי נצור יש בה ד' בקשות – [א] נָצַר לְשׁוֹנֵי מְרַע וּשְׁפָתַי מִדְּבַר מְרָמָה. [ב] וְלִמְקַלְלֵי נַפְשֵׁי תַדְם. וְנַפְשֵׁי כְּעָפָר לְכָל תְּהִיָּה. [ג] פֶּתַח לְבָבִי בְּתוֹרַתְךָ. וּבְמִצְוֹתֶיךָ תִּרְדֹּף נַפְשִׁי. [ד] וְכָל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה. מְהֵרָה הֲפֹר עֲצָתְךָ וְקַלְקַל מַחְשַׁבְתְּךָ.

ענין הפנימי של ד' בקשות אלו הוא – [א] הנקיון של כלי הדיבור המאפשר לאדם להתפלל, שהוא הקשר עם בורא עולם והוא הביטוי לנשמת האדם כדברי התרגום "ויהי האדם לנפש חיה – רוח ממלא", ועל שמו נקרא האדם כאומרם ז"ל "מבעה זה אדם". [ב] ענוה ושפלות שהם התנאי לכל ההצלחות והכלי קיבול לכל השפע. [ג] התקשרות בפועל עם בורא עולם ע"י תורה ומצות. [ד] הצלה מהרע ומהאויבים.

והמתבונן ימצא שכל ד' הנקודות הללו מקבילים במדויק לד' היסודות שהתחדשו בכלל ישראל בימי הפורים, והם הם שעל ידם נעשו הנסים הגדולים לישראל. [א] התפלה – שכל ניסי הפורים באו ע"י תפלה. [ב] ענוה ושפלות, שכל הישועה באה על ידי שישאל השפילו עצמם בשק ואפר וזעקה גדולה בצום ובכי ומספד. [ג] התקשרות בפועל עם בורא עולם ע"י תורה ומצות, כאומרם ז"ל "הדור קיבלוה בימי אחשוורוש", שהיה בחינת קבלת התורה מאהבה. [ד] הצלה מהרע ומהאויבים שהיה החלק הנגלה של ניסי פורים.

ה. הנה ידוע כי סדר תפלת שמונ"ע סידרו לנו אנשי כנה"ג על סדר הגאולה העתידה, כמבואר להדיא בגמרא מגילה ריש פ"ב, והימים הללו כולם מכוונים לקראת הגאולה העתידה, שאף שפורים הוא סיומא דסדר המועדים דאור' ודרבנן, אך חז"ל הקפידו לקשר את ימי הפורים עם תחילת הסדר החדש של העבודה, וקבעו שהתוכן הפנימי של קשר זה הוא "מסמך גאולה לגאולה".

הנה כמו שבזמן גאולת מצרים כמבואר להדיא במדרשים, ובימי מרדכי ואסתר עיקר הגאולה באה ע"י תפלה כמבואר במדרש [אסתר רבה (וילנא) פרשה י' סימן ט"ו] עה"פ (איוב ה') אשר קצירו רעב יאכל ואל מצנים יקחהו ושאף צמים חילם, אשר קצירו, זה המן, רעב יאכל, זה מרדכי ואסתר, ואל מצנים יקחהו, לא בזיין ולא בצנה אלא בתפלה ובתחנונים כד"א (תהלים צא) צנה וסוחרה אמתו זו היא התפלה המגינה על הצרה כצנה שמגינה על האדם במלחמה, ובזכות התפלה שנתכנה לצנה יקחהו להמן, ומניין שעשו תפלה הה"ד שק ואפר יוצע לרבים ומה תקנה לשק ואפר בלא תפלה, ע"כ, כן ממש יהא בגאולה העתידה, ולכן כשאנו מסיימים את סדר התפלה הקבועה, אנו מוסיפים בה דברים שיש בהם חיזוק לתפלה הקבועה.

אך יש לתת לב שבתחינה זו יש חזרה ב"פ על בקשה להצלה מפני האויבים - וְכָל הַחוֹשְׁבִים עָלַי רָעָה. מְהֵרָה הֲפֹר עֲצָתְךָ וְקַלְקַל מַחְשַׁבְתְּךָ, ע"כ, ואחר הסיום של "עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינְךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתְךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרַתְךָ", תיקנו לומר "לְמַעַן יִחְלְצוּן יְדִידֶיךָ הַוְשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעַנְיִי".

הנה ענינו של הסיום הנ"ל "עֲשֵׂה לְמַעַן שְׁמֶךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן יְמִינְךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן קְדֻשָּׁתְךָ. עֲשֵׂה לְמַעַן תּוֹרַתְךָ", יתבאר ע"פ דברי הגר"א זצ"ל שכל תפלת שמנ"ע אין בה שום בקשות פרטיות, ולפי שיטת הגר"א נאסרה בה אפילו כוונה למען היחידים [כמבואר בשנות אליהו ריש פ"ה ובנפש החיים בפ"ב באורד], ומקום הבקשות של יחידים על עצמם הוא ב"א-לוקי נצור" כמבואר להדיא בדברי הגר"א, אך אע"פ שנתנו מקום לתפלות היחיד לא רצו לסיים בהם, ולכן תיקנו עוד נוסח בסיומא דסיומא שיש בו ביאור על התוכן הפנימי של בקשות היחיד, והוא שכיון שכל גילוי כבוד שמים צריך להתגלות ע"י היחידים, כ"א לפי דרגתו ועבודתו, תיקנו נוסח זה להורות שגם הצלת היחידים מהאויבים היא למען כבוד שמים, וזהו שאנו מסיימים "לְמַעַן יִחְלְצוּן יְדִידֶיךָ הַוְשִׁיעָה יְמִינְךָ וְעַנְיִי", להזכיר כי בקשתנו היא בתורת "יחידים" כביכול לקב"ה, וגילוי זרוע ימינו של הקב"ה שבה הישועה כנודע, הוא משום שהצלתנו היא כביכול גילוי כבוד שמים, נמצא שאנו חותמים בבקשה על כבוד שמים. ה' יזכנו !!!

בין פורים לפסח

א. עומדים אנו בין פורים לפסח, והחילוק ביניהם הוא חילוק בין סוף להתחלה, שהרי פורים הוא סוף מעגל המועדים, ואילו פסח הוא ראש מעגל המועדים, כנוסח הפייט "בראש מועדות נשאת פסח", ונראה כאן הבחנה גדולה בצורת העבודה שלהם.

פסח הוא הלידה של כלל ישראל, כלומר יהודי עומד בליל הסדר כתינוק שנולד והוא מתחיל ללמוד את הכל מחדש, אולי אפשר לומר, שהוא בעצמו הבן ששואל מה נשתנה, הוא עצמו בן חכם שרוצה להבין מה העבודה הזאת? מהם הלכות פסח? ולכן כל שבעת ימי הפסח, איננו אוכלים שום דבר מיותר, רק את הבסיס של הקמח והמים, כתינוק שנזוהרים על בריאותו ונותנים לו רק בקבוק דייסה קלה לעיכול, וכבר רמזו זאת בגמ' שאין התינוק אומר אבא ואמא עד שטועם טעם דגן, שזהו גדר המצה - טעם דגן, שפותח לנו את העיניים להבין שיש לנו אבא בשמים, שהוא נותן לנו הכל, וזהו תחילת היווצרות היהודי בכל שנה ושנה, כשחוזר על עצמו מעגל שנה חדש, כשהכל מתחיל ממש מבראשית, מנקודת התחלה ראשונית, מלידתנו לעם.

ב. אח"כ בימי העומר אנחנו הולכים ומתגדלים, מתרגלים לעבודת ה', בבניית המידות, וקניית מ"ח קנייני התורה שיעזרו לנו לקנות את חלקינו בתורה, עד יום החמישים, יום מתן תורה שבו אנחנו כביכול נעשים "בר מצוה", קיבלנו על עצמינו עול תורה ומצוות, וכבר יש כאן דעת מסויימת שבכוחה להיכנס אל כל חיובי התרי"ג מצוות, ולכל האחריות של קניית דרך בלימוד.

ואז ממשיך ההתגדלות עד גיל עשרים, שבו חלילה כבר דנים עונשי שמים, וזהו פשר עבודת התענית והאבילות במשך שלשת שבועות החורבן, בהם נענשנו על חטאינו וחטאי אבות ראשונים אשר בארץ, ואז מגיעה ובאה עבודת התשובה של אלול ראש השנה ויום הכיפורים, ולבסוף כשמשלימים את כל סדרי התשובה, וזוכים למחילה סליחה וכפרה, אז ניתן להיכנס תחת החופה עם השכינה הקדושה, והיא מצוות סוכה בה אנו מסתופפים בצילא דמיהמנותא, וזוכים לחיבור עצום עם הי"ת "חבוקה ודבוקה בר, הושע נא", כשבכל לילה יש ריקודי חתונה של שמחת בית השואבה, כשהשיא הוא ה"מצוה טאנץ" של יום שמח"ת, שבו רק אנו והקב"ה בסעודה קטנה של פר אחד.

אח"כ בחורף מתחילים את החיים בעצמם, ונכנסים לתוך שיגרת הלימוד של חדשי החורף, ובונים כביכול "בית מקדש מעט" עם הקב"ה, כשבאמצע יש את חנוכה, שהוא אור יקרות שאנו מדליקים בבית הזה, כדוגמת המנורה שהיתה בביהמ"ק שאמרו עליה חז"ל: "וכי לאורה הוא צריך, אלא עדות היא לבאי עולם שהשכינה שורה בישראל", וכך בכל בית מישראל, יש בו את המנורה, שהיא עדות שאנו מושגחים מהי"ת כל יום תמיד.

ג. אבל השיא של כל השנה, הוא יום הפורים, ובו אנו מגיעים אל תכלית ההתגדלות שלנו, ובפרט שנה זו שהיתה מעוברת, זהו הרמז שהשנה מתגדלת, כי אנחנו מתגדלים ומתעלים. וזה השיא של העליה שיתכן בכל השנה כולה. ולפ"ז נבחין בנקודה של דבר והיפוכו שיש בין פסח לפורים, וזו הגדרה יקרה מאד.

הנה בפסח לא נזכר שמו של משה שעשה את כל הניסים והוציא אותנו ממצרים, כי הכל צריך להתייחס להקב"ה אני ולא מלאך אני ולא שרף אני הוא ולא אחר, משא"כ בכל קריאת המגילה בדיוק להיפך לא נזכר שם שמים בגילוי (זולת בראשי וסופי תבות), ואדרבה הדמויות המרכזיות הם מרדכי ואסתר, וסביבם כל הסיפור נרקם ונבנה, וגם בשבח שאנו אומרים אחר המגילה - "שושנת יעקב צהלה ושמחה בראותם יחד תכלת מרדכי... ברוכה אסתר בעדי... ברוכים כל הצדיקים", הנה הכל סביב הגואלים שפעלו וסובבו את הישועה של הפורים, וצריך להבין מה החילוק בין הימים, ומדוע משה לא ראוי שיזכירוהו?

אבל להנ"ל יובן, כשאנו בלידה, אין בכוחינו לפעול כלום, רק אדרבה הקב"ה הוא הפועל והוא העושה לבדו, אבל רצונו יתב' שאנו נכנס לתמונה ונפעל ונעשה ונתקן עולם במלכות ש-ד-י לכן אדרבה באותו מידה שבפסח אנו מבקשים להדגיש רק את גדולת השם, הנה לעומת זה בפורים אנו מחפשים כל הזמן להדגיש את גדולת מרדכי, והמגילה מדגישה ש"האיש מרדכי הולך וגדול", כי כאן הוא סוף השנה, והתכלית הוא שאנו נתגדל ונתרומם ונתעצם, וזהו תכלית עבודת השנה להגיע אל גדלות האדם הזו, להבין שכל הנפעל בעולמות עליונים הוא במעשינו, דע מה למעלה? ממך...! הכל כפי איכות עבודתינו, והנה עתה מתחילים מעגל שנה חדש, לעלות שוב לרוממות גבוהה יותר.

פרשת פרה

יתב', עד שגם האכילה והשתיה הפשוטים שלנו, כשאנו ללא שום דעת, גם הם מחוברים לה' יתב', בבחינת מה שאמרו חז"ל "כל המוריק יין לגרונו של ת"ח כאילו ניסך יין על גבי המזבח".

ואחרי שבאה אש אהבה ושרפה את כל כוחות הרע שניסו לחדור אל לבנו, אז זוכים לכפרת פרה אדומה, כמו שקוראים בהפטרה (יחזקאל לו, כה): "וְזָרַקְתִּי עֲלֵיכֶם מִיַּם טְהוֹרִים וְטָהַרְתֶּם מִכָּל טְמֵאוֹתֵיכֶם וּמִכָּל גְּלוּלֵיכֶם אֲטַהֵר אֶתְכֶם, וְנִתְתִּי לָכֶם לֵב חָדָשׁ וְרוּחַ חָדָשָׁה אֶתֶּן בְּקִרְבְּכֶם וְהִסְרֹתִי אֶת-לֵב הָאָבֶן מִבְּשׂוֹרְכֶם וְנִתְתִּי לָכֶם לֵב בָּשָׂר" שאז זוכים לכפרה מוחלטת, בבחינת "תבא אם ותקנח צואת בנה", שהוא הכפרה המעולה על העגל שכולל את כל התאוות והכיסופים אל הרע, שאחר שחזרו כל הכיסופים להי"ת, שוב אפשר לתקן אפי' את חטא העגל, ע"י קריאת פרה פרה שזהו סודה כמבו' בחז"ל, שהאם מחדשת את הולד, שגם אם הוא נתקלקל ונתלכלך בחטא, חוזרת אימו וכביכול מולידה אותו מחדש, מתוקן ומכובס ללא עוון וחטא, וזהו פרשת פרה.

ולבסוף נזכה גם לפרשת החודש, שזהו ה"לב חדש" הנזכר לעיל בפס', שאחרי שסר לב האבן, ונטהר הלב בבחי' סור מרע, אז אפשר להשפיע עליו את כל הטובה של "עשה טוב" והוא ע"י ההתחדשות העצומה של חודש האביב, ולידת כלל ישראל במצרים, שבשעת יציאתנו נצטוונו, "החודש הזה לכם" החידוש הזה לכם, שתמיד תחזרו ותתחדשו כמו הלבנה בעת חידושה.

ג. וצריך לדעת שכל זה קורה באמת, ובפועל ממש, שבעת שקראנו פרשת שקלים, אי' בחז"ל שמשנה רבינו מגיע וזוקף את קומתם של ישראל, וזהו כי תשא את ראש בני ישראל היינו לדורי דורין, שבכל קהילה ובכל ביהכנ"ס משה רבינו מופיע ומעניק לנו את התרוממות הקומה, ואח"כ בפר' זכור, הקב"ה מוחה את כוחות הרע, שהרי כל מחיית עמלק תלויה בה' יתב', "כי מחה אמחה". (וכדאי' בהגר"א שכל פעם הגואלים מעמלק רמוזים בתיבת אמח"ה א'הרן מ'שה ח'ור והה"א הוא ה' יתברך. וכן א'סתר, מ'רדכי, 'חרבונה, וה'. וכן לעתיד אליהו, מ'שיח, וח' נסיכי אדם שיבואו עימו (כדאי' בשלהי סוכה) וה', ומדויק דאף שפעלו ויפעלו כאן אנשים ענקיים, בכ"ז זה מקרי אמחה).

וכמו שאמרנו קודם, ב' הפרשיות האחרונות מכינות לפסח, מפני שענייניו של פסח הוא התחדשות והטהרות וצמיחה חדשה, ועד שאדם נתון בהרגליו הישנים, הוא תקוע בבעיותיו, ובכוח ארבעת הפרשיות, וההתבוננות בכוחם המופלא, יכולים אנו לפתוח דף חדש, ועולם חדש של עליה והתעלות, כי זה כל סוד מעגל השנה, שבכל שנה מתחיל מגובה חדש נשגב יותר.

א. עומדים אנו כבר בשלושים יום קודם החג,

ונמסר בו סדר עבודה של פרשיות "פרה והחודש", שהם החצי השני של ארבע פרשיות, דהנה החצי הראשון שקלים והחודש הכין לפורים, שכנגד מה שאמר המן לשקול עשרת אלפים ככר כסף, צריך להקדים את שקלינו לשקליו, ובכך להוציא את בלעו מפיו, כי מפורש בחז"ל שאותו מעשה שהמן רצה לתת עשרת אלפים ככר כסף, גרם לו לזכות באותם עשרה כתרים מסוברים של הרע שיש בעולם, והם הם עשרת בניו הרשעים שכל אחד מהם התעטר באחד מעשרת כתרי הרע שבעולם.

ויש כאן נקודה עמוקה, שהרי בפועל לא נתן המן שקל אחד, כי אחשוורוש אמר לו: "הכסף נתון לך והעם לעשות בו כטוב בעיניך", א"כ למה אנו צריכים להקדים שקלינו לשקליו, וצ"ע. אבל הביאור בזה, שכסף מלשון כיסופים (כך אי' במדרש רבה על פר' נשא), ועצם מה שהיה להמן כאלו כיסופים לעשות רע, זה גופא קישר אותו לרע הגמור, ולכל עשרת כתרי דמסאבות' שיש בעולם, ומידה טובה מרובה, שגם כשאנו קוראים שקלים אע"פ שאין לנו משכון, מ"מ הכיסופים שלנו לתת למשכון, זה מה שמחשיב לנו שכספינו הגיע למשכון, כיסופין נגד כיסופין.

וזהו שאמרו שנתקשה משה רבינו במחצית השקל עד שהראה לו הקב"ה מטבע של אש תחת כסא הכבוד, כי האש דרכו לעלות לעילא, וזהו הרשפיה רשפי אש שלהבת י-ה של היהודי, שליבו בוער באהבת התורה ובחשקת התורה לעילא ולעילא מכל ברכתא, ולכן שק"ל גי' נפ"ש שזה בא לכפר על נפשותינו, מטומאת העגל, שכנגד הכיסופים של הרע שגרמו לכל חטא העגל, שיצא מן האש של התאוות שבערה בהם, אנו צריכים להעמיד כנגד זה את הכיסופים לה' יתב', כי נשמתינו מקורה מאוצר הנשמות שתחת כסא הכבוד, ולשם נפשינו בוערה כאש תמיד, לכסוף אל אבינו, בעבודתו יתב' כל הימים.

ב. וזה גופא מכלה את עמלק, ולכן אחר שקלים קראנו "זכור את אשר עשה לך עמלק", כי כשאנו שבים אל הקב"ה, ומעלים את כל הכיסופין אליו יתב', אז עמלק אינו יכול לקרר אותנו, בבחי' אשר קרן בדרך, כי קור כזה מגיע אל מי שמרוחק מכל עבודת ה', אבל מי שבוער כאש, אזי מים רבים לא יוכלו לכבות את האהבה ונהרות לא ישטפוה, ששום כוח בעולם, וכל מיני תאוות העוה"ז, לא יצליחו להזיז אותנו כמלא נימא מה' יתברך.

ואז מגיעים אל יום הפורים שכולו חיבור לה', בדביקות מוחלטת בבחי' עד דלא ידע, שאינו מכיר שום דבר אחר זולתו

יצא מאת המלך והשיג את מבוקשו, אז ייצא ברננה. אבל אין הדבר כן כאשר בא אדם בתפילה לפני קונו, כי הבא לפני ה' כבר בבואו הוא ברננה, כי יודע ובטוח בה' שימלא בקשתו ושאלתו. וכך חייב לדעת כל יציר נברא, שהרי אמרו במדרש: "לא נברא העולם אלא בשביל ישראל שנקראו ראשית". ולכן ברור ופשוט לומר שיבוא כל אדם ברננה, כי הרי אם ה' אלקיך עמך" אז בוודאי מובטח לך ש"לא חסרת דבר" (דברים ב, ז).

ג. וגודל התלות שלנו בבורא יתברך ויתעלה שמו, מתוארת במילים ברורות במזמור זה, כמו שפיל' רבינו יונה באבות (פ"ד) על המשנה: "הוא היוצר הוא הבורא" - את הבריות מלידה ומבטן ומהריון, וה"יוצר" הוא התחלת המעשה ו"בורא" גמר המלאכה, ואיננו כמו עשיית הכלי כי אחר שנגמר אין צריך לעושהו אבל האדם בכל עת וזמן צריכין לבוראם כמו שאמר דוד המלך ע"ה "דעו כי ה' הוא אלהים הוא עשנו ולו אנחנו עמו וצאן מרעיתו" ר"ל כי אנחנו צריכין לו בכל שעה ורגע, עכ"ל. וצריך להתבונן בעת שאומרים זאת, שבעצם אין לנו מעצמינו כלום, ואנו תלויים בו לגמרי ד"לו אנחנו" בכל עצם מציאותינו, ובפרט בימינו שאנו מוקפים במחבלים, לא קשה לחוש זאת!

ובפרשת השבוע נזכר עניינו של קרבן תודה, ומצינו בו שהוא בא עם חמץ, ומבאר ה"שפת אמת" (ויקרא, שבת הגדול תרנג): "תודה באה חמץ כי כפי רוב ההכנעה והביטול נמצא מקום גם לחמץ כי הכל מאתו יתב', וכשהסט"א מתבטלת נתקדש שמו ית' מכל צד", כלומר אמירת תודה לה', מכניס גם את החומריות והגשמיות אל עבודת ה', והיצר מתבטל! [ולפ"ז, בדורינו עלינו להתאמץ ביותר באמירת מזמור לתודה, שהרי אנו מסובבים ב"חמץ" רב, אבל ע"י תודה מתקדש הכל].

ומוסיף השפ"א: "והנה כתיב במזמור לתודה הוא עשנו ולו אנחנו, וכת' ולא והקרי ולו, והם ב' בחי' כי הקב"ה עושה הכל, ובוודאי אין שום מציאות להיות חשוב לפניו ית"ש, "ולא" אנחנו, אבל כפי רוב הביטול זוכין לבחי' "ולו" אנחנו. והבחינה הזאת מיוחדת לבני ישראל והיא עיקר אמונתנו, שמלבד שהקב"ה ברא הכל, הוא אף מנהיג הכל בכל עת, והנהגתו ית"ש הוא למעלה מהנהגת הטבע, ואלו המבטלים את כל הטבע בעבורו ית"ש, זוכין להנהגה זו. ולכן הקרי "ולו" אנחנו שזה תלוי בעבודת האדם. ואשרי הזוכה בכל פסוד"ז להרגשים אלו.

א. בפרשה מובא ענין קרבן תודה, וב'יסוד ושורש העבודה' (ש"ג פ"ד) כתב: "מזמור לתודה הוא שבח גדול מאוד, ובוודאי ראוי לאמרו בהתלהבות גדולה ובשמחה עצומה מאוד", וכתב הגה"ק בעל מגלה עמוקות זי"ע בספרו, על הפסוק ואתחנן אל ה' (אופן רל"ט), שבמזמור לתודה נכללים ונרמזים כל חלקי התפילה!! ויובן מזה עד היכן גודל מעלת פרק "מזמור לתודה".

ואכן הגאון רבי אברהם פלאגי זי"ע בספרו "פדה את אברהם" (אות ת'), כתב על דברי בעל ה'מגלה עמוקות', וז"ל: מעולם הייתי תמה, מה נשתנה מזמור לתודה שאומרים אותו בניגון ובנעימה, מה יפה כוחו יותר מכל מזמורי פסוקי דזמרה, עד שראיתי מה שכתב המגלה עמוקות, שבמזמור זה כלול ורמוז כללות סדר התפילה ועניניה - נחה דעתי". עכ"ל.

ב. והנה אדם שנעשה לו נס (ואינו בכלל הד' שצריכים להודות לברך הגומל) וחפץ להודות לא-ל ההודאות על הנס שעשה עמו, יעשה מה שכתב המשנה ברורה (רי"ח ס"ק ל"ב) וז"ל: "... מי שנעשה לו נס יש לו להפריש לצדקה כפי השגת ידו ויחלק ללומדי תורה ויאמר 'הריני נותן זה לצדקה, ויה"ר שיהא נחשב במקום תודה שהייתי חייב בזמן המקדש", וראוי לומר 'פרשת תודה' (ויקרא פ"ג א'-י"ז, ופ"ז י"א-ט"ו). וטוב וראוי לו לתקן איזה צרכי רבים בעיר, ובכל שנה ביום הזה יתבודד להודות לה' יתברך ולשמוח ולספר חסדו". עכ"ל. וביעב"ץ כתב שלכן תקנו לומר 'מזמור לתודה' וז"ל: מזמור לתודה תקנוהו... כמו ברכת הודאה הגומל לחייבים טובות, שאין יום שלא נעשה בו נס, רק שאין בעל הנס מכיר בניסו.

ואומרים בו: "בואו לפניו ברננה" כלומר, כשתבואו לפני ה' לבקש מלפניו ולהתחנן על כל צרה שלא תבוא, עשו זאת ברננה ולא בפנים עצובות ונפולות, ובדרך מליצה אומרים בזה שיהיה בת כ' כבת ק', היינו, שפרק כ' בתהילים (יענך ה' ביום צרה), יהיה אצל האדם כמו פרק ק' בתהילים (מזמור לתודה), ש"חייב אדם לברך על הרעה כשם שמברך על הטובה" (ברכות שם). וכבר נתפרסם ברבים מליצת משפחת פלאי שאמרו את הפתגם הנפלא "על תגיד אוף תאמר מזמור קוף..." וזה מתוק!

וביאור יקר מאד ביאר המלבי"ם בזה, כי הבא לפני מלך בשר ודם ומבקש איזה דבר לעצמו, אינו יודע אם ימלא המלך את מבוקשו, ומטעם זה הוא אינו בא לפניו "ברננה", אלא רק אם

המסר של לחמי תודה

א. בפס"א "אם על תודה יקריבנו", יש לעמוד על התופעה המיוחדת שמצינו בקרבן תודה, שמביא עליו כמות אדירה של ארבעים לחמים, עשר מהם חמץ ושלושים מהם מצה, ובעצם זה בנוי על ארבעה מינים שמוזכרים בפס'. שלשה חלות של מצה: חלות, ורקיקין, ורבוכה, וכתוב: "על חלות לחם חמץ". ומכל מין מביא עשר חלות, ובסך הכל מביא ארבעים חלות.

ומפורסם נימוקו של הנצי"ב שהטעם שקבעה תורה לקרבן תודה כזה שיעור עצום של ארבעים חלות, שאינם נאכלים אלא ליום ולילה וצריך לסיימם במהירות שלא יהיו נותר, הוא כדי שיאלץ להביא חברים רבים שיעזרו לו להשתלט על אכילה כה רבה, כדי שתהיה ההודאה בקרב רבים, כמו שכתוב (תהילים קט) "אודה ה' מאד בפי, ובתוך רבים אהללנו" ונאמר (תהילים קיא) "אודה ה' בכל לבב בסוד ישרים ועדה", ורואים שהתורה ראתה את זה כחלק בלתי נפרד מצורת ההודאה, ע"י שקבעה לקרבן התודה, ארבעים חלות לכל קהל המשתתפים.

ב. ועדיין עלינו ליתן טעם מדוע נקבע דוקא שיעור כזה של ארבעים חלות, וכן מהו החלוקה הזאת של שלשה מיני מצה ואחד חלת חמץ, מדוע לא נקבעה כמות חלות אחרת, ובחלוקה שונה. והנה בנוגע לחלוקה הזאת של שלשה מצה ואחד חמץ, כתב ברש"ר הירש רעיון נפלא, דהנה יודעים אנו שהחילוק בין חמץ למצה הוא שבחמץ יש תוספת תפיחה וחומרי החמצה, ואילו מצה הוא הבסיס של החיות שעומד על קמח מים וללא שום תוספת נוספת, כלומר עליו להביא הן חלות של "מצה" כנגד הבסיס של החיות, והן חלות של "חמץ" על התוספות.

ומבאר הרש"ר הירש שזה בא לבטא שיש בחיי האדם ב' רובדים, רובד אחד הוא המצה, היינו עצם חיותו הבסיסית ללא שום תוספת שהיא, אבל רובד שני הוא החמץ, שזה כולל את כל הדברים הטובים שנתן לו הי"ת כתוספת על הבסיס, כמו בריאות איתנה, אשה וילדים, כסף וכבוד, בית רחב ונוח, קהילה ומעמד, וכאשר בא להודות לה', עליו לבא בצורה של הכרת תודה עמוקה, כי אם יחשוב שמשוהו מגיע לו תתמעט הטובה, ולכן עליו לבטא את ההודאה בב' המינים הללו, מצה וחמץ, שב"מצה" מבטא את נקודת החיות הבסיסית, שגם היא איננה מובנת מאליה, ועליו להודות גם בעדה לה', וב"חמץ" מודה על כל התוספות שהקב"ה נתן לו, בשלימות של עשר חלות חמץ, שמבטא את כל השלימות שהקב"ה הרעיף עליו מעבר לבסיס.

ג. מעתה לאור הרעיון הנפלא שגילה לנו הרש"ר הירש, נוכל להבין אולי את פשר המספר המסויים הזה של ארבעה סוגי לחמים, להבין שזה ג"כ בא להגדיל את פירוט ואיכות ההודאה.

דהנה על הפס' הנ"ל אם על תודה יקריבנו, פירש רש"י: "אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים, והולכי מדברות, וחבושי בית האסורים, וחולה שנתרפא, שהם צריכים להודות שכתוב בהן (תהלים קז) "יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם ויזבחו זבחי תודה", אם על אחת מאלה נדר שלמים הללו, שלמי תודה הן... "עכ"ל. ויסוד הדברים בדברי חז"ל שארבעה צריכים להודות, כפי שמוכח מתוך הפרק בתהילים הזה, שמחלק בצורה ברורה את המחוייבים בהודאה, בכל אלו הארבעה, שכנראה חובקים וכוללים את ראשי נושאי ההודאה. ולהנ"ל נוכל להציע שהחויב להביא ארבע מיני חלות, הוא כנגד הארבעה שצריכים להודות, שבכל פעם חייב להודות על הכל.

דהנה יורדי הים כולל את כל דרכי הפרנסה ואמצעי השגת הכלכלה, שכולם מחוייבים בהודאה על טרפם, ובאופן כללי די לזה בברכות הנהנין לפנייה ואחריה, אבל כשרואה בחוש את גודל עזרת ה' שצלח את הים על סערותיו וסכנותיו ומחלותיו, חייב להודות לה', וכן הולכי מדבריות כולל את כל מעלת הדיור בבית מוגן ומאובזר, ומחוייב להודות לה' בכל פעם אפי' על מה שמאיר לארץ ולדרים עליה ברחמים, אבל כשרואה בחוש את גודל עזרת ה' שמגן עליו מפני זרם ומטר, מחוייב בהודאה לה'. והשלישי מי שהיה חבוש בבית האסורים, הרי זה כולל את כל תחושת החירות שמחייבת הודאה אפי' בהליכה עם גב זקוף בברכת זקוף כפופים, או בעצם התעוררות מהשינה בברכת מתיר אסורים, אבל כשמרגיש בחוש את טעם החירות חייב להודות לה', וברביעי מי שחלה ונתרפא גם נכלל כל הבריאות.

ובזאת נבין היטב מדוע התורה אמרה שעל כל דבר צריך להבין ארבע מיני חלות, מפני שע"י כל אחד מההצלות הנ"ל, שראה בחוש את שמירת ה', והגנתו עליו, מחוייב להתעורר בכל מאורעותיו ובכל פרטי חייו שהכל הוא מאיתו יתב', שנותן ומשפיע עליו ברוח נדיבה, וכמו שאמר הרש"ר, שחייב להביא מצה וחמץ, להכיר שבעצם אפילו על בסיס החיות כבר מחוייב להודות, וכ"ש כשזוכה לקבל הרבה מעבר לבסיס. וכך ההצלה שנעשתה לו באחד מהארבע מיני שפע שנשפע לעולם, מחייב להודות על כל הארבע. וכנראה מדבריות, חולה שנתרפא, ובית אסורים הם בבחי' "מצה". ופרנסה הכלולה בעוברי הים, זה על תוספת המותרות בבחי' "חמץ". אכן, כמה טוב להודות לה'.

תורה המידות

פרקי יסוד בעבודת המידות על פי ספר 'אמונה וביטחון' לחזון-איש

שיעורי המשגיח הגאון רבי יונתן אבר שליט"א

התנאים להשפעת התורה על האדם

פרק כה

לפי מה שהוא האדם ולפי כל המקרים הקורים אותו. וכבר דברנו מזה במאמר בפני עצמו, עיין שם".

ההשפעה השלימה, באה ותלויה על ידי העסק והלימוד של כל חלקי התורה, ובלימוד מעמיק.¹

התנאים ללימוד משפיע ומהותם

בתוך הדברים מדגיש הרמח"ל, כי נדרשים תנאים מסוימים בכדי שתבוא ההשפעה על האדם והעולם. באם לא ישמרו התנאים, לא תבוא השפעה זו, או שהיא תבוא בצורה חלקית.

כעת נכנס להבנת מהותם של אותם התנאים, שהם 'היראה בלימוד' ו'תיקון המעשים':

"אך התנאים הצריכים להתלוות לתלמוד הנה הם: היראה בתלמוד עצמו ותיקון המעשה בכל עת".

בתוך הדברים, הרמח"ל חוזר כמה פעמים על כך שהשפעת לימוד התורה איננה מוטבעת ומוכרחת בתורה. ההשפעה מוטבעת בתורה רק לפי התנאים המסוימים אשר דרכם קשר הקב"ה את ההשפעה בתורה. לשם ההמחשה, השפעת התורה איננה דומה להשפעת האכילה - אשר באופן טבעי, אדם האוכל דבר מאכל, גופו מעכל את האוכל ומושפע ממה שהוא אכל.

לכן עלינו לשים לב לכך, שאם אדם לומד תורה בלי התנאים שלפיהם הטבעי הקב"ה את כח ההשפעה של התורה, לימוד התורה לא ישפיע עליו כלל! ולכן, בל נתפלא כיצד ייתכן שישנם אנשים הלומדים תורה - ותורתם איננה משפיעה עליהם.

"וזה, כי הנה כל כחה של התורה אינו אלא במה שקשר ותלה, יתברך, את השפעתו היקרה בה, עד שעל ידי הדיבור בה וההשכלה תימשך ההשפעה הגדולה ההיא".

ממשיך הרמח"ל ואומר, כי מי שאינו לומד לפי התנאים הללו, לימודו נחשב כמו דיבור בשאר העסקים. יכול להיות אדם הלומד תורה בעיון ובהתמדה במשך שמונים שנה, ולא משיג מהלימוד כל השפעה של השראת השכינה, דביקות בקב"ה, ולא השפיע על קיום הבריאה!

"אך זולת זה לא היה הדיבור בה אלא כדיבור בשאר העסקים, או ספרי חכמות והשכלה בכל שאר מושכלות המציאות הטבעית למיניהם, שאין בם אלא ידיעת הענין ההוא, ואין מגיע ממנו התעצמות יקר ומעלה כלל בנפש הקורא המדבר והמשכיל, ולא תיקון לכלל הבריאה"

עוסקים אנו בעניין: 'השפעת התורה על נפש האדם ועל תיקון מידותיו'.

ראינו את דברי החזו"א, שאדם השקוע בגשמיות, לא יוכל לבוא לתיקון על ידי לימוד המוסר, אלא אך ורק מכח ומסגולת לימוד התורה בעיון.

אמנם, עדים אנו לתופעה, אשר נמצאים אנשים העוסקים בתורה ועם כל זאת, נראה כי היא איננה משפיעה עליהם; בדבבד עם שקיעות בלימוד התורה - הם נופלים בעבירות ואינם בעלי מידות מתקנות. הזכרנו, שזו מציאות חדשה, יחסית, אשר לא נראתה בדורות אחרונים.

לצורך הבנת תופעה זו ודרכי ההתמודדות מולה, נכנסנו ללמוד לעומק את יסודות אופן השפעת התורה על האדם - על נפשו - ועל העולם כולו.

השפעת לימוד התורה - על האדם והעולם

בפרק הקודם, למדנו את דברי הרמח"ל בדרך ה', כי הצורה להתחבר עם הבורא היא אך ורק על ידי לימוד התורה. התורה, היא הגילוי העליון ביותר, גילוי 'מעין מציאותו יתברך', בה טמן הבורא את האפשרות של הנברא לידבק בו.

במילות התורה מונח הקשר העליון ביותר בין הבורא לנבראים. ובלימוד התורה מושפע שפע וחיות על האדם הלומד ועל הבריאה כולה. בהשפעה זו כלולה השפעה על הנפש של האדם, על העולם כולו ועל כל המערכות של העולם הרוחני.

מוסיף ואומר הרמח"ל, כי ההשפעה נחלקת לפי התחום בתורה אותו האדם לומד; איננה דומה ההשפעה התקבלת מלימוד חומש ללימוד נ"ך או לימוד ענייני נזיקין - ה"הגיון" כלשונו. וכן, ככל שהאדם ילמד יותר לעומק וביתר בהבנה - "בהשכלה" כלשונו - תגדל יותר מדרגת ההשפעה הנמשכת מהלימוד, עליו, על נפשו ועל העולם כולו.

מסיים הרמח"ל:

"ונמצא, שהרוצה לעבוד לפני בוראו עבודה שלמה, צריך שיעסוק בכל חלקיה כפי יכלתו, כדי שייגיע ממנו התיקון אל חלקי הבריאה כולה. ועל הדרך הזה אמרו חכמינו, זכרונם לברכה (קדושים ל א, עבודה זרה יט ב): 'לעולם ישלש אדם שנותיו: שליש במקרא, שליש במשנה, שליש בגמרא'. ובכלל זה כל חלקי התורה, שיחלק בהם זמנו, עד שיאחז בכולם ולא יניח ידו מאחד מהם. אך שיעור העסק, שיעסוק בכל אחד מהם, ראוי שיומדד

ומצווה ללמוד בעיון. והאדם צריך לקיים את שניהם. עיי"ש כיצד מצוות 'הגית בו יומם ולילה' - דהיינו מצוות הלימוד בעיון מחויבת, לעומת המצווה ללמוד את כל התורה כולה.

¹ אמנם זהו נושא בפני עצמו, בו עסקנו בלימוד בספר 'אור ישראל' - מתבאר כ"ז. שם כתב, כי ישנם שתי מצוות; מצווה לדעת את כל התורה כולה,

המורא ושיעור הכבוד והזהירות בו, כן יהיה שיעור יקר הלימוד ומדרגת ההשפעה הנמשכת על ידו.

אחד הקשיים העיקריים עימם מתמודדים כיום בני התורה הוא, קניין של טעם, חשק ורצון ללימוד. צריך לדעת, כי כל זה נמצא בהשפעה האלוקית של התורה; הדרך להתמודד עם קרירות וחוסר במשיכה וחשק ללימוד, היא על ידי לימוד שישיע עליו- לימוד מתוך ההבנה שאנו עוסקים בתורת ה' בחכמת הבורא, ובהשפעה האלוקית העליונה מכל ההשפעות על העולם.

יודגש כי 'מורא' זה, אם הוא מפריע ללימוד ויוצר תחושה לא נעימה בלימוד, לחץ או מועקה, זהו אינו המורא הנכון. נרחיב על כך בפרקים הבאים.

[בדומה לעניין זה, סיפר מו"ח רבי דב יפה זצ"ל: "שאל בחור אחד את החזו"א, על כך שהוא מוטרד בכל מיני שאלות וספיקות באמונה. השיב לו החזו"א שיעשה שני דברים; ילבש ציצית עם שיעור⁵, ושיקפיד על נקיות הידיים בשעת הלימוד". אכן צריך לעורר על דבר זה, כי הנוגע במקומות המכוסים, כדוגמת שורשי השיער וכדו', חייב בנטילת ידיים, [ולכה"פ (לפי המשנ"ב) חייב לנקות כל אצבע במידי דמניק]; מי שלומד תורה כאשר הוא זקוק לנטילת ידיים, הלימוד לא ישפיע עליו, ולימודו נחשב כמו לימוד של חכמה בעלמא - בדומה לאדם הלומד במבואות המטונפים].

התנאי השני: תיקון המעשה

ממשיך הרמח"ל ואומר, כי כמובן אם לאדם אין כל רצון לתקן את עצמו וכל לימודו הוא מן השפה ולחוץ, התורה לא תשפיע עליו, אפילו אם הוא לומד בעמל ובהתעמקות, וזהו התנאי השני: תיקון המעשה.

והתנאי השני הוא תיקון המעשה. כי הנה מי שירצה להמשיך השפעה, ראוי שיהיה הוא הגון ומוכן להמשיכה, אכן אם הוא מטמא את עצמו באשמות ופשעים, ומרחיק עצמו מבוראו, וזונה מאחריו אחרי כחות הטומאה והרע, ודאי שייאמר בו (תהלים נ טז): "ולרשע אמר אלהים מה לך לספר חוקי ותשא בריתי עלי פיך", וכן אמרו חכמינו, זכרונם לברכה (חולין קלג א): "כל השונה לתלמיד שאינו הגון כזורק אבן למרקוליס". והנה איש כזה, ודאי שתורתו לא תמשיך מן ההשפעה שזכרנו שום מדרגה כלל.

אמנם, בקטע הבא הרמח"ל "מיקל" את העניין ואומר, כי ישנו כח בתורה עצמה, שאפילו אם האדם ילמד את התורה כמו שלומדים את שאר החכמות, 'המאור שבה' ישפיע עליו. ומוסיף, כי כמובן, אף בכדי להגיע למדרגה זו צריך ללמוד בצורה רצינית, ולא כמי שמתעסק בתורה בשחוק והיתול או מגלה בה פנים שלא כהלכה.

נוסיף, כי הייתי למעשה בו מרביץ תורה השאיל לתלמיד את כתבי חידושי התורה שלו, והתלמיד הניחם בכניסה למקום ציבורי. כשראה זאת אותו מרביץ תורה, מיד לקח חזרה את הכתבים, והסביר לתלמיד - 'וכי את תכנית הגרעין של ארה"ב היית משאיר בצורה מופקרת כזו? והרי פשוט כי ההשפעה של לימוד התורה של כל אחד ואחד - עליו בעצמו ועל העולם כולו, היא בדרגה עצומה לאין שיעור ויחס, מאשר תכנית הגרעין של ארה"ב...'

⁵ הכוונה לשיעור חזו"א, ולא בשיעור שהיה נהוג בשעתו.

בכדי לקרב את דברי הרמח"ל להבנתנו נשתמש בדוגמא דלהלן: לו היה אדם שלמד את הש"ס כולו בהתמדה נפלאה ובעומק רב - אך עשה זאת בעודו יושב בבית הכיסא² או במבואות המטונפים אשר אסור ללמוד בהם... הרי מובן לכל, כי בוודאי אין כל דביקות בשכינה והשפעה מהבורא מלימוד כזה. ויתירה מזו, הוא אף ייתן על כך את הדין.

באותה מידה עלינו להבין, שאם האדם למד בלי שקיים את התנאים שבהם התנה הקב"ה את ההשפעה בלימוד התורה, התורה לא תשפיע עליו. וממילא, יתכן והיה אנשים העוסקים בתורה, יודעים ומבינים בה, והתורה לא תשפיע עליהם.

התנאי הראשון: יראה

הרמח"ל חוזר ומדגיש, שההשפעה איננה מוכרחת בתוך התורה, אלא היא מוטבעת בתורה בתנאים המסוימים; התנאי הראשון הוא בעצם הגישה ללימוד התורה, לגשת מתוך יראה והבנה שהאדם לומד את תורת השם! בעסק הלימוד האדם מתעסק בחכמת הבורא. ככל שיהיה לאדם יותר מורא - כך התורה תשפיע עליו יותר.³

"ואמנם ההשפעה הזאת הנה ענינה אלהי, כמו שזכרנו, ולא עוד אלא שהוא היותר עליון ונשגב שבענינים הנמשכים ומגיעים ממנו, יתברך, אל הברואים; וכיון שכן, ודאי שיש לו לאדם לירא ולרעוד בעסקו בענין כזה, שנמצא הוא נגיש לפני אלהיו ומתעסק בהמשכת האור הגדול ממנו אליו, והנה צריך שייבוש משפלותו האנושית וירעש מרוממותו, יתברך, והנה יגל מאד מחלקו הטוב שזכה לזה, אך ברעדה כמו כן. ונכלל בזה, שלא ישב בקלות ראש, ולא ינהג שום מנהג בזיון לא בדבריה ולא בספריה, וידע לפני מי עומד ומתעסק, ואם הוא עושה כן, אז יהיה תלמודו מה שראוי לו להיות באמת, ותימשך על ידו ההשפעה שזכרנו, ויתעצם בו היקר האלהי, ויימשכו תיקון והארה לכל הבריאה".

הרמח"ל מציין, כי יראה זו, אשר צריכה לבוא כאשר אדם ניגש ללימוד מתוך תפיסה והבנה, "אני עוסק בדברי התורה אשר קיבלנו מהבורא ית' - אני עוסק בחכמת הבורא", כוללת בתוכה שלא ינהג בקלות ראש בשעת הלימוד, ולא ינהג מנהג בזיון לא בדבריה ולא בספריה. ראוי לציין כאן ולעורר, כי אילו היינו מרגישים ומבינים את גודל ההשפעה מלימוד התורה עלינו ועל העולם כולו, בוודאי שהיינו נזהרים הרבה בכבוד התורה ובכבוד הספרים.⁴

ממשיך הרמח"ל:

"אבל אם תנאי זה יחסר ממנו, לא תימשך ההארה על ידו, ולא יהיו דבריו אלא כשאר כל הדיבורים האנושיים, הגיונו כקורא אגרת, ומחשבותיו כחושב בדברי העולם, ואדרבא לאשמה תיחשב לו, שקרב אל הקודש בלי מורא, ומיקל ראשו לפני בוראו ועודו מדבר לפניו ומתעסק בקדושתו, יתברך. ואולם כפי מדרגת

² לשם הדוגמא: כמובן במידה ואדם זה איננו סובל מבעיה נפשית אשר מגדירה אותו כאנוס.

³ אמנם בוודאי שצריך ללמוד מתוך נעימות ואוירה טובה, ולא במתח ועצבנות; אך זו לא סתירה לידיעת גדלות הדבר שהאדם עוסק בו.

⁴ זכורים כמה פעמים שמו"ח המשגיח רבי דוב יפה זצ"ל, היה דופק על הבימה באמצע הסדר ומפסיק את הלימוד של בני הישיבה, בשביל שיסדרו את הספרים בבית המדרש, שנערמו בצורה לא מכובדת. באומרו, 'אין מה ללמוד עכשיו - צריך לסדר את הספרים'.

<p>וזאת למודע: הדברים נכתבו לפי הבנת המחבר וע"כ. כל טעות, שגיאה או קושי בהבנה יש לתלות בו בלבד. נשמח לקבל כל הערה והארות</p>	<p>בית ועד' השיחה השבועית ושיעורי המשניות שליט"א מידי שבוע במ"ל להצטרפות: 4160846@gmail.com</p>	<p>כל הזכויות שמורות למוכר "שחרם דרכי השם" להנצחה פניות והערות: 053-31123-76 02-567-24-74 y0533112376@gmail.com</p>
--	---	---

הפרשה והמועדים בהיבט חינוכי
מפי הרה"ג **חנוך דרורי** שליט"א

חנוך לנער

גליון 45 | פרשת צו

בס"ד

אש תמיד

שהברכה תתפשט במינה. וכמו כן הוא עסק המצווה באש בכל יום, שיתברך האדם בעניין האש שבו. ומהו אש זה? הוא הטבע שבאדם, כי מן הארבעה יסודות שבאדם הוא אש והוא ראש לארבעתו, כי בו יתחזק האדם ויתנועע ויפעל ועל כן צריכה הברכה בו יותר. וענין הברכה הוא שלמות, כלומר דבר שאין בו חסרון ולא מותר. וכן האש שבאדם צריך לברכה זו, שיהא ממנו באדם מה שצריך אליו, לא פחות כי יחלש כוחו, ולא יותר כי ישרף בו כדרך בני אדם שמתים בתוספת האש בהם יותר מדאי והוא הקדחת. ובני אהרון הוסיפו באש מבלי שנצטוו ונוסף גם בהם אש ונשרפו, כי לפי פעולת בני אדם יבוא עונשם או תנוח ברכת השם עליהם.

צריך לדעת את המטרה, אמר הרב וולבה זצ"ל: דאם לא כן, נגיע לשיבושים, מי שמתמנה להיות מגיד שיעור ומחפש להגיד חידושים גדולים - צריך לראות לאן הילדים צריכים להגיע, האם מה שאומר יביא אותם למטרה... {שיחות חינוך, אוצרות של חינוך}

אותיות התורה, גחלים הינם, כפי שכתב הרמח"ל בספרו דרך עץ חיים זו"ל: הנה בדקדוק גדול נמשלה לאש ובהשוואה מדוקדקת, כי כאשר תראה הגחלת שאינה מלובה, השלהבת היא בתוכה כמוסה וסגורה, אשר בהפיח בה אז תתפשט ותתלהב ותצא מתרחבת והולכת, ובשלהבת ההיא נראים כמה מיני גוונים, מה שלא נראה בתחילה בגחלת, והכל מן הגחלת יוצא. כן התורה הזאת אשר לפנינו, כי כל מילותיה ואותיותיה כמו גחלת הן, אשר בהצית אותן כן כאשר הן, לא יראו כי אם גחלים וגם כמעט עמומות. ומי שישתדל לעסוק בה, אז תתלהב מכל אות שלהבת גדולה, ממולאה בכמה גוונים - הן הידיעות העומדות צפונות בתוך האות ההיא..

פייר, פייר, רבותי, יש פה פשט עצום, מבהיל! ה"אש" ליחכה את ספסלי הישיבה, המג"ש עמד וצעק בריתחא דאורייתא את הפשט בסוגיא, ה"אש" הלכה וליהטה בין יושבי השיעור, ויכוחים, ידים הורמו אל על, חדותא דאורייתא, שמחה עצומה, הלבבות פועמים בהתרגשות, המג"ש והבחורים בהתלהבות רבה, מוישי היקר, נהנה מאד מן האוירה, משתתף גם הוא, ובעיניי בורקות אומר הוא סברא למג"ש, סברה כזו, מוישי! מתאימה רק לך!, לוחט, שואג המג"ש, רואים שלא למדת בחיידר... השיעור ממשיך.. ה"אש" ממשיכה ללהט, ובנשמתו של מוישי מתחוללת שריפה של ממש.. אפילו הדמעות לא מצליחות לכבות אותה..

"אש תמיד תוקד על המזבח לא תכבה" {פרק ו - ו'} וברש"י: "אש שנא' בה תמיד, היא שמדליקין בה את הנרות.. וכתב ר' משה פיינשטיין זצ"ל: "הכוונה ללמוד מזה שללמד תורה לתלמידים צריך שיהיה בהתלהבות גדולה, אבל ההתלהבות אינה בלימוד עצמו, שהלימוד עצמו צריך להיות ביישוב גדול ובמנוחה, לכן רק חיצוניותו תהא בהתלהבות, והכנתו בעצמו והכנת התלמידים תהיה בהתלהבות לקראת לימוד התורה מצד גדלות התורה והמצוות, והלימוד עצמו יהא במנוחה נכונה, משום שעלול לטעות בדין שהוא איסור אף שהטעות יהיה להחמיר".

על המצווה "להדליק אש על המזבח" {מצווה קל"ב} כותב ספר החינוך: "משורשי המצווה.. צריכין לומר מהו ענין המצווה להדליק אש על המזבח מלבד האש הצריך שם לקורבן. ונאמר על צד הפשט שהוא כעניין מה שכתבנו במצות לחם הפנים {מצווה צז} שהאדם מתברך לפי מעשיו שהוא עוסק בהם לרצון בוראו. ועל זה הדרך אמרנו שהברכה מצויה בכל לחם חול מתוך עסקנו במצווה בלחם קודש, כאילו תאמר על דרך משל

בכל פינות המפעל.. זר לא יבין זאת.. איזו שמחה..
 איזו התלהבות.. עכשיו! עכשיו! עכשיו תקשיב מה הבן שלך
 הקשה, נכון זה קושיה מצוינת... הדמעות זולגות..
 החמימות מתפשטת.. ביום שישי כשחזר הבחור
 הביתה, אביו שאלו איך היה בישיבה, ב"ה, הוא ענה,
 שמעתי ששאלת קושיה מצוינת.. אבא! אין אתה יודע?
 אתה רוצה שאחזור לך על הקושיה?? והלב.. הנשמה
 הוארה באור יקרות, אש של תורה לחכה וחממה עוד
 בחור בעבודת הבורא...

הגמרא במועד קטן {ט"ז ע"ב} אומרת: "דאמר רבא כל
 העוסק בתורה מבפנים תורתו מכרזת עליו מבחוץ.. כמה
 צריכים שהתורה ודרכיה יהיו אצלנו ההורים והמחנכים
 בפנים באש תמידית.. בחמימות ובהארת פנים, בלהט
 עשית המצוות ובנועם העברתה לדורות הצעירים.. כמה
 הם זקוקים לכך..

מה יקרה את שמחה!

ומה נעימה היא צמחה!

רוח הקודש שורה!

הלב מלא אורה!

להבין את סודות התורה!

בשמחה של מצווה הכתוב מדבר!

רום ותחת גשם ורוח מחבר!

מבחר הברואים משעשע שעשועים!

גחלים לוחשות מוקדות תעתועים!

עוד מעט ואין רשע!

חבי רגע ואין פשע!

{חזו"א, קוב"א ח"ב}

ה"חפצא " של תורה, זוהי אש פנימית, הגמרא
 בשבת (פ.ח.) אומרת, "ויתיצבו בתחתית ההר", אמר
 רב אבדימי בר חמא בר חסא מלמד שכפה הקדוש
 ברוך הוא עליהם את ההר כגיגית ואמר להם אם אתם
 מקבלים התורה מוטב ואם לאו שם תהא קבורתכם.
 והקשו התוס': ואף על פי שכבר הקדימו נעשה לנשמע?
 שמא יהיו חוזרים כשיראו האש הגדולה שיצאתה
 נשמתן.

שאל על כך הגאון רבי שמואל רוזובסקי זצוק"ל, אם היה
 חשש שעם ישראל יחזרו בהם, אז אולי כדאי היה לוותר
 על האש הגדולה?

אלא למדנו כאן, שהחפצא של תורה, זה "אש גדולה"

צריך להדליק לשלהבת גדולה המחממת ועוטפת ולא
 שורפת ומכלה.. אומנות היא ש"האש" תוקד תמיד..
 בהתלהבות, בחמימות, תצית את האור בעיני ובליבות
 הלומדים, אך לשמור, שלא תשרוף.. שלא תשאיר רק
 אפר..

יהדי בעל מפעל בב"ב, יושב עם סרבלי העבודה ושקוע
 בעבודתו, לפתע, נכנס כאש להבה, הגאון ר' אברהם
 גניחובסקי זצ"ל ראש הישיבה של בנו היקר. בעל
 המפעל קופץ ממקומו ושואל: הראש ישיבה, הכל
 בסדר? קרה משהו לבניי ח"ו, מרגיעו הרב גניחובסקי,
 הכל ב"ה בסדר, רק באתי לשתף אותך בנחת. הבן שלך
 הקשה היום קושיה מצוינת... חשבת, שמן הראוי
 שאשתף אותך בזה, עיני האב נפערות בתדהמה,
 בשביל זה הגעתם? הרב לא היה צריך לכתת רגליו עד
 כאן, יש טלפון?! הראש ישיבה מחייך. יהודי יקר! עוד
 לא שמעת את הקושיה, שתשמע אותה, תבין מה בער
 בי.. למה רצתי לכאן. אבל.. אני, כבוד הרב, יהודי
 פשוט, בקושי לומד דף היומי אני לא מונח בסוגיות
 שלמדתם, חבל שהרב יאמר, ממילא לא אבין. ר'
 אברהם זצ"ל מרגיעו ואומר: אין כזה דבר יהודי פשוט...
 וודאי לא יהודי שלומד דף היומי אבל אני מבין את מה
 שאתה אומר, שיהיה לך הרבה נחת ועזב את המפעל.
 היהודי היקר! בעל המפעל, לא מצליח לחזור לעבודתו..
 הידיים רועדות, העיניים מלאות דמעות, איזה נחת,
 איזו התלהבות של הראש ישיבה, איזו מסירות, להגיע
 לכאן ולשתף... פתאום, נכנס ר' אברהם גניחובסקי
 זצ"ל שוב למפעל והפעם עם שתי גמרות ביד.. יש לך
 יהודי יקר כמה רגעים?.. הבאתי פה גמרות, בוא נשב,
 אלמד אותך את הסוגיא, ה"אש" של התורה אוחזת

אוסף הדרכות והנהגות

גליון ל"ד – פרשת צו

דרכי חינוך הבנים

מרבנו מרן רשכבה"ג הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל

בענין דרכי חינוך הילדים היה רבינו זצוק"ל מרבה להדריך על הדרכים הנכונות בזה, ונביא להלן את יסודות הדברים שהיה מעורר עליהם, ואת דרכו של רבינו עצמו בחינוך ילדיו.

בנו הגאון ר' ישראל שליט"א (בהספדו במסע הלוי) נפלה עטרת ראשו אוי נא לנו כי חטאנו, יתומים היינו ואין אב, כשאבא הכ"מ היה קיים הרגשנו כל הזמן שיש לנו חסות מעלינו, יש לנו את מי לשאול, ידענו שאפשר לשאול ולקבל תשובה ברורה ונקיה, עכשיו זה חסר לנו, כל זה הלך מאתנו ואין לנו למי לפנות, איזה יראת הכבוד היה ממנו, איזה יראת הרוממות היה ממנו, כל מה שהוא עשה היה תמיד מתוך השראה ואווירה טובה לסביבה, ועצם לראות אותו היה עושה יראת הרוממות כלפיו. וידוע שזכה רבינו לבנין וחתנין רבנן וכפי שהעיד מרן רבינו הגר"ד לנדו שליט"א במסע הלוי 'ואזכיר עוד את צאצאיו והנלווים עליהם בניו וחתניו שהם גדולי תורה מרביצי תורה בתפארת ונועם מורשת מאביהם הגדול'.

מספר הגאון רבי חזקיהו יוסף שרייבר שליט"א ראש ישיבת אבן ישראל 'ההנהגה של ר' גרשון היתה מצד אחד מאד נורמלית, ומצד שני בתכלית השלימות הטהרה והנקיות, מה שעורר אצל כל אחד את השאיפה לחיות בצורה כזו, צורה מושלמת שכזו, לא מתוך סערות וצעדים חריגים. הוא עשה מה שצריך, לא פחות ולא יותר, כשהוא ויתר על התה והסוכר הוא לא עשה זאת לשם מצות סיוגוף, אלא כי הוא סבר שזה פשוט לא נצרך, כמובן שזה דרגה גדולה שהוא לא צריך גם את הטעם הקלוש של שקית התה, אבל עומק ההנהגה הגיע בשל הצורה בה הוא חי כל ימי חייו, לעשות מה שנדרש ומה שצריך, לא פחות ולא יותר, זו גם הסיבה שבכל השנים אינני זוכר אותו אפילו פעם אחת מנהל שיחת חולין, הוא היה מקפיד לדרוש בשלום כל אחד, לפעמים להגיד מילתא דבחינתא, אבל מעבר לזה השיחה היתה עניינית ומדויקת. ככלל מעולם לא הרים את קולו, ומרגלא בפומיה שמי שצועק סימן שאינו בטוח בדעתו ומשכנע את עצמו בצעקותיו...

ענייני חינוך במשנתו של רבינו מהרה"ג ר' משה בלוי - ידוע שרבינו זצוק"ל היה מפנה רבים שבאו עם בעיות חינוכיות לר' משה בלוי שליט"א (מראשי ישיבת משכן החכמה ורבו של מרכז 'האזינו'), ונקלט בזה כמה דברים שאמר ר' משה במשנתו החינוכית של רבינו זצוק"ל (מתוך יחה למוסף שבת קודש ב'יחד נאמן'). החוט השני שעבר בכל משנתו החינוכית של רבינו הוא אחד, שלמה המלך אומר "האלוקים עשה את האדם ישר והמה ביקשו חשבונות רבים", וידועה השאלה למה הפסוק מתחיל בלשון יחיד - ישר, ומסיים בלשון רבים - והמה. וביאר רבינו שהאדם מטבעו נולד ישר, ואם הוא ילך בדרך זו כל חייו ילדיו יתחנכו להיות ישרים ויהיו מאושרים כל ימיהם, אך מה שמונע מהאדם להיות ישר זה ה'המה ביקשו' שכל העת עיניו כרויות להביט מה אומרים ה'המה' - הסביבה והחברה, כשהשיקולים מוטים על פי נטיות והשפעת הסביבה מגיעה העקמומיות המסורבלת את ישרות האדם, ובעקבותיה גם את ישרות חינוך הילדים. רבינו עצמו היה מרבה להתעסק בעצמו בענייני חינוך, והיה נכנס לכל ענין בישרות גדולה ומכריע אף בעניינים של פיקוח נפש, והיו מקרם ששלח להיוועץ בבעלי נסיון ובנה בחינוך, שידע שהם יודעים את הגישה החינוכית הנכונה, אך ביקש שישבו אליו ויחליטו. שמעתי ממנו 'משפט מכונן': מה נותן את הכח להמנע מעשיית עבירות, היראת שמים, פחד ויראת העונש, אבל מה עוזר לא לאהוב את העבירות ולא לרצות בהם, רק האהבה ללימוד התורה, ולכן הרבה רבינו לעורר שהלימוד צריך להיות באהבה ובשמחה, למרות שהיה מורה שצריך ללמד את הילדים שיש שכר ועונש. כשאדם אחד שאל אותו מה מעשות כשאחד הבנים לא הולך בדרך הישרה, ומקרבים אותו באופן מיוחד, אבל הילדים האחרים לא מבינים למה מגיע לו יחס מיוחד, ענה רבינו בכאב: קנאה, קנאה... צריך להסביר להם שהוא התרחק מעט ולכן צריך לקרב אותו, כי הוא מסכן, ולכן כולנו צריכים לחזק אותו, ולומר להם שגם הם יחזירו אותו בתשובה אם יתייחסו אליו טוב.

דברים בענין חינוך הילדים שדיבר רבינו עם מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל - לאחר פטירת הרבנית קניבסקי (סוכות ה'תשע"ב) בא רבינו בחול המועד לבקר את מרן הגר"ח זצוק"ל, לאחר מכן בשיחת הכנה לשמחת תורה סיפר רבינו מהדברים שנאמרו בפגישה, וכה היו דבריו: ספר 'ארחות ישר' למרן הגר"ח

הנהגתו של רבינו זצוק"ל בחינוך ילדיו - בני רבינו זצוק"ל הגאונים רבי צבי יהודה ורבי ישראל שיבדלחט"א מעידים כי רבינו מעולם לא העניש אותם, ואם היה צריך לייסר אותם על דבר מה, מבטו החודר של רבינו הספיק, ולא רק שלא היכה אותם, אלא מעולם לא הרים את קולו, מעולם לא צעק בבית, הכל היה ברוגע ובדרכי נועם, הוא היה מביט, וכשהיה צריך לומר משהו הוא היה אומר, אבל בלי להרים את הקול, וכן העיד רבינו על אביו הגאון רבי צבי יהודה זצ"ל שמעולם לא העניש את בניו, ואם בילדותם היו רבים על איזה צעצוע, היה אביהם לוקח את הצעצוע ומניחו על הארון, ללמדם שזה לא משנה מי צודק ממריבות מפסידים. גם לגבי חינוך לתפילה ולתורה וכו' נהג רבינו באותה דרך שבה נהג אביו כלפיו, רבינו אמר שאביו מעולם לא אמר לו תתפלל או תלמד מוסר, אלא רק העניק דוגמה אישית, הוא הלך להתפלל וכששב הביתה פתח ספר מוסר, וכך למדו הילדים מה צריך לעשות. תמיד בבית הוא היה לומד, ואם היה בא אורח לא היה מפסיק ללמוד אלא היה מציע לו להצטרף ללימוד (וגם הנהגה זו אמר רבינו שכך היה אביו עושה, ומזה אנו למדים גודל השפעת הדוגמה האישית, שינקתו של רבינו עצמו מאביו הגדול שהיה גם רבו לא היתה בצורה של דיבורים חינוכיים, אלא בצורה של דוגמה אישית שממנה למד רבינו את דרכי החינוך, ואם לא כל המחנכים והמתכנים שיום, ולכן נביא להלן דברים שרבינו אמר לרבים כיצד הדרך הנכונה בחינוך הבנים). עם זאת דקדוקי הלכה מיוחדים שלא ראה רבינו לנכון שגם בניו יצטרכו לקיימם הסתיר רבינו אף מבני משפחתו הקרובים, וכך גדלו ילדיו עם מסר שהיראה היא דבר פנימי המקיפה את כל אורח החיים בניצול כל רגע לתורה ועבודת ד' בצורה בריאה, ולא בצורה של חומרות שונות שזה דבר המשתנה כל אחד לפי מדרגתו. לגבי שאיפות לגדלות בתורה אומרים בני רבינו שלא היה צריך לדבר איתם על כך, כי הם ראו גדלות בתורה כל ימיהם, ואם היה מדבר זה היה בסעודות שבת, שהיה מספר סיפורי צדיקים שהחזירו ערכים. עוד העידו הבנים הגאונים שליט"א שרבינו היה מסור כל כולו למען התלמידים, ואם רגילים לומר שהתלמידים כבנים, אצל רבינו הבנים היו כתלמידים, הוא התמסר אליהם מצד היותם תלמידים... בסוכות היה נוסע משפחתו לחמיו הגאון רבי יהושע זליג דיסקין, והיה שם גם גיסו הגאון רבי שמעון משה דיסקין זצ"ל, ובחול המועד סוכות היו מסיימים את כל מסכת סוכה. דוגמה נוספת מספרים הבנים שליט"א בענין קריאת עיתון, בשנים האחרונות לא קרא בכלל, אבל גם בשנים שהיה קורא היה מקפיד לעשות זאת בעמידה, א"א לקרוא הרבה בעמידה.

מספר בנו הגאון רבי צבי יהודה שליט"א כשהיינו ילדים שיחקנו שחמט, אבא לא העיר לנו, אולי זה בגדר 'מיעוט שיחה' שמוותר, הוא הסתכל מעט והיה ניכר שהוא מבין בזה, בילדותו הוא היה משחק והיה מצטיין מאד... כשיביקשתי ממנו שישיח עימי הוא אמר 'על הראשונות אנו מצטטעים'... המשפט הזה נקלט בי, היתה כאן הערה סמויה, מעצמו הוא לא העיר, אבל בתגובה הזו הוא נתן לנו להבין שיש בזה גם ענין של ביטול תורה. היראת שמים היוקדת השתקפה מהליכותיו, למרות שהוא הסתיר את זה במעטה עב, אך ניתן היה לראות זה מהליכותיו.

מספר בנו הגאון רבי ישראל שליט"א שפעם אחת ראה רבינו שאחד הנכדים קורא עיתון מידי בעיון... הוא לא אמר לו כלום בשעת מעשה, אבל למחרת הביא הגרמ"מ שולזינגר זצ"ל ספר חדש שחיבר, רבינו אמר לנכד 'זה ספר מעניין מאד, תעיין בספר הזה, זה יותר מעניין מהעיתון'... בשעת מעשה לא העיר, אבל למחרת העיר לו בצורה שביין את הנקודה, שיכוין את הסקרנות לדברים הנכונים. היתה פעם תיגרה בין הילדים, אבא למד אז בחברותא עם הגאון רבי יהושע לפין שליט"א, הוא פנה לילדים ואמר 'פן יוסיף, פן יוסף' דהיינו שמי שמרביץ עובר על 'פן יוסיף להכותו', זה היה מספיק עבורנו. היה מעין הסכם בין אבא זצוק"ל ליבדלחט"א מרן הגר"ד פוברסקי שליט"א, אבא למד עם בנו של מרן הגר"ד, הגאון רבי ירוחם פוברסקי שליט"א, ומרן הגר"ד למד עם אחינו הגאון רבי בצלאל זצוק"ל, היה כאן כנראה מבט שלפעמים לימוד של אבא עם הבן שלו פחות מצליח מאשר לימוד עם מישהו אחר.

אוסף הדרכות והנהגות

גליון ל"ד – פרשת צו

דרכי חינוך הבנים

מרבנו מרן רשכבה"ג הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל

שמים ומידות טובות, שאינו יוצא לרחוב, אבל יש ילדים שאם הם מרגישים חוסר הערכה, ומרגישים שההורים לא מחשיבים אותם, זה גורם שעוזבים את הבית ויוצאים לרחוב. רבים מאלו הנושרים בזמנינו הם צעירים מבתיים מצוינים של בני תורה ומרביצי תורה חשובים מאד, ויצאו לתרבות רעה מפני שלא התייחסו אליהם כמו שצריך, עד שעזבו את הבית ופרקו עול רח"ל. חינוך ביד קשה הוא דבר מסוכן מאד מאד, בעבר היו תקופות אחרות שהרחוב היה מלא ביראת שמים, ואז גם ילד שיצא לרחוב לא היה מתקלקל, ולבסוף היה נכנע וחוזר לביתו, אבל בזמנינו אם גורמים לילד שיצא לרחוב, זה ממש לפני עור לא לתן מכשול. ואפילו אם לא לוחצים אותו, רק הוא מרגיש חוסר הערכה, שלא מחשיבים אותו בבית, ואינו מרגיש את אהבת ההורים אליו, ודאי שההורים אוהבים אותו, אבל הוא רק ילד, ואינו מבין שהנהגתם אליו היא מתוך אהבה כמו שכתוב (משלי כז, ה) תוכחת מגולה מאהבה מסותרת, וכיון שאינו מבין שאוהבים אותו, זה עלול לגרום שיעזוב את הבית.

עיקר החינוך ע"י דוגמה אישית ולא בכפייה - הנה בענין חינוך הילדים, חשוב מאד לדעת כיצד מחנכים, שלא יהיו טעויות בחינוך, וכבר הזכרנו כמה פעמים את הידוע שאין לחנך בדרך כפייה, ואם כופים ומכריחים את הילד לעשות דבר נגד רצונו, זה עלול לגרום תוצאה הפוכה, וכגון אם מכריחים אותו להתפלל, על ידי זה נעשה יותר גרוע, ורוצה דווקא שלא להתפלל. ואם רוצים לחנך את הילד שיתפלל, המציאות היא שכל ילד מטבעו עושה את מה שאביו עושה, גם אם אביו אינו אומר לו כלום, וכשרואה שאביו מתפלל, גם הוא מעצמו מתפלל כמו אביו, שכן הוא טבע החיקוי שקיים בכל אחד ואחד, וכפי שמצוי לפעמים ילד שבא מבית הכנסת ולוקח טלית ומתעטף בה, ועושה את עצמו כמו חזן, וכל זה בא מתוך טבע החיקוי, שרוצה להיות כמו גדול, ואפילו ילד שאינו בר דעת, מטבעו הוא מחקה את מה שרואה אצל המבוגרים. ונמצא כי החינוך בא על ידי דוגמה אישית, שהילד רואה את מה שההורים עושים, ורוצה מטבעו לעשות כמותם, וכידוע מדברי החזו"א באמונה וביטחון (ד, טז) שאם מחנך כועס על התלמידים באמצע הלימוד, הוא מחנך אותם לכעס, ואפילו אם ידבר איתם הרבה שיחות של מוסר, זה לא יעזור, כי מה שהתלמיד רואה משפיע עליו יותר, וראייה משפיעה יותר מן השמיעה, וכיון שרואה את המחנך כועס, הרי הוא מתלמד ממנו לכעוס, ולהיפך אם המחנך מדבר עם התלמידים בסבר פנים יפות, הרי הוא משפיע עליהם לטובה בזה. כללו של דבר, החינוך הטוב ביותר הוא על ידי דוגמה אישית, שזוהי ההשפעה הגדולה ביותר, וכאשר ילדים רואים את ההנהגה של ההורים, שכל מעשיהם ביישוב הדעת ובלי כעס, ומתייחסים בכבוד לכל אדם, באהבה ואחוה ושלוש ורעות, אזי ממילא גם הילדים מקבלים חינוך טוב, ומתנהגים כמו ההורים בחינוך הראוי. והכרתי משפחה אחת שהצליחו מאד בחינוך, שהילדים היו מחונכים מאד, והיה ניכר עליהם שהם בעלי מידות טובות מיוחדות, ובאו לשאול את ההורים מהו הסוד וכיצד הם מחנכים? וההורים לא ידעו לענות וכיצד להסביר, מפני שבאמת לא עשו שום פעולות ולא השתמשו באמצעים מיוחדים לזה, אבל סוד ההצלחה היה שהראו דוגמה אישית, שזוהי ההשפעה הגדולה ביותר, אם הילדים רואים איך שמתנהגים ומדברים בבית, שאין כעס, והכל הולך ביישוב הדעת, באהבה ואחוה ושלוש ורעות, ומתייחסים בכבוד לכל אחד גם מבחוץ, ולא פוגעים באף אדם, על ידי זה ממילא נעשים מחונכים.

דרך החינוך ליראת שמים - הנה מאחר שהחינוך הטוב ביותר הוא על ידי דוגמה אישית, שהילד רואה את הנהגתם של ההורים בבית, ומתנהג גם הוא כמותם, ועושה כמעשיהם, אם כן צריך שיראו אצל ההורים הנהגה של יראת שמים שמפחדים מכל חשש עבירה, ומבררים על כל דבר אם אסור או מותר, ונזהרים ומפחדים מכל דבר אסור. באופן כזה הילדים רואים בבית הנהגה של יראת שמים, וכיון שרואים כך אצל ההורים, ממילא גם הם מתנהגים ככה, ומתחנכים לחיות ביראת שמים. ואמנם בימינו אין היראה מורגשת ברחוב כפי שהיה פעם, וכמו שכתב הגרי"ס במכתבו על אלול (אור ישראל יד) "מלפנים כאשר ידעתי כל איש אחזו פלצות מקול הקורא קדוש אלול", והיינו שהייתה חרדה גדולה מאימת הדין, ובמשך הדורות הייתה ירידה בזה, וכתב שם כי הסיבה לזה "כאשר ספדו תמו גדולי

קניבסקי שליט"א יש בו הרבה דברים נפלאים הנוגעים למעשה לבני דורנו, והשבוע (סוכות תשע"ב) אמרתי להגר"ח שליט"א כי יש הרבה דברים המתחדשים ומעשים שבכל יום שצריך לכתוב עליהם, וכגון בחינוך הילדים, שיש הורים צדיקים שמכבידים על הילדים יותר מכוחותיהם, וכשמכריחים את הילד ללמוד או להתפלל הוא אינו מסוגל לזה, וכבר היו מעשים בילדים שסרו מהדרך מפני שהוריהם הלחיצו אותם וכפו עליהם להתנהג כראוי, והחינוך צריך להיות מתוך דוגמה אישית ולא בכפייה. ותיכף הראה הגר"ח שליט"א כי הדברים כתובים ומפורשים באבות דרבי נתן סוף פרק כ"ו: "אדם שיש לו בן ולא למד תורה מאביו והלך ולמד תורה מאחרים הרי חנופה מבקש", ופירש שם בראשון לציון: "פירוש, הרי חנופה מבקש ואביו לא חנף לו אך התגאה כנגדו לכן לא זכה ללמוד, ורצה בזה שהאב יחניף לבנו למען הביאו ללימוד התורה", ע"כ. והיינו שאם רואים שהבן אינו מצליח בלימודו אצל אביו, וכשהוא לומד אצל אחרים הוא מצליח, הסיבה לזה היא מפני שהוא מבקש חנופה ויחס טוב, והאב מרוב דאגתו לבנו, אינו שותק לו על התנהגותו ואינו מחניף לו, אלא מלחיץ אותו וכופה עליו ללמוד, ואילו המלמד מחניף ונותן לו יחס טוב, לכן אצל המלמד הוא מצליח ולא אצל האב. ועל פי רוב זה נובע ממה שההורים הם צדיקים, ורוצים שגם בניהם יהיו צדיקים כמותם, ולוחצים את הילדים למעלה מכוחותיהם, ועל ידי זה הילדים מתרחקים ואינם רוצים לשמוע. והוסיף הגר"ח שליט"א כי זה נובע גם מחוסר שכל הישר, שלא מבינים שאי אפשר לחנך בצורה כזו. וכשמכריחים את הילדים וכופים עליהם – משיגים תוצאה הפוכה, שהילד אינו רוצה ללמוד ואינו רוצה להתפלל.

לתת הערכה לילדים - בענין חינוך הילדים, כבר עוררנו הרבה פעמים כי ילד שמרגיש שלא מעריכים אותו בבית, הוא נשבר ואינו מצליח, ועלול לצאת לתרבות רעה ח"ו, כיון שאכפת לו, והוא סובל מכך. והנה ילד שהוא צדיק ובעל מידות טובות, נושא את סבלו בדומיה, אבל זה גורם שמאבד את החשק ללמוד ולהצליח. ומעשה שהיה בתלמיד ישיבה גדולה, שהיה בעל מידות טובות מאד אך לא היה יכול ללמוד, וראש הישיבה שם ראה שהוא אינו מסוגל ללמוד, והשתמש בו ולקח אותו לכל מקום שהוא הולך שיעזור לו. וחקרו ובדקו מה הסיבה שאינו לומד, והתברר כי בבית היו דורשים ממנו שיהיה טוב יותר ממה שהוא, ואף על פי שהיה עושה מה שבכוחו לעשות, דרשו ממנו שיעשה יותר ממה שבכוחו, ותמיד נתנו לו הרגשה שהוא לא מושלם, ולא היו מרוצים ממנו, והרגיש שבבית לא מחשיבים אותו ולא מעריכים אותו, ומחמת זה נשבר ואיבד את החשק ללמוד. ולולי זה אם היה מקבל הערכה בבית והיה מרגיש שההורים מרוצים ממנו, היה מקבל שמחה ומרץ להיות יותר טוב, וכמו שכתב במסילת ישרים פ"ג כי השמחה נותנת מרץ ורזיזות, והעצלות באה כתוצאה מעצבות ומחוסר שמחה, ואם היה מרגיש שמחשיבים אותו בבית היה נעשה שמח בחלקו, והשמחה הייתה נותנת לו מרץ ורזיזות, כי הוא יודע מה שצריך לעשות ויודע שצריך ללמוד, ומעצמו היה עושה את כל מה שצריך לעשות, מפני שיש לו כוח ומרץ לזה, אבל אחרי שבבית לא מעריכים אותו, קיבל עצבות וחוסר שמחה, ומחמת זה אין לו כוח ומרץ לעשות מה שצריך. אם כן יכול להיות שהבית מזיק בחינוך כשלא נותנים הערכה לילד, ודורשים ממנו יותר מכוחותיו, ואמנם יש ילדים בעלי מידות טובות מיוחדות שנשארים ממושמים גם אם אינם מקבלים הערכה, אבל בדרך כלל זה גורם שנכנסים בעצבות וחוסר שמחה, וכך גם התלמיד משיבה גדולה הנ"ל, אמנם היה מדקדק בהלכה ועושה את המעשים הפשוטים, אבל הלימוד דורש יותר ריכוז ויישוב הדעת, ולא היה לו כוח ומרץ לזה, מפני שלא קיבל הערכה וחשיבות בבית, ויש גם ילדים שאם אינם מקבלים הערכה הם כועסים על המשפחה והופכים להיות לא ממושמים, ועושים דווקא להיפך ממה שרוצים מהם. וכפי הנראה זו הסיבה עם הילד שלא היה ממושמע בביתו וכשנכנס לישיבה קטנה השתנה לטובה, מפני שבבית לא קיבל הערכה וחשיבות כראוי, וזה גרם לו לעצבות ולחוסר שמחה, ולכן לא היה ממושמע, אבל לאחר שעזב את הבית ונכנס לישיבה קטנה, שם קיבל הערכה מראש הישיבה וצוות הרבנים, וכיון שידע כי בישיבה מחשיבים אותו, שוב לא היה חסר לו ההערכה מהבית, ולא היה איכפת לו שבבית אין מחשיבים אותו, כי מספיק לו ההערכה והחשיבות שיש לו בישיבה, וממילא חזר להיות שמח בחלקו, ולהתנהג במידות טובות כפי טבעו האמיתי. זהו ילד עם יראת

אוסף הדרכות והנהגות

גליון ל"ד – פרשת צו

דרכי חינוך הבנים

מרבנו מרן רשכבה"ג הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל

מה לתת לילד ומה לא לתת – צריכים להעמיד גבולות לילדים, ואין לתת לילד את כל מה שהוא מבקש ודורש, שאם יתרגל לקבל כל מה שהוא רוצה, אזי במשך הזמן נעשה שליט על ההורים, וידרוש מהם יותר ויותר. אמנם צריכים חכמה לדעת מה לתת לילד, ובמה להגבילו, ולא למנוע ממנו סתם דברים בלא שתהיה סיבה מוצדקת לכך. ולפעמים ילד מבקש מן ההורים דבר שאם יקבל אותו ירגיש הרגשה טובה, וההורים יכולים בנקל למלא את מבוקשו, אבל אינם מבינים לשם מה צריך את זה, ומה ההנאה שיש לו בזה, ולכן מונעים ממנו ואינם נותנים לו את מה שהוא רוצה, ואין ההורים צודקים בהנהגה זו, כי אם יש בידם למלא את מבוקשו, שעל ידי זה ירגיש הרגשה טובה, ואינו מבקש דברים שהם נגד ההלכה, אין סיבה למנוע ממנו. וכן יש דברים שילדים צריכים אותם, ואילו המבוגרים אינם זקוקים לזה. למשל מה שילד נהנה ואוהב לשחק, כמו שאדם מבוגר יש לו צרכים שהוא זקוק להם, וכמבואר בספר החינוך (מצוה תפ"ח) שאחד מצרכי הגוף הוא להיות בשמחה, והיינו שישמח וירגיש הרגשה טובה כדי שיוכל לעסוק בתורה ולקיים את המצוות, וכל אחד יש לו את הדברים שמשמחים אותו לפי טבעו, וכשם שאדם מבוגר נהנה לנוח ולטייל ולשוחח עם אנשים, כך גם ילד צעיר יש לו הנאה לשחק, והרי הוא זקוק לזה כדי שיהיה בשמחה ויתנהג כראוי.

לא לחנך ע"י כפייה – חינוך בכפייה אינו חינוך! ואינו מביא תועלת, רק להיפך זה מקלקל וגורם לילד שישנא את ההורים. אני יודע מאחד שמתעסק עם נוסרים ששוחח איתם, ואמרו לו, שהם שונאים את ההורים שנאה איומה, מפני שדרשו מהם בכפייה, ומחמת זה נשרו והתקלקלו. החינוך הטוב ביותר הוא כשהילד מתחנך באופן טבעי, בלא צורך בפקודות והוראות מיוחדות, רק הילד מתנהג ממילא כפי מה שהוא רואה בביתו, ומחקה את הנהגתם של הוריו. זהו הטבע, שילד מושפע ממה שהוא רואה בביתו, וממה שהוא רואה בחיידר. ובספר אמונה וביטחון למרן החזון איש (פרק ד') כתב שאם מלמד בחיידר מוחנך את התלמידים מתוך כעס, הם מתלמדים ממנו שהכעס היא מידה טובה שראוי להשתמש בה, ובאמת כעס היא מידה רעה ומגונה מאד, אבל ילדים אינם מבינים, ומושפעים ממה שהם רואים, וכן גם ילד שרואה שמחנכים אותו בכפייה, הוא מרגיש שלא מתחשבים בו, שכופים אותו נגד רצונו, וממילא גם הוא אינו מתחשב בהוריו, ומתנהג בניגוד לרצונם. כך הטבע, וזו המציאות. לכן דרך החינוך היא רק בלי כפייה, וכפייה היא היפך החינוך, רק משיגים בזה תוצאה הפוכה. נכון לדבר עם הילד בצורה עקיפה מה טוב ומה לא טוב, אבל שלא ירגיש שכופים אותו בזה. וכך היא המידה בכל ענייני החינוך, כשמלמדים את הילד חומש או גמרא, אם מכריחים אותו ללמוד זה גורם שישנא את הלימוד, וכך גם אם אדם לומד מוסר מפני שהכריחוהו לזה, אינו יכול להמשיך ללמוד מוסר, מפני שאינו מרגיש כלל שהוא צריך את זה, ואינו מבין לשם מה הוא צריך ללמוד מוסר, בפרט אם כתוב שם דברים שהם נגד הטבע שלו, זה לא מדבר אליו, ואינו רוצה שיאמרו לו מה לעשות.

חינוך לתפילה – הדברים ידועים שאם מכריחים את הילד לעשות דבר בכפייה, זה משניא עליו את אותו הדבר, וכשמכריחים את הילדים להתפלל הם מפסיקים להתפלל, לכן יש ילדים שעומדים בבית הכנסת ולא מוציאים מילה מהפה, מפני שהכריחו אותם להתפלל, אבל ההורים אינם מבינים את זה, וכשרואים שהילד אינו בסדר מיד מעירים לו, ואינם חושבים מה יהיו התוצאות. והיה עובדא בילד משיבה קטנה שהיה לומד ומשתתף בשיעורים ובכל הסדרים, אבל לא היה מתפלל בישיבה אלא בבית כנסת, וההורים חשבו להכריח אותו להתפלל בישיבה, אך כששאלו את מרן הגרא"ל שטיינמן שליט"א אמר להם כי אם רוצים שבנם יישאר יהודי אין להכריח אותו, כי אם יכריחו אותו בכפייה תהיה התוצאה הפוכה. יש גם ילדים בחיידר או בישיבה קטנה שמתפללים בקלות ראש ולא ברצינות כראוי, והסיבה לזה מפני שאינם יודעים את ערך וחשיבות התפילה, ולא שייך להכריח אותם להתפלל כראוי, רק צריכים ללמוד איתם הלכות תפילה, ולהסביר להם מה היא תפילה, ומה הקדושה שיש בתפילה, שיבינו מה הרווח בזה, למה כדאי להתפלל בכוונה, ומה מפסידים אם לא מתפללים כראוי. זוהי העצה היחידה. ולפעמים ילד לא ראה מה היא תפילה, ולא קיבל חינוך כמו שצריך על תפילה, או שהכריחו אותו להתפלל, ומחמת זה אין לו טעם בתפילה. בדרך הטבע ילד מחקה

היראים אשר חרדתם מאימת המשפט התראה על פניהם ועשתה רושם בלב הסרים אחריהם", והיינו שבדורות הקודמים היו הרבה גדולי יראה שראו עליהם יראת שמים וזה השפיע על כל אחד ואחד, אבל במשך הזמן נתמעטו גדולי היראים, וכבר אין ממי לקבל יראת שמים בדרגה כזו. לכן נחלשה היראה. וכדי להשפיע יראת שמים על בני הבית, צריך תחילה להשפיע על עצמו יראת שמים, וזה שייך על ידי שילמד ספרי מוסר, ויעסוק בענייני היראה, וכמו שכתב רבינו יונה בכמה מקומות בשערי תשובה שצריך להוסיף יראת שמים בכל יום שנאמר (דברים י, כ) "את השם אלוקיך תירא", וכן כתוב (שם יב) "ועתה ישראל מה השם אלוקיך שואל מעמך כי אם ליראה", והדרך לקיים את מצות היראה היא על ידי שעוסקים בקביעות בספרי המוסר ומוסיפים יראת שמים.

חינוך בעדינות ובנחת – כתב באיגרת הגר"א "ולמען השם תדריכם בטוב ובנחת", והיינו שצריך לחנך את הילדים בנחת ולא בכפייה, ואמנם יש מקרים מיוחדים, ותלוי כפי אופיו של הילד, אך בדרך כלל צריך שיהיה בנחת, וכלשון הכתוב (קהלת ט, יז) "דברי חכמים בנחת נשמעים", ופירש רש"י מקובלים הם לבריות, והיינו שאפילו דברי חכמים שהם דברי חכמה, אם אומרים אותם בתקיפות אינם משפיעים, וכדי שיתקבלו הדברים צריך לאומרם בנחת, וכך גם חינוך הבנים צריך להיות בעדינות ובנחת, מתוך יחס טוב ובצורה מכובדת. ואמנם צריך גם שלא ישלוט הילד בהוריו, ויתנהג אליהם בכבוד ובהערכה, ולא כמו חברים, וכגון אב שלוקח את הילד על הכתפיים והולך איתו כך ברחוב, זהו חינוך לא טוב, שהילד מתחנך כאילו האב הוא חמור לרכב עליו... וצריך שיידע לכבד את אביו ולא לעשות באופן כזה. וכן צריך לזהר מאד שלא לתת לילד כל מה שהוא רוצה, שאם יתנו לו כל מה שהוא רוצה יחשיב את עצמו יותר מן ההורים, ויזלזל בהם, ויעשה כל מה שלבו חפץ. יש הכרח שהילד תהיה לו התבטלות כלפי ההורים, וזה תלוי בחכמת ההורים, שלמרות האהבה שהוא מקבל מהם, יידע גם שהוא חייב לכבד אותם. ויש בזה עוד תועלת, שמכיוון שהוא חי בלי פריקת עול, זה גם מוסיף שלא תהיה לו פריקת עול תורה ויראת שמים, אבל יחד עם זה צריך שיהיה החינוך בנחת, עם נתינת כבוד ויחס טוב לילד, שאז החינוך משפיע עליו ומתקבל על לבו.

שמירה על קשר עם המחנכים, שהילדים לא יסתובבו ברחובות, וזהירות ממכשירים פסולים – מה שחשוב למעשה לדעת בנוגע להצלחת התלמידים בתורה (הדברים נאמרו כהדרכה להורים לבחורים בישיבה קטנה), זהו כלל בחינוך בכל מקום, שההורים יעמדו בקשר עם המחנכים, להתעניין לשמוע מה נעשה עם הילד. הכרתי אחד שהיה בא בכל שבוע לישיבה לראות מה עם הילד שלו, ושאלתי אותו הרי הוא ילד טוב ולומד מצוין, ומדוע אתה בא בכל שבוע, ואמר נכון אני יודע זאת, אבל ברצוני לשמוע את זה, כשבאים לשמוע יש תועלת, ואפילו ילד שלומד, כדאי לבוא לשמוע שהוא לומד טוב. ואם ילד זקוק לחיזוק קל וחומר שצריכים לשמוע מה איתו, בדרך כלל ילדים צריכים הרבה חיזוק, שסוף סוף הרי הם צעירים ועדיין לא מבוגרים, ואמנם גם מבוגרים צריכים חיזוק, אך למבוגרים קל יותר להתחזק על ידי לימוד המוסר, ולצעירים קשה לחזק את עצמם, לכן חשוב מאד הקשר של המחנכים וההורים. ועוד דבר חשוב מאד **שהילדים לא יסתובבו ברחובות**, ואם סדר הלימוד נגמר בשעה תשע וחצי היה עדיף שילכו לישון מיד ויקומו ללמוד בשעה מוקדמת, מי שיכול להשפיע על הילד לעשות כן זהו הטוב ביותר, אך על כל פנים גם אם לא הולכים לישון, שלא יסתובבו ברחובות אלא יחזרו הביתה מיד לאחר הלימודים. וגם כשבאים הביתה, בימינו יש דבר מסוכן מאד, שהיצר הרע נכנס על ידי **מכשירים קטנים שאפשר להצניעם בתוך הכיס**, ולהיכנס עם המכשיר תחת השמיכה ולשמוע דברים של ייהרג ואל יעבור, וזה דבר שמושך מאד, בדרך כלל זה לא מצוי כל כך בימינו, אבל אי אפשר לדעת, ולפעמים יש חבר לא טוב שמשפיע. לכן צריכים לשים לב להיות בטוחים שהילד אין לו שייכות עם מכשירים כאלו, אפילו חדשות, יש חדשות שאסור לשמוע אותם, וצריכים להיות שקועים בתורה, יש בדורנו אדם גדול, אחד מגדולי הדור, שכבר בצעירותו החליט שאינו רוצה לדעת שום דבר חוץ מתורה, ואינו מסתכל על מה שברחוב, אלא חושב רק בדברי תורה, כדי שלא ייכנסו לראש דברים אחרים, זוהי דרגה גבוהה מאד, אך על כל פנים שלא ייכנסו לראש שטויות.

אוסף הדרכות והנהגות

גליון ל"ד – פרשת צו

דרכי חינוך הבנים

מרבנו מרן רשכבה"ג הגרי"ג אדלשטיין זצ"ל

חינוך הילדים לשייכות לרוחניות - כל ילד שנולד ומתחיל לדבר, ההורים כבר מזכים אותו בתורה וברוחניות, שהם מחנכים אותו לומר מודה אני ושמע ישראל, שעל ידי זה גם כשיגדל, ידע שיש לו אמונה, כפי שהשרישו בו מילדותו, וזה שייך גם בגיל קטן מאד, לפני שיודע פירוש המילים, כשעדיין אינו בעל הבנה, כבר ההורים זוכים ומזכים אותו! וכשילד מתחיל לגדול יותר, הוא גם שומע את השפה איך שמדברים בבית, שעל כל דבר אומרים אם ירצה השם ובעזרת השם. כך מדברים וכך צריך להיות, שלא לומר אני אעשה ואני אלך וכו', אלא הכל אם ירצה השם ובעזרת השם, ובזה משפיעים על הילד כבר בגיל קטן מאד חינוך של אמונה, שהכל בהשגחה ברצון השם. וזכורני עוד מימי ילדותי, כשהייתי ילד קטן מאד, אמי ע"ה הייתה מספרת לנו על עקדת יצחק אבינו, היה שיר באידיש שמתאר את העקדה, והייתה שרה לנו את המילים עם מנגינה, על העקדה של יצחק ועל מסירות נפש, וכן על הצלת אברהם אבינו מכבשן האש, ועל הניסיונות של אברהם אבינו, דיברו על זה כבר לפני החיידר, לפני שהתחילו ללמוד חומש, הכל היה מלא אמונה. וגם דיברו על הגיהנום, שיש שכן ועונש, דיברו על זה גם עם הילדים הקטנים, כשילד התחיל להבין משהו, מיד כבר ידע שיש גן עדן ויש גיהנום, יש מצוות ויש עבירות, על מצוה יש גן עדן, ועל עבירה יש גיהנום, ואפילו היו ממחישים את הגיהנום, וזה לא גרם לעצבות ולהחזיק עצמו כרשע, מפני שלימדו והמחישו גם את גודל שכר התורה והמצוות, שמידה טובה מרובה ממידת פורענות, ולכן ידיעת העונשים רק הוסיפה יראת שמים ולא גרמה לעצבות. ובסעודת שבת אמי ע"ה הייתה אומרת את לשון הגמרא אמר רבה הכל מודים בשבת דבעינן נמי לכם שנאמר וקראת לשבת עונג (פסחים סח, ב), וכן את לשון הגמרא אמר רבי אבא בשבת חייב אדם לבצוע על שתי ככרות דכתיב לחם משנה (שבת קיז, ב). זהו הדבר הראשון שהיו שומעים בשולחן שבת, דברי תורה! כך היה החינוך. נמצא שכל אחד ואחד הרי הוא 'מזכה הרבים' בביתו, באמצעות החינוך שהוא נותן בבית. וכך גם הסבא והסבתא, מזכים את הנכדים, כשמדברים איתם דברי אמונה, ומספרים להם על קבלת התורה ועל מעמד הר סיני, גם ילדים קטנים צריכים לדעת ולשמוע מזה, ובבית ידברו על זה, שהיה מעמד הר סיני, וקיבלנו עשרת הדיברות, אנכי ולא יהיה לך מפי הגבורה שמענום, וגם לדבר איתם שראש השנה הוא יום דין, לא סתם יום טוב שאומרים 'גוט יום טוב', אלא הוא יום דין, שיש בו כתיבה וחתימה, ויום כיפור הוא יום כפרת עוונות, כל אלו הם דברים שאפשר וראוי לדבר עם הילדים בבית, ועל ידי זה משרישים בהם אמונה. ובשבת גם כן, יש לדבר עם הילדים על מעלת וקדושת השבת, לא שיחשבו שזה יום שסובלים בו, שאסור זה, ואסור זה... להיפך, שבת הוא יום של שמחה, שעושים קידוש, ושרים זמירות, ואוכלים סעודת שבת, עם עונג שבת, ויש גם תפילות שבת, ועוסקים בתורה, עם שמחה! עד כדי כך שגם הפנים משתנות בשבת, כמו שהביאו התוס' בכתובות (דף ז, ב) בשם מדרש כי בשבת 'פנים חדשות באו לכאן'.

שו"ת עם רבינו זצוק"ל בענין חינוך הילדים - שאלה: מהו הדבר הכי חשוב היום בחינוך הילדים בבית? רבינו זצוק"ל: הדבר הראשון בחינוך הוא הדוגמא האישית, איך שהאדם מתנהג בבית, במידות טובות, ומדבר בעדינות, ואינו מתנוכח עם האשה, אלא מכבד, ואם יש איזה משהו לא טוב הוא שותק, ואינו פוגע, אלא מכבד ושותק! וגם עם הילדים, בלי לחץ ובלי כפייה, הילדים עושים את מה שהאבא עושה, ומה שהם רואים על אבא ואמא - משפיע עליהם, וזהו החינוך, ההתנהגות של ההורים, וגם האופי, האופי וההתנהגות של ההורים משפיע על החינוך של הילדים, ואי אפשר לחנך בכפייה ובתוכחה קשה, שאין זה חינוך, אלא גורם שיהיה יותר גרוע. שאלה: איך לתת לילדים את השאיפות לגדול בחיים? רבינו זצוק"ל: לספר סיפורים על גדולי ישראל, מה שהם היו, איך שהם התנהגו, ההתנהגות שלהם, איזה מידות טובות היו להם, המידות הטובות של גדולי ישראל, יש הרבה סיפורים על זה, אך לא הזמן עכשיו להאריך בזה. בעזרת השם כולנו, כל עם ישראל יזכה להתנהג ולהיות כמו שעם ישראל צריך, כמו האופי של עם ישראל!

לפרטים ולשליחת חומר נוסף - 052-7692282

את אביו ומתפלל כמוהו, וכפי שרואים ילד קטן שמגיע הביתה ולובש את הטלית של אביו ועושה את עצמו לחזן, זהו טבע החיקוי, כי הוא רואה שהגדולים עושים ככה, וממילא גם הוא רוצה להיות כמו גדול, למרות שאינו מבין מדוע עושים זאת, כל ילד מטבעו רוצה להיות כמו גדול, ויש ילדים קטנים שבאים מבית הכנסת בימים הנוראים, וחוזרים על כל המנגינות של החזנים, למרות שאינם מבינים כלל את פירוש המילים ורק אוהבים את המנגינה, כי הטבע של הילד הוא לחקות את מה שהוא רואה אצל המבוגרים, וכשהוא רואה שאביו מתפלל גם הוא רוצה להתפלל כמו אביו, וכך במשך הזמן הרגל נעשה טבע עד שמבין את פירוש המילים ומקבל טעם בתפילה, שהתפילה נעשית אצלו תענוג, והוא אוהב את התפילה, אבל אם מכריחים אותו בכפייה להתפלל, זה משניא עליו את התפילה.

קשר עם הילדים - יתכן שיש אדם מתמיד בתורה והוא בעל משפחה, ומרוב התמדתו בתורה הוא שוכח את צרכי המשפחה, וחושב שזה נחשב ביטול תורה, אבל באמת הוא משועבד למשפחה, ואם אינו עושה את מה שהוא משועבד הרי הוא לומד ואינו מקיים, והתורה שהוא לומד אינה תורת אמת, וכבר אמרו בירושלמי (ברכות א, ב) הלמד שלא לעשות נוח לו אילו נהפכה שלייתו על פניו, וצריך לדעת כי יש חיובים בבית, ורק הוא יכול לעשותם, ואם הוא עוסק בהם זה לא ביטול תורה, כי מי יעשה אם לא הוא, והרי הוא משועבד לזה, וכיון שהוא חייב הרי זה גם כן מצוה שפורע חובו, ומי שהוא בעל מידות טובות ובעל הבנה, עושה את זה באהבה ובשמחה, וזה נקרא אהבת חסד. ויש לפעמים שאדם שקוע בתורה, ומחמת זה אינו מתייחס בבית בסבר פנים יפות, הוא לא מתעניין לשאול מה נשמע, ולשמוע מה שרוצים להשמיע לו, ושמעתי על אחד שהיה מתנהג בצורה כזאת, והרגיש שהילדים אינם מתייחסים אליו כמו לאבא, אלא מסתכלים עליו כמו אורח ואדם זר בבית, עד שהסבירו לו שצריך להתייחס בסבר פנים יפות, ולהתעניין אצל כל אחד ואחד, כשאין אווירה טובה בבית לפעמים הבית אינו מתפקד, וסובלים בשתיקה או שסובלים ולא שותקים, וזה חיי צער למשפחה וגם לעצמו.

אדם בעל משפחה שיש לו חיובים בבית הרי מקיים בזה מצות חסד, וכן מה שטרוד בחינוך הילדים הלא מקיים בזה מצוה שאינה יכולה ליעשות על ידי אחרים, ואם כן נמצא שכל מעשיו הינם מצוות וצריך לשמוח בהם, ובפרט בחורים שלומדים בישיבה ודאי יש להם במה לשמוח, שאין להם שום טרדות ויכולים להיות בדביקות בתורה ובקב"ה כל הזמן, אכן גם מי שיש לו משפחה וחיובים הרי אף חיובים אלו מצוות הם כנ"ל, ואף שתורה זהו דבר גדול יותר מ"מ הלא יש מצוות שאי אפשר לעשותם על ידי אחרים, ופעמים גם כן שאלו הם נסיונות החיים וצריך לשמוח בהם, ועל ידי שמחשה זו יכולים להיות שרויים בשמחה של מצוה כל היום כולו, ועל ידי השמחה זוכים לשלימות העבודה ושכר מיוחד.

לא להפלות ילד אחד על חשבון שאר הילדים - יש הרבה מעשים כאלו שההורים מפנקים ילד אחד על חשבון כל הילדים, וכגון שהילד הוא קצת מסכן ויש לו איזה בעיה בבריאות, וצריכים לתת לו יחס מיוחד כדי שירגיש טוב, וכל הזמן דואגים שלא יחסר לו כלום, ומפנקים אותו על חשבון כל בני המשפחה, והסוף הוא שהילד הזה נעשה מושל, ומתרגל שנותנים לו את כל מה שהוא רוצה ללא הגבלות, והילדים האחרים סובלים מאפליית ההורים שמפנקים את הילד הזה יותר מהם. ולפעמים יש גם אפליה ללא סיבה, שהילד מוצא חן בעיני ההורים ולבם נוטה אליו יותר מכל הילדים, ומתוך כך הם נותנים לו יחס טוב יותר מכולם, ויודע שיש ילדים שהם בעלי מידות טובות מאד, ומשלימים עם המצב שהם מקבלים יחס פחות טוב מההורים, אבל יש גם ילד טוב עם מידות טובות שהאפליה גורמת לו להתמרד, ויש כל מיני תוצאות לא טובות, ורק כשהילד המתמרד עוזב את הבית, אז פתאום רואים שהוא ילד עם מידות טובות מאד. ויש מקרים יותר קשים מזה, שלפעמים הילד צריך לקבל איזה תרופה או לעבור ניתוח בשביל הבריאות, ויש הורים שיש להם חרדה מתרופות ומכל טיפול רפואי, ואינם מוכנים לתת לילד את התרופות והטיפול שהוא צריך, ושמעתי על מקרה שהיה פסיכולוג שביקש לבוא לדבר עם ההורים ולהסביר להם את טעותם, אבל ההורים לא היו מוכנים לשמוע ממנו כלום, כי החרדה שולטת להם על השכל, וכיון שהילד אינו מקבל את התרופות שהוא צריך, המחלה מתגברת יותר ויותר, כתוצאה מההזנחה ומחוסר הטיפול הרפואי.

עמלק ולצנתו ותכונת ההתאבדות לעזמת רבי עקיבא.

יוצאים המתאבדים של דורנו) והפעם השלישית בתהילים קי"ח "סבוני דברים דעכו כאש קוצים" ואמר הגר"א שפרק זה עוסק במלחמות גוג ומגוג. וכבר נאמר בשם החפץ חיים שמלחמות זמנינו הן מלחמות גוג ומגוג (לב אליהו יתרו מאמר א' בהערה). כלומר, יחזרו המתאבדים והנה הם מגיעים מקרב הישמעאלים שידוע לנו שבהם מעורב עמלק שתכונתו התאבדות.

כשעמלק הגיע למדבר הוא פגע בשבט דן "הנחשלים אחריו" הם בני שבט דן המאסף לכל המחנות. שמשון היה אף הוא משבט דן...

ידוע שהמן קשור למספר נ"ד שהרי נ"ד פעמים מוזכר המן במגילה. והנה כבר בחטאו של קין נאמר שעונשו יהיה שיהיה נע ונד בארץ ומה שהצילו היה חזרתו בתשובה ובעקבותיה נאמר "וישב בארץ נוד" כלומר האות ו' התווספה.

כשהאות ו' מתווספת לדבורה, כלומר כשכתוב דבורה בכתוב מלא, מגיעים אנו לדבורה הנביאה שמובילה מהלך שבסופו יוצא רבי עקיבא. כי לדבורה יש עוקץ אך יש לה גם דבש, עלולה היא להיות מחבלת מתאבדת אך יכולה היא גם לספק דבש. דבש הוא טהור היוצא מן הטמא ומהמהלך שהובילה דבורה יצא בסופו של דבר רבי עקיבא, שהרי הגמרא בגיטין אומרת שמבני בניו של סיסרא למדו תורה בירושלים, ואמרו רבותינו שהכוונה לרבי עקיבא. (הרמ"ע פאנו ר"נ גאון ועוד) כך שכמו שבדש הדבורים הוא טהור היוצא מן הטמא וטהור הוא, כך רבי עקיבא הוא יקר היוצא מן הזולל ונאמר "אם תוציא יקר מזולל כפי תהיה."

והנה האות ו' מבטאת באופן כללי חיבור (כמו ווי העמודים במשכן שחברו את הקרשים והיה המשכן אחד. וכמו האות עצמה המשמשת כ' החיבור וכן ו' ההיפוך ההופכת עבר לעתיד ועתיד לעבר ומבטאת את רצף הזמן) כמה אנשים היו צריכים להתחבר לארץ החיים אחרי שהיו מנותקים ממנה וקיבלו אות ו' לציין זאת. קיין שגר"א בפירושו לספרא דצניעותא אומר שהאות שקיבל היתה האות ו' שאחר שקיין התלונן "והייתי נע ונד בארץ" נאמר וישב בארץ נוד. האות שהתווספה והרגיעה אותו היתה האות ו' ובאמצעותה התחבר מחדש לארץ החיים. חותנו שלמשה שנקרא יתר נוספה אות לשמו (רש"י) והפך ליתרו. ורחב שבקשה אות אמת להינצל מהדין של "לא תחיה כל נשמה" והיתה זאת אות ו' שנקראת בספר הזוהר אות אמת. וצורת תקות השני שהיה הסימן המוסכם להשאירה בחיים היתה צורת האות ו'. גם דבורה שנוספה בה ו' מבטאת את הדבש ואת רבי עקיבא שנשמתו היתה שורש תורה שבעל פה - תורת חיים.

גם רבי עקיבא שאף להגיע לאן שהגיע, כלומר, למות מות ישרים בהדבקות לבורא אך היה זה ההפך מעמלק עמלק היה מוכן למות כדי לבטל כל חשיבות ורבי עקיבא הצטער ואמר "מתי יבוא זה לידי ואקיימנו" לאהוב את ה' "בכל נפשך" כלומר, רצה למות בגלל פסגת החשיבות

עמלק מוגדר כ"לץ". שלמה המלך אמר "לץ תכה ופתי יערים" ודרשו - לץ תכה זה עמלק ופתי יערים זה יתרו. ששמע את דבר מלחמת עמלק ובא להצטרף לכלל ישראל.

לץ הוא מי שאינו סובל חשיבות כשמחשיבים דבר מה בעולם הוא מתעורר לבטל את חשיבותו. ולכן כל ליצנות אסורה חוץ מליצנותא דע"ז כי אין דבר בעולם שכדאי לבטל אותו שהרי אין דבר שאין אפשרות להפיק ממנו משהו חיובי. הכל מלבד עבודה זרה אותה צריך לבטל ולעקור מן השורש ולכן ליצנותא דע"ז מותרת.

"שמעו עמים ירגזון, חיל אחז יושבי פלשת אז נבהלו אלופי אדם אלי מואב יאחזמו רעד" העולם מתחיל לייחס חשיבות לעם ישראל ולמה שהם מבטאים. את זה עמלק לא יכול לסבול. מה גם שמתקרבים למתן תורה, אירוע שבסופו תרד התורה לעולם. ואת זה רצה עמלק לעצור. ולכן יצא למלחמה.

הליצנות של עמלק במשמעות של התנגדות ליחס חשיבות למשהו אמיתי, באה לידי ביטוי בנכונות שלו להרוס במו ידיו את הדבר החשוב לכל אדם באשר הוא. גם אנשים שנמצאים בשפל המדרגה ובשפל הדרגה מחשיבים את חייהם ועושים כל מאמץ לשמור עליהם. עמלק מוכן להתאבד כדי להשיג את מטרותיו - למנוע הרגשת חשיבות בעולם.

בכל הופעותיו במדבר הוא מופיע כמפגע מתאבד, בפרשת בשלח - "ויבא עמלק וילחם עם ישראל ברפידים" חז"ל המשילוהו לאדם המוכן לקפוץ ולקלקל אמבטי רותחת גם במחיר חייו. ידע עמלק שעומד הוא למות במלחמה עם ישראל אבל היה מוכן כדי "לקרר את האמבטי" קרי: לצנן את הרגשת החשיבות שמילאה את חללו של עולם בעקבות ניסי יציאת מצרים.

בספרנו "גלות ישמעאל" הרחבנו את הדיבור על תופעת ההתאבדות המאפיינת את העמלקים של כל הדורות. בתורה מופיע עמלק פעמים להלחם עם ישראל, פעם אחת בפרשת בשלח ופעם אחת בפרשת שלח. בפרשת בשלח - משל האמבטי הרתחת כשבא להילחם בישראל. ובפרשת שלח מתואר כיצד העמלקי והכנעני הרגו במעפילים שלא השלימו עם העונש שניתן לעם בעקבות חטא המרגלים והעפילו להכנס לארץ ישראל שלא כדין "ויצא העמלקי והכנעני היושב בהר לקראתם ויכום ויכתום עד החרמה". על מלחמת עמלק זו אומרת התורה בספר דברים (א' מב-מד) "ויכום אתכם כאשר תעשינה הדבורים" (המילה דבורים כתובה בכתוב חסר, ללא ו') אומר רש"י "מה דבורה מכה ומתה כך כל מי שהרג יהודי מת... גם בספור התאבדותו של שאול היה מעורב בן גרים עמלקי..."

המנחת שי על דברים א' אומר ששלוש פעמים מופיעה המילה דבורים בכתוב חסר בכל התנ"ך פעם אחת כאן, אצל עמלק "כאשר תעשינה הדבורים" פעם אחת אצל שמשון המתאבד הגדול שהרג פלשתים רבים (כשלושת אלפים איש) בהתאבדותו (אגב פלשתים כתובים בפרק פ"ג בתהילים על יד עמלקים ואומר הפרקי דרבי אליעזר שהם התערבבו בישמעאלים כבר בזמן סנחריב. והנה מתוך הישמעאלים יוצאת קבוצה שקוראת לעצמם על שם פלשתים ומהם

מה שבוהט טובה

מענה לבני הישיבות בנתיבי העליה

גליון 43

תורה שבעל פה - פרק ב'

דווקא באופן מסוים. כמו"כ מבארת הגמ' את טעמי הדינים ומקורותיהם בין במקום שהדין פשוט ובין במקום מחלוקת, ובגמ' נחלקו לעיתים האמוראים בטעמי הדינים והמחלוקות ונתבארו הנפק"מ בין הטעמים. ובתוך הדברים מקשה הגמ' קושיות על המשנה ומתרצת, מביאה ברייתות מדברי התנאים או דברי אמוראים המוסיפים על דיני המשנה. לעיתים נחלקו אמוראים על דינים שלא נאמרו במשנה אך קשורים לדיני המשנה, וגם בהם מביאה הגמ' ראיות לכאן ולכאן, וגם מסתפקת בדינים מסוימים הקשורים למשנה ופוסקת להלכה במחלוקות שבמשנה. ומדקדקת הגמרא בכל אריכות ופירוט שישנם במשניות, בסיבתם ובטעמיהם.

ויש לברר שני עניינים בזה: (א) מה חשיבותם של טעמי הדינים המוזכרים בגמרא. (ב) מפני מה מאריכה הגמרא לבאר את הילפותות לדינים שבגמרא.

טעמי הדינים

הגמרא שואלת במקרים רבות על המשנה מאי טעמא, וגם טעם דברי האמוראים מוסבר בגמרא או בראשונים. במקרים רבות הטעם הוא חלק מהגדרת הדין ויש בזה נ"מ למעשה, ואיתא בגמ' (גיטין יג) שרק ג' הלכות הם הלכתא בלא טעמא, כגון קנין 'מעמד שלשתן', לכן הטעם הבסיסי של כל דין חשוב לא רק לעצם ההבנה, אלא גם בכדי להבין את הגדרת הדין שפעמים רבות יש בו משמעות להלכה, (י"חזנו פרק מיוחד לענין זה בדרכים המביאים לדיעת התורה, ונתבאר שם שדיעת טעמי הדינים מביאה לזכירתם, ולעד תועלת). יצויין כי הנפק"מ להלכה בפרטי הדין, נאמרה על דינים של תנאים או אמוראים, אבל במצוות התורה עצמם נחלקו ר"ש ורבנן אם דורשים טעמא דקרא, כמבואר בתוס' (גיטין מט:). דמחלוקתם במקום שיש נפק"מ להלכה מתוך טעם המצוה, דל"ש דורשים טעמא דקרא ולרבנן אין דורשים טעמא דקרא.

ילפותות

הגמרא שואלת במקומות רבים 'מנא הני מילי', 'מנא הני מילי', דהיינו מהו המקור בתורה לדין המוזכר במשנה. מאות דפים בש"ס (וכן מדרשים רבים) עוסקים בילפותות. יש שאינם מוצאים טעם בלימוד עניינים אלו, בייחוד בזמנינו ששמים דגש על הלימוד בעיון ובהבנה, היות ובילפותות אין מקום כ"כ לעיין, ועל פי רוב הדין מוסכם ואין נפק"מ להלכה מהו מקור הדין. כמו"כ במקומות רבים דרך לימוד הילפותא אינה מבוארת, כיצד למדו חז"ל את הדין מתוך הייתור או המשמעות. יש מקומות בהם הלימוד אינו מקור הדין אלא הדין הוא מדרבנן והפסוק אינו אלא אסמכתא בעלמא, או שהדין הוא מדאורייתא כפי שקיבלו חכמים איש אחר איש והוא בכלל תורה שבעל פה. אולם אחר שהגמרא עוסקת בזה רבות, ורבינא ורב אשי מצאו לנכון לסדר בתוך דברי הגמרא את כל מקורות הדינים, בהכרח שיש חשיבות לידע את מקורו של כל דין בתורה הגם שנפסק להלכה והתקבל בתורה שבעל פה. וכתב הרמח"ל (מאמר העיקרים) 'עיקרי הדינים כולם מקובלים ממש רבינו עליו השלום, אמנם קיבלו חז"ל שדברי המסורה רמוזים... והיה מפורסם אצלם שטוב בעיני ד' שנעמול גם בידיעת מקום רמזי תורה שבעל פה, ועל כן יטרחו כ"א לבקש הרמזים האלה כפי שיראה יותר נכון' (וע"ע רש"י סוטה מט:). כמו כן פעמים רבות יש נ"מ בגדר הדין מחמת המקור בתורה וממילא יש לזה נפק"מ להלכה, כמו שמצינו בתחילת סוכה שהמשנה אומרת שסוכה שהיא גבוהה למעלה מעשרים אמה פסולה, והגמרא שואלת 'מנא הני מילי' ומביאה 3 מקורות לדין זה, וכל מקור מהוה טעם אחר לדין זה (לא שלטא עינא, הסכך אינו מיציל על הסוכה, דירת קבע), והגמרא מפרשת את הנפק"מ בין הטעמים, ובכל טעם מפרטת באיזה אופן סוכה שהיא גבוהה מעשרים אמה תהיה כשרה מאחר וטעם הפסול אינו שייך באופן זה. בנוסף ענין גדול ישנו בלימוד והבנת הילפותות של הגמרא, ע"י לימוד כללי הדרשות לסוגיהם, כגון קל וחומר (ומתי אומרים דין), גזירה שוה (והאם צריך שהמילה תהיה מיותרת), בנין אב (וכשיש פירא לומדים מעוד מקום ולומדים מהצד השוה שבהן), כלל ופרט וכלל (או ריבוי מיעוט וריבוי), וכו', מאימתי דורשים ממשמעות הפסוקים או מיתור, בהכרת כללי הדרשות והבנתם יש ענין וטעם גם בלימוד חלקים אלו בגמרא.

נמצאנו למדים שבכל סוג של סוגיה בגמרא, אנו מלבנים לעומק את התורה שבעל פה שנמסרה למשה בסיני - 'הפוך בה והפוך בה זכולה בה'. וכמו"כ מתחברים לשלשלת מסירת התורה שבעל פה מרב לתלמיד עד אלינו, ומצטרפים להיות חלק מהעברת התורה שבעל פה' שמתקיימת בזמנינו הן ע"י קבלה מרב והן ע"י ספרי רבותינו, ויתן ד' שנזכה להיות חלק ממסירת התורה לדורות הבאים.

נתבאר בפרק הקודם שהמשנה והגמרא הם תמצית התורה שבעל פה וכולם נמסרו למשה רבינו בסיני. במשנה מסודרים כללי ההלכות והגמרא מבארת את המקורות ואת טעמי המשניות. בפרק זה נפרט בס"ד כמה נקודות בהן עוסקת הגמרא ומבררת בדברי המשנה, ומזוע חשוב הברור וההבנה של חלקים אלו.

לימוד התורה בבבל וחיטת התלמוד בבלי

בבבל פעלו מספר ישיבות (בעיקר בנהרדעא שבראשה עמד במשך תקופה האמורא שמואל ואח"כ עברה לפומבדיתא, וכן בסורא אותה ייסד רב, וגם במחזא), בישיבות עסקו בדברי המשנה ודנו בטעמיהן ועמלו למצוא את מקורות הדינים בתורה, ע"י קושיות ותרוצים, ראיות ואסמכתאות וכדומה. חכם מהתלמוד נקרא 'אמורא' מלשון מפרש או מתורגמן, שזהו עיקר עסקם של האמוראים שלא באו לחלוק על המשנה אלא לפרש אותה בלבד. מקובל למנות שבעה דורות של אמוראים - בדור הראשון פעלו בין שאר האמוראים רב (תלמידו של רבי יהודה הנשיא, עליו נאמר (כתובות ח.) רב תנא הוא ופליג) ושמואל. הדור השני - תלמידיהם רב הונא רב יהודה ורב נחמן. הדור השלישי - רבה ורב יוסף. הדור הרביעי - אבאי ורבא. הדור החמישי - רב נחמן בר יצחק ורב פפא ורב הונא בריה דרבי יהושע. הדור השישי - רבינא ורב אשי. הדור השביעי והאחרון - רב יימר ורב אידי בר אבין ורב נחמן בר רב הונא. בעניינים בהם נחלקו האמוראים (כמו שיש בידינו מחלוקות רבות בין רב לשמואל, בין רב הונא לרב חסדא, בין רב יוסף לרבה (רב יוסף נקרא 'סיני' ורבה נקרא 'עוקר הרים') ובין אבאי לרבה), ההכרעה להלכה היתה ע"פ כללים מסוימים (כגון: הלכה כרב באיסורים וכשמואל בדיני ממונות, הלכה כרבא מלבד בע"ל קג"ם, אין הלכה כתלמיד במקום הרב, הלכה כבתראי, וכדומה). לאחר הדורות הללו ראו רבינא ורב אשי צורך לאסוף את דברי האמוראים אל מקום אחד, ולשם כך למדו במשך שלושים שנה את המשניות, ולאחר מכן חזרו שוב על כולן במשך שלושים שנה נוספות (ב"ב קנ"ז: ע"י"ש) עד שסידרו את הגמרות שלפנינו וזאת 'חיטת התלמוד'. אכן, חתימה זו אינה רק ליקוט וסדר בעלמא, אלא רבינא ורב אשי נתנו חותמת ותוקף לדברים, שדברי הגמרא הם התורה שבעל פה ועל פיהם נקבעה ההלכה למעשה. (גם מהו"א ומשיטות שלא נפסקו להלכה ניתן ללמוד הלכה למעשה באופנים מסוימים). כך כתב בספר מבוא התלמוד לרבי שמואל הנגיד - "ולא עשה רב אשי דבר כי אם על פי ב"ד הגדול, ועל פיהם היו סותמים ופוסקים ההלכות". חלק מהאמוראים עסקו בעיקר בארבעה מתוך ששה סדרי משנה, מועד נשים נזיקין וקדשים (וכן מסכתות ברכות ונדה), והסיבה לכך מפני שרוב ההלכות של סדר זרעים אינן נוהגות בבבל שבחול, וכן לא עסקו בסדר טהרות היות ולא נהגו אז בדיני טומאה וטהרה, עם זאת עסקו האמוראים בסדר קדשים מאחר הלומד הלכות קרבנות מעלה עליו הכתוב כאילו הקריבם. (עיי' בגמרא ב"מ קיד: בארבעה לא מצינא בשיתא מצינא, ופירש רש"י בגירסא דארבעה סדרין, כגון מועד ישועות נשים שהן נוהגות בזמן הזה כבזמן הבית, וקדשים נמי כדכתיב "ובכל מקום מוקטר מוגש לשמ" ואמרינן (מנחות קי). אלו תלמידי חכמים העוסקין בהלכות עבודה בכל מקום מעלה עליהן הכתוב כאילו מקריבין אותן בבית המקדש). עם זאת אצל רב אשי למדו את כל הש"ס (שייש מסכתות, שלמדו פעמיים במשך 30 שנה, כל שנה שני מסכתות, כמבואר בב"ב פ"ב שם), ויתכן כי חלק מהתלמוד בבלי אבד במשך השנים, ושמא היה זה בשריפות התלמוד ע"י הנכרים.

תלמוד ירושלמי

באותה תקופה שבה נכתב התלמוד הבבלי היו אמוראים רבים וחשובים גם בארץ ישראל, כמו רבי יוחנן ורש לקיש ורבי יהושע בן לוי ורבי אלעזר (בן פדת, ואילו סתם רבי אלעזר שבמשנה הוא ר"א בן שמוע), ודבריהם מפוזרים הן בתלמוד ירושלמי והן בתלמוד בבלי. אמוראי ארץ ישראל נזכרים בתואר 'רבי' ואמוראי בבל נזכרים בתואר 'רב'. היו גם אמוראים (כמו עולא) שעלו מבבל לארץ ישראל וחזרו לבבל והביאו עימם את תורתם של אמוראי ארץ ישראל, וכתב במגדל עוז (על הרמב"ם הלכות שופר פרק א) - 'הסכימו הראשונים לסמוך על הבבלי לפי שרבינא ורב אשי שסידרו הבבלי היו יודעין ורגילין בירושלמי ואילו היו מקובלים שכן הלכה היו קובעים אותה בבבלי'. עם זאת קידוש החודש וסמיכה (סנהדרין יד.) היו רק בארץ ישראל, ואמוראי בבל היו כפופים לאמוראי ארץ ישראל (חולין יח:), ומבבל היו שולחים שאלות לארץ ישראל (כגון הוריות יד.).

באלו דברים מפרשת הגמרא את דברי המשנה

הגמרא מפרשת את המשנה קטע אחר קטע, ומבררת את כוונת המשנה במקום שאין הדברים פשוטים ומבוררים, אם המשנה נאמרה לשיטה אחת או לכוי"ע, או שעוסקת

{ אז נדברו }

פרשת צו - פרה תשפ"ד | גליון מספר: 645 | סדר: "זקני עליכם מים שהורס..."

להצטרפות לרשימת התפוצה

במייל:

a8447168@gmail.com

איך מקיימים מצות השבת אבידה בדור של הכל בשוקה שקל??

תשמע סיפור חמוד... באחד הימים היותר לחוצים... אני יושב וכותב את העלון בקדחתנות... והנה הפלאפון מצלצל... ואני רואה על הקו את אחד מהיהודים הנכבדים והמבוגרים בשכונה... והוא מתקשר שוב ושוב... ולא הייתה לי ברירה... הייתי מוכרח לענות. והוא מתחיל לדבר לאט ובדרמטיות... שלום הרב פולק, רציתי להגיד לך בשורה טובה...

כן... מה?? החושים שלי התחדדו... מה יש? רציתי לבשר לך שמצאתי!!!

את מה מצאת?? **מצאתי את המטריה שלך!** רגע אחרי שירדת מאוטובוס והשארת אותה...

רק שמעתי שזה הנושא יצא לי כל האויר... נו... מה עכשיו מטריה על הבוקר? יש לי עכשיו זמן למטריות?? מצידי קח אותה לעצמך... (אגב: לא קשור למטריה של שבוע שעבר... למי שזוכר...) אבל לא היה לי נעים... הוא היה נשמע כ"כ מרוגש שלא יכולתי לייבש אותו... והוא ממשיך בפאתוס: אני כ"כ שמח שאני יכול להחזיר לך... כ"כ כואב לי הלב לראות אנשים שמשאירים פריטים אישיים ולא כתוב שם וטלפון... והנה פה ב"ה... היה כתוב שם וטלפון ואני יודע למי להחזיר... וכולו שמח וקורן מאושר על המטריה שלי ואז לסיום הוא אומר לי: טוב... אתה יכול כעת להגיע אלי, בשעה הקרובה אני עוד נמצא בבית... ולא היה לי לב להגיד לו... אין לי זמן למטריה הזו עכשיו... הוא כ"כ שמח בשבילי... לא הייתה לי ברירה... תפסתי את הרגלים והלכתי לבית שלו... עליתי ארבע קומות... דפקתי בדלת... הכניס אותי... הגיש לי את המטריה... שמחתי איתו, הוא שמח איתי... הוא שוב חזר והביע את השמחה שלו שהוא זוכה להחזיר לי את האבידה... ואני יורד את הארבע קומות (שעליתי אותם מקודם) ותוך כדי אני מסתכל על המטריה ועשיתי לה נו נו נו... **עד כאן הסיפור כמות שהוא... סתם סיפור משעשע...** אבל!!! אחרי שהתפנית מהלחץ התחלתי לחשוב על אותו יהודי... כמה לב ונשמה ותשומת לב הוא נתן למטריה שלי ואילו אני לא... **התחלתי לחשוב מה ההבדל ביני לבינו??**

אז בהתחלה חשבתי... אולי הוא מצומצם... יש לו ראש קטן... אין לו מושגים בכסף... הוא רואה מטריה שעולה 30 שקל... והוא בטוח ששלושים שקל זה מיליון דולר... **אז זהו שלא!!!** אני במקרה הכרתי את אותו יהודי... הוא היה רחוק מלהיות מצומצם... הוא ניהל מוסדות... הוא מסתמא החזיק בידים שלו 300.000 שקל ואם אני לא טועה היה גם פעם שהוא חתם על עסקאות בסדר גודל של שלוש מיליון... אז הוא לא טיפש... הוא יודע טוב מאוד שמטריה עולה 30 שקל **ולא יותר** ובכל זאת יש לו משקל ערך למטריה שלי... ולי אין! כשאני איבדתי את המטריה שלי **הוא** לקח את זה ללב... ואילו אני בעל האבידה בכבודו ובעצמו לזכרתי את זה בכלל... **השאלה היא: מה?? מה עומד מאחורי זה??** אני מציג את השאלה הזו כי כמדומני שאני לא היחיד שפוגש את הטלפון שבור הזה בין הדור הצעיר למבוגר... לדור המבוגר איכפת מכל ספר תהילים קטן שנאבד... הם מתקשרים על כל צעף או מגבת שנשכחו אי שם... ואילו אני??? יאלה... עזבו... מקסימום נקנה חדש...

אז מה באמת טמון בזה?? מה פשר ההבדלים בין הדורות??

אז בפשטות לכאורה הכתובת די רשומה על הקיר: היות ובדורנו הכל נהיה זול!! והכל נהפך לתעשייה של חד פעמי!! כתוצאה מזה נשחק אצלנו הערך **העצמי של 'מוצר שימושי!!!'** כשאני רואה מול העיניים שלי כוס, אני לא פוגש פה מוצר!!! אלא את החד פעמי שבו... עוד איזה כוס חד פעמית... אל תעשה עסק... הבנת?? אני אנסה להסביר: לדוגמא: אני זוכר שכשהייתי בחור שאלו את אחד מגדולי הפוסקים האם אפשר לעשות קידוש על כוס חד פעמית... האם כוס חד פעמית מספיק חשובה כדי להיחשב כוס לעניין קידוש???

הוא ענה מיניה וביה... רגע... זה משמש ככוס?? אפשר לשתות בכוס הזו כמה פעמים?? אם ככה הכוס הזו חשובה כלי!!! כי היא משמשת ככוס... אני זוכר שבשעתו לא הבנתי מה הקשר בין התשובה לשאלה... אני שאלתי אם כוס חד פעמית היא **חשובה** כדי להיחשב ככוס?? ומה הרב ענה?? שאפשר לשתות בה... נכון... אז מה ואפשר לשתות בה... לכן היא חשובה?? ארך לי כמה שנים לקלוט... שההלו... מה עושה את הכוס לכלי חשוב?? זה שניתן להשתמש בה!! עצם המוצר הזה שמביא לתועלת שימושית... זו החשיבות!! זה מה שעושה אותו כוס

ולמה ארך לי כ"כ הרבה זמן להבין את זה??

כי היום מרוב שיש לך שרוול של מאה כוסות ב-4 שקל, שבכל אחד מהכוסות האלו בנפרד ניתן לשתות... כתוצאה מזה נשחק לנו לגמרי **הערך העצמי** הבסיסי ש... אוה... איזה יופי!! יש לי פה כוס!!! אני כעת יכול לשתות כמו בן אדם... **רק בתור דוגמא לשבר את האוזן:** תאר לעצמך שבמשך שנה שלימה היית תקוע במדבר בלי כוס!! וכל פעם שהיית רוצה לשתות היית צריך להתכופף וללקק את המים (כמו הלוחמים של גדעון...) ואז יום אחד בהיר היית מוצא מציאה במדבר... מצאת כוס!!!! היית מתלהב?? בטח!!! סו"ס לשתות כמו בן אדם... אבל רגע... ההתלהבות הייתה מוקדמת מידי... למה?? כי דא עקא!!! גם הכוס שמצאת היא הייתה כוס פשוטה חד פעמית (ש'רגילים' לזרוק אותה בסוף השימוש) וחוף מזה... מה לעשות שמצאת לא כוס אחת אלא שרוול שלם של כוסות חד פעמיות... נו... האם עדיין היית מתלהב מכל כוס שיש לך במדבר?? מה התשובה?? בטח!!! כי מה זה משנה אם זה כוס אחת או הרבה... מה זה משנה אם זה כוס חד פעמי פשוטה או כוס חשובה...

ההמשך בעמוד 3-4 בגיליון זה...

ניתן לקבל את הגיליון בפקס באמצעות שיחת טלפון:

* 079-5319191

קראת? נהנית?

רוצה להיות חלק מואיתנו?

שאלת את עצמך איך

תורמים?

באופציות שלהלן:

בבנק: פאג'י

סניף 182

חשבון 747815

ע"ש: שב שמעתא (ע"ר)

ניתן לקבל קבלה מוכרת להחזר מס (ס' 46)

באשראי: "נדרים פלוס"

בטלפון: 0799-654321

בדואר: פולק, גאולה 15 חיפה

למענה אנושי:

052-7683095

054-8446691

תודה מראש!!!

בשורות טובות

לכל בית ישראל!

למה ב'חצר הקודש' יש בדרך כלל רחש

בחש??

בפרשת פרה כידוע יש את העולם ההפוך הזה 'שמטהרת את הטמאים ומטמאת את הטהורים...' שעל זה שלמה המלך מתבטא 'אמרתי אחכמה והיא רחוקה ממני', עכ"פ זה אמנם חוק!!! אבל לאחר שהחוק הזה נחקק בתורה... ניתן לראות את החוק הזה בכל מיני ויראציות ביהדות איך שדווקא כל המקודשי מחבירו חרוב מחבירו...

ואחת הדוגמאות המעניינות זה העליה של עזרא

הסופר מהגולה... הגמ' בקידושין אומרת: שהמשפחות המיוחסות ביותר בישראל זה דווקא בבבל! אפילו יושבי ארץ ישראל פחות מיוחסים מבבל... (ועד כדי כך שרבי יוחנן שהיה גדול הדור והציע לתלמיד שלו זעירי לישא את הבת שלו... זעירי לא קפץ על המציאה... הוא אפילו התחמק מלזכות להשתדך עם רבי יוחנן... ולמה?? כי זעירי הגיע מבבל ואילו רבי יוחנן מארץ ישראל... וממילא בשביל זעירי, לעשות שידוך עם משפחה מארץ ישראל, זו הייתה ירידה בטהרת הייחוס... השאלה היא למה?

איך קרה האבסורד הזה שהשפחה מיוחסת עוד יותר

מהגבירה? עונה הגמ': שהיית ועזרא הסופר החליט לעלות מהגולה לארץ ישראל יחד עם כל הייחוס והשלימים!!! אז הוא עשה חשבון פשוט: אני יכול לקחת אחריות ולפקח על מה שנמצא בבריטוריה שלי!!! אבל איפה שאני לא נמצא אני לא יכול לפקח ולדעת מה קורה שם... והיות ואני כעת עולה לארץ ישראל יחד עם כל יראי ה'... אם כל פסולי הקהל והממזרים י שארו בבבל יחד עם כל היהודים הפשוטים... זה עניין של כמה שנים עד שהם יתערבו אחד עם השני ובבל תהפוך לעיסה של פסולי חיתון וצנטרף להכריז עליהם שהם אסורים לבא בקהל (כמו העיר תרמוד...) ולכן עזרא עשה את השיקול: אני מעדיף לקחת איתי את כל הפסולי יחוס... כל הממזרים וגירי עמונים ומואבים... כולם לבא איתי לארץ ישראל... **אני מעדיף שהם יבואו איתי!!!** כי ברגע שהם איתי... העסק לפחות בשליטה... הם בפיקוח שלי... אני כבר אדאג שהם לא יתערבו עם משפחות כשרות... וככה יהיה דו קיום!!!! בארץ ישראל יהיו אזורים ירוקים של משפחות שכשרות לבא בקהל ויהיו אזורים כתומים ואדומים של אנשים שהם בחזקת אסורים לבא בקהל...

שים לב מה קורה פה?? דווקא בגלל שעזרא הסופר

הוא שיא הייחוס... (רבי אלעזר בן עזריה מתהדר בזה שהוא עשר דורות לעזרא, ור' אבטלמוס שמתבח שהוא דור עשרים לעזרא) והוא ראש המצדפים שמופקד על טהרת הייחוס היהודי... בדיוק הוא מוקף מכל הכיוונים בכל הממזרים והנתינים והשתוקי והאסופי שאסורים לבא בקהל... וזה לא סתירה!! אדרבה... זה הולך ביחד... דווקא בגלל שהוא לוקח אחריות על הנושא... הכי בריא שהם יהיו הכי קרובים אליו בקשר עין כדי שלא יהיו מחטפים...

אתה מבין את האבסורד?? יהודי רוצה לקחת חתן

מיוחס לבתו והוא שמע שעזרא הסופר הוא האישי!!! הוא הכי חזק ב'קטע' של הייחוס... בטח ברדיס הקרוב של עזרא הסופר... שם מסתובבים בעלי הייחוסים... והוא לוקח את מקל הנידודים והולך מבבל לארץ ישראל... והוא מגיע לעזרא הסופר... ומה הוא מגלה להפתעתו?? שדווקא אצל עזרא מתנקזים כל הייחוסים הכי הבעייתיים... וככל שתתרחק מעזרא יתכן שהייחוס יהיה יותר גדול... הנה לך דוגמא של פרה שמטהרת את הטמאים ומטהרת את הטהורים... אדרבה... דווקא בגלל שעזרא הסופר הוא זה שמצדף את ייחוס של ישראל... אז אין ברירה אלא לקחת דווקא את המשפחות הכי בעייתיות, שהם יהיו הכי קרובים לעזרא!!!! כדי לשים עליהם עין ולפקח על השידוכים שלהם מקרוב... ובשורה התחתונה נוצר אבסורד שדווקא ארץ ישראל היא פחות מיוחסת מבבל... לא בגלל שבבל יותר חשובה. אלא אדרבה בגלל שבבל נותרה ללא פיקוח, אין ברירה אלא לנקות ממנה את הבעייתיים ולקחת אותם לא"י...

המסר הזה נכון ועדכני עד עצם היום הזה!!!!

ההמשך בעמוד 6 בגיליון זה...

דמדומי פורים... עד דלא ידע בין פורים לתשעה באב...

השנה כשהלכתי לבית הכנסת לביל פורים (שחל במוצאי שבת...) הלכתי ברחוב החצי חשוך ואני רואה איך שכולם ממהרים לבית הכנסת... היו כאלו שכבר הספיקו להגיע עם רכבים ולעצור בכניסה לבית הכנסת... פתאום קבלתי פלעש!!! המחזה מהסוג הזה הציף לי עוד איזה תאריך אחר בשנה... לא נעים לי להגיד... אני מעדיף שאתה תנחש... תן ניחוש מה זה הזכיר ליי? **את תשעה באב!!!** כן... זה פתאום קפץ לי כמו פלעש...

פתאום שמתי לב שיש הרבה מכנה משותף בין פורים לתשעה באב... שניהם ימי חול לכל דבר... וכולם פתאום הולכים לבית הכנסת הרשמי (לא השטיבלאך...) מין אוריה כזו מעורבת בין יום חול למשהו אחר... אז כמוכן שתשעה באב זו אוריה כבידה ואילו בפורים זו לא אוריה ככדה... אבל גם... גם בפורים יש אוריה כזו מביכה... בפורים לובשים משהו מוזר על הראש ובתשעה באב לובשים משהו מוזר ברגלים... (אתה מכיר את החשטשובים האלו ש'דופקים הופעה' בתשעה באב עם נעלי בית בצבע לבן אלגנטי?? אפילו בפורים הם לא עשו כזה ביצוע...)

אז כן!!! יש בזה משהו מאוד אמיתי! פורים ותשעה באב קשורים בקשר נמרץ אחד לשני!!!

הקשר הראשון הוא: שלפי התכנית המקורית, התאריך י"ד באדר היה אמור להיות תשעה באב!!! אם אכן ה' היה משיב אחר ימינו והמן היה מקבל רשות משמים להשמיד ולהרוג ולאבד את כל היהודים... אז אנחנו הצאצאים של האחד מעיר ושתיים ממשפחה שניצולו מגיא ההריגה... היינו יושבים ב"ד וט"ו באדר ומממרים בבכי... מי יתן ראשי מים ועיני מקור דמעה ואבכה יומם ולילה על חללי בת עמי... אז זה כבר הקשר הראשון בין פורים לתשעה באב... **עד כאן מההיבט היבשושי אבל הקשר היותר פנימי בין פורים לתשעה באב...** שבדיוק כמו שבפורים התקיים ונהפוך הוא!!! ופור המן נהפך לפורינו והתברר שהכל הוביל לטוב גמור... הרי יום יבא ואז ימלא שחוק פינו ביום שיאמרו הגוים הגדיל ה' לעשות עם אלה... יום יבא!!! ולא משנה מתי זה יבא... עוזב כעת גימטריות ולא הוכחות ולא תאריכים... בא נצמד לאמת הכי מקורקעת! זה יקרה!!! כי ה' הבטיח שזה יקרה! ולכן יום אחד זה יקרה!! יגיע היום הזה שבתשעה באב יהיה פורים!!! אבל לא סתם פורים... אלא כל הנביאים התנבאו על היום העצום והנורא הזה ששירו לה' שיר חדש כי נפלאות עשה... שזכר חסדו ואמונתו לבית ישראל ראו כל אפסי ארץ את ישועת אלוקיננו...

ואותו יום גדול שבו ה' יתגלה לעינינו... יהיה הרבה הרבה יותר מליל הסדר!! לא ישתו בו ארבע כוסות אלא חמש... ואת התאריך הזה אנחנו עדיין לא יודעים... זה קץ הימים...

אבל יש תאריך אחד שאנחנו כן יודעים ומכירים היטב!!! והתאריך הזה הוא לא פחות ולא יותר תשעה באב... וכשיבא קץ הגאולה אנחנו נלך בתשעה באב לבית הכנסת וזה יראה בדיוק כמו פורים!!! בדיוק כמו שבפורים התברר שנהפוך הוא והכל היה לטובה!! ככה תשעה באב בבת אחת יהפוך ליום שכולו ימלא שחוק פינני... אנחנו נעמוד מול כל חלקי הפאזל שכעת הושלם... ונישיר מבט מול המחזות הכי מזויעים בשואה או להבדיל באותו שמחת תורה ונזהה שם איך שהכל היה טוב גמור!!! זה יראה בדיוק כמו פורים!!!

חז"ל אומרים: שכל המועדים בטלים לעתיד לבא חוץ מפורים!!! בהבנה שטחית איך אנחנו מבינים?? שהחג הספציפי שקוראים לו 'פורים', זה החג היחיד שלא יתבטל!! אבל לא!!!

פורים זה לא שם של תאריך מסוים!!! פורים זה קטגוריה של נס מסוים!! ישנם ניסים מסוימים שה' עושה שהם שייכים להיקיה ולמדף שנקרא פורים... מה?? מה ההגדרה של פורים? כל גורל מר ונממה שהיה נראה כמו תשעה באב ובבת אחת התהפך מיגון לשמחה ומאבל ליום טוב... זה שייך לתיקיה של פורים!!!

ולכל אחד מאיתנו מחכים כמה וכמה פורים כאלו בחיים... ישנם כאלו שכבר היום יכולים להצביע על תאריכים מסוימים בחיים ולזהות שם פורים!!! ועל זה נאמר: כל המועדים בטלים חוץ מפורים... האם לעתיד לבא אתה תחגוג את יום ההולדת שלך? לא בטוח? האם תחגוג את יום הנישואין שלך? גם לא בטוח... סוף כל המועדים בטלים... אבל!!! אם זכורה לך תקופה מאוד מאוד קשה... שכעת רק להיזכר בתאריך הזה, זה מעורר אצלך זכרונות כואבים וקשים... אבל יום יבא וה' יפקח את העיניים ויראה לך עין בעין איך שהכל הוביל לטוב גמור!!! התאריך הזה יהפוך אצלך לפורים!!! והתאריך הזה לא יתבטל לעולם... כל התאריכים היפים שלך בחיים... כל התמונות שלך מהטיולים עם החיוך ועם הכיף חיים שעשית... כל זה ישכח ולא יהיה רלוונטי... אבל התאריך הזה שעמדת וזעקת קלי קלי למה עזבתני... אלוקי אקרא יומם ולא תענה... ובכל זאת המשכת להפגין נאמנות לה' וכעת התברר מה פעלת ומה עשית בימים הקשים האלו... זה כבר מאפיין של פורים!!! המועד הזה לא הולך להתבטל!!! אין לנו מושג מה קרה בשמחת תורה האחרון... מה ה' רצה... למה זה קרה... מה שבטוח: לעתיד לבא יהיו אנשים שהתאריך הזה יהיה הפורים האישי שלהם!! וגם אם שמחת תורה יתבטל... השביעי באוקטובר שהסתרת פניך הייתי נבהל, זה לא יתבטל!! כי אז ימלא שחוק פינו ולשונונו רינה ונבין איך שהכל התברר כטוב גמור...

כל החכמה וכל ה'תרגיל' זה להיות החכם שעיניו בראשו ולדעת להקדים את ה' ביום אחד!! למצא את ה' רגע לפני שהוא יוצא ממשחק המחבואים ולהגיד לו: ה' ניצחתי אותך!! מצאתי אותך רגע לפני שיצאת מהמחבא... קל מסתתר יום אחד יסיר את המחסומים ויסנוור את כל העולם בטובו... זה יקרה בודאי!!! מה שעדיין פתוח לכל כיוון... מי הוא זה שיזכה להקדים את ה' ולהגיד לו: ה'!! הייתי פה בשבילך עוד לפני שהראית לי כמה היית בשבילי!!! הסכמתי להיות איתך בתשעה באב עוד לפני שגילית לי שזה פורים אל תשכח שבפורים כלל ישראל זכו להמון המון גרים חדשים... ורבים מעמי הארץ מתייהדים כי נפל פחד היהודים עליהם... אבל הם לא שווים גרוש!!! זרקנו אותם בבושת פנים... איפה הייתם עד היום?? אנחנו מחפשים את מי שהיה מוכן להיות נאמן לה' וללכת יחד עם מרדכי באש ובמים ולמות על קידוש ה'... חרבונו שתפס את עצמו בדקה התשעים הרי הוא זכור לטוב... כל מי שיזכר דקה אחת אח"כ זה כבר מאוחר... לתפוס את הרכבת...

איך ניתן להעריך רכוש בדור 'הכל בשקל'??

(המשך-) אני יודע שעד היום שתייתי כמו איזה בעל חיים כאילו תערוג על אפיקי מים ואילו עכשיו יש לי פה מוצר שמאפשר לי לשתות כמו בן אדם!! אז מה זה משנה לי אם הוא פשוט וחד פעמי... והאם יש עוד מאה כמוהו... אז זהו!!! שהערך העצמי הזה נשחק לנו לגמרי... כשאני רואה כוס חד פעמית אני לא קולט שלמעשה יש מכנה משותף בינו לבין הגביע הכי יוקרתי... ש... שס"ס בשניהם אפשר לשתות כמו בן אדם!!!!

ר' ניסים קרליץ הבין את זה... אני כבר לא מבין את זה...

היהודי שמצא לי את המטריה הבין את זה... ואני כבר לא...

כשאני היום רואה מטריה, אני לא רואה פה מטריה!! אני בעיקר רואה פה מחירון!! אני רואה מול העיניים שלי עוד איזה מוצר סיני ששווה 20 שקל שעל הדרך הוא 'רוצה' לשמש כמטריה... אבל אותו יהודי שראה את המטריה שלי באוטובוס.. הוא לא ראה את זה ככה!!! הוא ראה פה יהודי שהרגע ירד מהאוטובוס וכעת יורד עליו גשם זלעפות והוא רטוב עד לשד עצמותיו כי המטריה שלו נשארה באוטובוס... וכמה חבל... ואז הוא לקח את המטריה שלי כי הוא ראה פה תכשיר נחוץ!! אמצעי הגנה מפני גשם!! הוא הצטער בשבילי שאין לי את זה כעת!!! ושמה בשבילי שהנה, כעת לקחתי את זה איתי ואני אחזיר לך את זה ואז יהיה לך מטריה... אתה קולט את ההבדל בתפיסה??

זו הגדרה די עדינה... (עד כמה שהבנתי... דווקא נשים מבינות את זה מצוין... אבל הגברים צריכים לשבור את השיניים בשביל להבין את זה... והנה... תראה איך אני שובר פה את השיניים... אבל בסוף גם אני מבין את זה כדלהלן-) מרוב שהעולם שלנו נהיה תעשייתי והתכשירים הכי נחוצים ושימושיים נהפכו להיות זולים כ"כ... אנחנו רואים כל מוצר וערך במונחים של מחירי שוק ועלויות...

כשאני רואה כסא כתר, אני לא רואה פה כסא, כי מרוב שזה זול... אני רואה פה ככול"א 30 שקל, כשאני רואה צלחת, אני רואה שמונה שקל... **הנה לא נכון!!!** כי כסא כתר... נכון שהוא עולה שלושים שקל... אבל סו"ס הוא כסא!! וכסא זה הריט מאוד נחוץ ושימושי שאם לא יהיה לך כסא אתה תצטרך לעמוד ואוף... אני מחפש כסא בנרות... המוצר ששמו כסא בתור מוצר שימושי הוא מאוד נצרך... הרבה הרבה יותר משלושים שקל... זה שבשוק זה עולה 30 שקל... זה לא הופך את השימוש העצמי שלו לעוד איזה שלושים שקל... הבנת??

אני אתן רק עוד דוגמא אחת קיצונית: איש ביזנס נמצא כעת בעיצומה של עיסקת נדל"ן של 200.000 שקל נטו... ופתאום אשתו מתקשרת... והוא מתלבט... לענות או לא לענות?? אז אם באיש עסקים עסקינן אז בא נדבר כמו איש עסקים... האם אשתך שווה 200.000 או פחות??

נו... קדימה... בא נבדוק את העלויות... מה העלויות של חיי נישואין??

אז כסא כתר אנחנו כבר יודעים שזה 30 שקל, צלחת זה 8, ומטריה זה גם 25... נו... ואשה?? כמה עולה אשה?? אז תתפלל לשמוע שכמה שזה נשמע אבסורד... אבל גם לאישה יש מחירון!!! ס"ס יש מושג שנקרא כתובה שזה המחירון הבסיסי של חיי נישואין ויש תוספת כתובה ועוד כמה תנאי כתובה!! (ס"ס כל הרעיון של כתובה, זה שלא יהיה קל בעיניו לגרשה, אז יש לחיי נישואין מחירון!!! רק מה?? המחירון הזה באמת נועד למי שכבר רוצה לגרש את אשתו!! ורק ה'מחיר' מרתיע אותו...) ונניח שבדקנו ויצא שעלות של חיי נישואין מסתכם ב-50.000 שקל ולא יותר... לכן מה?? לכן מהיום, כל פעם שאשתך מתקשרת... אתה תראה מחירון של 50.000 שקל מתקשר?? (והנפ"מ כמובן שאם יש לך כעת עיסקה ששווה יותר מ-50.000 שקל... אז אל תענה לאשתך... כי שווה להפסיד אותה כדי להריח יותר??!) **מה פתאום!!! ולמה לא??**

כי... כי אז מה ויש מחירון רשמי... לא הכל מתחיל ונגמר במחירון שוק... אז מה והעלות הרשמית והמתכתית של חיי נישואין זה מאתים זה!!! יום אחרי שהתחתנת וזכית שזו מחברתך ואשת בריתך אז היא כל העולם שלך וכל החיים שלך!!! היא שווה יותר מכל הון שבעולם... אפילו אחשוורוש העשיר הבין את זה... (אני מקווה שלפחות הדוגמא הזו מובנת.)

על אותו משקל, זה שכסא כתר עולה בחנות 30 שקל... זה לא סתירה שבסופו של דבר הוא כסא!!! ובתור כסא הוא ערך בפני עצמו!! וממילא כשהוא נאבד... אז הדור המבוגר שעדיין לא נשחק בציו"נה והחד פעמי... הוא לא רואה פה שלושים שקל של המטריה, אלא הוא רואה את המטריה בעצמה, לכן אותו אחד התקשר אלי בהתרגשות, מצאתי לך את המטריה!!! זה אומר שמהיום אתה כבר לא תתרטב ברחוב!!! ואילו אני הגבתי בחוסר סבלנות כי אני מצדי ראיתי פה 30 שקל שעבר עליו הכלח והוא עשה כבר את שלו... מצדי זה גרם עם חור...

עד כאן ההקדמה... תכל'ס: כלפי מה הדברים אמורים??

אנחנו כעת במסגרת הדף היומי... אנחנו נמצאים בעיצומו של הפרק המתוק והמיתולוגי... פרק 'אלו מציאות'!!!! מעבר למטען הרגשי של הפרק הזה... הוא גם עוסק במצוה המתוקה שרק לחשוב עליה זה עושה טוב בלב!! המצוה שנקראת: **השבת אבידה!!!** זו מצוה שכל הרעיון שלה זה 'רגישות'!! שיהיה איכפת לך מהרכוש של הזולת... שתשים לב לממון של השני... ושתסכים להתאמץ בשביל למנוע ממנו הפסד כספי... **אז זהו שצריך לשים לב!!!** שהשינוי הדרסטי והתעשייתי שתיארתי כעת- שעבר עלינו בעשרות שנים האחרונות בכל התפיסה של ערך עצמי!! **יש לזה השלכה מאוד ישירה למצות השבת אבידה!!!** כי... כי בינינו... אני לא צריך לספר לך איך זה נראה... אתה יכול להסתובב בשטיבלאך ולראות ערמות של ספרים במצב טוב ששייכים אנשים ואין דורש... אתה רואה בכניסה למקווה כמיות של מגבות ופריטי לבוש שזרוקים ואף אחד לא דורש

אותם... ושים לב: לא שאף מוצא לא טורח להשיב אותם לבעליהן... אלא אף מאבד לא טורח לחפש אותם!!! לא מדובר פה באיזה פרה רצה בין הכרמים ולך תחפש אותה עכשיו... מדובר פה במגבות ומחזוריים וסידורים ותהילים שרוב המאבדים יודעים פחות או יותר איפה הם השאירו את זה ואם היה טיפה איכפת להם... הם היו קצת טורחים ומחפשים ומוצאים... **ו... ותכל'ס לא!!!** בדור שלנו רוב מאבדים לא טורחים ללכת לחפש את האבידה של עצמם!! וממילא זה מוציא למצות השבת אבידה את כל המשמעות... מה העניין שאני אטרח להמציא את האבידה למאבד... בו בזמן שזה אפילו לא שווה אצלו אפילו את התשומת לב הבסיסית של 'ווי ליה לחסרון כיס', (אתה קולט?? פעם עוד היה מושג שנקרא 'אוש', היה רגע שהמאבד מכריז באנחה 'ווי ליה לחסרון כיס...' ככפרה... אבל היום רוב הפריטים הפשוטים הם אפילו לא שווים את ההצגה הזו... הוא בקושי זוכר את קיומו... וגם כשתמצא לו את זה... אם תביא לי את זה עד הבית ברוך הבא, ואם לא עוד יותר ברוך הבא...) ממילא למרבה האבסורד יש היום מוצרים שמצד אחד הם שוים יותר משווה פרוטה ויש בהם משום השבת אבידה, אבל מצד שני חסר להם את ההגדרות הבסיסיות ביותר של 'מציאת אבידה', ומכאן ואילך מגיע המושג המוכר של המודעה המוכרת: מי שלא לוקח את הדברים עד סוף החודש, הרי זה בחזקת הפקר (אני כמובן לא נכנס למסקנות ההלכתיות אני רק מדבר על הנתונים כמות שהם)

טוב... תכל'ס אנחנו הרי לא הולכים לשנות את העולם!! וזו המציאות... כולנו ככה... (כמובן הדור הפחות מבוגר) אבל צריך לדעת שההפסד כולו שלנו!!! כי המטריה שלי שנאבדה ואפילו לא טרחתי לחפש אותה... נו... אז עוד האבידה הכי קטנה... מטריה אחת או יותר זה לא משנה...

דא עקא: שהאבידה הגדולה באמת זה החיבור לעצם החיים!!! אותו יהודי שהתקשר אלי עם המטריה, שמעתי בצליל שלו איך הוא מחובר לחיים שלו!! איך הוא נותן ערך וחשיבות ל... 'שעשה לי כל צרכי'

אני מדמיין את אותו יהודי הולך ברחוב ופתאום מתחיל גשם... אז דבר ראשון: הוא אומר תודה לה' על הגשם!!! ואז הוא פותח את המטריה ואומר תודה לה' על המטריה שבזכותה אני לא נרטב... ואילו אני כמעט אף פעם לא אמרתי תודה לה' על המטריה!!! ולמה??

כי ממה נפשך... או שבדרך כלל אין לי מטריה... כי מה לעשות שהיא נאבדה לי באחת הבתי כנסיות... וזה הרי כככולא 30 שקל ולא שווה לי המאמץ ללכת לחפש אותה... והתוצאה היא שאין לי בכלל מטריה... ממילא לא אומרים תודה על מה שאין... או שלעיתים בודדות קורה שיש לי כן מטריה... נו... אבל זה... זה לא שווה תודה... כי זה כולא 30 שקל... (הרי הפער בין כן מטריה ללא מטריה, זה 30 שקל... אני כבר לא בישיבה קטנה שמתלהב מכל 30 שקל...) נו... אז במילים אחרות: יש לי פחות חיים!!! אני פחות חווה את חסד ה'!! הגיעו כמה סינים והצליחו להוריד לי את הערך של המון מוצרים בסיסיים של 'בורא נפשות רבות וחסרונן...'

וזו האבידה העיקרית... ואת האבידה הזו מאוד קשה לנו להחזיר לעצמנו... את המטריה החזירו לי... (את

התבונה הזו גם קיבלתי בזכות המטריה) אבל את הערך העצמי הזה לכל דבר... זה עדיין אבוד!!!

הגשתי כאן נתון מסוים!! אני לא יודע מה יש לעשות עם הנתון הזה... כי שוב... אני לא כ"כ מאמין שניתן לשנות את העולם... ואנחנו בודאי לא מהירוקים שמנסים לעזור לרבש"ע לאטום את החור באוזון באמצעות מלחמה בחד פעמי וכו'... **אבל מה כן???** אם יש כן משהו שניתן אולי לעשות... זה לפחות מול הילדים שלנו!!!! אפשר אולי קצת לדחות או להאט אצלם את השחיקה הזו... שבמקום שזה יקרה להם כבר בישיבה קטנה... שלפחות זה ידחה עד סוף הישיבה גדולה...

כלפי מה הדברים אמורים???

הרי גם אנחנו, הלא כ"כ מבוגרים... גם לנו מפריע לראות ילד שמשחית חפץ!!! הורס ספר... מזלזל ברכוש... אבל בעצם... תחשוב רגע... מה אנחנו רוצים ממנו?? הרי הוא רק יצא מהשטיבלאך והוא ראה עמודון שלם של ספרים... ספרים שנראים טוב!! חלקם נראים ממש חדשים... והם זרוקים שם כדומן ונמכרים במקרה הטוב ב-5 שקל ואין להם דורש... אז מה אתה רוצה שיקרה?? הילד שלך נכנס למלתחה שמחוץ למקווה, והוא ראה שם הררים של שמונצעס... בגדים ונעליים שמונחים בחוסר עניין כאבן שאין לה הופכי... ואתה עוד רוצה שיהיה לו ערך לרכוש??... ועוד לרכוש של השני?? הרי מכל הכיוונים הוא פוגש אנשים שלא מעריכים את הרכוש של עצמם, ואתה רוצה שהוא יעריך את הרכוש שלהם??

פעם אם הוא היה מוצא פירות מפזורים... או כמה סנוויצים מונחים על הרצפה הוא כבר היה רץ להכריז עליהם... ואילו היום הכל זרוק ואף אחד לא רואה את זה מול העיניים... (ואגב: יתכן שזה גם בזכות השפע העצום של החומריות שה' נתן לנו ועל זה צריך להודות לה'... ולכן אין ערך לדברים)

לכן אין ברירה!! צריך אחד מן השנים... או להרים ידיים ולהבין ללב של הדור שלנו... להבין שהם לא אשמים!!! הם פשוט חווים יום יום זלזול ושחיקה בממון באופן כללי, ולכן חסר להם ערך לממון של השני!!!

אוו!! שאם עדיין קשה לך להשלים עם הפשיטת רגל הזו... אין ברירה אלא לתפוס את המושכות, ולשבור את הראש איך כן להעניק ערך לממון... לתת ערך למוצר שימושי... זה משהו שצריך לתת עליו את הדעת

אגב: היה לי רעיון!!! היות וסו"ס המושג של 'השבת אבידה' לא נמחק מן העולם כי סו"ס זאת התורה לא תהא מוחלפת... ואם בביהכ"ס מצטברים ערמות של ספרים או פריטים שכתוב עליהם שמות פרטיים, לכאורה מן הראוי היה ש-כן מישהו יתיישב על זה, על כל פריט בפ"ע ויתקשר אחד אחד ויקיים מצות השבת אבידה דאורייתא, רק למה אנחנו לא עושים את זה?? כי שוב... בשביל לתת ערך לכ"כ הרבה פריטים זרוקים, צריך בשביל זה לצאת לפנסיה מוקדמת... ו... ואת זה התורה לא מחייבת אותנו!!! אבל אם יש לך פה בלאו הכי צבא

אנרגטי ועליו עם המון אנרגיות שקוראים לו ילדים!!! היה אפשר לגייס אותם נקודתית בכל קהילה ובכל בית כנסת... פשוט להושיב אותם מול כל פריט בפ"ע... ולתת לכל פריט את הייחס האישי שלו ע"פ הלכה ולכתוב עליו השבת אבידה מסודרת עד שימצאו את המאבד... ואתה מבין לבד שהרעיון הזה לא נועד בשבילך!!!! לא בשביל להשיב לך את המגבת האבודה והאהובה שכ"כ הצטערת על אובדנה... לא!!! ממש לא!!! בשביל זה לא הייתי משקיע גרוש... (כי אם לך- המגבת הזו לא שווה- בשביל להזיז את עצמך כדי לחפש אותה אז אני צריך להפוך את העולם בשבילה??) אז מה כן?? בשביל מה הייתי מטריח ילדים להשקיע בסידור והתהילים שהשארת בבית הכנסת?? בשביל להחזיר לא לך אלא להם!!! להחזיר להם את הרגישות לרכוש!! אם לא לרכוש שלהם... לפחות לרכוש של השני!!! להחזיר את האבידה הזו... שזו באמת אבידה גדולה... זה סתם רעיון שעלה לי בראש... אבל אל תתפס אליו... לא זה המסר שבאתי לומר... עיקר המסר הוא **שאנחנו צריכים לשים את האצבע ולהבין שאנחנו בבעיה!!**

בכל מה שנוגע לבל תשחית, וחוסר זהירות בממון של השני... זה לא רק בעיה חינוכית... סו"ס יש פה שחיקה שצריך לעשות איתה משהו!!! אז אני זרקתי רעיון אחד... אתה תזרוק רעיון אחר... מה שבטוח: זו מדוכה שצריך לתת עליה את הדעת!!!

אגב: אם כבר הגענו לכאן... אזכיר עוד נקודה נוספת: התחלנו את מסכת ב"מ עם המשנה המפורסמת 'שנים אוחזין בטלית', והגמ' מתארת את זה ששניהם אדוקים בה... כלומר: מדובר פה בשני שמצאו איזה חתיכת בד באמצע הרחוב... וזה תופס מכאן וזה מכאן... וככה הם מדדים לבי"ד!!! כששניהם תופסים בזה! **ואני שואל אותך:** מתי פעם אחרונה יצא לך לראות שני אנשים הולכים ברחוב עם איזה מציאה... ושניהם עוד הולכים עם זה לבית דין... (בא נשאל אחרת: לך לבי"ד ותשאל: מתי פעם אחרונה יצא להם ששני אנשים הגיעו אליהם עם איזה טלית... עזוב טלית... מצדי פאקעט של סיגריות... אפילו בקבוק שיבאס... משהו ששווה כסף!! אבל תחשוב ששניהם מחזיקים בזה וככה הם מדדים לאט לאט עד שמגיעים לבי"ד...) טע כמה ש'זכור' לי... ב-400 שנים האחרונות לא ראיתי כזה מחזה... תסכים איתי!!!

אז באמת... על מה המשנה מדברת?? איזה מין סיטואציה זו??

תרשה לי להציע תיאוריה: חז"ל מדברים פה על ילדים!!!! כן... אצל ילדים זה שייך... בהחלט שייך!!! שני ילדים יצאו לאסוף קרשים לל"ג בעומר... ופתאום שניהם ראו מרחוק איזה זיקט עסיסי... והתחילו לרוץ... ושניהם תפסו אותו ביחד... וכעת שניהם הולכים להתלונן לרבה!!! זה אומר אני מצאתיה זה אומר אני מצאתיה... ובינינו... כשהייתי ילד והגעתי אני וחבר שלי... שנינו מתנשמים ומתנשפים ומחזיקים איזה קרש ובאנו עם זה לרבה... תנסה לדמיין איך הוא התמודד איתנו...

נו... אני רוצה שמישהו פה יוותר... או שאתם מוותרים או ש... אה... אתם ממשיכים לריב?? זהו... אני מחרים את זה... ואז הוא מחרים!!!!

אז זהו!! שחז"ל מגיעים ואומרים: לא רבה!!! עד כמה שאתה מחנך, ברגע שמגיע אליך סיטואציה, של שני

ילדים שאוחזין במשהו... תעשה מזה שנים אוחזים בטלית!!! תעשה מזה דיון ישר במשפטי ה'!!! רגע... אתה אומר אני מצאתי... אתה אומר אני מצאתיה, אז שניכם מוחזקים וא"כ יחלוקו... אבל רגע... לך תדע!! אולי אחד מכם תפס ראשון והשני קינא בו וא"כ יצא שכל אחד ילך ויתפוס דיקט של חבירו ויאמר שלי הוא... בקיצור: זו הסיבה שבחידר מתחילים מ-אלו מציאות!!! כי בשביל שנים אוחזין בטלית... לא צריך גמ'... הם מגיעים עם הטלית המקורית ולא נותר לרבה אלא פשוט להראות לילדים איך להתייחס ברצינות לכל טוען ונטען.

מאוד קל להטיף מוסר למלמד בחידר... איך נכון להגיב כשהילדים רבים... אבל מיותר לציין שזה לא ריאלי ואי אפשר לקחת כל ויכוח ולהפוך אותו לדיון... אבל!!! מצד שני: צריך לדעת שתגובה מסוג של החרמה ללא הכרעה... זה מחנך אותנו לחוסר ישרות!!! ברגע שיש יותר מידי ויכוחים בין שנים אוחזין שמסתיימים במין החרמה כזו... שמגיע המבוגר ומכניס את זה לארון ויאלה שיהיה פה שקט... זה עושה חריש בנפש!! ואח"כ בגיל יותר מבוגר אתה רואה אותו לוקח את החוק לידיים ומחרים... תולש מודעות... משחית ממון של השני... ואז המבוגר התורן עומד ושואל: איפה ההתחשבות בממון של השני?? והתשובה היא: שזה התחיל שם בשנים אוחזין בטלית!!! בנקודות חיכוך הילדותיות... במריבות השגרתיות בבית על המשחק או על הכסא... אני תפסתי ראשון... אני מצאתיה... כולה שלי... שאם תמיד התגובה של המבוגר הייתה לקחת או לרחרם על מי שבוכה הכי חזק... המשמעות היא שאין פה נידון מי צודק... לא מעניין אותי לברר מי הוגן יותר ומי לא... אני משדר שכל הנושא פה מתחיל ונגמר באיש המבוגר החזק שמתערב ומחרים!! כשזה הרושם שמתקבל מה הפלא שזה הקטן יום אחד גדול יהיה וכעת הגיע תורו להחרים... ולתלוש מודעות ולהשחית את ממונו של השני... כי נכנס לו לראש שככה מכריעים בכל ויכוח של טוען ונטען!!! בשביל זה המשנה הראשונה בב"מ פותחת בסיטואציה שהכי מצויה דווקא אצל ילדים... כדי להזכיר לנו שבסופו של דבר גם הם בני אדם ישירים בטבע!! וגם בחוקי המשחק שלהם יש מקום לישרות והגינות **ושם זה מתחיל!!!** אל תדאג... המשנה ב'שנים אוחזין' לא נשארה ברמה של טלית... כי משם השו"ע חו"מ מוציא הגדרות עם השלכות בסדר גודל של סכומי עתק... אבל עדיין!!! המדגם שהמשנה מגישה בו את ה'תרגיל' זה שנים אוחזים בטלית!!! ללמדך: שחוסר ישרות בענייני כספים גם בסדר גודל של מיליונים... זה התחיל שמה. במריבות הקטנות בישיב"ק על השניצל המיותר... על המריבות בספריה, מי תפס ראשון את הספר המבוקש וכן הלאה... שם צריך להתחיל לטפץ ולהטמיע את הישרות בידינו ממנונת ודו"ק

ועידת "ירחי כלה" בעיצומו של חודש שבט...

ברוכים הבאים לירחי כלה... כן. יש פה יוזמה מבורכת ומיוחדת שעשתה לה כנסיים... במשך כל השנה יש נתק מוחלט בין שתי השכונות... השכונה של החברים והשכונה של עמי הארץ... מדובר בשתי בתי כנסת נפרדים... מוסדות נפרדים לגמרי... מגני ילדים נפרדים ועד חדרים ובית יעקב ואפילו ישיבות קטנות שונות... אבל זה לא רק זה!!! זה גם רחובות נפרדים ו... ואפילו גני שעשועים נפרדים...

מה אתה חושב... שמוליק הקטן בן הארבע... כמה שהוא ילד טוב וטהור... סו"ס הוא בן של מוטקה העם הארץ... הוא בחזקת טמא מדרס!!! מספיק שהוא ירצה לשחק בקרוסלה יחד עם הילד שלי... הילד שלי באותו רגע מטמא בגדים... יש למישהו לח לזה??? לא מספיק שילדים מלכלכים בגדים... אתה רוצה שאני גם אלך עם הילד והבגדים שלו למקווה על כל ביקור בגינה... ממילא הספיק ליענקלה משכונת עם הארץ להסתובב כמה פעמים ברובע של החברים והעניינים שנעצו בו בחדרה ובמעקב אחרי פסיעותיו לא נתנו לו הרבה חשק לחזור לשם שוב... תבין אותנו... אנחנו לא אנשים רעים... אנחנו בסה"כ חברים שמקפידים לאכול חולין בטהרה... ומספיק לי שיענקלה נכנס לביקור שגרתי בחנות ירקות של החברים!!! שמדובר בתנות ירקות שהמחירים בהם פי שלוש לפחות!!! כן... אם עוד מעט יהיה אוצר בית דין שכולם מתלוננים על מחירים גבוהים... אז אצל החברים המחיר הגבוה הוא מוצדק לגמרי!!! כי בשביל להביא תפוח אדמה שלא נטמא זה כ"כ מסובך ונדיר!!! כי תחשוב... תפ"א חייב לעבור מיים... (כי הוא מגיע מהאדמה ובלו ניקיון הוא נראה כמו חתיכת בוצ'...) ואם הוא עבר בלילה במים אז הוא מוכשר לקבל טומאה... ומהשדה עד החנות ירקות... יש לך מושג כמה ידדים זה עובר??? יש לך את הפועל בשדה שמעביר לסיטונאי וממנו לעוד סיטונאי ואז יש את המשאית הובלה... ותחשוב שבשביל שהתפ"א יעבור את כל הדרך הזו וישאר טהור!!! בשביל זה צריך שכל הצוות הזה יהיו טהורים!!! (וטורים שאני יכול לסמוך עליהם) זה מערך מורכב! ולכן בצדק זה יכול לעלות פי שלוש במחיר... בקיצור: החנות ירקות של החברים זה כמו חנות תכשיטים!!! כל מצרך שם הוא נדיר... והנה יום אחד יענקלה העם הארץ שכנראה מנסה מידי פעם למתוח את החבל ולבדוק עד כמה אפשר למתוח את העצבים שלנו... יענקלה התחיל להסתובב ליד החנות ירקות... באותו רגע בעל החנות ר' שמריו התחיל כל הזמן לפזול לכיוונו ואיבד את כל הריכוז!!! אנשים עומדים בקופה ורוצים לשלם אבל ר' שמריו לא איתם... העיניים שלו נשואות כל הזמן לכיוון יענקלה... לראות שהוא לא נוגע במשהו... ואז רגע אחד ר' שמריו לא ראה והופה יענקלה נכנס לחנות והתחיל למשמש בגמבות... הופה!! מכאן ואילך כל החנות בחזקת טמאה... יש לך מושג איזה היקף של נזק זה??? דא עקא שזה גם נזק שאינו ניכר!!! אתה לא יכול אפילו לחייב אותו לשלם... הייתה שם כזו עגמת נפש גדולה שהיה צריך הרבה מאוד עבודת המידות שזה לא יגמר בתגרת ידיים... עכ"פ הזהירו את יענקלה שזו הפעם האחרונה שהוא דורך בשכונת החברים... בקיצור: אתה מבין לבד שיהיחסיס מתערערים באופן טבעי... במשך החורף מתפתח מתח בין שתי הקהילות... (תלי במספר המקרים והתחכמותי הנל נעימות מסוג יענקלה וחבריו) ולכן משנה לשנה נפרשים עוד מחסומים והפרדות ואפילו חומה!!! כמו חומת ברלין... יש חומה שמפרידה בין שתי השכונות... יש באמצע שער עם לחי ששם יושב שומר ולא נותן לע"ה להיכנס אלא רק באישור מיוחד... אבל!!! יש תקופות מיוחדות שבהם יש עדנה... תקופות של עידן חדווה שיש לנו כן האפשרויות להפשיר קרח ולהיפגש ולהבין אחד את השני... התקופה המאושרת והמסוננת ביותר זה בסוף הקיץ שאז מתחילים ימי הגיתות והבדים... זו התקופה הכי ארוכה שבה נטהרים כל העמי הארץ שבשכונה לקראת ימי הבציר ודריכת היין... ואז יש לנו שבועים יום תמימים שהעם הארץ הוא בחזקת טהור... ובדרך כלל השבועים יום האלו נכנסים לתוך הימים הנוראים... ככה שאנחנו זוכים להתפלל בצוואת ברה"ו ולעבור ביחד את הימים הקדושים בהתעלות משותפת... עם שיעורי תורה וחזיונים משותפים... ואפילו אנחנו זוכים לעלות ביחד לירושלים ולחזור ביחד... עמים הר יקראו שם יבחו זבחי צדק... ואז יש הפסקה קצרה של שבועיים שלוש או חודש... ואז שוב מתחילים ימי החורף ומתחילים ימי הבדים!!! בישוב שלנו יש גם מטעי זיתים וגם כרמים של ענבים... ואז שוב יש לנו שבועים יום!!! שוב שבועים יום של אהבה ואחוה שלום ורעות... ואז באזור של חנוכה שוב נפרסת חומת ברזל בינינו לבינם... ואז נפרדים דרכנו... שמוליק הבן של יואב כבר לא משחק עם איציק שלי... וזה פרידה כאובה... ואז לאט לאט מפלסי המתח הולכים וגואים עד הכיבו שרפות הבא... תכל"ס... התקופה הממושכת ביותר שיש נתק מוחלט בין שתי הקהילות זה כמובן החורף!!! כי בקיץ יש גם את פסח... ואחריו יש גם את חג השבועות... שבשני החגים האלו אנחנו נטהרים יחד ועולים ביחד וגם חוזרים יחד... ואח"כ יש את עליית הביכורים שזה גם עליה משותפת והווי משותף בטהרה... (עמי הארץ נאמנים על קודש...) כך שבקיץ יש כל מיני תחנות ריענון... אבל בחורף??? בחורף יש כמה חודשים רצופים של נתק הרמטי שהוא לא עושה לנו טוב!!! אל תשכח שיש פה חברים שהילדים שלהם ובני משפחתם הקרובה מתגוררים בשכונה השניה... כן... קמצא גר איתנו... ואילו בר קמצא הבן שלו מתגורר מעבר לחומה... זה לא פשוט... זה לא תכל"ס כל פעם מחדש להפשיר קרח ולשקם יחסים...

ולכן מישהו מעמי הארץ בא והגה רעיון מקסים!!! שבוע של ירחי כלה... באמצע החורף... ככה באזור ט"ו בשבט... שבוע של **טהרנות!!!** מה קרה??? עולים לבית המקדש??? לא!! לאו דווקא... אז מה כן??? סו"ס כבר הרבה זמן לא פגשו את החברים... הרבה זמן לא שמענו שיעורי תורה... הצטברו אצלנו הרבה שאלות הלכתיות... כבר חודשיים שלא ראינו את הבני דודים... ותכל"ס... הכדור אצלנו!!! אנחנו אלה שלא שומרים על עצמנו מטומאת מת... אז הנה... בשביל זה יש שבוע של ירחי כלה!! שבוע של התרענות ואוורול של טהרה... נטהרים מטומאת מת... מארגנים מי חטאת... ר' מרדכי מראשי הפרושים אחראי על הזאת מי חטאת... ושוב נפגשים!!! שוב בתי המדרשות מפוצצים... שבוע של התעלות... אי של תורה באמצע החורף... ואח"כ נפרד שוב עד ערב פסח... המחיצות ירדו... והלבבות נפתחו... המשפחות נפגשו... והגני ילדים שוב התמלאו בילדים חברים שכבר חודשיים לא פגשו אחד את השני... איזה קדושה וטהרה... איזה איחוד לבבות... ר' חצקל הגביר כ"כ התרגש מהרעיון!!! שבסיומו של הירחי כלה... לקראת ירדת מסך הברזל שוב... הוא לפתע הפתיע את הציבור והודיע: היות וכולם עכשיו טהורים!!! אני מתנדב עשרים גולים לקרבן שלמים... מי שרוצה יכול להצטרף על חשבוני... אנחנו עולים לירושלים לזבח משפחה... אנחנו משפחה אחת... לא יאומן!!! עיר שלימה מצאה את עצמו באמצע החורף עולים לירושלים אנשים נשים וטף בשירה ובזמרה... בדרך לירושלים אנשים שפשפו את העיניים... מחזות כאלו של ישוב שלם שעולה לירושלים זה משהו שמזכיר את התקופה של הביכורים... אבל לא... כולם אהובים כולם ברורים וכולנו נכנסים בשער אחד... בסוף בערב ראש חודש אדר שוב נפרסה המחיצה ונפרדנו... אבל לא להרבה זמן... רק עד ד' או ו' בחודש ניסן... שאז שוב נתחיל כולנו להיטהר כדי להיפגש טהורים בירושלים

יש ניתוק מהמציאות שמתקבל בהבנה

ויש שלא...

קבוע!! קבוע זה קורה!! כל שנה מחדש בפורים... אני באמצע להתרוצץ עם משלוחי מנות... שיכורים מפה ומשם... ואז מגיע טלפון... אני עונה... ואני שומע שם משהו מדבר לאט מתוך הכרית... הההלו... הרב פולק? רצייתי להגיד לך הערה על מה שכתבת לפני חודשיים וחצי... ואני פה כולי בלגן... כולי פורים... ואז אני שואל אותו: תגיד לי: נכון אתה גר בירושלים??

נכון... איך אתה יודע??? כי אצלי עכשיו בפורים... ולפי איך שאני שומע אותך... זה נראה שאצלך עדיין לא פורים... זו דוגמא חביבה של ניתוק מהמציאות!!! אבל זה ניתוק שמתקבל בהבנה... הוא צודק... אצלו באמת לא פורים עכשיו... ממילא הוא חי לו את חי השגרה שלו והוא לא אוהז שכשהוא מתקשר אלי הרי אצלי יש פה כעת גוגנל שלם... עד כאן ניתוק מהמציאות שמתקבל בהבנה... בסלחנות... אבל!!! אנחנו צריכים לקחת בחשבון שיש ניתוק מהמציאות שלא כ"כ מתקבל בהבנה!!! וצריך להיות עירנים לזה!!!

צריך לדעת שסו"ס אנחנו נמצאים כעת במלחמה!!! זה שהמלחמה כבר נמשכת חצי שנה... זה אולי רלוונטי בשבילך!! שכבר לא מעניין אותך לשמוע חדשות כי התרגלת אליהם... אבל מי שיש לו קרוב משפחה שם או שהוא מפונה מהבית שלו... זה שהסיפור נמשך בכמשך חצי שנה זה לא משנה את המציאות!!! ואי אפשר להיות מנותק מהמציאות הזו!!! אנחנו נמצאים לקראת בין הזמנים ויש צורך להשתחרר וצריך להשתחרר אבל הייבים קצת רגישות!!! אי אפשר כעת להמשיך לגמרי לגמרי כרגיל... בו בזמן שיש הרבה מאוד אנשים שהוויים מלחמה!!! אתה רוצה להיות מנותק מהמציאות?? תמשיך להתקשר אלי ב"ד באדר ותדבר איתי כאילו זה אמצע החיים... אבל אל תעשה את זה בטרמפיאדות ובשמורות טבע... אל תתראו!!! קצת יותר צניעות... קצת יותר בעדינות... זה שאתה ממוזמן כבר שכחת שהייתה מלחמה (בבית שמש?? אה לא... סליחה... בעוה...) אבל לפחות לא להראות את הניתוק הזה כלפי חוץ.

מישהו ביקש ממני להמשיך לעשות 'הפעלות' לשלחן שבת... אז בבקשה... קח את הדוגמא של הניתוק מהמציאות מאותו מוקף שהתקשר אלי הפרו... וכל אחד מבני המשפחה יציג סיטואציה של ניתוק!!! הניתוק המאוד מוכר זה הפינוק שלנו... שדברים הכי קטנים מעצבנים אותנו בו בזמן שיש אנשים שיושבים לידך בבית הכנסת ויש לו הרים של התמודדות... ונא לקחת ברפרופרציות... ואם זה הניתוק מהמציאות של מגור אחד שלא מוכן להכיר בקיומו של המגור השני... ואם היו נותנים לי את רשות הדיבור הייתי אומר שהניתוק מהמציאות הכי גדול שאני מוכיח!! זה הניתוק של בחור ביישיבה גדולה בועד ששי!! כמה שהוא מנותק לחלוטין מההווי של חיי נישואין שעוד שנתיים בפורים... אתה יכול לראות אותו נשוי עם ילד... והראש שלך יהיה כ"כ אחר!!! אתה תראה את הדברים בצורה כ"כ שונה, ש... לך תסביר את זה!!! חבל אפילו להתחיל... רק דבר אני יכול להגיד לך: אם אתה חברמן ופיקח אמיתי... תתגבר על הגאוה שלך... לך להורים שלך או לאחייך הנשוי ותגיד לו: שמעתי שאני מנותק מהמציאות!!! הסבירו לי שבתור בחור אני מדבר לא לעניין!!! ולכן כעת שאני נכנס לשידוכים... אני מוכן לכופף ראש ושאתם תגידו לי מה חשוב יותר ומה פחות ולמרות שאני מושוכנע בהיפך הגמור אני מוכן לקבל מכם!!! אבל עווב... חבל על הזמן... כעת תורך להרגיש שאתה על הסוס... אתה מבין יותר מכולם... שומר פתאים ה'... אבל אל תשכח... בעוד שנתיים אתה תעמוד בפורים עם תינוק ביד ותסתכל על הבחורים שרוקדים... ואז נפגש... ואז תגיד לי אם טעיתי!!! מה לעשות... כל תקופה והניתוק שלה... והחכם עיניו בראשו...

תנאים ואמוראים ומשנתם

מאת הגאון רבי מיכאל סורוצקין שליט"א

ראש כולל הדעה והדבור
קרית יערים
ונכד מרן הגאון רבי זלמן סורוצקין זצ"ל

רב ושמואל

מאן יהיב לן מעפרא דרב ושמואל

פסק כריו"ח שהתיר, עיי"ש.

וכמו"כ יעוין בהסוגיא דב"ב קע"א, גבי פרעון חוב במקום דאבד השטר למלוה ורוצה לכתוב שובר ואיתא שם: "כי הא דרב יצחק בר יוסי הוה מסיק ביה זוזי ברבי אבא אתא לקמיה דר' חנינא בר פפי א"ל הב לי זוזאי א"ל הב לי שטראי א"ל שטרך אירכס לי אכתוב לך תברא, א"ל הא רב ושמואל דאמרי תרויהו אין כותבין שובר. אלא אי יהיב ליה שטרא פרע ליה זוזי ואי לא לא מיחייב למפרעיה. א"ל מאן יהיב לן מעפרא דרב ושמואל ומלינן עיינין הא ר' יוחנן וריש לקיש דאמרי תרויהו כותבין שובר", עיי"ש.

והנראה בזה דהנה לגבי איסורא דע"ז יעוין ברמב"ם פ"ז מעכו"ם ה"ב שכתב ז"ל: "עבודת כוכבים ומשמשיה ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה שנאמר ולא תביא תועבה אל ביתך, וכל הנהנה באחד מכל אלו לוקה שתיים, אחת משום ולא תביא, ואחת משום ולא ידבק בידך מאומה מן החרם", עיי"ש.

והנה יעוין במדרש תנחומא פ' מצורע פ"א דאיתא: "וגחזי על לשונו נטרד ונצטרע - בשעה שנצטרע נעמן ונתרפא ע"י אלישע הנביא התחיל נעמן ליתן כסף וזהב ודורונות לאלישע ולא רצה לקבל עליו, היה גחזי משמש לפני אלישע ראה את הכסף ואת הזהב ואת הבגדים אמר 'הנה חשך אדני את נעמן הארמי הזה מקחת מידו את אשר הביא חי ה' כי אם רצתי אחריו ולקחתי מאתו מאומה, (מלכים ב ה) בודאי מומו לקח שנאמר (שם) וצרעת נעמן תדבק בך ובזרעך לעולם, ויצא מלפניו מצורע כשלג, למה לפי שכתוב (דברים ו) ולא ידבק בידך מאומה מן החרם והיה מלך ארם ונעמן שר צבאו עובדי ע"ג וכתוב ולא תביא תועבה אל ביתך", עיי"ש. ומבואר דהעונש של העובר הך לאוין

הנה בג' מקומות בש"ס מצינו הך לישנא דאמר עולא [או ר' יצחק ב"ר יוסי] דפסק הלכתא דלא כרב ושמואל, ופרכי עליה מינייהו והשיב: "מאן יהיב לן מעפרא דרב ושמואל ומלאינן עיינין" והיינו בלשון של כבוד שאמר "מי יתן לי מעפר קברם של רב ושמואל ואמלא עיני", ועיין בדברי הערוך בערך עפר וז"ל: "כלומר מרוב חביבות היינו ממלאין עיננו מעפר קברן אבל בזה הדבר לרבי יוחנן שומעין", וכ"ה בפ"ה הרגמ"ה בב"ב דף קע"א, ד"ה דמאן יהיב, עיי"ש וצ"ע במה שהוזכר דבר זה בהנך ג' סוגות בדווקא.

דהנה יעוין בע"ז דף נגב, גבי ביסמאות של ע"ז דאיתא: "בימוסיות של מלכים הרי אלו מותרות: וכי מפני שמעמידין אותה בשעה שהמלכים עוברין מותרין, אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן הכי קאמר מפני שמעמידין אותן בשעה שהמלכים עוברין ומלכים מניחין דרך זו והולכין בדרך אחרת, כי אתא עולא יתיב אבימסא פגימא אמר ליה רב יהודה לעולא והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו בימוס שנפגם אסור וכו' אמר ליה מאן יהיב לן מעפרא דרב ושמואל ומלאינן עיינין הא רבי יוחנן וריש לקיש דאמרי תרוייהו בימוס שנפגם מותר", עיי"ש. והיינו דעולא סמך על ההיתר של ריו"ח ור"ל שהתירו לשבת על בימוס של ע"ז שנפגם, וכאשר א"ל דרב ושמואל אסרו נקט בהאי לישנא: "מאן יהיב לן מעפרא דרב ושמואל ומלאינן עיינין"

וכמו"כ יעוין בהסוגיא דחולין סח, גבי אכילת אבר של עובר שהוציא ידו, והתיר עולא לאוכלו כדעת ריו"ח ושלא כשעת רב ושמואל דאסרוהו, וכאשר א"ל רב יהודה לעולא "והא רב ושמואל דאמרי תרוייהו אבר עצמו אסור" ג"כ השיב לו אמר כהאי לישנא "מאן יהיב לן מעפרא דרב ושמואל ומלאינן עיינין", דבכל זאת

פרוע בתוך ביתו, העונש של העובר עליהם הוא נגע צרעת.

והנה בסנהדרין דף מזב, איתא: "קְבִירָה דְרַב, הוּוּ שְׁקָלִי מִיְנֵיהּ עֶפְרָא - לְאִישְׁתָּא בֵּת יוֹמָא [ופירש"י ז"ל: "אישתא בת יומא - ביום ראשון שלה, והן מתרפאין באותו עפר", עיי"ש] אָתוּ אָמְרוּ לִיהּ לְשִׁמוּאֵל, אָמַר לְהוּ, יָאוּת עֶבְדִּין - קְרָקַע עוֹלָם הִיא, וְקְרָקַע עוֹלָם אִינְהּ נְאֻסְרָת, עֵי"ש. ומבואר דהיה סגולה בהעפר של קברו של רב שהיה מרפא לְאִישְׁתָּא בֵּת יוֹמָא - דהיינו חום בן יום אחד, דיעוין בפסחים דף כהב, דאיתא: "האי אישתא צמירתא נמי כשעת הסכנה "ופירש"י ז"ל: "אישתא צמירתא - חולי שקורין מלוי", צמירתא חם, כמו דצמרה צמורין בבבא קמא (ס, א):", עיי"ש.

והנה יסוד נגע הצרעת מבואר בראשונים ד"שאת" הוא מלשון שריפה וחמימות, דיעוין ברמב"ן ויקרא [יגב, ש"כ ז"ל: "שאת או ספחת או בהרת שמות נגעים הם ולבנים זה מזה לשון רש"י. ואמר ר"א כי שאת לשון שריפה, מן והמשאת החלה (שופטים כ מ), וישאם דוד (ש"ב ה כא) ויתכן שנקרא כן בעבור שהאש בתולדתה להנשא וכו' ואם כן, תהיה שאת שם הנגע הנעשה מן המרה הירוקה הנשרפת", עיי"ש. וכ"ה ברלב"ג בכ"מ [ויקרא יב, טו] ש"כ ז"ל: "והנה בעניו הצרעת הקדימה התורה לזכור דין צרעת עור בשר להיות מקומה יותר כולל וזכרה ממנה תחילה הצרעת שתתחדש בסיבת חום נכרי בפנימי הגוף ואחר כן זכרה הצרעת שתתחדש בסיבת חום נכרי בא מחוץ והוא השחין והמכוה", עיי"ש

ונראה דכיון דבכל הנך ג' ענינים דבהנך ג' סוגיות של הנאה מע"ז, מאכלות אסורות, וגביית חוב ע"י כתיבת שובר ולא ע"י החזרת השטר חוב דנתבאר דהעונש של העובר עליהם הוא נגע צרעת,, שפיר אמר עולא ורבר"י "מאן יהיב לן מעפרא דרב ושמואל ומלאינן עיינין"- דאם טעיתי וההלכה היא כמו רב ושמואל בכל הנך ג' ענינים הרי דיני ללקות בצרעת- דהיא אישתא צמירתא וחמימות, ושפיר צריך להתרפאות מנגע זה, וכיון דעפר קברו של רב הוא סגולה וכדאמר"י "קְבִירָה דְרַב, הוּוּ שְׁקָלִי מִיְנֵיהּ עֶפְרָא - לְאִישְׁתָּא בֵּת יוֹמָא", שהוא החמימות שבגוף, שפיר הזכיר עפר זה להתרפאות, וכמש"נ.

של ולא ידבק בידך מאומה מן החרם והלאו של ולא תביא תועבה אל ביתך הוא צרעת.

והנה לגבי האיסור של אכילת מאכלות אסורות מצינו גם דהעונש הוא צרעת, דיעוין בדברי הרמב"ן באגרת הקודש לרמב"ן פרק ד ד"ה והנני שכ' ז"ל: "כתיב [ויקרא יא מז] ולהבדיל בין הטמא ובין הטהור ובין החיה הנאכלת ובין החיה אשר לא תאכל' וסמך ליה [ויקרא יב ב] 'אשה כי תזרע' ואחר כך פרשת נגעים, פרשת כי תזרע באמצע להודיע שאם יבדל אדם מן המאכלות הרעים הויין לו בנים הגונים קדושים וטהורים' ואם לאו הרי נגעים מתחדשים עליהם מצד טיפת הזרע שהיתה מאותן מאכלות האסורות והמשוקצות", עיי"ש. וכמו"כ יעוין בלשון הרמב"ן [ויקרא יא, ג] עה"פ ואת אלה תשקצו - בסו"ד שכ' ז"ל: "מלבד שיש במותרים טובה ידועה בדרך הרפואות וראיתי בקצת ספרי הנסיונות, שחלב החזיר אם ינק היונק ממנו יהיה אותו הנער מצורע, וזה לאות שיש בכולם סגולות רעות מאד", עיי"ש. ומבואר מדבריו דהעונש של האוכל מאכלות אסורות הוא צרעת

וכמו"כ מי שגובה ממון שלא כדין עונשו בצרעת דיעוין בערכין טו, ב, דאיתא: "אָמַר רַבִּי שְׁמוּאֵל בְּרַחֲמֵי אָמַר רַבִּי יוֹנָתָן, עַל שְׂבָעָה דְבָרִים נְגָעִים בָּאִים, וְכוּ' וְעַל הַגָּזֵל וְכוּ' דְכָתִיב, (ויקרא יד) 'וְצָוָה הַכֹּהֵן וּפְנֵנו אֶת הַבַּיִת, וְתָנָא, הוּא כְּנֶס מִמּוֹן שְׁאִינוּ שְׁלוּ וַיִּפְזַר מִמּוֹנוּ', עיי"ש דמינה מבואר דהעונש עבור "כנס ממון שאינו שלו" הוא צרעת. ועיין בכתובות דף יט, ב, דאיתא: "אמר רבי יהושע בן לוי אסור לו לאדם שישהה שטר פרוע בתוך ביתו משום שנאמר אל תשכן באהליך עולה במערבא משמיה דרב אמרי אם און בידך הרחיקהו זה שטר אמנה ושטר פסים ואל תשכן באהליך עולה זה שטר פרוע", עיי"ש. וילפי' לה מהפסוקים באיוב פי"א "אם אָוֶן בְּיַדְךָ הִרְחִיקָהּ וְאֵל תִּשְׁפֵן בְּאֵהָלֶיךָ עוֹלָה: פִּי אֶז תִּשָּׂא פְּנֵיךָ מִמּוֹם וְהֵייתָ מֵצַק וְלֹא תִירָא", ובמדרש ראובני פ' מצורע ג' "אם אין אתה משכין באהליך עולה, תזכבה ל'ונגע לא יקרב באהליך" הה"ד "כי אז תשא פניך ממום", עיי"ש. ומבואר דהעונש של נגעים הוא במיוחד עבור מי שמשעה שטר פרוע בתוך ביתו.

ונמצא דבכל הנך ג' ענינים של הנאה מע"ז, מאכלות אסורות, וגביית חוב ע"י כתיבת שובר ולא ע"י החזרת השטר חוב - באופן שיתכן ויבוא לידי השהיית שטר

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

בס"ד, יום ג' פרשת צו, ט"ז אדר ב' תשפ"ד

נושא הגיליון

'מנת פתיחה בסעודה'

פתיחת בני המעיים לסעודה

תקציר: תקציר סדרת המאמרים בנושא 'סעודה כהלכה'; הגיליון הראשון בסידרה מספר 432, בנושא 'אכילה לפני הסעודה'. הגיליון השני 433 'משקאות בסעודה'. הגיליון הנוכחי 434 'מנת פתיחה בסעודה'. הגיליון הבא 435 'ריקודים באמצע הסעודה'. והגיליון האחרון בסדרה 436 'קינוחים בסוף הסעודה'.

נושא הגיליון: האוכל מנת פתיחה בתחילת הסעודה, האם צריך לברך עליה ברכה ראשונה, ומדוע?

נהוג כיום בסעודות רבות, בעיקר בסעודות גדולות ומפוארות, להגיש לסועדים הנכבדים מנת פתיחה ממאכלים

דבר העורך

לא אף לא שצף ולא קצף

בבית הכנסת 'הר צבי' שבירושלים, התפלל יהודי שבע ימים והדור פנים בשם ר' שמעון, שהיה מקפיד על קיום מצוות קלה כבחמורה, ואולם מצוה אחת היה מחבב באופן מיוחד, ומייקר בכל נפשו ולבו. היתה זו מצוות 'ברכת המזון'.

בימי חג הסוכות, השכנים בסוכות הסמוכות היו מתענגים לשמוע את ר' שמעון מברך את ברכת המזון בהתרגשות, ככוונה, בדקדוק גדול ובנעימות מתוקה שאין דומה לה.

הנושא התמיה את רבי יוסף זייבלד, וידידו רבי שמשון פוליקמן, שגרו בשכנות לר' שמעון ברחוב 'צפניה'. באחד הימים הם ניגשו אליו ושאלוהו: "אמור לנו, במה שונה מצוה זו משאר מצוות? מדוע זכתה דווקא מצוות 'ברכת המזון' לשימת לב וכבוד ראש שכזה מצדך?"

השיב ר' שמעון וסיפר; בילדותי כשהייתי כבן 11 שנה הגיע לבחון אצלנו בחיידר הג"ר רבי מאיר שפירא מלובלין זצ"ל מייסד 'הדף היומי'. כפרס על הידיעות המצוינות הוא נתן לנו 'מתנת חיים', כאשר דיבר בלהבת קודש על חשיבות ומעלת ברכת המזון, והקריא לנו את דברי הבאר היטב (סימן קפה ס"ק א) שמביא את דברי אליהו זוטא (סימן קפה אות א) שאין אות ה' בברכת המזון, כי כל המברך ברכת המזון בכוונה אין שולט בו לא חרון אף לא שצף ולא קצף, ומזונותיו מצויין לו בריוח ובכבוד כל ימיו.

סיים המהר"ם שפירא וקרא לתלמידים, שכל אחד יקבל על עצמו בקבלה חזקה לברך ברכת המזון בכוונה, וירויחו צ'ק חתום מהבאר היטב שלא יהיה להם צרות, כי אם פרנסה בריוח כל החיים.

הילד שמעון, קיבל על עצמו להתחזק בברכת המזון בכוונה. לאחר כמה שנים פרצה השואה הנוראה, ובתור 'לסלקציה' התפלל להקב"ה שינצל בזכות הקבלה לכוון בברכת המזון, ופתאום לחש לו יהודי שעמד מאחוריו 'תאמר שאתה טבח ואני העוזר שלך', כך היה ושלחו אותם למטבח המחנה, ותמיד היו מזונותיו מצויין לו ברווח.

כעבור כמה חודשים קצין נאצי רשע פקד עליו לחפור תוך שעתיים בור בקוטר 2 מטרים בעזרת פטיש קטן, ורק אם יצליח במשימה יחזור למטבח. בדרך נס חלפה משאית עם חיילים גרמניים שרגמו אותו בירקות שהיו במשאית, כעבור זמן עברה משאית עם חיילים פולניים שבויים מורעבים, שביקשו ממנו את הירקות, והסכים לתת להם אם יחפרו עבורו את הבור. תוך זמן קצר העיסקה בוצעה, החילים חפרו את הבור, וקיבלו את הירקות בשכרם. כעבור פחות משעתיים הקצין הנאצי חזר ומלמל בהלם "תמיד ידעתי שעליכם היהודים שומר אלוקים".

סיים השכן, כך ניצלתי מהמלחמה בשלום, לא פלא שאני מברך ברכת המזון בכל הכח והכוונה הראויה (מתוך ספר בני מאמינים, ואמונה שלמה חלק ה עמוד קפא).

בברכת התורה
עקיבא יוסף לוי

עֶשֶׂר תַּעֲשֶׂר

הודעה חשובה לציבור המדקדקים בהלכה בעז"ה יתקיים שיעור בעל תוכן הלכתי חשוב ונחוצ

בעניין

זהירות במעשרות

בגודל הנחיצות לשוב ולעשר כל אחד בביתו לאחר רכישה בחנות במשנת מרן החזו"א ותלמידיו

ע"י הרה"ג ר' חיים ברטלר שליט"א

בן הגאון הגדול רבי יחזקאל ברטלר זצ"ל - מגדולי תלמידי החזון איש

המשגיח המעשר בחנות - האם דינו כבעלים לענין חלות המעשר? | נאמנותו של השליח לומר עשרתי? | תוקף ההקנאה של בעל החנות למשגיח כדי שיהא לו דין בעלים לענין מעשר? | האם המשגיח יכול להתמנות כשליח על דבר שלא בא לעולם

השיעור יתקיים א"ה ביום חמישי פרשת צו י"ח אדר ב' תשפ"ד בין השעות 2:00 - 3:00 בצהריים

בביהמ"ד פינסק קולין רחוב חסדי קרלין 1 שכונת בית ישראל ירושלים

שמעו ותחי נפשכם

גב. חדשו. ניתן לקבל תזכורת על השיעור מידי יום חמישי בשעות הבוקר - ההרשמה בוק השיעורים 02-5377085 שלוחה מס 9

נגון שיעורים נעלאים בהלכה הממותנים לנדרת ליבם של תומכי התורה אם אין קנח אין תורה. עליות השיעורים בזהות והם מוקיימים רק מכוח התרומות שלכם חייבו נכשיו וטלו חלק בהוצאות השיעורים. הרב חיים ובסלר 6004-053-212

ניתן להאזין לשיעור זה וליכל השיעורים הממוקמים ימי נסו והילכתא בוק השיעורים בסלפון מס 02-537-70-85 שלוחה 1 כחשבונית עולה לך עם שעות לומר פנים השיעור. במידע נוסף על חלק מהשיעורים בסלפון מס 02-537-4261 שלוחה 5 ניתן לתיקס * כדי לנכר לשיעור קודם

ברכה לאחריה מספיק שהוא גם זן ונחשב בכלל ברכת המזון. **והמאירי** (ברכות דף מא:): ביאר כי מתערב במעיו, ולכן הוא חלק מהשביעה. מלבד מאכלים הבאים לאחר הסעודה, שטעונים ברכה גם לאחריהם. עוד ביאור כתב **בפרישה** (סימן קעז ס"ק א), בשם **תלמידי רבינו יונה** (ברכות פרק ו דף כט: מדפי הרי"ף), שברכת המוציא כבר כלה, אבל ברכת המזון עדיין לפניו.

2. פת ופרפרת

נפטר בהמוציא: מבואר **במשנה** (ברכות דף מב.) בירך על הפת, פטר את הפרפרת, ופירש **רש"י** (ד"ה ברך), **ותוס'** (פסחים דף קטו. ד"ה והדר), **והמרדכי** (ברכות אות קלו), **והראב"ד** (דף כט. מדפי הרי"ף), שהכוונה לדברים שממשיכים את האכילה, כגון דגים ותמרים וירקות, שהיו אוכלים אותם בתוך הסעודה בין מנה למנה, ואינו טעון ברכה כי הוא צורך הסעודה, שמחמתם הוא אוכל יותר. ואינו דומה למאכל שבא לעיכול המזון שצריך ברכה לפניו.

ולפי זה הסיקו **בתוס'** (שם) לגבי מרור בליל הסדר, שלא צריך לברך לפניו 'בורא פרי האדמה', כי הוא נפטר בברכת 'המוציא', שנחשב כדברים הבאים מחמת הסעודה, שהרי ירקות גוררים את הלב לאכילה, והמרור נקרא 'פרפרת הפת'.

לא **נפטר בהמוציא**: מאידך לדעת **הרשב"א** (ברכות דף מא:), **והחנינוך** (מצוה תל), מאכל שבא לגרור את תאות האכילה שיתאוו לאכול יותר, טעון ברכה לפניו ואינו בכלל דברים הבאים מחמת הסעודה, כי ברכת 'המוציא' מיוחדת לפת ופוטרת רק את הטפל ומלפת את הפת, או מאכל שבא לזון ולהשביע, ואינה פוטרת מאכלים שבאים לתענוג בתוך המזון בכדי לגרור את הלב לאכילה.

ובחנינוך הוסיף וחילק, בין זית מליח באמצע הסעודה שבא לפתוח את תאות האכילה וטעון ברכה לפניו, לתמרים באמצע הסעודה שאין טעונים ברכה לפניהם, כי תמרים זייני.

3. הכרעת הפוסקים

נפטר בהמוציא: לדעת רוב הפוסקים, **הטור** (סוף סימן ערב), **והב"ח** (סימן קעו), **והמגן אברהם** (סימן קעד ס"ק יא), **והחיי אדם** (כלל מג סעיף ו), כל דבר שכוונתו לגרור את תאות האכילה, כגון לימונים מלוחים, נחשב שבא מחמת הסעודה, ולא צריך לברך עליו. אך אם נועד בשביל העיכול, אין בו צורך סעודה, וצריך לברך עליו.

מאידך לדעת **הלבוש** (סימן קעז סעיף ב) **והמהרש"ל**, אפילו כאשר כוונתו לגרור את הלב צריך לברך עליו.

ספיקא דדינא: ומסקנת **המשנ"ב** (סימן קעד ס"ק לט, שער הציון ס"ק מה) לגבי פירות מלוחים שנועדים לעורר את התאבון, המנהג שלא לברך עליהם, ויש להם על מה לסמוך. שמחמת המחלוקת נהגו להקל, כי ספק ברכות להקל, אך הרוצה לצאת מהספק, יברך לפני הסעודה ויפטור את הפירות שיאכל בסעודה.

ומדויק במשנ"ב (וכעין זה בחיי אדם) שדימהו למחלוקת הפוסקים האם מברכים על י"ש באמצע הסעודה (הובא

הטעונים ברכה בסעודה שאינם טפלים לפת, כגון פירות (העץ: רימונים תמרים ענבים ותפוזים. האדמה: אגס מלון אבטיח אשכוליות) משובחים (שלמים, חתיכות, מרוסקים, שייקים), ויש לדון האם פטורים מברכה ראשונה כי באים לפתוח את התאבון, או חייבים בברכה ראשונה כיון שאין מלפתים את הפת. ומה הדין באוכלם באמצע הסעודה. והאם יש הבדל בין מאכלים מלוחים למתוקים?

1. המוציא לחם מן הארץ

כללא דמילתא: חז"ל קבעו כלל יסודי במהלך 'סדר הסעודה' לפיו נקבעים דיני ברכות הנהנין בתוך הסעודה, ברכת הסעודה שמברך על הלחם 'המוציא לחם מן הארץ' כוללת ופוטרת את כל המאכלים והמשקים הקשורים לסעודה, ונקראים "דברים הבאים מחמת הסעודה". ואינה פוטרת את המאכלים שאינם קשורים לסעודה, ונקראים "דברים שאינם באים מחמת הסעודה".

סדר הסעודה: ישנן כמה דרגות בקשר של המאכלים לסעודה, להחשיבם "דברים הבאים מחמת הסעודה", מלפת את הלחם, בא לשובע, פירות ומשקים.

א. דבר שמלפת את הפת עצמו, כגון גבינה שמורחים על הלחם, כיון שבא רק מחמת הפת טפל בכל אופן, אפילו כשאוכלו בפני עצמו.

ב. אוכל המוגש בסעודה למזון ושובע, כגון דגים ובשר, נטפל לסעודה אפילו אם בפועל אוכלם בנפרד לגמרי מהפת.

ג. פירות המוגשים בסעודה, בתחילתה או בסופה, דינם יבואר בהמשך.

ד. משקים המוגשים בסעודה, מים, קפה, יין, משקאות חריפים מיצים ושייקים, חלקם נכללים בברכת הסעודה, שאין אכילה בלי שתיה, וחלקם לא קשורים לסעודה מפני חשיבותם (התבאר בהרחבה בגיליון 433).

בהלכות ברכת מאכלים בסעודה, יש הגדרה מיוחדת בדיון עיקר וטפל, והוא 'טפל לסעודה', וזאת בנוסף לשלושת סוגי ה'טפל' הקיימים בדיון 'עיקר וטפל' - 'טפל המלפת', 'טפל המשמש', ו'טפל בתערובת', (כפי שהתבאר בגיליונות עומק הפשוט 411-412 בגדר עיקר וטפל בברכות).

קיים הבדל מהותי בין שלשת סוגי הטפל הרגילים, לדיון של 'טפל לסעודה', שכן בסוגי 'עיקר וטפל' הרגילים, הכוונה שהעיקר והטפל נחשבים 'אכילה אחת', ואילו 'טפל לסעודה' הכוונה שכל המאכלים טפלים לסעודה למרות שאינם 'אכילה אחת' כיון שהם 'סעודה אחת', וכשמברך 'המוציא' על הפת שהוא המאכל החשוב שבסעודה ועיקר השביעה, הברכה פוטרת כל מה שמיועד למזון ושביעה והוא חלק מהסעודה, אפילו אם הסעודה נמשכת כמה שעות, וכבר סיים מזמן לאכול את הפת עצמה.

ברכת המזון: הכלל האמור שייך רק בברכה לפניו, שברכת המוציא שהיא ברכה מיוחדת לפת, פוטרת רק מה שטפל לסעודה. אבל לגבי ברכה אחרונה, ברכת המזון פוטרת כל מה שאוכל בתוך הסעודה אפילו שאינו 'טפל לסעודה', וכמו שביאר **הרשב"א** (ברכות דף מא:): כי לגבי

שבא לעורר את התאבון.

מברך: מאידך לשיטת הרבה פוסקים, בזמננו אכילת הפירות בתחילת הסעודה באה לתענוג, 'שנוש לפני הסעודה', ואינו רצף ישיר לשביעה של הסעודה, והסיבה שאוכלם כעת, כי הפירות מתעכלים הכי טוב לפני הסעודה, וגורם עיכול קל למנות הבאות, ואינו דומה לפרפרת הפת שהיה בזמן חז"ל שדרכם היה להביא מאכלים לגרור את הלב לאכילה, אבל באכילת פירות כיום צריך לברך עליהם ברכה ראשונה, שהרי לפעמים מוגשים לקינוח סעודה, או בין מנה למנה, ומה שבמקרה החליטו להגישו לפני האכילה אינו פוטר מברכה, שאין המטרה בהם לפתוח את הלב לאכילה.

וכן נוקטים הגרש"ז **איערבאן זצ"ל** (ותן ברכה פרק ה, וקונטרס התשובות קעז ב), **ויש אומרים בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל** (וזאת הברכה עמוד 78), **והגר"צ אבא שאול זצ"ל** (שו"ת אור לציון חלק ב פרק מו אות טו), **והגר"ש הלוי ואזנר זצ"ל** (שו"ת שבט הלוי חלק ו סימן כא, קובץ מבית לוי חלק ה עמוד קנב עדות הג"ר מרדכי גלבר), **ואבני ישפה** (שו"ת חלק ב או"ח סימן יב), **וזאת הברכה** (עמוד 78 ועמוד 278), **ופסקי תשובות** (סימן קעז אות ד), שצריך לברך על הפירות בתחילת הסעודה.

והוסיף בוזאת הברכה, שאם ידוע שהפרי בא לעורר את התאבון לא יברך. ומה שכתבו בשם הגרי"ש אלישיב שאין צריך לברך, הכוונה היא בסעודות מפוארות, שהפירות באים לעורר את התאבון, ולכן לא צריך לברך עליהם. אבל על אכילת פירות סתם צריך לברך.

ולדעת הגר"ח **קניבסקי זצ"ל** (בנתיבות ההלכה חלק לה עמוד 328), פירות שאוכלים בתחילת הסעודה לעורר את התאבון, ספק אם מברכים עליהם, וכמדומה שמברכים.

נימוק נוסף לברך, כתב בספר **ותן ברכה** (פרק ה), לאחר חקירה ודרישה אצל גדולי המומחים התברר, שמאכלים מתוקים בתחילת הסעודה, אינם מעוררים את התאבון, ונמצא שאכילת הפירות היא רק לתענוג.

לצאת מהספק: לדעת **התשובות והנהגות** (כרך א סימן קעז, כרך ג סימן טט), **ותפארת צבי** (שו"ת חלק ב סימן פא), **ורבבות אפרים** (שו"ת חלק ד סימן נד, חלק יג סימן יז), **והלכה ברורה** (סימן קעז סעיף ו), **והלכות יום ביום** (ברכות חלק א פרק יג סעיף יד), **ושערי הברכה** (פרק ח אות יז, ובהוראה לרבני הילכתא), **ומגילת ספר** (ברכות סימן ל אות ט), כיון שנחלקו גדולי הפוסקים האם בזמננו מנת פתיחה של פירות בא לגרור את הלב לאכילה ואינו מברך לפניו, או שבזמננו אינו בא לפתוח את בני המעיים, מספק אינו יכול לברך ש'ספק ברכות להקל'. ומכל מקום עדיף לצאת מהספק, לאכול ולברך לפני הסעודה מעט מהפירות פחות מכזית, ולכוין לפטור את הפירות שבסעודה.

והוסיף בתשובות והנהגות, שמסתבר להכריע, שבסעודת חתונה וכדומה נחשב חלק מהסעודה, כי רגילים בכך, כמו ביין בשבת ויום טוב שרגילים לשתות כך.

בהרחבה בגיליון הקודם מספר 433), האם נפטר מברכה כיון שגורר את תאות המאכל, או אינו נפטר מברכה וגרע ממים ש'אין אכילה בלא שתיה'. עוד נחלקו ביי"ש בתחילת הסעודה, האם לכל הדעות צריך לברך כי ממילא היה שותה יי"ש בכל בוקר, ואינו בא מחמת הסעודה. או דלמא תלוי בכל אחד לפי טבעו ויתכן שנחשב חלק מהסעודה.

4. פירות בסעודה

אכילת פירות בסעודה יש לה כמה משמעויות חלוקות, ותלוי באיזה צורה מגישים את הפירות, כדי להכריע האם נחשב חלק מהסעודה ונפטר בברכת המוציא או לא.

מלפת: כאשר הפירות מוגש כמלפת (כמו סלט וולדורף במנה ראשונה, או פאי פירות במנה עיקרית), לכל הדעות אינו מברך עליו. כאשר קובע סעודתו רק על הפירות אינו מברך על הפירות, ויש חולקין (שו"ע סימן קעז סעיף ג, משנ"ב ס"ק טו).

קינוח: פירות המוגשים לקינוח 'קומפוט' ולא לשובע,

אינו חלק מהסעודה, שכבר סיים את השביעה בסעודה, ואוכל פירות לעכל את המזון, נמצא שהוא חלק נפרד שאינו רצף ישיר לסעודה, וצריכים ברכה לפני האכילה. ולא מועיל שהיה דעתו עליהם בשעת ברכה, וגם לא מועיל שהיה מונח לפניו בשעת ברכת המוציא, ואפילו היו הפירות מבושלים אינם נפטרים בפת, וצריך לברך עליהם את ברכתם הראויה, ורק מה שאוכל בפועל יחד עם פת, נחשב טפל (שו"ע סימן קעז סעיף א, משנ"ב ס"ק ד). ויש בזה שיטות נוספות ויבואר אי"ה בגיליון 436 בנושא 'קינוחים בסוף הסעודה'.

5. פולמוס מנת פתיחה

אינו מברך: כאשר מגישים את הפירות כמנת פתיחה נחלקו פוסקי זמננו האם צריך לברך עליהם ברכה ראשונה, לשיטת הרבה פוסקים, עיקר המטרה באכילת הפירות היא לפתוח את הלב לאכילה ולעורר את תאוות המאכל, (המתכונים הללו הם על בסיס פירות וכדומה, ואף אחד לא יגיש גלידה בתחילת הסעודה...), ואם כן נפטר בברכת 'המוציא' כדין 'פרפרת הפת' שנחשב חלק מהסעודה לפי הכללים של מלפת. וכבר הכריע המשנ"ב שמנהג העולם לא לברך על מאכלים שגוררים את הלב למאכל, וגם פירות בתחילת הסעודה גוררים את הלב לאכילה, ואפילו אם אצלו אינו גורר, בטלה דעתו אצל כל אדם.

וכן נוקטים בספר **בית ברוך** (על החיי אדם כלל מג אות כא), **והג"ר ניסים קרליץ זצ"ל** (חוט שני ברכות עמוד קסח), **ויש אומרים בשם הגרי"ש אלישיב זצ"ל** (ותן ברכה פרק ה, ישועות דניאל סימן קעד סעיף ז הערה 16, הלכות יום ביום ברכות חלק א עמוד תקנג), **והג"ר אביגדר נבנצל שליט"א** (אבני דרך חלק ח עמוד קנד), **והג"ר יצחק זילברשטיין שליט"א** (חשוקי חמד ברכות דף מא:), **והג"ר שלמה זלמן אולמן זצ"ל** (ישועות דניאל עמוד קכ), **ותן ברכה** (פרק ה עמוד 92-93 שכך מנהג העולם), שהאוכל מנת פירות בתחילת הסעודה, לא צריך לברך, כי בתחילת הסעודה נחשב

משיב כהלכה

הפרס השבועי 100 שקל מזומן
הזוכה בפרס גיליון 433 בסך 100 שקל מזומן
האברך החשוב הר"ר שמעון משה ישראל שליט"א
ישיבת מיר ביהמ"ד המרכזי עזרת נשים החדש

שאלה: מה הדין בריקודים באמצע הסעודה לגבי ברכת הנהנין?

בסעודת החתונה מסלקים את השולחנות בשעת הריקודים לפני ברכת המזון, ומשאירים אוכל בשולחן הכבוד, ויש גם אוכל בבר, והשאלה האם צריך לברך ברכה ראשונה וברכה אחרונה על מאכלים שהדרך להגישם בסעודה (בורקס, צ'ולנט, שתיה), קינוחים (פירות, קומפוט, גלידה), ומה הדין בשותה לצמאו מחמת הריקודים?

מקורות: גמ' (ברכות דף מא:), תוס' רא"ש רשב"א (שם), טור שו"ע משנ"ב וביאור הלכה (סימן קעז סעיף ב), חזו"א (או"ח סימן כז), הליכות שלמה (פסח פרק ט הערה 366), אור לציון (חלק ב סימן יב אות יג), חוט שני (ברכות עמוד קעא), שבט הלוי (חלק א סימן רה הערות על סימן קעז), וזאת הברכה (עמוד 78 ועמוד 278).

במדור זה מופיעה שאלה בנושא הגיליון הבא, כל מי ששולח תשובה נכונה יכול לזכות בפרס. בחירת הזוכה על דעת רבני הילכתא ולפי החלטתם הבלעדית. התשובות המובחרות ישולבו במידת האפשר בגיליון הקרוב.

בכדי להשיב ולהגיש תשובה, מספיק לעיין במראה מקום אחד!
 נא לשלוח את התשובות עד יום ראשון הקרוב בערב (תשובה שתגיע אחרי יום ראשון תיחשב לשבוע הבא). בצירוף פרטי המשיב (שם, טלפון, מקום לימוד), באחת מהאפשרויות הבאות:

1. בקו 'הילכתא' טלפון 02-5377085 שולוח 4
2. בעמדות 'נדרים פלוס' ו'קהילות', קופת 'הילכתא' - 'עומק הפשט'
3. בחדר 'קול הלשון', ישיבת מיר ירושלים, תיבת 'הילכתא'
4. בפקס מספר 1532-6507823
5. במייל 5047867@gmail.com

המדור הוקדש לעילוי נשמת

הגה"צ רבי נפתלי ב"ר יעקב הלברשטאם בעל דברי נפתלי מטשאקווא זצ"ל נלב"ע י"ז אדר תשפ"ב ת.נ.צ.ב.ה.

סיכום הגיליון:

דינים העולים

- א. טפל לסעודה:** דברים הבאים מחמת הסעודה (למזון ושובע, ללפת) נפטרים בברכת 'המוציא' על הפת, דברים שאינם באים מחמת הסעודה טעונים ברכה לפניהם. אך אינם טעונים ברכה לאחריהם שנפטרים בברכת המזון כי הכל זן ומשביע, ומתערב במעיו.
- ב. פירות:** פירות שאוכלים בסעודה, כאשר מוגש ללפת לא צריך לברך עליהם. כאשר מוגש כקינוח בסוף הסעודה יש לברך עליהם, אפילו אם דעתו עליהם ומונחים לפניו ב'המוציא', ואפילו מבושלים, ורק מה שאוכל עם לחם ממש נפטר.
- ג. מנת פתיחה:** כאשר הפירות מוגשים בתחילת הסעודה נחלקו הפוסקים, יש אומרים שאינו מברך, כי באים לעורר את התאבון, ונחשב חלק מהסעודה. ויש אומרים שמברך עליהם, כי עיקרם לתענוג, ולא לעורר את התאבון, ויש מחלקים שבסעודות מפוארות כגון חתונה פטור מלברך כי מיועד לגרור לאכילה.
- ד. לצאת מהספק:** יש אומרים כיון שנחלקו הפוסקים אם צריך לברך, ולכן עדיף לצאת מהספק לברך ולאכול קודם הסעודה על מעט מהפירות פחות מכזית, וכיון לפטור את הפירות שיאכל בתוך הסעודה.

עדכוני הלכה

מודעה בתחנת אוטובוס

הערת הג"ר מיכאל רוטמן שליט"א: בהמשך למה שהתבאר בגיליון 433 בדבר האיסור לתלות מודעה הטעונה גניזה במקום שעלול לבוא לידי ביזיון. יש לחקור כאשר עומד בתחנת אוטובוס וראה מודעה עם צילום של מגילת אסתר העומדת למכירה, והמודעה חייבת גניזה, וניכר שעתידה לבוא לידי ביזיון, להירטב ולימחק בגשם / ליפול ברוח / להיתלש על ידי עובדי הניקיון, ולהתגולל באשפתות, האם מצד דיני ממונות מותר להוריד את המודעה, ואין חשש מזיק לבעלים כי היה אסור לו לתלות את המודעה. ואדרבה בהורדת המודעה, מקיים מצוה לאפרושי מאיסורא, ואולי מדין הצלת כתבי הקודש מוטל עליו להוריד את המודעה, וצ"ע.

נושא הגיליון הבא:

'ריקודים באמצע הסעודה'

טלו חלק בזיכוי הרבים העצום, והשתתפו בהוצאות הגיליון הבא

הגיליון נועד לעורר את לב הלומדים, נא לא לסמוך על הדברים הלכה למעשה בלי לעיין במקורות

הגיליון הוקדש לעילוי נשמת

הגאון הגדול רבי רפאל אביגדור יחזקאל ב"ר עזריאל ברטלר זצ"ל
 מגדולי תלמידי החזון איש נלב"ע י"ח אדר א' תשע"ט
 ת.נ.צ.ב.ה.

הילכתא

לדעת לחיות כהלכה

- גיליון שבועי עומק הפשט
- שיעורים וימי עיון
- בית הוראה טלפוני
- בירורי הלכה אקטואליים
- קו מידע הלכתי
- חוברות הדרכה

מכון הילכתא 02-535-0-535

מענה אנושי בית הוראה מערכת הגיליון

קו מידע הלכתי

02-5377-085

לקבלת הגיליון במייל: 5047867@gmail.com

פקס: 02-6507823

ניתן להאזין לשיעורים, הודעות, עדכונים, רישום להגרלות, ועוד...

פנינו הלכה

חידושי הלכה

מראשי ורבני חבורות בישיבת מיר

גליון מספר 274

פרשת צו

תשפ"ד

- המקורות דפרשת פרה דאו' ♦ גלגל החוזר במכירת חמץ ♦ הרב אברהם זנגר
- דין מתנות לאביונים אחר הפורים ♦ הרב אורי יצחקי
- בשיעור קרימת פני המצה לצאת מידי חימוץ ♦ הרב אליסף פרלמן
- המסופק אם הוא שותה לצמאו ובא לצאת הברכה מחבירו ♦ הרב זאב פראנק

הרב אברהם זנגר

המקורות דפרשת פרה דאורייתא ונפ"מ להלכה אלו פסוקים מעכבים

ידוע דהרבה ראשונים כתבו דחייב קריאת פרשת פרה היא מן התורה, והובא בשו"ע (סי' קמ"ו ס"ב וסי' תרפ"ה ס"ז), והמג"א (סי' תרפ"ה) תמה היכא רמיזא. ודרכים רבים נאמרו באחרונים בזה, ויבוארו להלן בקצרה, ויש ביניהם נפ"מ למעשה כפי שיבואר;

א. הלבוש (סי' תרפ"ה ס"א) כתב וז"ל; 'השלישית פרשת פרה אדומה וכו' שכן היה שריפתה במדבר סמוך לניסן, כדי להזות בה את ישראל באפר החטאת מיד אחר הקמת המשכן, כדי שיהיו טהורים ויוכלו לעשות את הפסח בזמנו, לכך קורין פרשה זו להתפלל לפניו יתברך שגם עלינו יזרוק מים טהורים במהרה וכו' ויש אומרים גם כן שהיא דאורייתא מהאי טעמא' עכ"ל. והביאו המשנ"ב (סק"א).

ב. בארצות החיים (סי' א' אר"י סק"ד) ועוד אחרונים (שר"ת דובב מישרים ח"ב סי' מ"ג, שר"ת ערוגת הבשם או"ח סי' ר"ה בשם בעל הישמח משה, תורה תמימה סוף פ' פרה הערה קכ"ה) כתבו דהוא נכלל בציווי זכירת מעשה העגל 'זכור אל תשכח את אשר הקצפת את ה' אלוקיך במדבר', והיה ראוי לקרא פרשת העגל בציבור אלא שאין קוראין אותו לפי שהוא קלונם של ישראל (כמבואר במג"א סי' ס' סק"ב) ולכן קוראים במקומו פרשת פרה לפי שפרה אדומה מכפרת על חטא העגל כמו שדרשו חז"ל בכמה דוכתי. [ובשר"ת ציץ אליעזר (ח"י סוסי" כ"ח) כתב ליישב עפ"ז למה אין הנשים מדקדקות ללכת לשמוע פרשת פרה כמו שמדקדקות לשמוע פרשת זכור, ולהנ"ל י"ל דמאחר והנשים לא השתתפו בחטא העגל על כן אינן מצוות בזכירתו].

ג. עד"ז כתב בספר אמת ליעקב להגר"י קמנצקי זצ"ל (ריש פ' חוקת ופ' עקב וכן בספרו על השו"ע או"ח סי' תרפ"ה) כתב דמקיימים בזה המ"ע דאו' 'זכור את אשר הקצפת את ה' אלוקיך במרה' דמחמת תלונותם נתן להם הקב"ה במרה מצות פרה אדומה שהיא חק ואין בה טעם אלא הרי היא רצונו יתברך, וה"ה במה שהמתיק הקב"ה מר במר דבר ה' ורצונו הוא הממתיק את המים, וקריאת פרשת פרה יש בה זכירת המעשה שהקציפו במרה.

ד. במלאכת שלמה על המשניות (מגילה פ"ג מ"ד) כתב וז"ל; 'בספר חן טוב (בן דורו של המהרי"ט) וכו' בפרשת חקת דף ר"ל ע"א נתן טעם לקריאת פרשת פרה וז"ל, ולכן תקנו רז"ל לקרוא פרשת פרה בציבור והיא מדאורייתא יותר מכל הפרשיות, והדבר קשה מאד מה לנו לקרות פרשה זו ואין בידנו לעשותה ולא טהרת טמא מת, אכן הכונה רצויה במקום המים שאין המים מטהרין אלא עיקר הכל שהחי יתן אל לבו עוון העגל שגרם המיתה ונשאר לפקדון לארץ כמו שאמר הכתוב וביום פקדי ופקדת, וכל שקוראים בפרשת פרה תחשב להם כאילו עושים מצות פרה ושורפים אותה והיא מטהרת אותנו מטומאותינו בכוונתנו כמו בכל הקרבנות, לכן חובה עלינו לקרותה בציבור יותר מכל פרשיותיה של תורה, שקריאתה היא עשייתה, שעיקר הכל היא הכונה שאין המים מטהרין אלא כונת המים להכניע

היצה"ר שהביא מיתה לעולם היא המטהרת, לכן בזמן שאין בית המקדש קיים ואין לנו אפר פרה מצוה עלינו לקרות פרשה זו בציבור להטהר מיצה"ר על ידי קריאתה' עכ"ל.

וכן מצאנו בסידור רש"י (סי' שכ"ה) שכתב בקצרה וז"ל; 'ואע"פ שבטלו שקלים ופרה אדומה וקרבו, הרי נאמר קחה לי עגלה משולשת וגו' אמר ליה הקב"ה לאברהם כבר תקנתי להם לישראל סדר קרבנות, כל זמן שקורין בהן מעלה אני עליהן כאלו מקריבין קרבן לפני ומוחל אני עוונותיהם' עכ"ל. [מיימרא זו 'אל הקב"ה לאברהם' וכו' היא בגמ' תענית כז; וכבר כתבו הראשונים דהא דתקנו הגאונים לקרא קרבנות המוספין במועדים הוא משום 'ונשלמה פרים שפתינו' וסמכוהו על דברי חז"ל הנ"ל בגמ' בתענית, ובסידור רש"י הוסיף דגם פרשת שקלים ופרה הוא מטעם זה].

ה. ז"ל המשך חכמה (פ' חוקת); 'לדעתי הוא מפורש, דברישי יומא יליף מ'כאשר עשה ביום הזה ציוה ה' לעשות לכפר עליכם', 'לעשות' אלו מעשי פרה, 'לכפר עליכם' זה יום הכיפורים, ואמר שם (ה:): מנין שאף מקרא פרשה מעכבא דכתיב 'ויאמר משה אל העדה זה הדבר' אפילו דיבור מעכבא (וקאי על מעשה יוה"כ"פ, והובא ברש"י שם סח:), ונמצא בשעת עשיית הפרה מקרא פרשה מעכבא והוי אז דאורייתא, ולפי זה גם ביוה"כ"פ הוי דאורייתא בזמן המקדש, ונכון' עכ"ל. [ועי' מקראי קודש להגרצ"פ פראנק זצ"ל (פורים סי' ח') שתמה עליו דא"כ גם קריאת פרשת יוה"כ"פ בזה"ז תהא מדאורייתא כמו פרשת פרה וזו לא שמענו, ע"ש מש"כ בזה].

ו. הקה"י (ברכת פרץ פ' חוקת) כתב מקור לקריאה זו מדאו', מהא דכתיב בפרשת מצורע 'והזרתם את בני ישראל מטומאתם', ולפי פשוטו הוא אזהרה לבי"ד להפריש בני"י מטומאת מקדש וקדשיו, והקריאה בתורה היא בכלל המצוה להודיע האיסור ועונשו, ואף בזה"ז, דבמהרה יבנה המקדש ויצטרכו כל ישראל להיות טהורים ליום י"ד בניסן להקרבת ואכילת הפסח, והחייב הוא על כללות הציבור, דעיקר כח הבי"ד הוא משום דקאי במקום כללות הציבור, ולכן כל ציבור וציבור מחויב בקריאה זו מדאו' ע"ש.

ז. בערוך השולחן (ס"ז) כתב דילפינן לה מהכתוב 'והיתה להם לחקת עולם' שהוא מיותר ואתי לענין קריאת הפרשה בזה"ז דליכא אפר פרה כענין שאמרו בגמ' (זבחים צ:). למקראה הקדימה הכתוב ופרש"י שתהא נקראת בענין תחילה.

ח. בשו"ת דברי יציב (או"ח סי' רפ"ח) כתב דאולי ילפינן לה מל' הכתוב 'זאת חוקת התורה אשר צוה ה' לאמר', וי"ל ד'לאמר' היינו שיש מצוה באמירה ע"ש.

ונראה דיש נפ"מ גדולה להלכה בכל הטעמים הללו, דהנה בפרשת פרה יש ד' חלקים; א. מעשה שריפת הפרה (פסוקים א-י). **ב.** דיני הטומאה (טומאת מת במגע ואהל, פסוקים יא-טז). **ג.** דיני הטהרה (ההזאה והטבילה, פסוקים יז-כב). **ד.** איסור כניסת טמא למקדש (פסוקים י"ג כ').

והנה כתב השו"ע (סי' קל"ז ס"ה) דאם טעו וקראו רק את החלק הראשון של מעשה שריפת הפרה לא יצאו יד"ח, ויש לקרא שנית בברכה, וטעם הדבר ביאר הב"י בשם הכל בו דמעשה שריפת הפרה אינו אלא רמז בעלמא', כלומר עיקר חובת הקריאה היא מעשה הטהרה, ומעשה שריפת הפרה אין בה כי אם רמז למעשה הטהרה, והמשנ"ב (סק"ח) הוסיף בשם האחרונים דאם דילג פסוק ממעשה שריפת הפרה

ענין טהרתן שהיא עיקר עכ"ל.

העולה מן האמור דדעת הראשונים דקריאת פרשת פרה היא מן התורה מתיישבת להלכה רק לפי דברי הראשונים דטעם הקריאה הוא כדי להזהיר את העם על דיני טומאה וטהרה למען יהיו ראויים להקריב קרבן פסח בטהרה, ולפ"ד החק יעקב מקיימים בזה דין 'שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם הפסח ל' יום'.

גלגל החוזר במכירת חמץ

יהודי המוכר כמות גדולה של חמץ לגוי וחושש שמא ימכור הגוי את החמץ לאחרים (ולא ימכור לו בחזרה), דנו הפוסקים האם יכול להתנות עם הגוי שלא ימכור את החמץ לאחרים לאחר פסח אלא רק לו. וכתב השו"ע (סי' תמ"ח ס"ג) דא"א להקנות לגוי את החמץ **במתנה ע"מ להחזיר**, והטעם דיש לחוש שמא לא יחזיר לו ויעבור היהודי למפרע על כל יראה (עי' ביה"ל ד"ה לא מהני ומשנ"ב סקט"ז), או מדרבנן משום חומרא דחמץ (עי' משנ"ב ס"ק כא-כד, והטעם כתב בשעה"צ סי' ת"נ סק"ג דמיחזי כחמצו של ישראל). ועוד כתב המשנ"ב (ס"ק כ"ד) וז"ל; 'ודע עוד דהסכימו אחרונים דה"ה שאסור לומר לעכו"ם אני מוכר לך החמץ ע"מ שתחזיקנו לעצמך ולא תמכור לאדם אחר חוץ ממני, דכיון דבלשון תנאי הוא **כשיעבור העכו"ם וימכרנו לאדם אחר תבטל המכירה למפרע** ונמצא שלא היה החמץ קנוי לעכו"ם מעולם וחיישינן שמא ימכרנו ויעבור ישראל על כל יראה' עכ"ל.

מבואר מדברי המשנ"ב דא"א למנוע את הגוי מלמכור לאחרים את החמץ ע"י תנאי, כי אם הגוי ימכור תבטל המכירה למפרע ויעבור ישראל על כל יראה. **ויש לעיין דלכאור' זהו גלגל החוזר**, דאם תבטל המכירה למפרע נמצא שהחמץ לא היה של הגוי ומה שמכר לאחרים אינה מכירה, וכיון שלא חלה המכירה לאחרים נמצא שלא נתבטל התנאי והמכירה של היהודי לגוי קיימת ולא עבר על כל יראה, אלא דא"כ שוב תחול המכירה של הגוי לאחרים ונמצא שנתבטל התנאי, וחוזר חלילה, ומוכח מדברי המשנ"ב דההכרעה בגלגל החוזר הוא דמתבטלת המכירה של ישראל לגוי ולכן הוא עובר על כל יראה.

אולם הנה נודע בשערים יסודו של הגרש"ש זצ"ל (שערי יושר ש"ז פט"ז, יחודשי הגרש"ש כתובות סי' מ"ט וגיטין סי' ו', וכ"כ בקובץ שעורים ב"ב אות ר"א) **דכל חלות שאם תחול תבטל אינה חלה**, והעלה כן מדברי התוס' (גיטין פג). שנקטו דמגרש את אשתו ע"מ שלא תנשא לפלוני ונשאת לאותו פלוני לא נתבטלו הגירושין, משום דהוי גלגל החוזר, דאם יחולו הקדושין לאותו פלוני יתבטל הגט למפרע ותחזור להיות אשת איש, ושוב ממילא יתבטלו הקדושין וא"כ לא בטל הגט למפרע וחוזר חלילה, וס"ל לתוס' דההכרעה בגלגל זה הוא דאין הקידושין חלים ולכן אין הגירושין בטלים. וטעם הדבר ביאר הגרש"ש דכיון שאין אפשרות בעולם שיחולו הקידושין לפלוני (שהיה אם יחולו יתבטלו ממילא), לכן מעיקרא אין כח לקידושין אלו לחול, ונמצא שלא נתבטל התנאי ועל כן הגט קיים. [ועפ"ז ביאר הגרש"ש דין קידושין ע"מ שאין לך עלי שאר כסות ועונה דתנאו קיים, אשר צ"ב טובא איך יתכן להחיל קידושין בלא שכר"ע והרי לא נאמרה פרשה כזו בתורה. וביאר הגרש"ש דחלות חיוב שכר"ע בע"כ אינה יכולה לחול מחמת תנאו, דאם תחול יתבטלו כל הקידושין, ומשום כך אינה חלה].

ולפ"ז גם בניד"ד עולה כן, דמכירת הגוי לאחרים אין בכוחה לחול מחמת שאם תחול תבטל, וממילא לא נתבטל התנאי והמכירה של היהודי לגוי קיימת ולא עבר על כל יראה, וזה דלא כהמשנ"ב.

אכן באמת **אף שיסודו של הגרש"ש מפורסם עד מאד, מ"מ לדינא נראה דלא קי"ל כוותיה**, כי הרמב"ן בגיטין שם חולק ע"ד תוס' וס"ל דההכרעה בגלגל החוזר באופן זה הוא שנתבטל התנאי וממילא הגירושין בטלים למפרע, וסיים הרמב"ן שם 'ושמענין מינה שהאומר לחבירו שדי תנונה לך ע"מ שלא תתנהו לפלוני ונתן לו בדרך קנין בטלה מתנה ושהה חוזרת לבעלים הראשונים' (לפני אהוה הרשב"א והר"ן שם והמ"מ פ"ח מגירושין ה"ב), והאחרונים הביאו ראיות מכמה מקומות בשו"ע דלהלכה קי"ל כד' הרמב"ן בין לענין גט ובין לענין מכירה ומתנה, ומשום כך פסקו האחרונים גם בניד"ד דמכירת היהודי לגוי בטלה למפרע וממילא עבר על כל יראה, ועי' בהערה'.

וכן מוכח בפשוטו מדברי השו"ע (ח"מ סי' ק"א ס"ג) שכתב דהמוכר שדה לחבירו בתנאי שלא יגבה ממנו בע"ח לא הועיל בתנאו והבע"ח יכול לגבותו, וע"ש בסמ"ע (סקט"ז) וב"י (סו"ט) בשם בנו של הרא"ש דהטעם הוא משום דאע"פ שהמתנה בטלה מ"מ המוכר חייב להחזיר הדמים ויכול הבע"ח לגבותם מהקרקע של המוכר מדין שעבודא דרבי נתן, ולפ"ד תוס' בגיטין הא אין המתנה בטלה, (ולע"ז בתומו"ם שם מש"כ לבאר בזה, ועי' חזו"א (אבה"ע סי' ע"ג סק"ח) וחיודשי הגרש"ש (סוף גיטין), אמנם בשו"ת רעק"א (ח"ה סי' ק"יב) דן לחלק דשמה גם תוס' וידו לזה, דרק במקום שלא יתקיים הקנין לאחר ביטול התנאי אינו חל כלל, אבל אם גם לאחר ביטול התנאי יתקיים הקנין

אינו מעכב לפי שאינו מעיקר חובת הקריאה, אבל אם דילג פסוק מדיני הטומאה והטהרה הרי זה מעכב, כי זהו עיקר חובת הקריאה.

ואם דילג את הפסוקים של איסור כניסת טמא למקדש, בשו"ת זרע אמת (ח"א סי' כ"א) נקט בפשיטות דאינם מעכבים כי אי"ז עיקר חובת הקריאה, וכן צידד בספר שלמי חגיגה למהר"י אלגאזי (דף רמב. ד-מג.). [הזרע אמת איירי בפסוק כ', ויש מקום לדחות דס"ל דאינו מעכב כי כבר קראו את האיסור בפסוק י"ג, אבל מסתימת דבריו משמע קצת דאין חילוק].

ומעתה יש להעיר על כל הטעמים הנ"ל שכתבו האחרונים, דהנה לפי דברי המשך חכמה נמצא דעיקר חיוב הקריאה הוא מעשה שריפת הפרה, וא"כ נראה פשוט דהוא מעכב, וזה להיפך מדברי הראשונים והפוסקים שנקטו דעיקר חובת הקריאה הוא מעשה הטהרה ולא מעשה שריפת הפרה. [ויש להוסיף דהעולת תמיד (סי' קל"ז ס"ק ז-יא) צידד דכל דברי הכל בו דאם קרא רק מעשה שריפת הפרה הרי זה מעכב, היינו רק משום דפרשת פרה דאורייתא, וכן הביא הלבוש שם צד זה, וזה ודאי דלא כהמשך חכמה].

וכן הביאורים ב-ג-ד-ח נראה דאינם מתיישבים להלכה עם ד' הראשונים והפוסקים, דלפי הביאורים הנ"ל ג"כ נראה דעיקר החיוב הוא קריאת מעשה שריפת הפרה, ועכ"פ בודאי אי"ז רמז בעלמא כי אם חלק עיקרי מחיוב הקריאה.

וגם לפי הביאורים א-ז היה נראה לכאור' דרק סדר הטהרה מעכב ולא דיני הטומאה, אך לד' המשנ"ב גם דיני הטומאה מעכבים.

וכן ביאורו של הקה"י צ"ע, דאמנם לפי דבריו עיקר החיוב הוא על דיני הטומאה והטהרה, אך מ"מ גם הפסוקים המדברים בענין איסור הכניסה למקדש הם מעיקר חובת הקריאה לפי דבריו, וזה דלא כד' השלמי חגיגה והזרע אמת שנקטו דפסוקים אלו אינם מעכבים.

סוף דבר, כל הביאורים הנ"ל אינם מתיישבים עם דברי הראשונים והפוסקים להלכה.

ט. אלא דבאמת מצאנו בראשונים טעמים אחרים בתקנת קריאת פרשת פרה (ואפשר דזהו ג"כ הטעם דהוי מדאו' אף שלא ביארן כן להדיא);

א [רש"י (מגילה כט.) כתב דטעם הקריאה הוא כדי 'להזהיר את ישראל לטהר, שיעשו פסחיהן בטהרה'.

ב [הכל בו (סי' מ"ו) כתב; 'ולמה קורין פרשת פרה בשלישית, שכן אמרו ז"ל דורשין בהלכות הפסח קודם לפסח שלשים יום וטמא לא היה יכול לעשות פסח עד אחר הזאה והטהרה ולפיכך קורין פרשת פרה בשלישית שיש בה הלכות טהרה ודיני הזאה כדי שילמדו ישראל לטהר עצמן לפני הפסח ויעשו הפסח בטהרה', וכע"ז כתבו הרבה ראשונים (ראב"ן, רוקח, תניא, סידור רש"י, סידור רב עמרם גאון, מחזור ויטרי סי' ר"מ, אבודרם, ועוד), ומשמע דבקריאה גופא מלמדים לעם דיני טומאה וטהרה.

והחק יעקב (סי' תכ"ט סק"ג) כתב דלדעת הראשונים הללו **מקיימים בקריאה זו דין 'שואלין ודורשין בהלכות הפסח קודם לפסח ל' יום'**.

וטעמים אלו מתיישבים היטב להלכה דעיקר החיוב הוא לקרא את כל דיני הטומאה והטהרה הנוגעים לאכילת קרבן פסח, ולכן אם חיסר אחד מהם הרי זה מעכב כמש"כ המשנ"ב.

[ונראה עוד, דודאי הלבוש והמשנ"ב לא באו לחלוק על הראשונים ולכתוב טעמים אחרים, אלא כיון דבזה"ז לא שייכי טעמי הראשונים, לכן כתבו דהא דקוראים גם בזה"ז היינו זכר למקדש כדי שנתפלל שנוכח לכך במהרה. ולפ"ז י"ל דודאי גדר תקנת הקריאה היא כמו בזמן המקדש, דצריך לקרא כל דיני הטומאה והטהרה ולא די בכך שקוראים רק מענין הטהרה].

ג [ומצאתי לחד מקמאי - רבינו אפרים (נדפס בקובץ זכור לאברהם תשנ"ג) שכתב טעם מיוחד לקריאה בזה"ז; 'קבעוה ל' יום לפני הפסח וכי' כדי שיהא כל אדם זהיר לטהר עצמו שהרי טמא אינו עושה פסח עד שיהי ויטהר, ואע"ג שאנו טמאים בארץ העמים שהיא טמאה ואין לנו בעוונותינו קרבן לנו להחזיק לתקן ואע"ג שאנו טמאים בארץ העמים שהיא טמאה ואין לנו בעוונותינו קרבן פסח בגלות, יש לנו להחזיק מנהג אבותינו כדי שיהא אדם זהיר לתקן כליו ובגדיו וכל תיקונו לצורך הפסח, ועוד מהרה יבנה בית המקדש ולא ישתכח מישראל

¹ וזו כוונת השעה"צ שם שציין לבית שמואל (אבה"ע סי' קמ"ג סק"א) שדקדק מדברי השו"ע שם דהגט בטל למפרע כד' הרמב"ן, וכן הביא הבי"י שם משו"ת הרא"ש (כלל מ"ה ס"ז), וכן מה שציין השעה"צ למל"מ (פ"ג מזכיה ומתנה ה"ו) כוונתו דהמל"מ שם הוכיח מדברי הרא"ש והטור ושו"ע (סי' רמ"א ס"א) דהמוכר שדה לחבירו ע"מ שלא ימכרנו לאחר ומכרו לאחר בטלה המכירה הראשונה למפרע, וכתב המל"מ דזהו כד' הרמב"ן, וכ"כ בגליון רעק"א על השו"ע שם, ועוד ציין המל"מ לשו"ת מהר"א ששון (סי' ק"ח) שהוכיח כן גם מד' הרמב"ם (פ"ח מגירושין ה"ג ופ"א ממכירה ה"ו) דס"ל כד' הרמב"ן בגיטין ודלא כתוס' (וכן הוכיחו הרבה אחרונים).

דנקט הרמב"ן בפשיטות דאין חילוק בזה בין גט למכירה ומתנה, ותמה התפארת יעקב (גיטין פג.) דאם סברתו היא רק משום אומדנא, מנלן דבכל מקום האומדנא שווה, ולהנ"ל נחא.

וכן בשו"ת מהרי"ט (ה"א סוס"י מ"ט) נקט מסברא דלא כהגרש"ש ותמה ע"ד התוס', וכן נראה בפשוטו מדברי הגר"ח (פ"ח מגירושיין ה"ג ד"ה והנה פסק) שנקט בדעת הרמב"ם דלא כיסוד הגרש"ש (ועמדו בזה רבים מחכמי זמנינו, עי' בשיעורים במסכת גיטין פד. להגר"ר איתמר גרבוז שליט"א, ועוד). ולפ"ז אין מקום לחלק בין המקרים, ואכמ"ל.

הרב אורי יצחקי

דין מתנות לאביונים אחר הפורים

שאלה. ראובן רצה לקיים בעצמו מצות מתנ"ל"א בלא נתינה לגבאים ולכן חקר בשכונתו מי נחשב עני שאפשר לצאת בנתינה אליו מצות מתנ"ל"א, ונודע לו ששמעון הוא עני, אע"פ שאינו מכירו בירר פרטים מזהים המגדירים בדיוק את האדם המתאים [כגון שם משפחה ומקום מגורים מדויק וכד' באופן שאין להסתפק באדם אחר], ומיד בבוקר יום הפורים זיכה ע"י אחר מעות מתנ"ל"א לשמעון ע"פ הפרטים הנ"ל, ואמר לחברו לוי – "תיזכה במעות אלו לשמעון שפרטיו כו"כ לשם מצות מתנות לאביונים שלי". אחר הזיכוי נטל ראובן את המעות מיד לוי ע"מ ליתנם לשמעון כשיפגשו, אך התברר ששמעון נסע להוריו לשכונה אחרת באותה העיר, וחזר רק במוצאי פורים.

כשבא ראובן ליתן לו את המעות במוצאי פורים הודה לו שמעון מכל הלב אך אמר לו בדרך אגב שלשיטת רוב הפוסקים לא יצא כלל מצות מתנ"ל"א בזיכוי זה!!! כששמעון ראובן כן נמנע מליתן את המעות לשמעון באומרו שהיה כאן מקח טעות שכיון שבאמת אינו מכירו ומעולם לא התכוון לזכות לו את המעות רק ע"מ שיצא יד"ח מצות מתנ"ל"א, וכיון שעדיין לא באו המעות ליד שמעון נטל ראובן מעותיו והלך לו.

ועתה יש בזה כמה שאלות:

[א] האם צדק שמעון שראובן לא יצא יד"ח.

[ב] את"ל שאמת הוא שלא יצא, האם יש באמת טענה של מק"ט לבטל את הזיכוי לשמעון.

[ג] אם באמת נתבטל המקח מה דין המעות, והאם חייב ראובן ליתנם אחר הפורים.

[ד] את"ל דחייב אחר הפורים אם יש בזה קיום של מתנ"ל"א או שהוא מדין צדקה בעלמא.

[ה] את"ל שראובן חייב ליתן אחר הפורים, האם חייב ליתנם דוקא לשמעון או אף לעני אחר.

א. האם צדק שמעון שראובן לא יצא יד"ח

כתב בספר אגרת הפורים [להגר"ד ספטימוס שליט"א] פ"ד הערה ט': מי שזיכה לעני בפורים ע"י אחר ולא הגיע לידו עד אחרי פורים, כתב בשו"ת התעוררות תשובה סי' תצ"ז, דכיון דעיקר טעם מצות מתנות לאביונים הוא כדי שיהיה לו במה לשמוח בפורים א"כ בזה שלא הגיע לידו בפורים לא קיים בזה המצוה, ובשו"ת מהר"י אסאד סי' ר"ז כתב שאם זיכה לעני בפורים קיים המצוה אפי' אם לא הגיע לידו עד אח"כ, והביא דבריו בשו"ת שרגא המאיר [ח"ג ק"ב], וביאר דאע"ג דודאי בעינן שמחת המקבל מ"מ מיירי באופן שהודיעו למקבל ששלחו לו מתנה וזיכו לו והוא כבר שלו דאז יש לו השמחה בפורים אבל אם אינו יודע מזה אז גם לפ"ד המהר"א לא קיים המצוה, ובקונטרס מתנ"ל"א כהלכתן שע"י קופת העיר כתב הגר"מ גרוס בשם הגר"ש אלישיב זצ"ל שאם זיכה לעני ע"י הגבאי והודיעו לעני ביום הפורים יצא יד"ח אפי' נאבד אח"כ ביום הפורים, עכ"ל, וכ"כ עוד פוסקים, ולפ"ז שפיר טען שמעון שראובן לא יצא יד"ח.

ב. האם יש באמת טענה של מק"ט לבטל את הזיכוי לשמעון

לכאורה היה נראה לחלק בזה, דאם שמעון היה ידידו של ראובן והיה

וכן כתב המש"ב (סי' תרנ"ח סק"א) בשם האחרונים דמי שהקנה את האתרוג שלו לחבירו ביר"ט ראשון כדי לקיים בו את המצוה בתנאי שלא יקנהו לאחר, ועבר על התנאי, בטלה ההקנאה למפרע ולא יצא ידי חובתו לא הקונה הראשון ולא השני, וכתבו האמרי בינה (דיני יר"ט סוס"י כ"א אות ב') ושו"ת עמק יהושע (להגר"ר אייזל חר"ף סי' י"ד) דדין זה הוא כד' הרמב"ן, אבל לד' תוס' יצא הראשון יד"ח.

אולם הקשו האחרונים סתירה בד' השו"ע בדין זה, דמחד גיסא מוכח מהשו"ע (ח"מ סי' רמ"א סי"א וכמה דוכתי) כד' הרמב"ן (כמו שהבאנו בהערה), ומאיך גיסא מוכח בשו"ע (שם סי' ז') כד' תוס', דכתב השו"ע דהנותן שור לחבירו במתנה ע"מ שיחזיר לו, אם הקדישו המקבל לא חל ההקדש, כי אם יחול ההקדש לא יוכל להחזיר לו. ומשמע מסתימת הדברים דהמתנה קיימת, וכ"כ הפרישה (סק"י), וכ"כ ביד רמ"ה (ב"ב שם סי' קצ"ג), וכן צידד הרשב"א (ב"ב קל"ז): דאם נתן לו אתרוג במתנה ע"מ להחזיר והקדישו המקבל לא חל ההקדש אבל המתנה קיימת ויצא בו יד"ח. ובספר פתח הבית (להגר"א טיקטין זצ"ל מגדולי הדור בתקופת הגר"א, דין מתנה ע"מ להחזיר ענף ה') תמה ע"ד הפרישה שהרי עבר על התנאי ולמה המתנה קיימת. ובחידושי הגרש"ש (גיטין סי' ו' וכתובות סי' מ"ט) הוכיח מזה כדבריו בד' התוס' בגיטין פג., אבל להאמור עולה סתירה בד' השו"ע אם קיי"ל כד' תוס' או כד' הרמב"ן. [ועי' דבר אברהם ח"ב סוס"י י"ב מש"כ בזה].

ובאמרי בינה (שם) כתב ליישב, דמל' הרמב"ן שם מתבאר דסברתו היא דסתמא מתפרשת כוונת התנאי דאם תינשא לפלוני בדרך נישואין יבטלו הגירושיין אף אם לא יחולו הקידושיין, וכן פירש הרשב"א בדבריו. ולפ"ז נמצא דאינו חולק על עיקר יסוד הגרש"ש, דאם התנאי היה תלוי בחלות הקידושיין היו הקידושיין בטלים והגירושיין קיימים, אלא דס"ל דשם יש אומדנא שכוונתו להתנות על מעשה הקידושיין גרידא.

ולפ"ז לק"מ, דרק לגבי גוף התנאי אנו מפרשים דכוונתו על המעשה ולא על החלות, כלומר דהתנאי היה שלא תנשא כדרך נישואין או שלא יתן המתנה לפלוני כדרך נתינה אף אם לא יחולו הקידושיין והמתנה לפלוני, וה"נ אם היה מתנה בנתינת שור שלא יקדישו היה מתפרש לא יעשה כדרך הקדשה אף אם לא חל ההקדש, אבל באמת שם התנה רק ע"מ שיחזיר לו את השור, והרי הוא מחזיר לו השור בשלמות (מאחר שההקדש לא חל מחמת יסודו של הגרש"ש), ואת"ש היטב.

ועפ"ז ראיתי ליישב עוד ענין, דהנה מפורסם בעולם קושיית הגר"ח ברלין דכל סוטה תוכל לפגל מנחתה כדי שהמים לא יבדקו, דהא ד' ראבר"י (זבחים מז.) דגם הבעלים יכולים לפגל בקרבן, והאשה היא הבעלים של המנחה ובידה לפגלה, [והגר"י ענגיל זצ"ל בעל האתון דאורייתא חיבר על קושיא זו את ספרו הנודע 'גבורות שמונים' אשר בו כתב שמונים תירוצים לקושיא זו]. ובאחיעזר (ח"ד סי' צ"ד) תי' דבאמת הבעל מביא מנחתה אלא שהוא מקנה את המנחה לאשה, וכיון דלפגל ולפסול בודאי לא הקנה לה, א"כ אם תפגל בטלה ההקנאה שהקנה לה הבעל ושוב אין פיגולה פיגול, ועל כן הקנין חל והפיגול אינו חל כיסוד התוס' בגיטין ה"ל לענין מגרש על תנאי שלא תינשא לפלוני. וכ"כ הגר"ח ברלין במכתבו לאדר"ת זצ"ל בשם הגר"מ א רבינוביץ זצ"ל מח"ס נר למאור (נדפס בספר הזכרון פחד יצחק עמ' תרנ"ט) וכתב שם שישב זה ראוי להאמר יען אין לו עדיין ישוב טוב מזה. אמנם גיסו של האחיעזר הגר"י קוסובסקי זצ"ל כתב לו דאף שדבריו אלה ראויים למי שאמרם וקורא הוא עליו שפתיים ישק, מ"מ אין בזה ישוב אלא לד' תוס' ולא לד' הרמב"ן (ונדפס מכתבו באחיעזר שם).

ובספר משברי ים (גלגל החוזר ח"א סי' קנ"ט) כתב ליישב ע"פ החילוק הנ"ל, דלענין פיגול כו"ע מודו שהבעל אינו עושה את התנאי על מעשה הפיגול כי אם על חלות הפיגול, שהרי חפץ הוא שיבדקו המים המאורים.

אולם באבן האזל (פ"א ממכירה ה"י ופ"ח מגירושיין ה"ג) **העלה בד' הרמב"ן** שם שכתב ב' טעמים, הטעם הא' משום אומדנא כנ"ל, והטעם הב' משום שחולק על עיקר יסוד הגרש"ש בגלגל החוזר וס"ל דהכרעת הגלגל החוזר היא דהגט בטל, וכן הוכיח מד' הרמב"ם (שם), וכן משמע בבית שמואל (סי' קמ"ג סק"א), וכן נראה מדברי הגדול ממינסק (שו"ת עמודי אור סי' ק"א) ע"ש היטב. [ולפ"ז מתבאר טפי הא

הרי זה חל ומתבטל התנאי וממילא המתנה בטלה למפרע, והועתקו דבריו בחידושי רעק"א החדש (גיטין מג.), ומדבריו הללו נראה לפ"ד דלא ס"ל בביאור ד' תוס' בגיטין כיסודו של הגרש"ש, ואכמ"ל.

ומה שכתב השע"ש שם דהט"ו סובר דלא כהאחרונים, דיכול לעשות תנאי זה במכירת חמץ ולא יעבור על בל יראה, ביארו הנתיבות (מקור חיים סק"ז) שו"ת חת"ס (או"ח סי' קט"ו) ומטה יהודה (סי' תמ"ח סק"ז) דהט"ז פוסק כד' התוס' בגיטין שם, אולם החת"ס והמטה יהודה חלקו עליו והוכיחו דלא קיי"ל כתוס' אלא כהרמב"ן, וזהו מה שכתב השע"ש בשם החת"ס שכן הסכימו רוב הפוסקים להלכה כד' הרמב"ן.

אמנם באבני מילואים (סי' קמ"ג סק"ג) נתיבות (סי' ר"ז סק"ד) וכן במקו"ח (שם) דברי משפט (סי' רמ"א סי"א) ובנו הדברי חיים (דיני מתנת בריא סי' ה') ונכדו האמרי בינה (דיני פסח סי' כ"א ד"ה ובמ"א כתבתי) כתבו לחלק בכמה אופנים, דשמה גם התוס' מודים לד' הרמב"ן לענין מתנה ומכר דהמתנה בטלה למפרע. [אך לכאן נראה דסברת האבנ"מ שם אינה שייכת לגבי מכירת חמץ, כי יסוד סברתו הוא דרצונו של המוכר להתנות באופן שתבטל המכירה אם יתבטל התנאי, אולם לגבי מכירת חמץ הוא להיפך, דודאי רצון המוכר לעשות תנאי באופן שלא תבטל המכירה כדי שלא יעבור על בל יראה, ע"ש היטב].

ביה "מתנות" ולכן חייב גם כשאין עניים, וחידש מהר"ם דאינו חייב לשלחם קודם פורים כדי שיגיעו לעניים בפורים, רק מפרש ואח"כ ישלחם, עיי"ש.

מבואר מדבריו שחולק על פרוש הגר"א בגדר מצות לק"פ, וס"ל כפרוש הראשון בתוס' דפטורים לגמרי, (וכן מבואר בדרך אמונה פ"א ה"י שם), אך אעפ"כ מודה לדינו של המרדכי בשם המהר"מ, וראיתי בכמה ספרים שמבארים גם את דברי הגר"א ע"ד הברכ"י דחלוק דין לק"פ מדין מתנול"א ד"נתינה" כתיב ביה ולכן את"ל דבלק"פ פטור ויכול לקחתם לעצמו, במתנול"א חייב לחזר אחר העניים, וכן משמע בדרך אמונה שלא הביא כלל את שיטת הגר"א ופרושו, ולענ"ד בספר אמרי נעם לא משמע כן, וצ"ע.

ש"ר במשנה ברורה ס"ק י"ג שביאר את לשון הש"ע "מעות פורים שלו" - היינו מה שגבו כבר ממנו ואין מוצאין למי לחלקם, ויותר נראה דר"ל מה שרגיל ליתן בכל שנה לצורך עניים, ע"כ, ומשמע שכתב כן מסברא, וצ"ע שלא זכר את דברי התוס' והגר"א והברכ"י, ולדינא נראה כמוש"כ גם לפי המשנ"ב.

ז. את"ל דחייב אחר הפורים אם יש בזה קיום של מתנול"א

הנה כבר הערנו לעיל דיש חידוש גדול בהלכה זו דבפשוטו לא שייך כלל קיום מצוה ממצות הפורים אחר הפורים, ד"לא יעבור" כתיב. וכפי הנראה מחמת זה נדו כמה מהמפרשים והפוסקים מהפרוש הפשוט של דברי המרדכי והש"ע, בספר שלמי תודה סי' כ"ו ובספר משנה הלכה על הש"ע שם צדדו שדברי המרדכי נאמרו על מעות פורים ולא על מתנות לאביונים, ולענ"ד לא משמע כן כלל מסידור דברי הש"ע.

ראיתי בספר אבני ישפה שהביא מספר שדה חמד אסיפת דינים מערכת פורים סי' ו' ד"ה וכתב, וז"ל: וקרוב בעיני לומר דגם במתנות לאביונים אם לא נתן ביומא אין לזה תשלומין עכ"ל, והקשה עליו - וקצת צ"ע שנשמטו ממנו דברי הש"ע סי' תרצ"ד סע' ד', [א.ה. אולי ס"ל להשד"ח כהשלמי תודה הנ"ל, וצ"ע]. וכתב האבני ישפה ליישב דהש"ע איירי מדין חיוב צדקה שכבר זכה הגבאי עבור העניים [אך שב והקשה דעכ"פ היה צריך השדה חמד לפרש דבריו ולא לסתום עיי"ש].

עוד ראיתי מי שכתב שדברי הש"ע כאן לא קאי אדסמך ליה אלא על דין מחצית השקל, והוא פלא שהש"ע לא הזכיר כלל את דין מחצית השקל רק הרמ"א הביאו בסעיף א'.

ח. הנה בעצם הקושיא דכתיב "לא יעבור" ראיתי בספר דברי שלום [לרבי שלום יצחק מזרחי זצוק"ל חבר בית הדין הגדול] על הלכות פורים בסימן ק"ח שש"ט בדין הנ"ל של תשלומין למצות הפורים, וכתב דלכאורה יש להוכיח מדברי הש"ע בסעיף זה והמרדכי והאר"ח וכלבו והלבוש דיש תשלומין למתנות לאביונים, דהא מעכב המעות לעצמו ונותנם לאחר פורים כשיבואו עניים או ששולחם למקום אחר. וכתב לבאר דזה א"ש לפ"ד הר"ן שכתב דלא קאי "ולא יעבור" אלא אקריאה ולא אשמחה כלל, אבל לדעת הריטב"א והרא"ה ושאר המפרשים דס"ל דקאי ולא יעבור נמי אשמחה א"כ אי אפשר לתת לאחר פורים לשם מצות מתנות פורים דהא קעבר על "ולא יעבור" אלא שיתנן לשם צדקה בעלמא כמו שנותן בשאר ימות השנה שמחייב בה תמיד ולא יתן מדין מתנות לאביונים דמצות פורים. אלא דאפשר לגבי מתנות לאביונים גם להריטב"א ושאר ראשונים יודו משום דכתיב ומתנות לשון נתינה וכפי פי' הגר"א דקאי בחיובא אפילו שאין שם עניים וכן לפ"ד בעל האשכול דס"ל כיון שבעיקר הדבר נתקיים ולא יעבור אינו עובר אם נותנן לאחר שעבר פורים לשם מצות פורים.

עוד כתב דיש מקום לומר דאין ראה מדברי הש"ע ד"ל שדוקא כשהפריש מעות פורים בפורים עצמו הוא שאמרו שמעכב המעות בידו עד שימצא עניים וכמו התם בחולין דמעכבן בשעת חיובו עד שיזדמנו עניים, אבל כל היכא דלא הפריש מעות בפורים אפשר דבכה"ג לכו"ע אין להם תשלומין, עיי"ש שהאר"י.

ט. והנראה לענ"ד הדרך המחווה לדעת רוב הפוסקים דלעולם דברי הש"ע קאי על מי שהפריש כבר, אלא שגדר החיוב לאו משום מתנול"א אלא משום צדקה, ולעולם אין בזה כלל קיום של מצות מתנול"א בפורים, ועיי"ן בספר דברי שלום בתחילת הסימן שם כתב - וראיתי להרב שד"ח מע' פורים סי' ו' שהביא כי הרב דברי מנחם בסי' תרצ"ה אות ט"ב כתב בשם ה' יד נאמן דף ל"ח ע"ג שנסתפק בשגג או נאנס או הזיד ולא שלח מנות ולא מתנות כל יום פורים אם חייב להשלים במוצאי פורים כיון דממון הוא חייב מדברי סופרים לעניים או נימא עבר יומו בטל חיובו עיי"ש שש"ט בגדרי מצות מתנול"א אם הוא לצורך סעודת הפורים, ולפ"ז היה מקום לחלק בין דין הש"ע לנידוד"ד, אך באמת לענ"ד דהכל נגזר אחר הבנתו שכוונת המרדכי והש"ע שיש בזה קיום של מצות מתנול"א מדין תשלומין, אבל לפי הנ"ל אין מקום לספק זה ושפיר חייב מדין צדקה.

י. אם חייב ליתן דוקא לשמעון או אף לעני אחר

אלא שהשתא דאתינן להכי יש להסתפק אם חייב ליתן לשמעון דוקא

לנו אומדנא שבלא הכי היה נותן לו, וכגון שמפעם לפעם הוא נותן לו מעות צדקה, ודאי היה מסתבר לומר שאין בדברי ראובן ממש והוי דברים שבלב, אבל בציור הנ"ל שראובן אינו מכירו כלל לשמעון וגם אינו רגיל לתת לו צדקה, ונראה מכל ענינו שלא נחת כלל לנתינה זו רק משום מצות מתנול"א, מסתבר דיש כאן אגן סהדי שלא נתכוין לנתינה רק ע"ד שיצא יד"ח, וא"כ מסתבר יותר דהוי מק"ט.

ג. אם באמת נתבטל המקח מה דין המעות

יעוין בש"ע הלכות פורים סימן תרצ"ד סעיף ד': במקום שאין עניים יכול לעכב מעות פורים שלו לעצמו ונותנם במקום שירצה, ע"כ. ומקורו בבית יוסף בשם המרדכי בפרק קמא דמגילה (סי' תשעז). ולכאורה יש כאן דין מחודש, דמהכ"ת שיחויב ליתן את מעות שהופרשו למצות מתנול"א אחר הפורים בזמן שלכאורה אין בו שום קיום של מצות מתנול"א.

ולפני שנעייין בדברי הקדמונים ננסה להבין את הדין מתוך דקדוק לשון המרדכי עצמו ומקור דינו.

הנה בפשוטו צ"ע במאי מיירי, דאם ידע שאין עניים מדוע הפריש, וע"כ שעדין לא הפריש, אלא דא"כ מהו שאמר אה"כ "יכול לעכב מעות פורים שלו לעצמו ונותנם במקום שירצה", והרי אין כאן כלל מעות פורים, ואם כוונתו שבאמת לא הפריש ואעפ"כ חייב להפריש אחר הפורים כדי לקיים את רוח התקנה לספק את צורכי העניים, א"כ עיקר חסר מן הספר שהיה לו לומר "במקום שאין עניים אעפ"כ חייב להפריש מעות פורים וליתנם אחר הפורים", ולא היה לומר "יכול לעכב מעות פורים שלו לעצמו" שהרי אכתי לא הפרישם.

ולכאורה צ"ל אחת מהשתים, או שאע"פ שלא הפריש חייב עתה להפריש, או שלא ידע שאין עניים במקומו ולכן הפריש מעות וקרא עליהם שם "מעות פורים" (או שאמר בפיו "הרי מעות אלו למתנות לאביונים"), וכשהפריש באמת סבר ליתנם לעניים ביום הפורים, והחידוש בזה שלא אמרינן דהוי הפרשה בטעות ויכול לקחתם לעצמו לצרכיו דפקע מהם שם מעות צדקה ופורים, אלא קמ"ל שלא פקע וחייב ליתנן אחר הפורים, ועל שתי הדרכים צ"ע מה שהקשינו לעיל דהא כבר עבר הפורים, "ולא יעבור" כתיב.

אך באמת י"ל בדרך נוספת, דלעולם אינו מקיים מצות מתנול"א אחר הפורים, ומה שחייב ליתנם אחר הפורים אינו מתורת מתנול"א ואין בו שום קיום של מתנול"א, אלא שחייב מדיני צדקה, דמתנול"א לא נפיק מכלל צדקה, ובפורים היא מצוה מחודשת המתקיימת רק ביום הפורים עצמו בגדריה המיוחדים, אך אחר פורים לא נפקא מכלל מצות צדקה, ולכן אין לו הגבלה של זמן אלא כשימצא עניים.

ד. הנה בביאור הגר"א הראה מקור לדין המרדכי מגמרא חולין קל"ד ע"ב: לוי זרע בכישר ולא הוו עניים למשקל לקט אתא לקמיה דרב ששת אמר ליה לעני ולגר תעזוב אותם ולא לעורבים ולא לעטלפים, ע"כ, ולכאורה הכוונה דלא התחייב כלל ויכול לקחתם לעצמו ולעשות בהם כרצונו ואינו חייב ליתנם לעניים כשיזדמנו לו לאחר זמן, וא"כ צ"ע על ראית הגר"א, דאם כוונת המרדכי במעות פורים שכבר הפריש א"כ אין שום ראייה ודמיון לגמרא חולין דמרי שלא הפריש כלל, ואי כוונת המרדכי שאכתי לא הפריש ואעפ"כ חייב להפריש מעות פורים אחר הפורים וליתנם לעניים, א"כ הוי הגמרא סתירה לדברי המרדכי דבגמרא מבואר שפטור לגמרי.

ומזה נראה שהגר"א מפרש את הגמרא בחולין דמריי שגם כשאין עניים חייב בלק"פ, וא"כ הוי ממש דומיא דמעות פורים דחייב אחר הפורים אע"פ שאכתי לא הפריש.

ה. אך לכאורה פרוש זה נסתר מדרשתו של רב ששת. ועיי"ן בתוס' ב"ה דף ד' ע"ב שהסתפקו בביאור דברי רב ששת אי כוונתו שמותר ליקחם עצמו, או שכוונת ר"ש רק שמותר לו להכניסם לביתו אבל לא לזכות בהם, והשתא לפי הפרוש הראשון בתוס' שאסור ליטלם לעצמו א"ש ראית הגר"א, דדין מעות פורים דמי ממש לדין לק"פ, אלא דק"ק שמשמעות התוס' דפרוש זה דחוק ויותר היה נראה להם הפרוש השני דמותר ליטלם לעצמו, וצ"ע.

ובספר אמרי נעם [ליקוטים בשם רבנו הגר"א] ב"ה שם שהביא את ספיקם של התוס' ונקט בפשיטות כפרוש השני, וכתב דדין לק"פ דמי ממש לצדקה [לענין בל תאחר (שעל דין זה סובבת והולכת כל הסוגיא שם)], וכתב בפשיטות דבין לקח באיסור בין לקח בהיתר איכא בל תאחר, וכל הנפ"מ בין איסור להיתר הוא אם עובר בג' רגלים או לאלתר, עיי"ש.

הנה לפ"ז לכאורה אם נדמה לגמרי את דין מעות פורים לדין לק"פ, אפילו אם לא קיים כלל מצות מתנול"א בפורים משום שלא היו עניים במקומו יצטרך להפריש וליתן אחר הפורים, וכש"כ אם הפריש ולא נתן או כבנידוד"ד שזיכה ולא קיים את המצוה, אכתי חייב ליתן את המעות אחר הפורים.

ו. אך ראיתי בברכי יוסף אורח חיים סימן תרצ"ד שהוכיח מהרמב"ם דכשאין עניים מותר לו ליקח לק"פ לעצמו, ושאינו מעות פורים דכתיב

ע"כ בגמ' הרי זהו השיעור שקרמו פניה בתנור. ע"כ, ומעתה נחזור לדין דלכאו' שפיר יש ללמוד ממצה האחת זהו הקרימת פנים הנצרכת, ויעיל לנו גם כן למצה השניה. וכן מוכח מדברי רש"י בפסחים לו. אמר רב יהודה אמר שמואל כל שפורסה ואין חוטיין נמשכין הימנה. וכתב רש"י ד"ה 'וכן', דמאחר שנאפת כענין הזה קידש הלחם, דהואיל וקרמו פניה דתנן במנחות כי האי גוונא בעינן. עכ"ד והיינו דזהו חד שיעורא, ועיין בה"ל ריש ס' תס"א שהוכיח כן מכמה ראשונים.

ב] אכן הנראה לדחות זאת, משום דיש לדון דהך שיעור קרימת פנים אין זה שיעור אחד בכל המצות שכשנדע איזה צבע מסוים של קרימה באחת מינייהו נוכל למילף את שיעור הקרימה ומראה הפנים בכולהו, אלא אפשר שהוא שיעור שתלוי בכל מצה ומצה, משום כמה שינויים שיש בין מצה למצה, דאם יש שינוי בגודל המצה, או שיש שכל בכמות הקמח שיש בה מעיקרא, או בכמות המים שיש בה, הרי בכל שינוי שבהם יביא לידי כך שצורת הקרימה שבהם בשעת האפיה תהא שונה מחברתה ועל כן גם אם באחת מינייהו נדע שקרימה מעין זו הרי היא מוכחת כסימן ודאי שיצאה מחמת חימוץ, עדיין נוכל לדון על מצה האחרת דאין זה קרימה המספקת להיות בה סימן.

ונראה להוכיח זאת מהא דאינא במשנ"ב ס' רנ"ד ס"ק כ"ו וז"ל ועיין בביאור הגר"א בהג"ה שבסמוך דדוקא אם הפת דק אבל אם הוא עב אינו מתבשל מהרה וצריך שיהיה נקדם הפנים התחתון שכנגד התנור וגם הפנים שלמעלה נגד חלל התנור, עכ"ל, הרי מבואר דלפי עובי הפת וקשיות אפיתה כן לא סגי לן בנקרם הפנים מצד אחד, וממילא נראה דעל דרך זה גם אין ללמוד את שיעור קרימת הפנים מפת דקה לפת עבה או בכל שינוי אחר שבפת, והלכך רק אם יצאה לגמרי מכלל ספק שיש בה קרימה סגי לן לסמוך על זה לצאת מידי חימוץ.

ג] ולכאו' יש בזה קושיא, שהרי אם השיעור שאין חוטים נמשכים ממנה הוא אותו שיעור של קרימת הפנים אם כן קשה היאך פעם אחת הוא מקביל לקרימה של שני הצדדים ופעם אחת הוא מקביל לקרימה של צד אחד, והנראה דלא קשיא דהיא הנותנת דאין החוטים נמשכים זהו הזמן שהמצה נעשית אפוייה, ובמצה דקה שממהרת להיאפות הרי שיקרה זאת כבר בקרימת צד אחד, ובמצה עבה שמאחרת להיאפות היא זה רק בשעה שתקרים משני צידיה.

ד] אמנם נראה לצדד, במי שמלאכתו היא באפית המצות, ובדק היטב בהרבה מצות את שיעור הקרימה ביחס לזמן שבו אין החוטים נמשכים ממנה בעודה חמה, דנראה דאפשר דסגי בזה לסמוך על בקיאות שלו, ואין לומר שכל מצה שבעולם שונה היא במעט מהאחרת, וממילא אין בזה כלל בקיאות, משום ד"ל דכיון דבדק בהרבה מצות כן, נעשה בקי בכך ויכול לשער איזה הוא שיעור הקרימה המוכיח על אפיתה באופן הממוצע וסגי בזה.

ויסוד הדברים הוא, משום דהביאור הלכה תס"א ס"ג הביא דגם אם עדיין איננה בשיעור שהחוטים אינם נמשכים הימנה דנו בזה המג"א ואליה רבה וחק יעקב ושאר אחרונים האם היא עשויה להחמיץ כשיעבור שיעור מיל, והמג"א נוטה לומר דבדיעבד אין לאסור כלל בלא קרמו פניה, ולמד מזאת הבה"ל דהוא הדין בחוטיין נמשכים ממנה דהוא חד שיעורא, ואמנם הכריע בזה הבה"ל דלא כהמג"א מכח הרבה ראשונים דחזינו לאו הכי, אך י"ל דלענין בקיאות השיעור סגי בהך בקיאות המבוארת לעיל בכך שהאופה המצוי בכך בדק הרבה פעמים, ואין צריך לחשוש שבעיסה זו השיעור קרימה נשאר בספק, וי"ל ע.

הרב זאב פראנק

השותה מים ומסופק אם היא לצמא ובא לצאת הברכות מחבירו

מעשה שהיה במי שעמד על יד הברז ובא לשתות מים, אך היה מסופק אם היא בגדר שתיה לצמא, וביקש מחבירו העומד לצידו לשתות שיוציא גם אותו בברכה הראשונה והאחרונה, ויש לברר הדין אם ראוי הדבר לצאת בברכות אלו בשמיעה מחבירו, ואם יש קפידיא במה שהמברך והשומע עומדים ולא יושבים.

שאר הדברים אם אין צריכים הסיבה או שלא מועילה בהם הסיבה

ויש להקדים בזה שדעת הש"ע (רי"ג ס"א) לענין כל מיני מאכל ומשקה מלבד פת ויין שאחד פוטר את חבירו בברכה ראשונה אפילו בלא הסיבה, אבל ישיבה מיהא בעי, ואילו להגהת הרמ"א הוא להיפך, שבשאר הדברים חוץ מפת ויין לא מהניא הסיבה, ויברך כל אחד לעצמו, ובברכה אחרונה ל"ע צריכים ליחלק ולברך כל אחד לעצמו.

אך גם לדעת הרמ"א כתב המ"ב (סק"ג) דהיינו דוקא לכתחילה, אבל בדיעבד כל שנתכוונו המשמיע להוציא והשומע לצאת אפילו בלא

או יכול ליתן לעני אחר. וראיתי בספר אגרת הפורים [להגר"ד ספטימוס שליט"א] שכתב בפ"ד סעיף י"ג וז"ל: מעות שחשב בלבו לחלקם ביום פורים חייב לקיים מחשבתו, ע"כ. ומקורו במשנ"ב שם סק"ו והטעם דנקטינן לדינא שיש נדרי צדקה במחשבה ע"ש בשעה"צ סק"ח. ועוד כתב שם - כסף שאמר ליתן לעני מסויים אין יכול ליתנן לעני אחר, ומקורו בדרך אמונה ח"א פ"ח מהל' מתנות עניים סק"ט בשם כמה פוסקים, [והוסיף שמ"מ א"צ להקפיד ליתן אותן מעות דוקא ויכול ליתן אחרים תחתיהן, ע"כ]. ועוד כתב שם - ואם חשב ליתן לעני צדקה והעני הלך לו ואינו יודע מי הוא, הורה החזו"א שיתן המעות לעני אחר, ע"כ, ומקורו בדרך אמונה שם בציון ההלכה אות פ"ח, והטעם **דהא דמחשבה מהני היינו שיהא המעות צדקה דהוי כנדרי מצוה אבל לא על איזה עני דאין מצוה בזה יותר מבזה - הגר"ח קניבסקי שליט"א** בשם החזו"א. ודוקא באמר ליתן לעני מסוים אז יש להחמיר ד"א דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט עש"ך י"ד ס' רנ"ו סק"י ורמ"א שם ס' רנ"ח ס"ג, ומ"מ אם העני הראשון לפניו נראה שטוב לקיים מחשבתו משום ודובר אמת בלבבו, ע"כ.

יא. הנה לפי כל הנ"ל בנידו"ד שודאי נדר לעני מסוים אע"פ שהתכוין לקיים בזה מצות מתנ"ל"א בו ביום ולא עלתה בידו, השתא שחייב ליתן את המעות אחר פורים י"ל שלא פקע כלל נדרו הראשון לעני מסוים זה, וא"כ ראובן לאו שפיר עבד שנטל את מעותיו והלך, דלא מיבעיא דהיה דינו ש"טוב לקיים מחשבתו משום ודובר אמת בלבבו", אלא נראה שהיה עליו חיוב גמור מדין נדר לתת דוקא לשמעון.

הרב אליסף פרלמן

בשיעור קרימת פני המצה

א] כתב השו"ע ס' תס"א ס"ג מצה שנאפת עד שאם פורסין אותה אין חוטיין נמשכים ממנה, יוצאים בה. וכתב הרמ"א ויש לזהר שלא ללקחה מן התנור קודם לכן (ר"ע) ולהחזירה, כי תוכל לבא לידי חימוץ (מהר"ל). עכ"ל, ומבואר דכשאין חוטים נמשכים ממנה הוא יוצא לגמרי מידי חימוץ, ויוכל נמי להחזירה לתנור אחר שהוציאה, אם רוצה לאפותה יותר מכך, ולא חיישינן עוד שתבא לידי חימוץ. וכתב המשנ"ב ס"ק ט"ו וז"ל ויש עוד סימן לפת שהגיעה לכלל לחם והוא כשאנו רואין שנקרמו פניה, והוא חד שיעורא, וע"כ אם נצטננה המצה ופרסה וראה בה ריעותא מבפנים שניכר שלא נאפה יפה ואינו יכול שוב להכירה בסימן הנ"ל יביט בפני המצה ואם יראה שנקרמו פניה קרימה מעליא שאין בו ספק יש להתירה אבל אם גם בהקרימה גופא יש בו ספק הוא ספק דאורייתא לכמה פוסקים ואסור אפילו בהפסד מרובה ומניעת שמחת יום טוב, עכ"ל המשנ"ב, ומבואר שיש סימן נוסף לפת שיצאה מידי חימוץ והוא ע"י קרימת פנים, אלא שפעמים שיש בו ספק בהקרימה ולא נוכל להתיר בספק.

וביאור דברי המשנ"ב שכתב לבדוק בהקרימה בשעה שאינו יכול לבדוק בהסימן שנתן השו"ע, והוא הסימן כאשר אין החוטים נמשכים הימנה, ולכאו' מדוע לא יוכל לבדוק בסימן זה, אלא הביאור הוא כמו שנתבאר לעיל במשנ"ב ס"ק י"ד שכתב דסימן זה שאין החוטים נמשכים הימנה אין זה סימן כי אם בזמן שהמצה חמה ולא בזמן שכבר נצטננה, וממילא בכאן שמייירי המשנ"ב באופן שנצטננה, ממילא אין לו בדיקה בהך סימן, אלא שיכול לבדוק בהסימן השני והוא אם נקרמו פניה.

ב] והנראה לדון בזה במי שיש לו ספק על ב' מצות שלפניו, האם הקרימה שבהם היא קרימה המספקת לצורך הסימן שיצא מידי חימוץ, וסימן הקרימה שבהם דומה ממש, ואחת מהם היא כבר מצה שהצטננה, והשניה היא מצה שעכשיו הוציאה מהתנור, ואשר י"ל לכאו' דיוכל לבדוק באותה מצה החמה בהסימן השני שלה האם חוטיין מושכין ממנה, ואם יראה שאין חוטיין מושכין ממנה וזה סימן שהיא כבר לא תבא לידי חימוץ, וממילא יוכל ללמוד על שיעור הקרימה ששיעור קרימה זה סגי בו להיות סימן שאינה באה ידי חימוץ, ועי"כ יתיר נמי את המצה השניה.

וביאור הדברים הוא משום דמבואר במשנ"ב הנ"ל דהך שיעור של אין חוטים מושכים ממנה הרי הוא אותו שיעור ממש של קרימת הפנים, וכן מבואר ברמ"א ס' רנ"ד דכתב השו"ע ס"ה אין נותנין סמוך לחשיכה פת לתנור, אלא כדי שיקרמו (פ') שיעלה על פני הלחם קרום וקליפה מחמת (האש) פניה המדובקים בתנור; ולא חררה ע"ג גחלים, אלא כדי שיקרמו פניה שכנגד האש. וכתב הרמ"א וכל שפורסה ואין החוטיין נמשכין, קרי קרימת פנים (הגה"מ פ"ג); עכ"ל הרי מבואר דחד שיעור הוא לתרוויהו, והיינו הך. וכן נראה בגמ' מנחות דף עח: דאינא התם על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח, מלמד שאין הלחם קדוש אלא אם כן קרמו פניה בתנור; וכי' תנו רבנן יוצאין במצה נא ובמצה העשויה באילפס. מאי מצה נא, אמר רב יהודה אמר שמואל כל שפורסה ואין חוטיין נמשכין הימנה. אמר רבא וכן לענין לחמי תודה.

השומעים, ולמה לא יצא ידי שניהם שיאמר ברכות ההבדלה מעומד וישתה היין מיושב, ועוד שכתב הגר"ז (שם ס"ו) שגם להמנהג שמדבילים מעומד, מ"מ אחר גמר ההבדלה יש לו לישב ולשתות הכוס, שאין לתלמידי חכמים לאכול או לשתות מעומד, וא"כ נידון הפוסקים על שעת אמירת הברכה, ושמע מינה שהקביעות צריכה להיות כבר משעת הברכה, ואע"פ שלענין ברכה אחרונה אין צורך שיהיו במצב של קביעות בשעת הברכה כנ"ל, י"ל דשאני ברכה אחרונה שכבר הוקבעו באכילתם כאחד, והקביעות נמשכת גם בשעת הברכה שלאחריה, משא"כ בברכה ראשונה שעוד לא אכלו בקביעות, והכל מכח מה שנקבעו לאכול כאחד, ולהכי צריך שתהא הקביעות כבר בשעת הברכה.

ונפקא מינה מכל זה לקידושא רבה שעושים בביהכ"נ שרבים מקפידים לישב בשעת שמיעת ברכת הקידוש, ועפ"מ"כ המ"ב (רע"א סקמ"ו) שלדברי הגר"א גם השומעים בעו ישיבה משום קביעות וטוב לזהר בזה לכתחילה, אך מצוי שבגמר הקידוש קמים לקבל היין ונשארים לטעום בעמידה, ונמצא שבשעת השתיה כבר נתבטלה הקביעות, רק ראוי לישב גם בשעת טעימת היין.

המסופק על הברכה אם דומה לבור

ונחזור לנידון דידן במי ששותה מים ומסופק אם השתיה לצמאו ובא לצאת הברכות מחבירו, דהנה למנהגינו כהרמ"א בשאר דברים מלבד פת ויין כל אחד מברך לעצמו, אלא דבור שאינו יודע לברך כן רשאי לצאת מסופר חבירו, ויש לעיין במי שיועד לברך רק מסופק על הברכה אם דומה לבור.

והנה גם בחזרת הש"ץ מצינו החילוק בין בקי לשאינו בקי, שהש"ץ אינו מוציא אלא לשאינו יודע להתפלל (ק"ד ס"א ומ"ב סק"א), ובספק התפלל כתב הפמ"ג (ק"ד מ"ז סק"ה) דאין ש"ץ מוציא, אמנם שם טעמו כיון שמחוייב לחזור ולהתפלל בתנאי, אבל לעיל מינה (סק"א, ה"ד בה"ל שם ס"א) כתב במי שספק אם התפלל בשבת או מוסף דחובה"מ שאינו יכול לחזור ולהתפלל על תנאי דנדבה, דמ"מ יש לו תקנה שיהא ש"ץ ויחזור התפילה כתקנת חכמים וגם יצא מן הספק, ומשמע שלצאת מן הש"ץ אינו יכול אע"פ שאין בידו להתפלל בעצמו, ונילף מינה שהש"ץ מוציא רק לאינו בקי להתפלל וספק לאו כאינו בקי, ושמא הוא הדין לענין סופר ובור בברכה אחרונה לא הקילו חכמים אלא לבור שאינו יודע, הא בשאר ספק בברכות לא יוכל לצאת מאחר.

כשיכול לצאת הספק בענין אחר שוב אינו כבור

והנה מצינו בזה דברי חידוש בספר מעשה רב (אות ע"ד) לאדונינו הגר"א בזה"ל: לא יאכל לכתחילה דבר שהוא שליש ביצה, שהוא בספק ברכה אחרונה, ואם אכל חובה עליו להוסיף עוד לאכול עד שיהא כביצה וכו' לברך אחריו, וכן בבריה נמי דינא הכי. ואין סברא שיוצא אותו אחר, שאין מוציאין בברכת הנהנין כי אם בור, וזה לא דמי לבור, שיכול לקנות ולאכול עד שיהיו בו כשיעור, ע"כ.

ויש כאן כמה נקודות חידוש: א] פשיט"ל להגר"א שהקולא בסופר ובור ישנה גם בשאר דברים שלדידן לא שייכא בהם קביעות, והיינו כמ"כ בביאורו שהעיקר כדעת הש"ע שהקביעות אינה מעכבת ומדמי לה לשנים בבהמ"ז, ושוב יש להקל גם בסופר ובור לכתחילה. ב] פשיטא ליה להגר"א דבור לאו דוקא, אלא גם בשאינו יכול לברך מחמת ספק ה"ל כבור לצאת מחבירו. ג] אבל כל שיכול לצאת מן הספק בענין אחר שוב אינו כבור, ובכלל זה אפילו לקנות ולאכול עוד עד שיצא מן הספק.

ונפק"מ לניד"ד במים שמסופק אם שתייתם לצמאו ובא לצאת הברכות מחבירו, דאמנם ספק כבור אבל הלא בידו לברך על מאכל אחר ולפטור את המים, וכיון שיכול לצאת מן הספק לא הוי כבור, ואמנם מעיקר הדין כל שהוא ספק גמור ק"ל דספק ברכות להקל ורשאי לשתות המים בלא ברכה, וא"כ כשרוצה להחמיר ולצאת הברכה מאחר, למאי דק"ל שהקביעות אינה מעכבת בודאי שיועיל בזה לצאת מן הספק, אבל הוראת המעשה רב לירא שמים הבורח מספק ביטול ברכה, והוא יש לו להחמיר גם בדין מצוה ליחלק ולצאת מן הספק בענין אחר.

מסקנת הדברים

א] כל מיני מאכל מלבד פת ויין, לדעת הש"ע אחד פוטר בהם את חבירו בברכה ראשונה אפילו בלא הסיבה אבל ישיבה מיהא בעו, ודעת הרמ"א להיפך דלא מהניא בהו הסיבה, ובברכה אחרונה לכ"ע צריכים ליחלק. ב] במקום שצריך קביעות נחלקו הפוסקים אם מעכבת בדיעבד, ובמ"ב תפס לקולא [והגר"ז כתב שלא יצא]. ג] להסוברים שהקביעות מעכבת יש לעיין בשאר דברים לדעת הש"ע דסגי להו בישיבה אם תעכב בדיעבד, יעויין בפנים. ד] כשהשומע אינו יודע לברך בעצמו, המבואר במ"ב שגם בשאר דברים רשאי לכתחילה לצאת מן המברך, והיינו למאי דק"ל שהקביעות אינה מעכבת וממילא דבסופר ובור יש להקל, ומ"מ ישיבה יחד מיהו בעי לכתחילה. ה] בברכה ראשונה הצריכה קביעות, לכאו' צריך שיהיו קבועים בשעת הברכה ובשעת האכילה, ולענין ברכה אחרונה סגי במה שנקבעו באכילתם. ונפקא מינה לקידושא רבה שעושים בביהכ"נ שראוי לישב גם בשעת טעימת היין. ו] המסופק על הברכה ה"ל כבור לצאת מאחר, אבל לא כשיכול לצאת מן הספק בענין אחר כמבואר במעשה רב.

הסיבה וישיבה כלל יצא, והוא ע"פ המבואר בש"ע (קס"ז ס"ג) בלא קבעו מקום שרק לכתחילה כל אחד מברך לעצמו. אמנם במ"ב שם (סקס"ה) הביא מהמג"א שהניח בצ"ע, כי יש מהראשונים דס"ל שבלא קביעות אין יוצא אחד מחבירו אפילו בדיעבד, אלא שהגר"א הכריע שדברי הש"ע עיקר. ואכן הגר"ז (שם ס"ז) כתב שהעיקר כהך סברא שכתב המג"א שהקביעות מעכבת גם בדיעבד.

הישיבה לדעת הש"ע אם משום קביעות היא לעכב בדיעבד

ולשיטה זו שהקביעות מעכבת יש לעיין בשאר דברים לדעת הש"ע דהסיבה לא בעו הא ישיבה בעו, אם גם ישיבה זו תעכב בדיעבד.

ויסוד הספק, דהנה המבואר בבית יוסף (רי"ג) באותם שאין צריכים הסיבה דלא בעו קביעות כלל, רק שצריך הוכחה שהשומעים מכוונים לצאת בברכת המברך, והיינו ע"י שיושבים יחד, וכיון שהישיבה משום הוכחה בעלמא ולא משום קביעות שמא לכ"ע לא מעכבא בדיעבד. ומאידך גיסא הנה בבית יוסף כתב למדו מהתוס' ורבינו ירוחם שכתבו בשאר דברים דבעו קביעות, ומשמע טעמא דשיבה משום קביעות, וכבר עמד בזה הפמ"ג בראש יוסף (מ"ג א' ד"ה קשיא) שדן לומר שהטעם משום דקביעות כל דהו מיהא בעינן, וכיון דמשום לתא דקביעות היא ישיבה בשאר דברים כהסיבה בפת ויין לעכב בדיעבד למ"ד.

אם הקילו בסופר ובור שלא במקום קביעות

ובכגון שהשומע אינו יודע לברך בעצמו הנה כתב המ"ב (סק"ט) שרשאי לכתחילה לצאת מן המברך, וצ"ע (שעה"צ סק"ו) להגר"ז מהא דסופר מברך ובור יוצא, והוא תלמוד ערוך (ברכות מ"ה ב', ונפסק בש"ע קצ"ג ס"א) בשנים שאכלו כאחת שכששניהם סופרים מצוה ליחלק ואם אחד סופר ואחד בור סופר מברך ובור יוצא. אלא דהתם בפת שאכלו בקביעות דהסיבה, אבל בכגון שלא קבעו או בשאר דברים לדעת הרמ"א דלא שייכא בהו קביעות, עדיין לא שמענו להקל בסופר ובור, ואכן כ"ה להדיא בדברי הגר"ז (רי"ג ס"ב, קצ"ג ס"א) שרק במקום קביעות מוציא היודע לברך את שאינו יודע. ואילו במ"ב (שם) סידר דבריו עמש"כ בש"ע 'הא דאמרין אחד מברך לכולם בשאר דברים חוץ מן הפת' וכו', הרי שגם בשאר דברים ישנה לקולא דסופר מברך ובור יוצא אע"פ דלדידן לא מהניא בהו הסיבה.

רק ביאורו דהנה בבית יוסף (קס"ז) כתב ללמוד שבברכה ראשונה ולא קבעו יצאו בדיעבד ממה שבברכה אחרונה שלא במקום זימון יצאו בדיעבד, ופירש הגר"א (שם ס"ג) דשנים בבהמ"ז שעומדים להסתלק זה מזה הוי כמו בלא הסיבה, וכיון שבשנים בבהמ"ז בדיעבד יצא הוא הדין בלא הסיבה, ומעתה גם לענין סופר ובור בשלא קבעו שרי לכתחילה כמו שהקילו בבהמ"ז, ושפיר כתב המ"ב כלפי שאר דברים שמי שאינו יודע הברכה יוצא לכתחילה בברכת חבירו אע"פ שלדעת הרמ"א לא שייכא בהו קביעות לצאת מאחר. אבל הגר"ז הרי פסק כדעת הסוברים שהקביעות מעכבת גם בדיעבד, וכבר כתב הגר"א שלדעתם צריך לחלק בין שנים בבהמ"ז לשלא במקום קביעות, וכ"ה במג"א (שם סק"ח), וממילא גם אין מקור להקל בשלא קבעו בסופר ובור, ומסתבר דכיון שהקביעות מעכבת לא נוכל להקל במי שאינו יודע לברך, ולטעמיה הוא שנקט הגר"ז שרק במקום קביעות מוציא היודע את שאינו יודע.

סופר ובור בשאר דברים אם צריכים ישיבה

והנה כתב בשעה"צ (רי"ג סק"ז) שגם במי שאינו יודע לברך שרשאי לצאת מחבירו, ישיבה יחד מיהו בעי לכתחילה. ואע"פ שלמש"כ הרמ"א בשאר דברים לא שייכא קביעות אפילו בהסיבה, ומה תועלת בישיבה זו, י"ל דגם הרמ"א לא תפס כדעה זו בתורת ודאי אלא רק לחומרא שכל אחד יברך לעצמו, וכ"ה להדיא בדברי הגר"ז 'ואע"פ שהעיקר כסברא הראשונה, נהגו במדינות אלו לברך כל אחד לעצמו בשאר דברים לחוש לסברא האחרונה', וכיון שמעיקר הדין שאר דברים לא בעו הסיבה וישיבה מיהא בעו, בסופר ובור דמקילינן יש להצריך ישיבה.

אמנם המבואר בש"ע בשאר דברים דבעו ישיבה היינו לענין ברכה ראשונה, אבל בברכה אחרונה שעומדים ליפרד הלא בבית יוסף דימהו להיכא דלא קבעו כלל כנ"ל, והיה מקום לומר דשיבה לא מעלה ולא מורדת בה, אבל בשעה"צ הא איירי בברכה אחרונה ומ"מ כתב בסופר ובור להצריך ישיבה, וצ"ל שגם בברכה אחרונה יש קביעות קצת ע"י ישיבתם יחד אע"פ שעומדים ליפרד.

הקביעות בשעת האכילה או הברכה

ויש להתבונן בכל ענין הקביעות שע"י הסיבה או ישיבה, אם הדבר תלוי רק בשעת אכילתם או רק בשעת הברכה שמוציאים זה לזה או שצריך שיהיו קבועים גם באכילה וגם בברכה.

ולכאו' נראה פשוט שבשעת האכילה צריך שיהיו קבועים לאכול כאחד, ולא סגי במה שבשעת הברכה נמצאים במצב של קביעות, וגם יש להוכיח שבברכה אחרונה אין צריך שיהיו קבועים, דהלא קביעות דימהו בהסיבה דוקא, ובבהמ"ז ק"ל (קפ"ג ס"ט) שלא יהא מיסב שהוא דרך גאווה רק ישב באימה, אבל לענין ברכה ראשונה יש ללמוד דלאו הכי הוא, ממה שדנו הפוסקים (רצ"ו ס"ו) בהבדלה אם יבדיל מעומד לכבוד המלך שמלוין אותו, או מיושב מחמת ברכת היין שמוציא בה

תוספת שבת

מדברי רבותינו זצוק"ל ושיבדלחט"א במעלת תפילת מנחה בערש"ק וקדושת השבת

זמני הדלק"נ שבת פרשת צו - פרה

ירושלים: 6:21 מוקדם: 6:11

בני ברק: 6:36 מוקדם: 6:26

מודיעין עילית: 6:30 מוקדם: 6:20

חיפה: 6:30 מוקדם: 6:20

טבריה: 6:26 מוקדם: 6:16

שעון קיץ

השבוע מתחיל שעון קיץ וזה ההזדמנות של כולנו להצטרף ולהקדים 'תוספת שבת' בכניסת השבת:

וכתוב בספר היסוד ושורש העבודה בשם ספר התגין: אם נשמתו של אדם בגיהנום בכל יום שישי, מוציאים אותה מגיהנום בעת שהיה גליל בעולם הזה לשבות, וכן בתוספת מקודש על החול במוצאי שבת המאחר מאחרים אותו שלא להכניסו לגיהנום והממהר מממהרים אותו להכניסו, ועל כן צריך לזהר בזה מאוד ומוטל על כל אדם להזהיר בני ביתו על תוספת שבת וביחוד בימים הקצרים של ימות החורף שרוב נשים מאחרים בהדלקת הנרות עד קרוב לחשיכה רחמנא ליצלן, וראוי להזהיר אותן בנחת ובתוכחה, עכ"ל, וידוע כמה גדולי ישראל שפחדו מהגהינום והמליצו לנצל סגולה זאת:

מהו שיעור זמן 'תוספת שבת'?

לשון השו"ע (סי' רס"א ס"ב): 'יש אומרים שצריך להוסיף מחול על הקודש וכו' ובלבד שיוסיף איזה זמן שיהיה ודאי יום'. וברמ"א: 'ואם רוצה להקדים ולקבל עליו שבת מפלג המנחה ואילך הרשות בידו, עכ"ל. ובמגן אברהם (סק"ח): 'והוי מצוות עשה דאורייתא'. עוד כתב שם (סק"ט) בשם ה'אגודה', וז"ל: 'וכן ראיתי זקנים ואנשי מעשה שפירשו ממלאכה ב' שעות קודם שבת, עכ"ל. וביאר ה'לבושי שרד' דהיינו קודם צאת הכוכבים.

ובמשנ"ב (סק"ג) 'ולכתחילה אין להמתין עד הרגע האחרון רק יקדים הדלקתם משעה שהשמש בראשי האילנות וכדלקמן, ומי שמחמיר על עצמו ופורש עצמו ממלאכה חצי שעה או עכ"פ שליש שעה קודם שקיעה אשרי לו שהוא יוצא בזה ידי שיטת כל הראשונים, עכ"ל

דברי חיזוק בענין תוספת שבת בזמן קבלת שבת ותפילת מנחה גדולה בערב שבת ממרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל

ולכן גם מרן אמר קבלת שבת לבדו בביתו, כדי לאומרה מוקדם, ובכ"ז הורה שמיד בתחילת קבל"ש נחשב שמקבלים שבת,

מכתב ממרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל וממרן רבנן זצוק"ל המופיע בספר "תוספת שבת כהלכתה" (ד' טבת תשע"ה)

כידוע שתוספת שבת דאורייתא וכמובא במשנה ברורה (סי' רס"א סקי"ט), ושכר מצוה זו גדול עד מאד, ואיתא בזוהר (תיקוני זוהר מ"ח) "כל המוסיף מוסיפין לו", וכמבואר בפרי מגדים (סי' רנ"ו) "כל המוסיף מחול על הקודש מוסיפין לו חיים" ותלמידי האר"י כתבו בשם האר"י ז"ל שזה סגולה לבנים. וכתב במשנה ברורה (סי' רנ"ו) שכל המזרו לאחרים בתוספת שבת יזכה לבנים גדולי ישראל. ועוד כתוב באיגרת התשובה לרבינו יונה, שזה עת רצון ומסוגל מאד שנשים יתפללו בהדלקת הנרות לזכות לבנים תלמידי חכמים וצדיקים ומאירים את העולם, ובודאי שהחיזוק במצוה רבה זו היא סגולה נפלאה לעורר רחמי שמים מרובים, ולהפקד בדבר ישועה ורחמים.

א.ל.שטינמן חיים קניבסקי י. גרשון אדלשטיין

סיפור העונש הגדול שגזרו על הנוסע מאוחר בער"ש ונגרם עי"ז חילול שבת בשוגג לאחר שקיעה,

שהביא השיבלי הלקט בסי' ס' שגזרו עליהם לצום 50 ימים!!

ר' קלונימוס ור' שבתי החזן ז"ל בארץ הגר על ר' אברהם ב"ר חייא מריינושבורגו ועל ר' יעקב אחיו שבאו מרוסיה עם עגלות טעונות בערב שבת מבעוד יום על ידי שכירים אינם יהודים, ועל ידי יהודים חביריהם אל הקהל והמה נשאר מן העבר הזה לנהר דונאי קרוב מעט פחות משיעור מיל אחד כי נשבר אחד מאופני העגלה שלהן ונשתהו שם עד שתקנוה, וכשבאו בקהל היו הקהל יוצאין מבהכ"נ בליל שבת ולא נתנו הקהל להם שלום, ולא הניחום ליכנס שחרית לבית הכנסת כדי שלא יקחו אחרים מהם קל וחומר לומר כך וכך עשו פלוני ופלוני כדי שלא יפרוץ בגדר יותר פרצה גדולה לחלל שבת בזדון, ובאחד בשבת באו לבית הכנסת לקבל עליהם דין, וגזרו עליהם

מרן הגר"ח קניבסקי זצוק"ל שנשאל מה לומר בכניס' תוספת שבת" להקדמת זמן כניסת השבת אמר לחתנו הגר"י קולדצקי שליט"א שיאמר את המשנ"ב בסי' רנ"ו ס"ק שמבטיח שכל מי שמזרו אחרים לקבל שבת בזמנה יזכה לבנים גדולי ישראל! ושיוסיף שכשהמשנ"ב אומר שזוכים לבנים גדולי ישראל זה לא סגולה אלא זה פסק הלכה מהחפץ חיים וודאי שזה יתקיים, והוסיף הגר"ח זצוק"ל שלא רק מי שמזרו אחרים להוסיף ולהקדים בכניסת השבת אלא כל מי שמתחזק בזה עם הציבור שמתחזקים בזה מובטח לו מהחפץ חיים שיוזכה לבנים גדולי ישראל. וכן הח"ח פעמים רבות אמר סגולה זו למחכים לזרש"ק ולרפואת חולים וכן פוסק הפרי מגדים בסי' רנ"ו, "והמוסיף מחול על הקודש מוסיפים לו חיים" עכ"ל.

וידוע שרבינו היה מעורר אלפי פעמים להקדים את כניסת השבת, ולנצל את ימי השישי שבת, וכן רבינו עזרר מאד לומר מזמור שיר ליום השבת לפני השקיעה, לחשוש לדברי השל"ה שהאומרה לאחר שקיעה גורם לסכנה רבה, ולכן הורה שבבתי כנסיות שיגמרו קבלת שבת לאחר השקיעה יאמרו בציבור מזמור שיר נוסף לפני קבל"ש,

וז"ל: דין המדליק נרות לאחר חשיכה בשוגג, מצאתי בשם רבינו חננאל ז"ל: מי שהדליק את הנר בערב שבת אחר שקיעת החמה הרי זה חייב מלקות אם הדליק בשוגג ואם ידע שזה אסור והדליק את הנר אחר שקיעת החמה היו קונסין אותו, ואם לא קיבל היו מחרימין אותו ומנדין אותו ונמנעין מלדבר עמו אפי' קרובו ואם דברו עמו קרוביו הן שרויין עמו בנדוי עד שיעשו תשובה כיוון שכל אחר שקיעת החמה זה שבת ממש, והלא אסור לומר לאינו יהודי להביא מים מן הבור או דבר אחר ואילו עשה כן כאילו הביאו בעצמו וחייב.

ובלקח טוב מצאתי משחרב בית המקדש אין לנו כפרה בחטאות ואשמות כי אם בתשובה וחרטה ובתענית. וזה הדבר אשר פסק

מחמירין להוסיף עליהן עוד שלא להתגלח ולהתנדות ל' יום כדאמרין סתם נדוי ל' יום וכל המחמיר על זה יניחו לו ברכות על ראשו..

אמנם להלכה פסק הרמ"א בס"ד של"ד סעיף כ"ו שאם עבר וחילל שבת להצלת ממונ אפי' באיסור דרבנן! צריך להתענות ארבעים יום שני וחמישי ושני, ולא יאכל בשר ויין ויתן כסף לצדקה עיי"ש (ועיין משנ"ב ס"ק ע"ז - פ"א) אבל רואים את חומרת האיסור לנסוע מאוחר בער"ש ואפי' שנתקע באונס בדרך ויפסיד כל ממונו אסור לחלל שבת ואפי' ע"י גוי!!

הסיפור הנפלא על אגרת נזיפה מ"השבת" שקיבל רבינו האבן עזרא זצוק"ל

אֲנִי חֲדוֹת זְכָרִים גַּם נְקֻבוֹת, וְשָׁשִׁים בֵּי זְקָנִים עִם נְעָרִים. וְלֹא יִתְאַבְּלוּ בִּי הָאֲבָלִים, וְכִי לֹא יִסְפְּדוּ עַל מוֹת יְשָׁרִים. והשקט ימצאו עבד ואמה והגרים אשר הם בשערים. ינחון כל בהמותיהם ביד איש כסוסים כחמורים כשוורים. וכל משכיל ביינו הוא מקדש וגם יבדיל חשובים כנזירים. בכל יום ימצאו שערי תבונה ביומו נפתחו מאה שערים. מכובד מעשות דרך וכן מן מצוא חפץ ודבר כל דברים. שמרתיך בכל ימים למען שמרתני מאד מימי נעורים. בְּזִקְנִיתְךָ שָׁנְגָה נִמְצָאָה בְּךָ אֲשֶׁר הוּבְאוּ אֵלַי בֵּיתְךָ סִפְרִים, וְשֵׁם כְּתוּב לְחַלֵּל לֵיל שְׁבִיעִי. וְאִיךָ תִּחְשָׁה וְלֹא תִדוֹר נְדָרִים, לְחַפְרֵי אֲמֵרוֹת דְּרָךְ אֲמוּנָה וְתִשְׁלַחֵם אֵלַי כָּל הָעֲבָרִים."

ויען ויאמר אלי ציר השבת: "הגד הוגד לה אשר הביאו תלמידיך אתמול אל ביתך ספרים פירושי התורה, ושם כתוב לחלל את השבת. ואתה תאזור מתניך בעבור כבוד השבת להלחם מלחמת התורה עם אויבי השבת. ולא תשא פני איש".

ואיקץ, ותתפעם רוחי עלי, ונפשי נבהלה מאד. ואקום, וחמתי בערה בי. ואלבש בגדי וארחץ ידי, ואוציא חוצה הספרים אל אור הלבנה. והנה שם כתוב פירוש "ויהי ערב ויהי בקר" (בראשית א ה), והוא אומר: "כאשר היה בקר יום שני אז עלה יום אחד שלם, כי הלילה הולך אחר היום". וכמעט קט קרעתי בגדי, וגם קרעתי זה הפירוש, כי אמרתי: "טוב לחלל שבת אחת ולא יחללו ישראל שבתות הרבה, אם יראו זה הפירוש הרע. גם נהיה כלנו ללעג ולקלס בעיני הערלים". ואתאפק בעבור כבוד השבת.

ואדור נדר אם אתן שנת לעיני אחר צאת יום הקדש עד אכתוב אגרת ארוכה לבאר מתי ראשית יום התורה, להרים מכשול ולהסיר פח ומוקש. כי כל ישראל, הפרושים גם כל הצדוקים עמהם, יודעים כי לא נכתבה פרשת בראשית, מעשה ה' בכל יום, רק בעבור שידעו שומרי התורה איך ישמרו השבת. שישבתו כאשר שבת השם הנכבד, לספור ימי השבוע. והנה אם היה סוף יום הששי בוקר יום השביעי, היה לנו לשמור הלילה הבא. והנה זה הפירוש מתעה כל ישראל, במזרח ובמערב, גם הקרובים גם הרחוקים, גם החיים גם המתים. והמאמין בפירוש הקשה הזה ינקום ה' נקמת השבת ממנו. והקורא אותו בקול גדול תדבק לשונו לחכו. גם הסופר הכותב אותו בפירוש התורה זרועו יבוש תיבש ועינו ימינו כהה תכהה.

[יצויין שבכל קובץ של זמירות שבת מופיעים שני מזמורים של רבינו האבן עזרא זיע"א, כי אשמרה שבת ק-ל ישמרני... וכן צמאה נפשי לאלוקים לבי ובשרי ירננו אל ק-ל חי]

שבועות נ' ימים רצופים חוץ משבתות וראשי חודשים להשלים נ' ימי המעשה בצומות ובמלקיות ולמה נ' יום כי המחלל שבת חייב כרת, ושנו חכמים במועד קטן ומפורש בירושלמי דבכורים מת לנ' שנה מת בהיכרת ונתנו להם לצום וללקות נ' ימים כנגד אותם נ' שנה של מיתה ועוד גזרו עליהם לתת ממונם פדיון נפשם לקופה של צדקה, ואחר כך גזרו עליהם לצום כ"ב חדשי השנה ג' ימים בכל חודש שני וחמישי ושני שהן ל"ו ימים כנגד ל"ו כריתות שבתורה להפטר מידי כרת, כדתנן כל חייבי כריתות שלקו נפטרו מידי כריתתן, אבל אם ח"ו היו עושין כך בזדון היו

הסיפור הנפלא על אגרת נזיפה מ"השבת" שקיבל רבינו האבן עזרא זצוק"ל שבו נפסק שבשבת הלילה הולך אחר היום, ורבינו לא הבין למה קיבל האגרת הרי "לעולם אהבתי את השבת, ובטרם בואה הייתי יוצא לקראתה בכל לב, גם הייתי בצאתה משלח אותה בשמחה ובשירים!"

בחיבורו האחרון "אגרת השבת", שכתב רבינו האבן עזרא בהיותו באנגליה, בה הוא תוקף ומבטל פרשן שטען שהלילה הולך אחר היום לענין שמירת השבת ולכן צריך לשמור את יום השבת והלילה שלאחריו, וכן בפירושו לתורה על ספר שמות (טז, כה) מזכיר האבן עזרא את אותם חסרי אמונה שהשתבשו ואמרו כי חייב אדם לשמור יום השבת והלילה הבא אחריו. בחיבורו אגרת השבת הוא מרחיב את היריעה ומספר על חזון שהיה לו, בו המלאך טוען כנגדו על שיש בכיתו ספר שכתובה בו טעות זו, ועליו לפרסם שאין הדבר כן (המעשה הוזכר גם בדברי האור החיים על התורה (ויקרא יט, ג) "ושמעתי גם ראיתי כתוב בראיות כי יום שבימי רבינו האבן עזרא עמד טועה אחד וכתב בראיות כי יום שבת יקדים בו היום ואחר כך הלילה ונתגלה הדבר להרב על ידי נס וסתר מועצותיו וכו' דרשו מעל ספרו):

"ויהי בשנת ארבעת אלפים ותשע מאות ותשע עשרה בחצי ליל שבת בארבעה עשר יום לחדש טבת, ואני אברהם הספרדי, הנקרא "אבן עזרא", הייתי בעיר אחת מערי האי הנקרא "קצה הארץ" (-אנגליה), שהוא בגבול השביעי מגבולות הארץ הנושבת. ואני הייתי ישן ושנתי ערבה לי. ואראה בחלום והנה עומד לנגדי כמראה גבר ובידו אגרת חתומה. ויען ויאמר אלי: "קח זאת האגרת ששלחה אליך השבת". ואקוד ואשתחוה לה' ואברך את השם אשר נתנה לנו, אשר כבדני זה הכבוד. ואתפשנה בשתי ידי, וידי נטפו מר, ואקראנה ותהי כפי כדבש למתוק. אך בקוראי הטורים האחרונים חם לבי בקרבי וכמעט יצאה נפשי. ואשאל את העומד לנגדי: "מה פשעי ומה חטאתי? כי מהיום שידעתי את השם הנכבד אשר בראני, ולמדתי מצותיו, לעולם אהבתי את השבת. ובטרם בואה הייתי יוצא לקראתה בכל לב. גם הייתי בצאתה משלח אותה בשמחה ובשירים. ומי בכל עבדיה כמוני נאמן? ומדוע שלחה אלי זאת האגרת?" וזאת האיגרת:

"אֲנִי שֶׁבֶת, עֲטַרְתְּ דַת יִקְרִים, רְבִיעִית בְּעֶשְׂרֵת הַדְּבָרִים, וּבֵין הַשֵּׁם וּבֵין בְּנָיו אֲנִי אוֹת פְּרִית עוֹלָם לְכָל דוֹרוֹת וְדוֹרִים. וְכִי כָל מַעֲשָׂיו כְּלָה אֱלֹהִים, וְכֵן כְּתוּב בְּרֵאשִׁית הַסִּפְרִים. וְלֹא יֵרֵד בְּיוֹם שֶׁבֶת אֲזִי מֶן, לְמַעַן אֶהְיֶה מוֹפֵת לְהוֹרִים. אֲנִי עֲנָג לְחַיִּים עַל אֲדָמָה, וּמְרַגְוֵעַ לְעַם שְׁכְנֵי קְבָרִים.

לפרטים והנצחות או להצטרפות או לשליחת דרשות וכד' ניתן לפנות למייל a0732951324@gmail.com

יעת שיחות חיזוק בנושא שבת בטל: 073-2951324

לתרומות לעלון אפשר גם ב"נדרים פלוס" ו"קהילות" קופת "אוסף גליונות" קופת "עלון תוספת שבת" או בטלפון 037630543 שלוחה 2040.

מחשבה קצרה על הדף

הרב יחזקאל הרטמן

SHORT MACHSHAVA ON THE DAF

כבא מציעא דף יז

הטוען אחר מעשה בי"ד

"אמר רבי חייא בר אבא אמר ר' יוחנן אחר מעשה בי"ד לא אמר כלום", כלומר, חיובים שנוצרו ע"י בית דין כמו כתובה ומזון האשה והבנות, א"א לטוען עליהם טענת פרוע. ובאחרונים ביארו שמעשה בי"ד הוא כוח טענה מוחלט שאי אפשר לטוען כנגדו.

השם משמואל (ר"ה תרע"ז ליל א) מביא מושג זה כדי להסביר הנהגה של הקב"ה.

ביום ראש השנה דנים בבי"ד של מעלה את כל באי העולם, עם סניגורים וקטגורים וכל סדרי הדין. ומחדש השם משמואל שבליל ר"ה הקב"ה עושה דין פרטי לעם ישראל לבדו, ושם הוא דן יחידי. וזאת משום שפעמים הוא רואה שכוח המקטרגים גדול, ואם ידונו ביום, לא יעמדו ישראל בדין. על כן הוא דן אותם בלילה לא כפי מידת הדין הרגילה, ואז כשמגיע היום, הקב"ה אומר למקטרגים שכבר נעשה הדין, והטוען אחר מעשה בי"ד לא אמר כלום, כחומר נעשה בית דין הוא מוחלט ואין משנים אותו. וזה הטעם שעורכים 'סימנים' בליל ר"ה, שזה מכוון לאותו דין מיוחד שיש בלילה.

והנה יסוד זה שפעמים הקב"ה עושה דבר בעצמו ואומר שכבר נעשה, מבואר במדרש (בראשית רבה ת, ה) "אמר ר' סימון בשעה שבא הקב"ה לבראות את אדה"ר נעשו מלאכי השרת כתיים כתיים וחבורות חבורות, מהם אומרים אל יברא ומהם אומרים יברא. הדא הוא דכתיב חסד ואמת נפגשו צדק ושלוש נשקו. חסד אמר יברא שהוא גומל חסדים, ואמת אמר אל יברא שכולו שקרים. צדק אמר יברא שהוא עושה צדקות, שלום אמר אל יברא דכוליה קטטה. מה עשה הקב"ה נטל אמת והשליכו לארץ הדא הוא דכתיב ותשלך אמת ארצה. ר' הונא רבה של צפורין אמר עד שמלאכי השרת מידיינין אלו עם אלו ומתעסקין אלו עם אלו בראו הקב"ה, אמר להן מה אתם מידיינין, כבר נעשה אדם."

הרי שבבריאת אדה"ר לא היה ברור שעל פי דין יש מקום לבראו. אך הקב"ה התערב וברא ואמר שכבר נעשה אדם (כלומר יש שיתוף מיוחד של מידת הרחמים). והמהלך הזה מקביל למה שמתאר השם משמואל אודות ראש השנה.

דף יח

נפק דק ואשכח

בסוגיית חיישינן לנפילה ותרי יוסף בן שמעון איתא דאמר רב חסדא לרבה "פוק עיין בה, דלאורתא בעי מינך רב הונא. נפק דק ואשכח וכו'". צ"ב מהו לשון יציאה - "פוק", "נפק".

בספר מגדים חדשים (ברכות דף יט, א) ביאר בדרך הפשט לפי שהיו אסורין

ללמוד מתוך הכתב בבהמ"ד, והיו כותבין בהחבא משניות וברייתות כמ"ש רש"י בשבת (ו, ב) גבי מגילת סתרים. וכשהיה נצריך למצוא איזו ברייתא, נפק מביהמ"ד ועיין בברייתות הכתובות אצלו, ושם מצא את מבוקשו.

והנה הסבר זה לא יועיל במשנה באבות (פרק ב מ"א) ששם כתוב "צאו וראו איזו דרך ישרה שידבק בה האדם", ושם מדובר על עיון והעמקה, ומה הפירוש "צאו"?

המדרש שמואל מבאר בשם מהר"ם אלשקאר: "צאו מעניני הגוף מכל וכל והתעסקו במושכלות בעיון השכל". ובשם הרב ר' ישראל: "מלת צאו נופלת על תנועת המחשבה להביט בעינים כמו שאמר בהרבה מקומות 'צא ולמד' 'צא וחשוב', וכן 'לכו נא ונכחה', 'לכו ונלכה באור ה'", וכן כוונתו בכאן, כלומר שוטטו במחשבותיכם לבקש איזו היא הדרך הטובה שראוי לאדם לרדוף אחריה, וכן פירוש 'נפק דק ואשכח' התבודד במחשבתו ודקדק בעיון ויצא ממחשבות הגופניות עד שמצא את אשר ביקש". וכ"כ בקצרה התו"ט.

ומצאנו כע"ז ברש"י פרשת לך לך (טו, ה) עה"פ ויוצא אותו החוצה, "ולפי מדרשו א"ל צא מאצטגנינות שלך וכו'", כלומר תצא מנקודת המבט שלך כעת, והיינו יציאת השכל להתבוננות חדשה. וכן מצינו בהגדש"פ "צא ולמד מה בקש לבן הארמי וכו'", יציאה זו היא התבוננות ועיון השכל.

דף יט

אריכות הלשון בדף זה

בעמ' ב' יש אריכות לשון שאינה אופיינית לגמ'. ואכן בריטב"א ועוד ראשונים מובא "שהכל הוא מלשון רב יהודאי גאון, ואריכות הלשון מוכיח עליו".

המהר"צ חיות (לקמן צח, א) מזכיר שבמסכת זו יש הוספות רבות של רב יהודאי גאון, ועמדו עליהם הריטב"א והשטמ"ק.

דבר זה מצטרף לנושא שהחוקרים דנו בו, מתי נחתם התלמוד. בפשטות נקטינן שרבינא ורב אשי חתמו את התלמוד באופן סופי. אך יש הוכחות רבות שיש הוספות מאוחרות שנצטרפו לש"ס הבבלי. ובספר דורות הראשונים לגר"א הלוי (ח"ג עמ' 20) כתב: "וראוי לדעת כי ענין כל ההוספות האלה כולם אינם סידור סוגיות חדשות וענינים חדשים, אין הדבר כן, והתלמוד כולו כפי שהוא לפנינו, היא כפי סידורו של רב אשי וסיעתו בימיו, וכל ההוספות מגדולי הדור שהאריכו ימים אחריו, אינם אלא תוספת דברים קצרים מאד, ונחוצים להבנת הסוגיא...".

דודי הרב אריה ברגמן ביאר את הדברים במאמר מיוחד, שכך צורת התושבע"פ, שיש את עיקר הדבר וסביבו נוספו הוספות שונות. כגון המשנה שעליה נוספה הגמ', וכן בגמ' עצמה יש הוספות שנספחו אליה, פעמים בקצרה, ופעמים בארוכה. וסוגיין היא דוגמא מובהקת לדבר זה.

דף ב

נזכיר כאן שתי הערות בענין יאוש, שתיהן משני גדולי הדורות שכינהו בעיר פראג - המהר"ל והנודע ביהודה.

המהר"ל בספר באר הגולה (באר השני) עומד על כך שדין יאוש באבידה אינו מובן לבני אדם: "דבר זה נראה לבני א"ר רחוק שיקח אדם את שאינו שלו והוא לא עמל ולא טרח ויחמוד ממון אחר, ודבר זה אינו לפי דת הנימוסית, כי דת הנימוסית מחייב להחזיר האבידה אף אחר יאוש בעל האבידה מן האבידה". ומבאר המהר"ל שאמנם לפי הדת הנימוסית חייב האדם לנהוג באופן שיש בו תיקון העולם, אך דברי חכמים הם על פי התורה שכל דבריה משוערים בשכל, ובדין זה יש תפיסה תורתית עמוקה: "שהממון של אדם אינו עצם מעצמו ובשר מבשרו, רק הוא קנינו אשר הוא שייך לאדם, ולפיכך כאשר נאבד הממון ממנו, שאין הממון ברשותו... הרי דבר זה אינו עוד ממנו כלל, שאינו ברשותו וגם אינו בדעתו והוא הפקר גמור..."

כלומר, ממנו של אדם שייך לו רק כשיש חיבור ביניהם, ולא כאשר נתייאש ממנו ואינו ברשותו.

ומסיים המהר"ל שיש ללמוד מכך מוסר, שלא יתייחס האדם לממונו כאילו הוא גופו ונשמתו, והרי כאשר האדם מת אין מלווין אותו כסף וזהב, כי אין הממון חלק ממנו.

ההערה השניה היא של בעל הנודע ביהודה (דרשות הצ"ח דרוש כד) שמאריך בדרך הדרוש ליתן רמז על דרך המוסר, שיש ששה גורמים למנוע את האדם מן התשובה, וסימנך 'יע"ל קג"ס', ונעמוד על האות הראשונה:

יאוש שלא מדעת - דהיינו, שהמונע הראשון לתשובה הוא "שמת" יאוש מן התשובה מחמת רוב עוונותיו וזה נקרא יאוש שלא מדעת, כי אילו ידע כי על כל פשעים תכסה אהבת התשובה, ואין לך דבר העומד בפני התשובה לא היה מת"י אש".

ובזה פירש דברי הגמ' בדבר שיש בו סימן כו"ע לא פליגי דלא הוי יאוש, דכי אתי לידה באיסורא אתא לידה, דלכי ידע דנפל מיניה לא מייאש, מימר אמר סימנא אית לי בגויה וכו', ומתפרשים הדברים דכשהצדיק רואה את הרשע נכשל בעונו, חייב להוכיחו עד שיחזירנו לדרך טובה, ואל יאמר אחרי שזה מתייאש מן התשובה א"כ אני אזכה חלקו בג"ע עם יתר הצדיקים, דבאיסורא אתי לידו, דהחוטא עיקר חטאו כי אינו שם על לב ההפסד הגדול שיש לו לעוה"ב, אבל אם יבוא מוכיח ויודיענו אשר נפל ממנו בעוונותיו, מימר אמר סימנא אית לי בגויה, ואדע לשוב ולתקן באותו דרך שקלקל.

עוד אמרין בגמ' שבזוטו של ים כו"ע לא פליגי שהרי אלו שלו, ומפרש הצ"ח, שאם הוא כבר בעמקי הקליפה שנשתקע בין הרשעים, רחמנא שריא, ואין אתה חייב להוכיחו, כי כבר יצא מכלל ישראל.

ונחלקו אב"י ור"בא כאשר אין סימן, כלומר אדם שאינו יודע מה בדיוק עליו לתקן, בזה אב"י אמר שחובה על הצדיק להוכיחו, ור"בא אמר שאין צריך להחזירו.

משום לתאי דידי

רבה חיפש ראייה ומצא מהמשנה, דחאו רב עמרם דאין ללמוד איסורא ממונא. ענה לו רבה 'תרדא' והוכיח לו שניתן להוכיח מהמשנה. ואז פקע ארזא דבי רב (העמוד שביהמ"ד נשען עליו), מר אמר משום לתאי דידי פקע, ומר אמר משום לתאי דידי פקע. מבאר רש"י שרב עמרם טען שהעמוד פקע מפני שגדפוהו, ורבה טען להיפך שהיה זה קנאה על שרב עמרם הקשה עליו לביישו בבהמ"ד.

החיד"א במראית עין העיר על רש"י דלכאו' היה אפשר לפרש שכל אחד היה מתאונן על עצמו, על דרך הגמ' ב"ב כב, א דרב אדא בר אבא נפטר וכל אחד מהאמוראים אמר שזה ארע מחמתו, וכתבו התוס' שכל אחד היה מתאונן שרב אדא נפטר בגללו. וא"כ כך היה אפשר לפרש כאן, דמר אמר משום לתאי דידי שאמרת לך תרדא, ומר אמר משום לתאי דידי שהשבתי על דבריך. ותירץ דרבותינו המפרשים לא רצו לפרש כן, משום דלשון 'לתאי' משמע שפקע בשביל אחר בסיבתי, דאי כהפירוש הנ"ל, הול"ל אנא עבדית דפקע או לשון כזה.

והמהרש"א כאן אכן מבאר כפי קושיית החיד"א, ומוכיח כן דודאי לא היה כל אחד משתבח דמשום זכותו וחשיבותו פקע ארזא. אלא 'לתאי' היינו שמוזלי גדול ממזלו. ולא הסביר המהרש"א במה כל אחד מאשים את עצמו.

בספר מצודת דוד (בעין יעקב) מבאר שכשפקע עמוד ביהמ"ד הם עמדו במקום סכנה, וכדי להנצל היו זקוקים לזכויות, ומפני שהם גרמו שנפקע הארז (כדי לשמור על כבודם) לכן הוצרכו לסמוך על הנס, ועל זה נתאוננו. הן יהודיע מבאר שכל אחד טען שהוא גרם לזה ולכן סימן שעליו לעשות תשובה ותיקון.

דברי שאול להשואל ומשיב ביאר שהתאוננו על כך שלא הגיעו למעלת ההשתוות (המובאת בחובות הלבבות) שאין לאדם הרגשה בעלבוננו.

העולה מכל זה, שהעמוד נפקע כדי לשמור על כבודם, אך התאוננו מכמה סיבות וכדלעיל.

'הכותב' בעין יעקב עמד על כך שאותם אמוראים יכלו לומר שהעמוד נפקע במקרה (מחמת יושנו וכדומה), אך הם פירשו שהיה זה בהשגחה, שכל מאורע שקורה להם, הוא סימן משמיים. וזה הדרכה לנו לחיות ע"פ אמונה בהשגחה פרטית.

דף כא

יאוש ויאוש שלא מדעת

דיני השבת אבדה מבוססים על דין 'יאוש', שכאשר הבעלים מתייאשים מהחפץ, אין חיוב להשיב לו אותו.

ומסיים הנוב"י שאנו פוסקים כאביי דלא הוי יאוש, והיינו שיש להשיב בתשובה גם באופן זה שהחוטא אינו יודע את כוח התשובה.

דף כב

יע"ל קג"ם

הלכתא כוותיה דאביי בשש סוגיות בש"ס, שסימנו: יע"ל קג"ם.

והנה אביי רבא מופיעים בש"ס יותר מכל האמוראים, ועל כן כונה הש"ס "הוויות דאביי רבא", א"כ כשדנים כאן על פסיקת ההלכה במחלוקת אביי רבא, יש כאן דבר שורשי.

שורש הדברים נוגע לענייני קבלה, ומסוכם בספר קהלת יעקב לבעל המלא הרועים (ערך 'הל' וערך 'קג').

ונתחיל עם ב' הקדמות, הקדמה אחת היא על פי רש"י בתחילת החומש שמבאר, שרצה הקב"ה לברוא את העולם במידת הדין, אך ראה שאין העולם יכול להתקיים ועל כן שיתף עמו מידת הרחמים. וביארו רבותינו שיל ידי שהחסד מצטרף לדין יש את מידת החסד. נמצא שעולם הזה הוא עולם של חסד. אולם בעוה"ב יחזור השורש הראשון הוא מידת הדין. אדם אינו זוכה לעוה"ב אלא אם יש לו זכות לכך.

מבואר בדברי האריז"ל שבעוה"ז פוסקים כבית הלל, כי הם הולכים לפי מידת החסד. אך בעוה"ב יפסקו כבית שמאי, שהם משקפים את מידת הדין.

ומכל מקום, לפעמים פוסקים כב"ש גם בעוה"ז, כי סוף סוף יש מידת הדין גם בעוה"ז (בצורה של שיתוף עם הרחמים).

יש הרבה אופנים להבין את התורה, שבעים פנים לתורה, אך הצורה לפסוק הלכה היא כיצד הדברים מתגלים באופן מעשי במציאות, ועל כן יש חילוק בין הפסיקה בעוה"ז לפסיקה בעוה"ב.

הקדמה נוספת היא שבאופן כללי הכהנים שייכים למידת החסד, והלויים למידת הדין. הכהנים מביאים את השפע לעולם. הלויים עומדים בשער ואין מניחים להכנס למי שאינו ראוי. וכן המשוררים שייכים למידת הדין, דעיין השיירה היא ניגון שכל עניינו דין, שרק כשכל דבר עומד במקומו יש מנגינה.

אמנם יש משפחה אחת בתוך הכהנים ששייכת למידת הדין, והיא משפחת בית עלי. יש עליהם קללה מפני מה שעשו בני עלי, ואינם נמלטים מן הדין אלא אם עוסקים בתורה ובגמ"ח.

רבה ואביי הגיעו מבית עלי (כמובא בגמ' בר"ה). אביי כצאצא של עלי שייך למידת הדין. אבל רבא שייך למידת החסד. ועל כן בדרך כלל פוסקים כרבא. אך כפי שהזכרנו, כשם שלפעמים פוסקים כב"ש, כך לפעמים פוסקים כאביי. ולכן הרמז של הסוגיות הללו היא "יעל קגם", יעל אותיות 'עלי' כי אביי שייך לבית עלי ועל כן שייך למידת הדין דידהו. והמילה קגם היא ראשי תיבות של ג' המשפחות של בני לוי "קהת, גרשון, מררי", דהלויים הם מידת הדין.

דף כג

משני בפוריא

וזהו שאמרו שלעולם פוסקים כרבא ולא כאביי, אך פעמים שיש גילוי למידת הדין, וכפי שהתבאר בענייני בית שמאי, והששה מקומות נרמזים במילים "יעל קגם" שמרמזים למידת הדין של אביי.

תלמידי חכמים משנים בדיבורם משום ג' דברים, אחד מהם הוא 'פוריא'. ע"י רש"י ושאר ראשונים שביארו שקאי על תשמיש, ופוריא לשון מיטה.

המהרש"א ח"א מפרש מלשון 'פורים', והיינו שאם שואלים ת"ח בפורים אם הגיע לדרגה של 'עד דלא ידע', הוא משנה בדיבורו ואומר שכבר הגיע.

בספר יד חנוך (סי' ד אות ב) מבאר ענין זה בהרחבה. בירושלמי איתא שרבי יונה היה שותה יין רק בפסח, ואחרי כן סבל מכאב ראש עד עצרת. וקשה דגם בפורים היה עליו לשתות. אלא חזינו דרבי יונה סבר שת"ח לא צריך להרבות בשתיית יין בפורים, דאין הדבר ראוי לפי מעלתו, ומה שנאמר 'חייב איניש לבסומי בפוריא' נאמר לאנשים מן השורה. וזוהי מבוארת הגמ' כאן ע"פ המהרש"א, דאם שואלים ת"ח האם הגיע ל'עד דלא ידע', עליו לענות שהגיע, שאם יאמר שלא הגיע יהיה מחזיק עצמו כת"ח, ועל כן מדרך ענווה לומר ששתה עד דלא ידע כמנהג סתם אינשי.

והנה זה שחולק על רבי יונה הוא רבה במס' מגילה ששתה בעצמו עד שהגיע מתוך כך לשחוט את רבי זירא. הרי שסובר שתלמיד חכם צריך לשתות עד דלא ידע. נמצא שנחלקו רבה ורבי יונה, דלדעת רבה חייב איניש לבסומי קאי על ת"ח ג"כ, ולדעת רבי יונה קאי על סתם אדם.

וממשיך היד חנוך לומר וורט מחודד בדרך ההלצה (אשר מתאים לענייני דיומא - פורים). והנה הגמ' בקידושין אומרת שכבוד מלך מקביל לכבוד ת"ח, ולפי"ז אפשר לבאר את הויכוח בין אחשורוש ליושתי. שהרי כאשר אחשורוש הזמין את ושתי למשתה, היא שלחה לו שאביה היה שותה ולא השתכר, ומה הטענה כאן? מבאר היד חנוך שהרי אתה מלך, והוא דומה לת"ח שאין דרכו להשתכר, והביאור הוא שאביה לא היה שותה ומשתכר כת"ח. אך אחשורוש סבר כמו רבה שת"ח שפיר משתכר. ואחרי שוושתי נהרגה נשלחו אגרות לכל המדינות "ונשמע פתגם המלך אשר יעשה בכל מלכותו כי רבה היא", שהודיעו בכל המדינות שפסקו הלכה כרבה, ועל כן צדק אחשורוש בויכוחו עם ושתי.

לדעת חכמה

הרואה מטבע שנפלה מאדם, מה חובתו לעשות?
א' לישול ולהחזירה. משום "לא תוכל להתעלם".
ב' אסור לו להגביהה עד שהמאבד יתייאש, אבל אינו חייב להחזירה.
ג' מותר לו להגביהה סידה, כיון שודאי אח"כ יתייאש מסנה.

באיזה אופן מחזירים חמור מדאורייתא מכת האוכף, למ"ד סימנים לאו דאורייתא (רש"י)?
א' כשהעדים מעידים שהם ראו אותו מנח את האוכף על החמור.
ב' כשהעדים מעידים שהם מנחים את האוכף שלו בטביעות עין.
ג' אם סימנים לאו דאורייתא לא שייך להחזיר חמור מכת האוכף.

שומר אבידה שמכר דבר שאינו עושה ואוכל והמעות נאנסו, האם הוא חייב?
א' פטור.
ב' חייב.
ג' מחלוקת.

איזה דין מובא בגמרא בלי מחלוקת?
א' שכמתית ב"ד אם א"א להמיתו במיתה הכתובה בו טמותים אותו בכל מיתה שייך.
ב' שנתנים הענקה לעבד אף אם לא תברך הכית בגללו.
ג' יש לו ואינו רוצה להתפרנס תן לו.

שאלה מדברי התוס'

מוצא דבר בספק הינוח במקום שאינו משתמר כלל, ואין בו סימן, מה הדין?
א' לא יגע בו.
ב' הדי אלו שלו.
ג' לא יטול, ואם נטל לא יחזיר.

הערך מפורסם ב"ד עמודים

מבחן שבועי בדף היומי

באיזה מקרה הגמרא מסתמכת אם המוצא מטבעות חייב להכריז?
א' כשמטביע קיסם ביניהם ונשלים מכה אחת.
ב' כאבני בית קוליס.
ג' בשורה.

איזה דבר נחשב סימן במטבע?
א' איזה קיסם מטבע עליה.
א' אם רשום עליה שמו של המאבד.
ג' בשני האופנים העיל לא היו סימן.

מעות שנמצאו בירושלים, מה דינם?
א' הולין.
ב' בשעת הרגל מעשר ובשאר ימות השנה חולין.
ג' כל השנה מעשר.

מה לומדים מדכתיב "שור" באבידה?
א' גזאת זבוב.
ב' שסימנים דאורייתא.
ג' הנגרא נשארת בקושיה.

באיזה אופן נותנים לאשה גט שנמצא?
א' רק כשהיא אומרת שיש נקב ליד אות פלוגת.
ב' גם כשאומרת מידת אורכו וחובו.
ג' גם כשאומרת את צבע החוט.

מה תיקנו בענין השבת אבידה משחרב בית המקדש?
א' שהשתן סימנים יצטרך להביא עדים שאינו רמאי.
ב' שיסריזו על מציאת האבידה במת כנסיות ובמת מדרשות.
ג' שתקטן אבן השיען בכל מקום שיש בו בית דין.

מי שמוצא מעות, האם מותר לו להשתמש בהם?
א' מותר.
ב' אסור.
ג' מחלוקת.

מדוע אסור לכהן להכנס לבית הקברות כדי לקיים מצות השבת אבידה?
א' מפני שלא דוחים איסור לעורר ממון.
ב' מפני שאין עשה דהשבת אבידה דוחה לא תעשה ועשה.
ג' שתי החשובות נטולות.

מדוע יקו שהשבת האבידה אינה לפי כבודו פטור מהשבת אבידה?
א' התיב "והתעלמת".
ב' מסברא. הגדול כבוד חברות שדוחה לא תעשה שבתות.
ג' ק"ו אם כשביל הפסד ממון פטור, ק"ו בשביל כבודו.

מנלן שהיוכ השבת אבידה הוא אפילו מאה פעמים?
א' "השב" אפילו מאה פעמים במטבע.
ב' מדכתיב "השב השוכב".
ג' מדכתיב "לכל אבידה אחיך".

ניתן לעשות את המבחנים:

בטל: 0737-289-669
בעמדות 'נדרים פלוס' (לדעת)
7692282@gmail.com

ניתן לקבל את הסיכומים והמבחנים:

בחייל: 7692282@gmail.com
בפקס: 0799-414-144

בנקודות הפצה: 0737-289-669

הערכת המבחנים פתוחה חסם שישי בבוקר עד יום שני בלילה

הגרלות בכל שבוע:

פרס ראשון על 500 ₪ במזומן.

פרס שני זיכוי 400 ₪ ב"יפה חף".

פרס שלישי: 10 זוכים בזיכוי 120 ₪ ביפה חף

משנה ברורה

מתחילת סימן רי"ג עד סוף סימן רט"ו

באיזה אופן אדם יכול להוציא את חבירו בברכה ראשונה בברכת הנהיין?
 א' רק כשהוא אוכל גם בעצמו.
 ב' גם כשהוא לא אוכל בעצמו.
 ג' אם חבירו לא יודע לברך יצא אף שהמברך לא אוכל בעצמו.

כמה אנשים שעושים מצוה יחד, מי יברך?
 א' עדיף שאחד יברך לכולם.
 ב' עדיף שכל אחד יברך בעצמו.
 ג' זה שירצו יעשו.

האם בברכות דרבנן צריך השומע לכיין לצאת ידי חובה (למשמעות השו"ע כאן)?
 א' כן.
 ב' לא.
 ג' די שיסיין לשמוע אבל א"צ לכיין לצאת.

האם תיבת ברוך מעכבת בברכה?
 א' לא.
 ב' כן.
 ג' למברך בן ולשומע יוצא ממנו ידי חובה לא.

האם מותר לענות אמן אחר ברכת עצמו, במקום שא"צ לעשות זאת?
 א' אסור.
 ב' אינו אלא מגונה, ובברכות הנהיין וכדומה אסור דהוי הפסק ויחזור ויברך.
 ג' אינו אלא מגונה, ולא הוי הפסק כיון שזה מענין הברכה.

מתי עונים אמן אחרי קטן המברך?
 א' לא עונים.
 ב' אם הגיע לחינוך ומברך לשם ברכה ולא לשם לימוד.
 ג' אם מברך לשם ברכה פשיטא שעונים גם כשלא הגיע לחינוך.

באיזה אופן יש איסור 'דאורייתא' בהזכרת שם שמים?
 א' רק כשמזכירו בלא שום ברכה.
 ב' לפי השו"ע גם בברכה שאינה צריכה, ו"א רק כשמזכירו בלי שום ברכה.
 ג' רק בדרך קללה.

שם עולם

פרק כ"א "בא וראה" עד פרק כ"ב "ונראה דעל זה"

מה לומד הח"ח מדברי חז"ל על ענין פילגש בגבעה?
 א' שמי שיכול ללמד תורה לאחרים לא יחרפה מזה.
 ב' שכל ישראל ערבים זה בזה.
 ג' שצריך למסור נפש כשרואים דבר מגונה.

כיצד צריך להלחם אלו שקמים להפריע את ישראל מלימוד התורה?
 א' ע"י התרחקות מאלו שעזבו את דרך התורה.
 ב' להבדיל את התורה והמצוות ע"י פתיחת ישיבות ותלמודי תורה.
 ג' בתפילה בדיון ובמלחמה כיעקב אבינו.

ניתן לשמוע שיעורים על פרה"ש ש"ק ומועדים,
משנ"ב, ספרי מוסר ועוד
בטלפון 03-6171132

ניתן לשמוע את המבחנים:
 7692282@gmail.com | 0737-289-669 | תמונת יום (ראשית) | ד"ר יוסף שטיינר
ניתן לקבל את הסיכומים והמבחנים:
 7692282@gmail.com | 0737-289-669 | תמונת יום (ראשית) | ד"ר יוסף שטיינר
 חשבונית המבחנים ותמונת יום ימלאו במועד עד יום שני בלילה | בעלות בכל שבוע
 של 500 ₪ בחודש, וכן אינדיבידואלי 400 ₪ בלילה נקי, ועוד 10 זכאים בלילה 120 ₪ בלילה נקי

מבחן 10 י"ד - כ אדר ב

חפץ חיים
מכלל ז' סעיף י"א עד כלל ח' סעיף ו'
אהבת חסד
מתחילת פרק ט"ז עד פרק י"ז "גדולה צדקה שהיא ממרת"

אהבת חסד

מדוע יש ענין שיהיה בעיר גמ"ח ציבורי?
א' מפני שעל ידי זה גם מי שאין לו מספיק כסף או זמן ויכול לקיים מצות גמילות חסדים.
ב' כדי שלא יהיה מצב שיהיה עני שאין לו אפשרות ללנות.
ג' שתי התשובות נכונות.

לפי הזוהר איזה דבר צריך דווקא להוציא עליו מעות?
א' תורה.
ב' מצוות התלויות במעשה.
ג' שתי התשובות נכונות.

על מי נאמר שאין חטא בא על ידו?
א' על העוסק בתורה וחסד.
ב' על העושה מעשיו לשם שמים.
ג' על המזכה את הרבים.

מדוע גדול המעשה יותר מן העושה?
א' מפני שהמעשה כוונתו יותר לשם שמים שהרי אין לו הנאה מהעשייה.
ב' מפני שהוא טורח בגופו לבקש חכמה אנשים לתת.
ג' יש לו זכות לפי רבו האנשים.
ד' מפני שהוא מתבייש לבקש.

האם עדיף לתת לעני הלואה או מתנה?
א' הלואה.
ב' מתנה.
ג' מי שע"י הלואה אפשר להחזירו למצבו עדיף לתת לו הלואה.

לענין מה נמשלה הצדקה לזריעה?
א' ששכרה תגיע לאחר זמן ולא מיד.
ב' שלא יחשוב האדם שהוא מפסיד ע"י הצדקה, כי ע"י צדקה הקב"ה יברכו.
ג' שלא יחשוב האדם שכבר שנה שעברה הוא נתן צדקה, אלא צריך לחזור ולתת עוד ועוד.

איזו מצוה שווה לתורה?
א' צדקה.
ב' חסד.
ג' אין מצוה שהיא שווה לתורה.

חפץ חיים

איזה הותר יש לבית דין בסיפור שניכר שהוא אמת וראו את הדברים בעצמם או שקיבלו עדות על כך?
א' שמוטר להם להוציא את הממון מיד מי שנראה כגנב.
ב' שמוטר להם להכות את מי שנראה כגנב כדי שידבר.
ג' אסור לבית דין לעשות שום דבר ללא עדות גמורה על הגניבה עצמה.

האם מותר לאדם לספר לשון הרע על אשתו?
א' מותר, מפני שאשתו כגופו.
ב' מותר, מפני שדאי אין כוונתו לננותה.
ג' מותר רק לפי כללי לשון הרע לתועלת כמו בכל אדם.

האם בזמננו ישנו אדם שיש לו דין תלמיד חכם לענין איסור מבזה תלמיד חכם?
א' דין ת"ח היה רק בזמן הגמרא שהיו חכמים ביותר.
ב' אף בזמננו שייך תלמיד חכם אם הוא בקי בש"ס ופוסקים יודע לענות בכל מקום.
ג' הכל לפי ערך הדור, ובזמננו כל מי שראוי להורות ויגע בתורה נקרא תלמיד חכם.

באיזה אופן יכול לסמוך על דבר שהוחזק בעיר כדי להתיר לשון הרע?
א' להאמין ללשון הרע שסיפר אדם שהוחזק בעיר שאינו משקר.
ב' לדבר על מי שהוחזק בעיר לאפיקורס.
ג' לספר על אדם שהוחזק בעיר שהוא מספר לשון הרע ורכילות.

באר מים חיים

באיזה אופן מותר לאדם להכות את חברו כדי שיחזיר לו חפץ שגנב ממנו?
א' רק כאשר ראה בעצמו שחברו גנב ממנו, והוא כופר בגניבה.
ב' גם כשיש אומדנא ברורה ויכול לברר זאת ע"י עדים.
ג' בכל אופן אסור להכות את חברו.

האם מותר לספר לשון הרע על קטן שאינו יתום?
א' מותר.
ב' אם ע"י הסיפור יגרם לו איזה נזק או צער אסור.
ג' בכל אופן אסור.

באיזה אופן מותר לדבר לשון הרע על אפיקורס?
א' מותר לפי כללי לשון הרע לתועלת.
ב' מותר בכל אופן.
ג' מותר רק כדי להפריש את השומעים ממעשיו.

אדם שעבר על עבירות שאיסורם ידוע, באיזה אופן מותר לספר עליו לשון הרע?
א' כשכוונתו לתועלת, ואין להגדיל העוולה יותר ממה שהיא.
ב' מותר גם אם אין כוונתו לתועלת.
ג' אם כוונתו לתועלת מותר גם להגדיל את העוולה.

שיעור חומש

על פרשת השבוע

משיעורי מרן הגאון רבי חיים פיינשטיין שליט"א

ראש ישיבת עטרת שלמה

פרשת צו תשפ"ד

זבחי צדק

הנה ברהיטת המקראות נראה דפרשת הקרבנות שנאמרה בתורה ראשונה אחר הקמת המשכן, היא המשך לפרשיות הקמת המשכן, ומבואר דדיני הקרבנות מישך שייכו לעצם הקמת המשכן. ולכאורה צריך ביאור דהרי גם קודם הקמת המשכן קרבו קרבנות, וא"כ למה שייך ענין הקרבנות להקמת המשכן דווקא. ונראה לומר בזה, דהן אמנם גם קודם הקמת המשכן היה מציאות של קרבנות, והקריבו קרבנות, מ"מ נראה דב' עניני קרבנות חלוקים הם, וקדשי מקדש בפ"ע, וקדשי במה בפ"ע.

ובביאור הדברים נראה, דהנה מצינו כמה מקראות דהקרבנות נקראים זבחי צדק, בפרשת וזאת הברכה (ל"ג, י"ט) בכרכת זבולון שם יזבחו זבחי צדק, וכן בתהלים 'אז תחפוץ זבחי צדק'. והנה כבעל המורים בוזאת הברכה (ל"ג, י') כתב דזבחי צדק, נקראים רק קדשי מזבח, ולא קדשי במה.

והמעם דרק קדשי מזבח נקראים זבחי צדק, יש לומר, דהנה העבודות כמשכן מפורש בפסוקים דחשיבי שנעשים לפני ה', אבל קרבנות הקרבים בכמה אינם נעשים ואינם קריבים לפני ה', דרק המשכן חשיב לפני ה', אבל הכמות אינם נחשבים לפני ה'. ובגמ' בסוף זבחים מומעטינן סמיכה ותנופה ועוד דינים שאינם נוהגים בכמה, משום דבמה לא חשיבא לפני ה'.

וקרבן הקרב לפני ה', הוא קרבן הנעשה בשלמות עניינו, ולכן נחשב זבחי צדק, משא"כ קרבנות הקרבים בכמות, כיון שאינם לפני ה', אינם בשלמות הענין, ולכן אינם נחשבים זבחי צדק.

ובזה יש לבאר הפסוק הנאמר בכרכת זבולון שהבאנו, 'עמים הר יקראו שם יזבחו זבחי צדק', ופירש רש"י, עמים של שבטי ישראל, הר יקראו, להר המוריה יאספו וכו', ושם יזבחו ברגלים זבחי צדק. הרי מבואר דרק מה שנזבח בהר המוריה, הוא דנחשב זבחי צדק, וזהו שאמר הפסוק, שיקראו להר המוריה, ורק אז הזבחים יהיו זבחי צדק.

מעתה נראה דמבואר היטב דפרשת הקרבנות הוא המשך לפרשת הקמת המשכן, דהן אמנם דגם קודם הקמת המשכן, היו מקריבים קרבנות, אבל מ"מ השתא בהקמת המשכן, נתחדש ענין קרבנות מיוחד של קדשי מקדש, שהם זבחי צדק, והם נעשים לפני ה', והוא ענין ודין בפ"ע חלוק מקדשי במה, שאינם נעשים לפני ה', ולא נקראו זבחי צדק, וב' ענינים חלוקים הם, הן בדיני העבודה, והן במהות ענינם, ועל כן השתא לאחר הקמת המשכן, הוא המקום לחדש ענין זה דקדשי מקדש.

ובזה נראה לפרש את הנאמר בשיר היחוד ליום השבת, 'בנוחם בנו

עיר קדשך, ויפארו את בית קדשך, כי שם יזבחו זבחי צדק, אף כהניך ילכשו צדק, וביאורו הוא עפ"י המבואר דדווקא בעיר קדשך ובית מקדשך שם יזבחו זבחי צדק, דרק קדשי מקדש נקראים זבחי צדק. ובה יתבאר גם המשך הפיוט דאף כהניך ילכשו צדק, דהרי בכמה אין כהונה, ורק במקדש הוא דיש דין כהונה, וזהו שאומר דדוקא בעיר קדשך ובית מקדשך, ילכשו כהניך צדק.

וכן על דרך זה יש לפרש המשך הפייט 'בית הלוי נעימות יזמרו לך, יתרועעו אף ישירו', דנימא דאין שירה בכמה, דהרי אין אומרים שירה אלא על היין, ועל כן גם נעימות בית הלוי דהיינו שירה, לא יהא אלא בעיר קדשך ובבית מקדשך, ור"ל דכל הדברים האלו, כהונה, שירה, וזבחי צדק, הם רק בקרבנות הקרבים בבית המקדש.

במקום אשר תשחט העולה תשחט החטאת (ו' י"ח). אאמור"ר הגאון זצ"ל חקר אם דין 'צפון' בשחיטת קדשי קדשים הוא משום קדושת המקום, או דהוא דין קביעות מקום בעלמא, וכלשון רש"י בזבחים דף נ"ה ע"ב (ד"ה וחד לשאר צפון). אכן יעויי"ש בהגהת הצ"ק ומדבריו ולגירסתו הוא דין של קדושת צפון.

ומלשון הכתוב להלן (י"ד, י"ג) במצורע כתוב 'ושחט את הכבש במקום אשר ישחט את העולה במקום הקודש', הרי דקרו הכתוב מקום הקודש, הרי מבואר דהוא דין של קדושת מקום, ולא רק קביעות מקום בעלמא.

והנותר בכשר ובלחם באש תשרופו (ח' ל"ב). הקשו דכיון דהרי בכל יום פרקו את המשכן, א"כ בהכרח היו קרבנות המילואים צריכים להאכל קודם שפירקו המשכן, דבעת שפירקו המשכן שוב ליכא מחיצות ונפסל ביוצא, ואם לא נאכלו קודם שפירקו הרי הוא טעון שריפה מפסול יוצא, וא"כ אין צריך לדון שריפה דנותר, דהרי פסולא דיוצא קודם לפסולו בנותר.

והפשוט בזה דאיכא כמה נפק"מ מפסול נותר טפי מפסול יוצא, לחיוב כרת, ולמחשבת פיגול.

אכן בעיקר ההנחה דנפסל ביוצא נראה לדון בזה דהנה בגמ' בגיטין (דף ס' ע"א) איתא שמונה פרשיות נאמרו באחד בניסן יום הקמת המשכן, ואחד מהם הוא פרשת שילוח טמאים. ומבואר דבשבעת ימי המילואים לא היה דין שילוח מחנות, ויעויי"ש ברש"י שכתב המעם דבאותו היום הוקבעו המחנות והזקקו להשתלח. ומבואר מדברי רש"י דעד א' בניסן לא הוקבעו המחנות ולא היה עדיין מחיצות של ג' מחנות. והנה בגמ' בזבחים (דף כ"ו ע"א) איתא פרכסה ויצתה לדרום ותורה כשרה, וכתב רש"י 'דאין פסול יוצא אלא מתוך המחיצות', והיינו דאע"פ דיצתה חוץ למקומה, מ"מ לא חשיב יוצא ואינו נפסל בפסול דיוצא,

שכתוב 'בשלו את הבשר פתח אהל מועד ושם תאכלו אותו, וא"כ עכ"פ שיהיו נפסלין ביוצא מדין בשר בשדה מרפה.

ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים עד יום מלאת ימי מלואיכם כי שבעת ימים ימלא את ידכם וגו'. ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים ושמרתם את משמרת ה' וגו'. (ח' ל"ג – ל"ה). הנה כפל הכתוב הדין שלא יצאו מאהל מועד שבעת ימים, דבתחילה כתוב ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים, ואח"כ כתוב ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים, וצריך ביאור למה נכפל דין זה. עוד צריך ביאור דהנה בין הכתוב הראשון ד'ומפתח אהל מועד לא תצאו' לכתוב השני ד'ופתח אהל מועד תשבו' נכתב עוד פסוק 'כאשר עשה ביום הזה צוה ה' לעשות לכפר עליכם', אשר מזה נלמד לדורות דין פרישה של כהן גדול ליוה"כ, ולכהן השורף את הפרה, וכמבואר ברש"י. וצריך ביאור למה נכתב דין פרישה לדורות בין שני הכתובים. ונראה דבאמת שני הכתובים שני דינים ושני עניינים נינהו, דנראה לומר דהדין פרישת שבעה מלבד דהוא נצרך לצורך קידושם וקדושתם של אהרן ובניו, היה הוא נצרך גם לקידוש המשכן, דמדיני קידוש המשכן נמי צריך פרישת שבעה. מעתה נראה דשני הכתובים איירי משני העניינים, דהכתוב הראשון הוא מדין קידוש אהרן ובניו, וכמו שכתוב עד יום מלאת ימי מלואיכם, שזה קידושם לכהונה, והכתוב השני ופתח אהל מועד תשבו הוא מדין קידוש המשכן, וזהו שכתוב 'ושמרתם את משמרת ה' היינו דפרישה זו היא לצורך משמרת ה' שזה קידוש המשכן, ומבואר היטב למה נכפל דין הפרישה, דבאמת אין זה כפילות, אלא תרי דינים ועניינים.

ולפי זה מבואר למה נכתב דין פרישה לדורות בין שני הדינים, דפרישת כה"ג ליוה"כ וכהן השורף הפרה הוא בשביל קידוש עצמם, על כן הוא נכתב בהדין קידוש דאהרן ובניו שזהו הכתוב הראשון.

דלפסול יוצא בעינן שיצא חוץ למחיצתו, ולא סגי ביוצא חוץ למקומו, ועל כן אע"פ דמקומה הוא בצפון, והיא יצאה לדרום שזה חוץ למקומה, מ"מ כיון דאין מחיצה בין צפון לדרום, לא יצתה חוץ למחיצתה, ועל כן אין בזה פסול יוצא.

מעתה יש לומר דבשבעת ימי המילואים אע"פ דהוקבע מקום הקרבנות לפני ה', אבל כיון דעדיין לא הוקבעו מחנות, אכתי לא חלו דיני מחיצות, ולא היה זה אלא קביעות מקום, ושוב לא שייך בזה פסול דיוצא.

אלא דעדיין צ"ע בזה מהא דקיי"ל דבשר הפסח שיצא חוץ להבורתו נפסל ביוצא, והרי התם אין המחיצות שייכות לקביעות מחנות כלל, דהמחיצות דהבורה אינם שייכים לחילוק מחנות, ומקום החבורה וחוץ לחבורה תרווייהו חד מחנה נינהו, וחוינן דאפילו הכי שייך בו פסול יוצא, הרי דפסול יוצא אינו תלוי בקביעות מחנות.

והנה אא"ז מרן הגרי"ז זצ"ל בספרו בהל' פסולי המוקדשין ביאר בדעת הרמב"ם, דשני דיני פסול יוצא איכא וחלוקין הן בעיקרן ויסודן, האחד הוא פסול יוצא דכל הקדשים הנלמד מקראי דפנימה ובקודש, והוא נוהג רק בקדשים שיצאו חוץ למחיצתן, ועוד פסול יוצא יש הנלמד מקרא דובשר בשדה מרפה שזה נוהג גם בחולין, כגון בעובר שהוציא ידו חוץ לרחם אמו, והוא דין של יוצא חוץ למקום אכילתו, וגם בבשר קדשים הוא נוהג רק בבשר שיש בו אכילה, וכתב שם עוד דבשר פסח שיצא חוץ לחבורתו דנפסל ביוצא הוא מדינא דובשר בשדה מרפה, שזהו פסול יוצא הנוהג גם בחולין, שיסודו הוא שיצא חוץ למקום אכילתו.

ונראה דכל דברינו שייכי לגבי פסול יוצא דקדשים דזה תלוי בקביעות מחיצות, אבל הפסול יוצא דיצא חוץ למקום אכילתו הוא אינו תלוי בקביעות מחיצות, אלא בקביעות מקום לאכילה. וא"כ אכתי צ"ע דסו"ם מקום אכילה היו לקרבנות גם בשבעת ימי המילואים, וכמו

הכהן הגדול מאחיו

רבנו החפץ חיים זיע"א פעל פעולות רבות להכין את עצמו ואת הרבים לביאת המשיח בב"א, לצורך זה יסד בראדן כולל קדשים שילמדו בו כהנים ויהיו בקיאים בעבודת הקרבנות, ולצורך זה הוציא הספר אסיפת זקנים בהם ספרי אחרונים על סדר קדשים כדי שיהא מצוי ללומדים ספרי מפרשים לעיונם. כן כתב מאמר חיזוק בגודל חשיבות לימוד קדשים הנקרא תורה אור, וברוב גדלותו ערך את חיבורו לקוטי הלכות שהוא כדוגמת חיבור הר"ף על קדשים, בו פירושים ודקדוקים וחדושי הלכות. בכלל פעולותיו אלו שלח החפץ חיים מכתבים לכל רבני העיירות שבסביבתו, בו ביקש מהם שישלחו לו רשימות מסודרות בהם יפורט כמה כהנים יש בעירם, מי מהם ראוי לעבודה ואינו בעל מום ל"ע, כדי שיהא בידו רשימה מרוכזת של כהנים המוכנים לעבודה בבית המקדש. הרבנים לא חשו להשיבו, מלבד זקיני מרן הגרי"ז זצ"ל שקיבל המכתב, ואמר 'אם החפץ חיים מבקש חייבים להענות לבקשתו', ושלח רשימה מפורטת של הכהנים הראויים לעבודה.

פעם אחת הגיע שליח מראדן לבריסק ומסר לרבנו הגר"ח זצ"ל דרישת שלום מהחפץ חיים, השיבו הגר"ח שימסור לחפץ חיים דרישת שלום ממנו, והוסיף ואמר שיאמר לחפץ חיים שהוא דורש בשלום כל אלו שאין להם בית, וגם שהוא מצפה לראותו הולך יחף עם אבנים על לבו. השליח לא הבין כונת הגר"ח והיו הדברים תמוהים בעיניו. מפני כך היה נבוך למסור הדברים לחפץ חיים ונמנע מלמסורם. כעבור זמן ראהו החפץ חיים ושאל אותו מה השיב לו הגר"ח, ונאלץ למסור לו את דברי הגר"ח, והי כשמוע החפץ חיים את דברי הגר"ח שמח מאוד, וביאר לשליח פשרן של דברים, הדרישת שלום לאלו שאין להם בית, כונת הגר"ח ליראי השם, שבפסוק כתוב בית אהרן ובית הלוי, אבל על יראי ה' לא כתוב בית, ועליהם נתכוין הגר"ח שהוא דורש בשלום, ומה שאמר שהוא מצפה לראותני הולך יחף עם אבנים על לבו, כונתו לראות כהנים בעבודתם, שהולכים יחפים, ואבנים על לבו, כונתו שאהיה כהן גדול הנושא את אבני החושן על לבו.

נחלק אליהו

צו לשון זירוז • קרבן 'תודה' • 'ולמילואים' ולזבח השלמים • ועוד הארות והערות

שלחם ואי אפשר לעצור את זה, ובחורים שאין להם גבולות יודעים טוב מאד לנצל את זה ויכולים רחמנא ליצלן להגיע למקומות מאד מסוכנים ברוח ובגשם, אבל מצד שני אם עושים משטר כבד על נוכחות בתפילות ובסדרים ועל שאר התקנות הישיבה נהפכת לבית סוהר ומבית סוהר בורחים, וצריך פיקחות גדולה לעשות איזון נכון להעמיד גבולות וגדרים שלא תהיה הפקרות ומצד שני לא לחנוק את התלמידים, כי תלמיד שמרגיש שחנוק לו בשיבה והכל אסור לו הוא ודאי יברח, ודאי שלכל גיל יש כללים אחרים כמה גבולות וכמה שחרור צריכים וכל ערום יעשה בדעת.

ביותר צריך לזרז במקום שיש חיסרון כיס[וי]!

רש"י ממשיך וכותב 'אמר רבי שמעון ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חיסרון כיס ובעולה יש חיסרון כיס לכהן שכולה כליל' אמר האדמו"ר הזקן מגור האמרי אמת זיע"א על דרך דרוש - האדם צריך לשמור על כל האיברים שלא לחטוא בהם, על הפה שלא לדבר דברים אסורים, על העינים לא לראות ראיות אסורות, על האזנים לא לשמוע מה שלא צריך, ולכל האיברים יש כיסוי - לפה יש שיניים ושפתיים, את העיניים אפשר לעצום, ואת האזנים אפשר לסתום עם האצבע [עיין כתובות ה:], אבל הרהור הלב אין לו שום כיסוי שיכול לעצור אותו וללב אין שום מחסום ומעצור, אמר האמרי אמת זה מרומוז פה - עולה הרי באה לכפר על הרהור הלב ולכן אומר ר' שמעון 'ביותר צריך הכתוב לזרז במקום שיש חיסרון כיס' היכן שיש חיסרון בכיסוי שזה הרהור הלב וצריך זירוז ואזהרה יתירה על זה.

'בתוך רבים אהללנו'

אם על תודה יקריבנו והקריב על זבח התודה חלות מצות בלולות בשמן ורקיקי מצות משוחים בשמן וסולת מורבכת חלות בלולות בשמן [ז יב].

הטעם שתודה טעונה ריבוי לחם בשונה משלמים וכן הטעם ששלמים נאכלים לב' ימים ולילה אחד ואילו תודה נאכלת ליום ולילה, כדי שיצטרך להרבות בקרואים לסעודה בגלל מיעוט הזמן וריבוי הלחם ועל ידי זה מפרסם יותר את הנס שקרא לו ומקיים בזה את הענין של 'בתוך רבים אהללנו', דוד המלך אומר בתהלים 'לך אזבח זבח תודה ובשם ה' אקרא נדרי לה' אשלם נגדה נא לכל עמו' על ידי שאדם זובח תודה הוא קורא בשם ה', ועל ידי שהוא משלם את נדריו שזה להקריב קרבן תודה הוא זוכה לעשות את זה 'נגדה נא לכל עמו' כי בקרבן תודה הוא מפרסם את הנס ברבים. וצריך לדעת - כשעושים קידוש או מביאים תיקון להודות לקב"ה על חסדיו זה לא סתם מנהג של שמחה, אלא מקיימים כאן את ה'בתוך רבים אהללנו' שמשבחים ומודים לקב"ה ברבים.

איך מועיל שומע כעונה בברכת הגומל?

ארבעה צריכים להודות - אלו שמוזכר עליהם בתהילים קז' 'יודו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם', והמחבר בסימן ריט"ו ס"ה כותב חידוש גדול 'אם בירך אחד הגומל לעצמו ונתכין להוציא את חבירו ושמע חבירו וכיון לצאת יצא אפילו בלא עניית אמן' ומעודי נתקשתי בהלכה זו - איך יכול להוציא אחרים? הרי בהגומל יש דין של בתוך רבים אהללנו ואמנם יש כאן שומע כעונה אבל מצד השומע אין כאן מעשה הלול ברבים כי אין רבים שרואים שאתה שומע, ולא מספיק לומר שכיון שראובן בירך ברכה ברבים ושומע ענה על זה אמן זה מועיל כי יש כאן עניית אמן על ברכה שנעשתה ברבים, כי אמנם מצד הברכה יש כאן

'גדול המצווה ועושה'

צו את אהרן ואת בניו לאמר [ו ב], ופירש"י אין צו אלא לשון זירוז.

הרבה ר' העשיל בחנוכת התורה כותב ביאור נחמד על דרך דרוש - הגמרא בקידושין לא. אומרת גדול המצווה ועושה ממי שאינו מצווה ועושה, וכתבו התוספות שם 'נראה דהיינו טעמא דמי שמצווה ועושה עדיף לפי שודאג ומצטער יותר פן יעבור ממי שאים מצווה שיש לו פת בסלו שאם ירצה יניח' כי כשאדם מרגיש שהוא מוכרח זה גורם שיהיה לו יותר קשה, ולכן אין צו אלא לשון זירוז, שכשאהרון מצטווה הוא מיד צריך זירוז כי עכשיו כבר יותר קשה לעשות את זה.

מבית סוהר בורחים!!

ובענין זה - יש יסוד גדול בכוחות הנפש מהגר' חיים שמולביץ זצ"ל, בתחילת מלכים כתוב שדוד המלך השאיר צואה לשלמה בנו להרוג את שמעי בן גרה 'ועתה אל תנקהו כי איש חכם אתה וידעת את אשר תעשה לו והורדת את שיבתו בדם שאול' וכתוב במפרשים שדוד רצה ששמעי לא יענש לעולם הבא ולכן דאג שיקבל את עונשו בעולם הזה, והחכמה של שלמה המלך היתה שציוה עליו בגזירת מלך שלא יעזוב את ירושלים כל ימיו ואם יעבור על גזירה זו יהיה מורד במלכות, וכעבור שלש שנים ברחו לשמעיי שני עבדים והוא רדף אחריהם ובמהלך המרדף יצא מירושלים ואז גזר עליו שלמה מיתה, שאל ר' חיים שמולביץ: זה נקרא איש חכם? הרי דוד ציוה עליו להרוג את שמעי, ואם שמעי לא היה יוצא לעולם מירושלים לא היה מקיים את הצואה, ומה הפיקחות הגדולה בכזה מין ציווי? הרי לכאורה במקרה זה הצליח לו ושמעי יצא, אבל בהגיון שמעי לא יצא מירושלים כי זה ממש התאבדות בשבילו, אמר ר' חיים: הכרתי כמה זקנים שלא יצאו מירושלים מימיהם ועל אחת כמה וכמה בזמן שלמה שירושלים היתה כמו גן עדן, אבל חכמת שלמה היתה שידע שכל זה כשיש לך פת בסלו וכל רגע שאתה רוצה אותה יכול לעזוב, אבל ברגע שאומרים לך שאם אתה יוצא מכאן אתה מחוייב מיתה הגן עדן הכי גדול בעולם נהפך לבית סוהר, ובכוחות הנפש מוטבע שמבית סוהר בורחים, ולכן ידע שלמה שאם אומרים לשמעיי שברגע שהוא יוצא הוא חייב מיתה הוא בודאי יברח, זה הכח של מצווה ועושה כשאדם מרגיש מוכרח הרבה יותר קשה לו לעשות ממי שיש לו פת בסלו. בסוגיא של קבלת התורה בשבת פח. הגמרא אומרת - ויתייצבו בתחתית ההר מלמד שכפה הקבה עליהם הר כגיגית, ומפורסמת שאלת התוספות שם למה היה צריך לכפות עליהם הרי הם קיבלו את התורה מאהבה ואמרו ברצון נעשה ונשמע? ורצינו ליישב על פי היסוד הזה - אמנם לפני שהם נצטוו הם אמרו ברצון נעשה ונשמע אבל אז הם לא היו מצוים וחשקה נפשם לקבל את התורה, אבל ברגע שהם קיבלו את התורה הם נהפכו למצוים ואז היה יותר קשה להם לקבל והיה צריך את כפיית ההר כגיגית.

החכמה בחינוך לא להפוך את הישיבה לבית סוהר

והיסוד הזה של ר' חיים שמולביץ נוגע מאד לחינוך, גם בחינוך בחיידים ובישיבות וגם חינוך של הורים לילדים, וניתן דוגמא של ישיבה - תמיד עומדים על פרשת דרכים כמה כדאי להכביד על הבחורים בתוך המסגרת ולקבוע בבירור מה אסור ומה מותר, וכמה כדאי לתת לבחורים עצמאות לבחור ולהחליט לבד, וצריך הרבה חכמה ללכת בין הטיפות בדרך ממוצעת, כי אם משחררים אותם יותר ממה שרצוי הם ודאי יעשו דברים מסוכנים 'עירי פרא אדם יולד' זה הטבע

ברכה ברבים אבל יש גם דין בתוך רבים אהללנו וזה לא מתקיים על ידי השמיעה. **ויש נידון מפורסם ויסודו בדברי הבית הלוי** [על התורה בסוף הקונטרס על חנוכה], - הבית הלוי דן לענין ברכת כהנים שאי אפשר לצאת בשומע כעונה מכיון שיש דין בקול רם וזה לא מתקיים על ידי שומע כעונה, ובזה עוד יש מקום לדון שמכיון שיש כאן אמירה בקול רם והיא מתייחסת לשומע זה גם מספיק, אך יש עוד חיסרון שבברכת כהנים יש דין 'אמור להם' וזה לא מתקיים על ידי שומע כעונה, וזה מעין מה שנתקשנו איך על בתוך רבים אהללנו שייך שומע כעונה.

עוד באותו ענין - מטו משמיה **דהרוגצ'ובער** שהסיבה שהקהל צריך לומר עשרת בני המן ולא מספיק לשמוע מהבעל קורא, מכיון שיש דין לקרוא את עשרת בני המן בנשימה אחת אי אפשר לצאת את הנשימה אחת בשומע כעונה, **ובסברא** זה קשה מאד - כי הדין נשימה אחת הוא דין בצורת הקריאה כמו טעמים, ואם הקורא קרא בנשימה אחת ואתה שמעת אז שמעת קריאה כתיקונה, ומהיכי תיתי שהשומע צריך גם כן נשימה אחת.

הנושא אשה צריך להביא קרבן תודה

הגמרא בברכות נד: מונה את הארבעה שצריכים להודות - יורדי הים, הולכי מדבריות, מי שהיה חולה ונתרפא, ומי שהיה חבוש בבית האסורים, וכמו שהבאנו לפני כן שעל ארבעתם מוזכר בתהילים את הפסוק **'ידו לה' חסדו ונפלאותיו לבני אדם'**, אבל **ברבינו בחיי** בפרשה כותב **'קרבן תודה בא על נס כו', או שאר שמחות כגון שמחת חתן וכלה שנאמר קול ששון וקול שמחה גו' מביאים תודה בית ה'** ויש להקשות לדבריו למה זה לא נזכר בגמרא בברכות, **וחכם אחד רצה ליישב** - שכל מציאת שידוך זה מיישך שייך ליוצא מבית האסורים, **חז"ל הקדושים** אומרים בתחילת סוטה **'קשין לזווג כקריעת ים סוף שנאמר אלוקים מושיב יחידים ביתה מוציא אסירים בכושרות'** יש כאלו שברוך ה' זכו להתחתן בקלות בלי שום עגמת נפש, אבל מי שהתייגע בזה ובמשך שנים הסתובב ולא מצא ונחל הרבה אכזבות הוא מרגיש כמו אחד שנמצא בבית האסורים, וכשהוא מוצא את הזיווג זה ממש הרגשה של יוצא מבית האסורים.

למה התורה לא מחייבת קרבן תודה?

קרבן תודה בהגדרתו הוא קרבן נדבה, ולמרות שיש ארבעה שצריכים להודות לא נוהג בזה הדין שממשכנין אותם כמו בחייבי חטאות ואשמות, וגם בלשון ארבעה **'צריכים'** להודות מבואר שהם רק צריכים והתורה לא הטילה את זה עליהם כחייב גמור, **והביאור בזה** - שבעצם זה היה צריך להיות קרבן חובה, אבל כל המושג הודאה הוא שאדם בא מעצמו ומודה, ומי שמצמידים לו אקדח לרקה ואומרים לו אתה חייב להודות אין לזה שום צורה של הודאה, והודאה בכפייה היא לא הודאה, ולכן ארבעה 'צריכים' להודות זה צריך לבוא מהאדם בנדבה שהוא רוצה להודות לקב"ה.

זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם ולמילואים ולזבח השלמים [ז ז].

לא מובן מה נכנס בפסוק זה 'ולמילואים' הרי זה לא מסדר הקרבנות לדורות, **ורש"י מפרש** - ולמילואים: ליום חינוך הכהונה, והסיבה שחינוך נקרא מילואים כי כל קראו לימים שבהם הקריבו את קרבנות החינוך, ועדיין צריך להבין הרי זה היה קרבן נקודתי לאותו זמן ואיך זה נכנס בפרשה שלנו שמדברת על קרבנות כלליים שנצטוו בהם לדורות.

והגר"א מפרש שלמילואים פירושו קרבן תודה, וכל קרבן שמביאים איתנו לחם נקרא מילואים כי ממלאים אותו עם לחם, וזה הסיבה ששבעת ימי המילואים נקראים כך כי באותם ימים הקריבו קרבנות עם לחם.

לפי דברי הגר"א יבואר פלאי פלאות הסדר של הפסוק שלנו - פרשת ויקרא עוסקת בכללות בדיני הקרבנות, ופרשת צו זה פירוט הדינים של כל קרבן וקרבן על כל קרבן כתוב וזאת תורת גו', והסדר הוא: עולה מנחה חטאת אשם תודה ושלמים, ובפסוק שלנו התורה מסכמת את כל הקרבנות ולפי הגר"א זה בדיוק לפי הסדר שנכתבו ומילואים שזה תודה קודם לשלמים, **אבל לפירש"י** צריך עיון מה נכנס באמצע הפסוק קרבנות המילואים? **ואולי** אפשר ליישב בדוחק - בפסוקים לפני כן כתוב שחזה ושוק מגיע לאהרון ולבניו, והתורה כותבת אחר כך **'זאת משחת אהרון ומשחת בניו ביום הקריב אותם לכהן לה', אשר ציוה ה' לתת**

להם ביום משחו אותם מאת בני ישראל חוקת עולם לדורותם' כתוב כאן בפסוק שהזכות לחזה ושוק זה מתנה שאהרון ובניו קיבלו ביום השמיני למילואים, וכך מדוקדק גם כן בפסוקים בפרשת תצוה, ולכן לפני שהתורה מזכירה את קרבן שלמים היא כותבת מילואים שעל ידי המילואים אהרון ובניו זכו בחזה ושוק מזבח השלמים, כך יש לומר בדוחק ליישב דברי רש"י.

והגר"א מבאר שמילואים זה תודה כי ממלאים את זה עם לחם, **ורצינו להציע** בעזר ה' עוד דרך לבאר למה תודה נקראת מילואים - בפסוק בירמיה [יב] כתוב **'קראו אחר כך מלא'** וביאר במצודות 'מלא ענין קיבוץ כמו קראו מלאו' וזה פסוק שם [ד ה] ורש"י מסביר מלאו לשון אסיפה והרבה יש במקרא עי"ש, ואם כך מילואים זה מלשון אסיפה של קהל, וקרבן תודה שיש בו ריבוי לחם בשביל שיהיה אסיפת קהל ויוכלו לקיים את הבתוך רבים אהללנו נקרא מילואים.

והפייטן בפיוט י-ה א-ל-י כותב 'ותודה ולעולה ולמנחה ולחטאת ולאשם ולשלמים ולמילואים כל קרבניך' והוא ודאי לא למד כמו הגר"א שהרי הוא מזכיר גם תודה וגם מילואים, אלא פירש כמו רש"י רק שינה וכתב את מילואים אחרי כל הקרבנות כי זה היה קרבן נקודתי באותו זמן וכמו שהבאנו לפני כן.

הטעם בחילוק בין מחשבת חוץ לזמנו למחשבת חוץ למקומו **הדין של מחשב בקדשים הוא** - שאחד מד' עבודות שנעשה במחשבת חוץ לזמנו הקרבן הוא פיגול וחייבים על אכילתו כרת, ובמחשבת חוץ למקומו זה פסול ואין בו כרת, והטעם בזה כי המחשבה גורמת שזה יחשב כמו שקרה בפועל מה שהוא חשב, ולכן חוץ לזמנו שהאוכל נותר בכרת גם המחשבה גורמת שיהא חייב כרת, אבל חוץ לזמנו שיוצא זה רק בלאו בלי גם מחשבת חוץ לזמנו גורמת שיהא רק פסול בלי כרת.

ועל דרך זה מצאנו בטוען טענת גנב, שההלכה היא שאם טען טענת גנב ונמצא בידו נהיה לו דין גנב, ואם טען טענת גזלן ונמצא בידו נהיה לו דין גזלן, וטענתו גורמת שהוא יהיה כמו מה שהוא טוען.

למה העונש על פיגול ונותר יותר חמור מהעונש על אכילת חזיר?

והעונש על נותר ופיגול חמור מאד יותר מחזיר ושקצים ורמשים שהם רק בלאו ונותר זה בכרת, והאור החיים הקדוש בתחילת פרשת קדושים [יט ח] כותב טעם בזה **'כי לצד שהקדשים ישנם במעלה שאין למעלה ממנו, כשעבר זמן אשר ציוה ה' בו מסתלקת הקדושה ושורה עליו טומאה גדולה אשר כורתת נפש האוכלה, מה שאין כן בטומאת אכילת שאר איסורים כנבילות וטריפות שקצים כו' שאין כח בטומאה ההיא להכרית הנפש ומתטהרת במלקות'** והאור החיים מדמה את זה לדין בטומאת מת שדוקא ישראל מטמאין באוהל כי נשמת ישראל קדושה ובהסתלקותה נקבצים לגוף כל הקליפות, ובפרשת חוקת מביא לזה האור החיים משל נפלא מחבית של דבש ואין כאן מקומו.

ועל דרך זה מבארים את הטעם בטומאת נידה - שזה חומר שממנו היה אמור להיווצר גוף ישראלי והיה אמור להיוולד נשמה ישראלית, ומכיון שהחומר הזה נפסד מתלבשת בו הטומאה.

ותמיד ככל שהדבר יותר מרומם כשהוא נפסד הוא מתקלקל הרבה יותר - דומם, צומח, חי, מדבר, דומם - כשהוא נשבר הוא נשאר אותו דבר ואין בו שום שינוי, צומח - פרי שנקרב מסריח והוא דוחה מאוד, חי - נבילה סרוחה זה דבר הרבה יותר דוחה מפרי רקוב, מדבר - אדם שמת מסריח הרבה יותר מכל שאר הבעלי חיים, כי ככל שהדבר יותר מרומם וגבוה בהעדר הרוממות והגובה נדבק בו הטומאה והלכלוך.

ודודי הגר"ר שמעון משה דיסקין צ"ל ביאר שזה הפשט במה שכתוב על המן שהותירו ממנו עד בוקר **'זירום תולעים ויבאש'** כי המן היה כולו רוחני, לחם אבירים, וכשעבר זמנו וניטל ממנו הכח הוא נפסד הרבה יותר מלחם רגיל.

ועלת הן

צו- פרה תשפ"ד

דברי חיזוק מהגה"צ רבי יצחק שמואל גמזו שליט"א אב"ד חיפה

כל העוסק בפרשת הקרבנות מועיל יותר מהקרבנות

"זאת תורת החטאת" וגו' (ויקרא ו', י"ח) "זאת תורת האשם" וגו' (ז', א') **הגמ' במסכת מנחות** דף קי"א, א"ר יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת מאי דכתיב זאת תורת האשם, כל העוסק בתורת חטאת כאילו הקריב חטאת וכל העוסק בתורת אשם כאילו הקריב אשם

וכתב החפץ חיים זצ"ל בספרו תורה אור פרק א' שה"ה לשאר הקרבנות דגם גבי עולה ומנחה כתיב תורת העולה ותורת המנחה וכן איתא בסמ"ג (עשין הקדמה כללית) דכולהו קרבנות ולרבותא נקט הגמ' חטאת ואשם להשמיענו דאף אלו שבאים על חטא דוקא ולא בנדר ונדבה אפ"ה מהני הלימוד בהם כאילו הקריב בפועל וכפרה שלימה או להגן מן היסורים.

ושם בהגה"ה כתב, דהנה בגמ' במנחות (שם) אמר ר"ל מאי דכתיב זאת התורה לעולה ולמנחה וגו' כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה ומנחה וכו' אלא אמר רבא כל העוסק בתורה אינו צריך לא עולה ולא מנחה ולא אשם. ומאי הוסיף רבא על ר"ל, נ"ל בפשוטו משום דבכל מקום שאנו אומרים דזה שעשה דבר זה חושבים לו כאילו עשה דבר פלוני, משמע שדבר פלוני הוא העיקר אלא דזה נחשב ג"כ כאילו אותו דבר בין לעונש כגון (שבת קה): כל הכועס כאילו עובד ע"ז עבירה עיקרית היא ע"ז וכל הכועס כאילו עובד ע"ז, וכן לשכר וכו' והכא כיון שאמר ר"ל שמעלת התורה כאילו הקריב עולה וכו' אשר ג"כ לכאורה משמע שמעלת ההקרבה היא יותר ממעלת התורה, ובאמת זה אינו דמעלת התורה היא נעלה יותר מהקרבה גופא, ולזה אמר רבא דכונת הכתוב הוא שאינו צריך לתיקון העולה, שבתורה של אותה פרשה נקטן יותר, וראיה שמעלת התורה היא נעלה יותר מצאתי במדרש הנעלם בפרשת וארא (זהר כ"א ק"ב) בטלו הקרבנות לא בטלה התורה, האי דלא איסק בקרבנות ליעסק בתורה ויתנהי ליה יתיר עכ"ל, היינו לימוד התורה יועיל יותר רק מ"מ בזמן שהיה אפשר לקיים במעשה ממש לא היה ביכולת האדם לפטור עצמו בלימוד של תורת הקרבנות, דאז היה הקרבנות כמו שאר מצות מעשיות גזירת המלך לקיימם במעשה דוקא אבל בזמן הזה שא"א לקיימן במעשה עצם התיקון נעשה ע"י התורה יותר. ע"ש בדבריו שמאר"י במדרשים ומאמרי חז"ל שאם לומדים את עניני הקרבנות נחשב כאילו מקריבים בפועל ועוד יותר מתקן מהקרבה בפועל.

והנה עוד פחות משלשים יום יחול חג הפסח וראוי לכל אחד ללמוד לפי השגתו משניות פסחים וגמ' ויהיה נחשב כאילו מקריב בפועל ומקיים מצות הקרבת קרבן הפסח ואכילתו וכן ראוי לכל אחד לפי השגתו ללמוד משניות וגמ' של תורת חטאת ואשם ועולה וכו' כדי שיתכפר לו על כל החטאים ונחשב כאילו הקריב בפועל ויזכה לעבוד את ה' יתברך.

ב- האדם צריך לדעת שאחר שהקריב קרבנו הוא נקי מחטא הדעת זקנים עה"פ "ולא תשבית מלח" וגו' (ויקרא ב' י"ג) כתב וז"ל, לפי שהוא דבר המתקיים, להודיע כי הקרבנות ברית לעולם לכפרה ולא לצורך הקב"ה, שהרי אין לפניו לא אכילה ולא שתייה, אלא ליזכות בהם את ישראל, כי כשאדם חוטא ומקריב קרבן ומתכפר לו, ויודע שהוא נקי מחטאו, הוא נזהר אחרי כן מלחטוא ומלהיות עוד מלוכלך בעבירות, אבל אם לא היה מתכפר היה מוסיף לחטוא, כמו שאמרנו חז"ל (קידושין כ.) כיון שעבר אדם עבירה ושנה בה הותרה לו, הותרה לו סלקא דעתך, אלא נעשית לו כהיתר, משל לאדם שבגדיו צואים אינו משמרם מן הטיט, אבל אדם שבגדיו נקיים ויפים משמרן מכל טינוף, ועל זה אמר שלמה, בכל עת יהיו בגדיך לבנים (קהלת ט ח), וכן אמרו ז"ל (מכות כג): רצה הקב"ה ליזכות את ישראל לפיכך הרבה להם תורה ומצוות ולא יטנפו בחטא, וגם ציוה הרבה מצוות שמן הדין אדם משמרן מעצמו, וציוה אותם הקב"ה כדי להרבות בשכרן של ישראל עכ"ל. והנה הדעת זקנים אומר שאם אדם יודע שהוא נקי מחטאו הוא נזהר אחרי כן מלחטוא, אבל אם לא היה מתכפר לו היה מוסיף לחטוא, וכן שזה הפירוש שאמר שלמה, בכל עת יהיו בגדיך לבנים, שהאדם צריך לחשוב בכל עת שבגדיו הם לבנים ונקיים ולא ללכלך אותם, וכן שאפילו דברים שהיה האדם משמרן מעצמו, הקב"ה ציוה עליהם כדי להרבות בשכרן של ישראל.

בקרבן תודה מיעט זמן אכילתו שבוזה יתפרסם הנס

"על חלות לחם חמץ יקריב קרבנו על זבח תורת שלמיו, ובשר זבח תודת שלמיו ביום קרבנו יאכל" וגו' (ז' י"ג-ט"ו).

א- וכותב העמק דבר וז"ל, משמעות המקרא דתכלית הקרבן הוא חלות לחם חמץ, ומשום זה מפרש עוד המקרא על זבח תודת שלמיו, משום הכי לחם חמץ הוא עיקר משום שהוא זבח תודת שלמיו, והענין דתכלית תודה שבא על הנס הוא כדי לספר חסדי ה' שגמל עליו, ומטעם זה ריבה הכתוב בלחם ומיעט בזמן אכילת תודה מכל שלמים, היינו כדי שיהיה מרבה ריעים לסעודה אחת ביום הקרבה, ויהיה סיפור הנס לפני רוב אנשים, וארבע חלות לכהנים שהן המה ת"ח, וא"כ העיקר אכילה הוא לחם חמץ, דמצה הוא לחם עוני, ואינו נאכל יפה כמו החמץ וכו' עכ"ל. והעמק דבר בדבריו מתרץ למה התודה נאכלת ליום ולילה ולא כמו שלמים שנאכלים לשני ימים ולילה. כיון שהקרבתו הוא גדול, וזה נאכל רק ליום ולילה, וצריך להזמין הרבה אנשים שיאכלו את הקרבן ואת הארבעים חלות ועל ידי זה הנס יתפרסם לרבים.

ב- מי שנעשה לו נס צריך להזהר יותר במצות

עוד נראה לישב דמי שנעשה לו נס ומביא קרבן תודה, צריך להיזהר לעשות שאכילת הקרבן יעשה על הצד של לכתחילה ולא בדיעבד, ולכן צריך לאכול הקרבן ליום ולילה. דהנה הרמב"ן עה"פ "ואם נדר או נדבה זבח קרבנו, ביום הקריבו את זכרו יאכל וממחרת, והנותר ממנו יאכל" (ז', ט"ז) כתב וז"ל, ולפי דעתי ענין הכתוב הזה, בעבור שאמר ביום הקריבו את זבחו יאכל וממחרת, והיה במשמע שתהיה מצוה שיאכל בשני ימים, יאכל מקצתו ביום הראשון, ויניח מקצתו למחר, ולפיכך חזר לבאר, והנותר ממנו בראשון יאכל וממחרת, לא שישאיר ממנו בכוונה, ולא שיהא רשאי להניח כולו ליום המחרת. אבל מצוה שיאכל ממנו בראשון, והנותר במקרה יאכל במחרת הנזכר.

והענין הזה מדברי רבותינו למדנוהו, אמרו בתורת כהנים 'ביום הקריבו יאכל' מצוה להאכל ממנו יום ראשון, יכול כולו, ת"ל וממחרת. יכול מצוה לאוכלו לשני ימים ת"ל והנותר, אם הותר הותר כו' עכ"ל. ומבואר ברמב"ן שלכתחילה יש לאוכלו ביום הראשון רק בדיעבד אם הותר מותר לאוכלו גם ביום השני. ולפ"ז מבואר דבקרבן תודה כיון שהש"ת עשה עמו נס ומביא על זה קרבן תודה צריך לאוכלו בזמן של לכתחילה ביום הראשון. ולא להותיר ליום השני. וכן מצינו בסוף הפרשה לגבי שבעת ימי המילואים (ח', לא - לד) שהמצוה היה לאכול ליום אחד, והנותר מבשר ובלחם באש תשרפו כיון שהם היו בשבעת ימי המילואים, ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים וגו' לכן צריך יותר להזהר לאכול רק ביום הראשון. וכן מצינו באיל הנזיר שזה קרבן שלמים ונאכל ליום ולילה דכיון שקבל עליו נזירות הרי הוא צריך לאכול הבשר של השלמים ליום אחד כמו שהדין שלכתחילה צריך לאכול ליום אחד.

וזה לימוד בשבילנו שאם הקב"ה עושה לאדם נס, אזי צריך להזהר יותר במצות ולעשות את הכל על הצד היותר טוב לכתחילה. וכן אם האדם מקבל עליו להיות כמו נזיר היינו להיות בן תורה צריך להזהר יותר במצות ולעשותם על הצד היותר טוב לכתחילה.

ג- כשנעשה לאדם נס יפריש צדקה או יעשה איזה גמ"ח

עוד אפשר לומר טעם על אכילת התודה ליום אחד, שמי שנעשה לו נס אזי צריך לעשות חסד עם כלל ישראל, ואפשר ללמוד זה מהגמרא בשבת (ל"ג ע"ב) שרבי שמעון בר יוחאי אמר הואיל ואיתרחיש ניסא איזיל אתקין מילתא, דכתיב (בראשית לג) ויבא יעקב שלם, ואמר רב שלם בגופו שלם בממונו שלם בתורתו. ויחן את פני העיר, אמר רב מטבע תיקון להם, שמואל אמר שווקים תיקון להם, רבי יוחנן אמר מרחצאות תיקון להם וכו' עיי"ש. ורואים שמי שנעשה לו נס צריך לתקן לטובת בני אדם, ולכן קרבן תודה הוא קרבן גדול וארבעים חלות, וזמן אכילתו הוא ליום אחד, וכדי שלא ישאר נותר צריך להזמין לסעודה הרבה בני אדם שאינם קרוביו ולעשות עמם חסד להאכילם את הקרבן כדי לתקן לצורך בני אדם. ונלמד מכאן שאם נעשה לאדם נס אזי יתקן לצורך הכלל ע"י נתינת צדקה וגמ"ח.

ומזה יש ללמוד שהאדם צריך לחשוב בדעתו אחרי שעשה תשובה והקריב הקרבן בזמן שביהמ"ק קיים ובזמנינו שאין קרבנות אחרי שלמד פרשת עולה ונתעסק בתורת הקרבנות, ואמרו חז"ל במדרש רבה בפרשת צו (ג א) רבי אחא בשם רבי חנינא בר פפא וכו' אמר הקב"ה הואיל ואתם מתעסקין בהם מעלה אני עליכם כאילו אתם מקריבין אותן וכו'. וכן במסכת מנחות (ק"י ע"א) אמר ריש לקיש מאי דכתיב (ויקרא ז) זאת התורה לעולה למנחה ולחטאת ולאשם, כל העוסק בתורה כאילו הקריב עולה מנחה חטאת ואשם אמר רבי יצחק מאי דכתיב זאת תורת החטאת וזאת תורת האשם, כל העוסק בתורת חטאת כאלו הקריב חטאת, וכל העוסק בתורת אשם כאלו הקריב אשם, אזי התכפר לו והוא נקי מהחטא, ויחשוב שבגדיו הם נקיים. והיצר הרע דרכו להפיל את האדם שיחשוב שעדיין הוא מלוכלך בחטאים, ולכן אין צריך לשמור את עצמו מללכלך את עצמו עוד בחטאים, כי ממילא הוא לא נקי, וכשהאדם רואה שמה שחושב שהוא מלוכלך בחטאים זה גורם לו להחליש דעתו להמשיך לחטוא, צריך לדעת שזה מחשבת היצה"ר, וצריך להתגבר על זה ולחשוב שודאי נמחל לו החטאים אחר שעשה תשובה, וכשיוודע שהוא נקי מחטאו הוא נזהר שלא לחטוא עוד, אבל אם הוא יחשוב שבגדיו הם צואים אזי לא יחוש לשמרם כמו שכתב הדעת זקנים.

וכן צריך האדם בכל מה שעושה שיש על זה מצות השי"ת, שיחשוב שעושה את זה לשם מצוה, ולכן הקב"ה רצה לזכות את ישראל לכן הרבה להם תורה ומצוות, שכל דבר שיחשוב שעושה את זה לשם מצוה, ויקבל שכר על מה שעושה לשם המצוה, ואפילו דבר שהיה עושה מצד עצמו אפילו אם לא היה מצוה, כגון לעזור לאשתו ולילדים ולטרוח עבורם אם לא יחשוב לשם מצוה הרי לא יהיה לו מצוה כי עשה הדבר לשם רצונו, אבל כשיחשוב שעושה זה לשם מצוה הרי יהיה לו מצוה, וזוהי עושה רצון השי"ת, וגם יקבל על זה שכר בעוה"ב ובעוה"ג. וגם ע"י זה, המעשה הגשמי לא יגשם אותו אדרבא יזכר אותו ויש מפרשים רצה הקב"ה לזכות את ישראל כפשוטו לזכות אותם במצוות, ויש מפרשים לזכות מלשון לזכך אותם, שאם עושה פעולות אפילו בגשמיות ומתכוין לשם מצוה אזי הפעולות לא מגשמות אותו אדרבא הם מזככות אותו, לכן צריך להזהר בזה שע"י המחשבה שלו הוא מקיים את מצות השי"ת בכל עת.

פרשת פרה

ישראל מטמאין באהל ואין עכו"ם מטמאין באהל

א- האור החיים הקדוש בפרשת חקת עה"פ 'זאת חקת התורה' וגו' כתב וז"ל, צריך לדעת למה כינה למצוה זו שם כללות התורה, שהיה לו לומר זאת חוקה וגו' או זאת חוקת הטומאה, או חוקת הטהרה כדרך אומרנו (שמות י"ב מ"ג) זאת חקת הפסח וכו'.

ויתבאר הענין על פי מה שאמרו בפרק בתרא דנזיר (סא:) ופסקו הרמב"ם בפרק א' מהלכות טומאת מת (ה"ג) שאין הכותי נעשה טמא מת, וז"ל: שאם נגע במת או נשאו או האהיל עליו, הרי הוא כמי שלא נגע, הא למה זה דומה לבהמה שנגעה וכו' עכ"ל. והנה ההבדל שבו הורמו עם בני ישראל משאר הגוים הוא באמצעות קבלת התורה, שזולת זה הנה ככל הגוים בית ישראל. ומעתה טעמנו צוף דבש אמרי אל במה שאמר 'זאת חקת התורה' פירוש, חוקה זו של הטומאה ותנאי טהרתה תסובב מהתורה כי ע"י שקבלו התורה נעשו עם בני ישראל דבר שהרוחנים השפלים תאבים להדבק בהם, להיותם חטיבה של קדושה עליונה בחייהם גם במוותם, בחייהם שבנגוע במת או יאהילו עליו וכדומה, תדבק בהם הטומאה שבמת, ולא תחפץ להפרד אם לא בכח גדול אשר חקק ה' במצוה האמורה בענין של פרה אדומה, ובמותם גם כן תרבה הטומאה, כאמרם ז"ל (יבמות ס"א). בפסוק 'אדם כי ימות' (פסוק יד) ישראל מטמאין באהל ואין אומות העולם מטמאין באהל וכו', כמו כן אדם מישראל שמת, להיותו מלא קדושה המתוקה והעריבה, בצאת הנפש ונתרוקן הגוף יתקבצו הקליפות לאין קץ, שהם כוחות הטומאה התאבים תמיד להדבק בקדושה ליהנות מהערב, ולזה יטמא באהל וכו' מה שאין כן אשר לא מזרע ישראל להיותו משולל מהקדושה, אין כל חלק התקבצות הטומאה, אלא חלק הממית הנדבק בגוף ואשר יסובב הכל היא התורה. עכ"ל.

ובפסוק י"ד כתב וז"ל: זאת התורה אדם כי ימות, ואמרו זאת התורה, יתבאר גם כן על דרך שפירשתי בפסוק זאת חקת התורה (פסוק ב'), והוא לצד שדקדק לומר אדם כי ימות וגו'. ודרשו ז"ל (יבמות סא). אתם קרואים אדם, ישראל מטמאין באהל ואין אומות העולם וכו' לזה הקדים לתת הטעם שסובב הדבר, ואמר זאת התורה, שמסיבתה הוא שאותו שנקרא אדם מטמא באהל, אבל אומות העולם שאין להם תורה וכו'. עכ"ל.

ב- והנה דברי האוה"ח הקדוש מפורשים בזוה"ק, וז"ל הזוה"ק (תרגום): זאת התורה אדם כי ימות באהל, אמר רבי יהודה בוא וראה מה בין ישראל לעמים עכו"ם, בישראל כשנמצא אדם שמת הוא מטמא לכל גוף והבית נטמא, וגוף של עכו"ם כשהוא מת אינו מטמא לאחר והבית אינו נטמא, מה הטעם, ישראל בשעה שהוא מת כל קדושות העליונות מסתלקות ממנו ונסתלק ממנו זה הצלם הקדוש שהוא מת זה הרוח הקדוש, לכן נשאר הגוף טמא, אבל עכו"ם אינו כן, שבחייו הוא מטמא בכל הצדדים צלם שלו טמא ורוח שלו

טמא, ולפי שטומאות האלה שורות בתוכו אסור להתקרב אליו, כיון שמת יצאו כל אותן הטומאות, ונשאר הגוף בלי טומאה לטמא, ואע"פ שהגוף שלהם טמא בין בחייהם ובין במיתתם, אבל בחייהם שכל אותן הטומאות נמצאות אצלם, יש להם כח לטמא לאחרים במיתתם שיצאו כל אותן הטומאות מהם אין יכולים לטמא, וגוף של ישראל יכול לטמא לאחרים במיתתם, לפי שכל הקדושות יצאו ממנו ושורה עליו צד הטומאה עכ"ל. והנה דברי האוה"ח הקד' מפורשים בזוה"ק, אלא שהאוה"ח מוסיף שההבדל הזה נעשה באמצעות התורה"ק, ולכן כתוב זאת חקת התורה, שעל ידי התורה נעשה ההבדל בין ישראל לעמים.

ג- הנה הרמב"ם בהל' טומאת מת (פ"ב הלכה א') כתב וז"ל: הנפל אע"פ שעדיין לא נתקשרו איבריו בגידין מטמא במגע ובמשא ובאהל כאדם גדול שמת שנאמר הנוגע במת לכל נפש אדם וכו'. ובכס"מ כן איתא בפרק כה"ג (נזיר ג). ורואים מהדין הזה שכל נפש ישראל אפילו נפל יש בו קדושה, וכיון שמת או שנעשה נפל שורים עליו כוחות הטומאה. וזה ההבדל בין ישראל לעמים.

ד- וזוהי מבואר הירושלמי בשביעית בסוף פרק בראשונה (דף יב) רבנן דקסרין אמרין קטני עובדי כוכבים לא חיין לעתיד לבוא ולא נידונין עם הרשעים ועליהן הוא אומר 'וישנו שינת עולם ולא יקיצו' (ירמיה נ"א לט). והגמרא שם דנה מאימתי קטני ישראל חיין בתחית המתים, ומביאה מחלוקת תנאים בענין, ובסוף הסוגיא רבי לעזר אמר אפילו נפלים זוכים לתחית המתים, מאי טעמא (=המקור לכך) ונצורי ישראל להשיב (ישעיה מ"ט ו), והכתיב הוא ונצרי ישראל להשיב, דהיינו כל ישראל שנוצר זוכה לשוב ולחיות בתחית המתים, וכן בכתובות דף קיא. אמרין מהפסוק יחיו מתין נבלתי יקומון (ישעיה כו), ההוא בנפלים הוא דכתיב שנפלים גם כן חיים לתחית המתים. ונראה דאף שבירושלמי יש בזה מחלוקת תנאים ההלכה היא כרבי אלעזר, כיון שמבואר ברמב"ם שנפל מטמא כאדם גדול במגע ובמשא ובאהל, ולדברי הזוה"ק והאוה"ח הקדוש מי שזוכה שיש בו נשמה של כלל ישראל הוא כשמת מטמא ומזה ראייה שגם נפל יש בו נשמה של כלל ישראל ולכן הוא מטמא כאדם גדול במגע ובמשא ובאהל, וממילא יקום לתחית המתים

ה- וכך כתב בשו"ת אגרות משה (יו"ד ג' תשובה קל"ח) דהנה רבינא שהוא בתרא שהלכה כמותו אמר בסנהדרין (ק'): על קטן מאימת בא לעוה"ב משעה שנזרע, ופרש"י: משעה שנקלט הזרע במעי האשה אפילו הפילה אמו ונמחה יש לו חלק לעתיד לבוא, והביא דהכי אמר בכתובות נבלתי יקומון לרבות נפלים. הרי מפורש ברש"י דלעמוד בתחית המתים וחיי עולם הבא הם דין אחד ע"ש. ולפי דברי הזוה"ק והאוה"ח הקד' גם מההלכה שנפל מטמא כאדם גדול במגע ובמשא ובאהל יש ראייה שיש בו נשמת ישראל קדושה ויזכה ממילא לתחית המתים ולחיי העולם הבא.

להבין בקריאת פרשת פרה איסור טומאת מקדש וקדשיו

בשו"ע א"ח סי' תרפ"ה ס"ז כתב וז"ל, יש אומרים שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקרותן מדאורייתא וכו'.

ובמשנ"ב שם ס"ק ט"ו כתב, והרבה אחרונים כתבו שפרשת פרה אדומה אינה מדאורייתא. וכן כתב המשנ"ב בסימן קמ"ו ס"ק י"ג בביאור הגר"א ופר"ח ושערי אפרים כתבו שפרשת פרה אדומה היא מדרבנן.

ובספר ברכת פרח למרן הגאון הצדיק רבי יעקב ישראל קניבסקי זצ"ל בפרשת חקת כתב, דצריך ביאור סברת הראשונים דס"ל שקריאת פרשת פרה היו מדאורייתא, היכן מבואר דבר זה בתורה.

ותירץ, שיתכן שזהו מדכתיב בסוף פרשת מצורע (ט"ו ל"א) והזהרתם את בני ישראל מטומאתם ולא ימותו בטומאתם בטמאם את משכני וגו' שלפי פשוטו הוא הזהרה לב"ד להפריש את בני ישראל מטומאת מקדש וקדשיו. והזהרתם פירושו הוא והפרישתם וכן פירש המלבי"ם ז"ל אלא שפירש דקאי על הכהנים דאהרן כתיב לעיל. אבל י"ל דקאי על הב"ד להפריש את בני ישראל מטומאת מקדש וקדשיו, וכן בפ"ק דר"ה (דף ו') כתוב ועשית אזהרה לב"ד שיעשוך. ואם אמת הוא שהחייב על ב"ד להפריש את ישראל מטומאת מקדש וקדשיו נראה ודאי שגם קריאת הזהרת מקדש וקדשיו הוא בכלל והזהרתם, כי הודאת האיסור ועונשו מביאה לידי שמירה וכדאמרין גדול תלמוד שמביא לידי מעשה. ולפ"ז שפיר יהיה קריאת פרשת פרה דאורייתא כיון שמוטל על הב"ד מצות הפרשה מטומאת מקדש וקדשיו ה"ה נמי שכל ציבור וציבור מחויב בזה, דעיקר כח הב"ד הוא משום דקאי במקום כללות הציבור וה"ה שעל כללות הציבור להזהיר על טומאת מקדש וקדשיו, שהרי בפרשה זו דמצות פרה כתוב שם איסור טומאת מקדש ואזהרתו. וי"ל שכל זה שייך גם בזמן הזה אע"פ שבעוה"ה ביהמ"ק חרב מ"מ מהרה יבנה המקדש, וממילא אית בקריאת פרשת פרה צד דאורייתא כיון שמוטל על הב"ד להזהיר על טומאת מקדש וקדשיו וה"ה שמוטל זה על כללות הציבור שעיקר כח הב"ד וחיוביו הוא מפני שהם קיימי במגע כלל הציבור כולו. עכ"ד.

והנה לפ"ז עיקר החיוב הוא להסביר לציבור איסור טומאת מקדש וקדשיו, שאם אדם נטמא אסור לו ליכנס למקדש ואסור לו לאכול קדשים, ולא מספיק במה ששומעים את הפרשה בלא להבין את הזהרה של טומאת מקדש וקדשיו.

בנת יבנות העיין

ביאורים והערות מהרה"ג ר' אהרון שורצר שליט"א

פ"ז פ"ב 'ואם על תודה יקריבנו וכו' חלות מצות' בענין קרבן תודה האם באה בשותפות.

משום ששנים רשאים ליקח כפרה אחת, וכן משמע מסוף פ"ב במנחות (צ"ד ע"ב), אמנם בביאור הגר"א כתב לפרש שסגי לאם ולבתה בתרנגולת אחת משום שעובר ירך אמו, ומוסיף הגר"א וז"ל ומגן אברהם כתב משום דשני גופים מתכפרים בכפרה אחת כמ"ש במנחות בכל הקרבנות לבד ממנחה שנאמר נפש, אינו נראה דלא דמי לנדבה עכ"ל, ועי' במנחת אברהם שמביא את דברי הרמב"ם בפ"ג משגגות ה"ד שמפורש שאין שותפות בחטאת ע"ש.

ד. ועי' מש"כ האחרונים (הרש"ש במנחות פ' ע"ב, הגר"י פערלא מצו' עשה נ"ח ועוד), לדון בגדר קרבן תודה האם נחשב קרבן חובה או נדבה, וכתבו בזה שמדברי רש"י בפרשת צו (פ"ז פ"ב) שיש חיוב לכל מי שהוא מאחד שחייבים להודות כגון יורדי הים והולכי מדבריות וכו' שחייב להביא קרבן תודה, וז"ל רש"י בד"ה אם על תודה יקריבנו אם על דבר הודאה על נס שנעשה לו, כגון יורדי הים וכו', שהם צריכין להודות שכתוב בהן 'יודו לד' חסדו' וכו' ויזבחו זבחי תודה אם על אחת מאלו נדר שלמים הללו, שלמי תודה הן וטעונות לחם וכו' עכ"ל וכן מבואר בפ"י הרשב"ם (שם), וכן מבואר ברש"י במנחות (ע"ט ע"ב כת"י) בסוף העמוד וז"ל לשון אחר תודת חובה כגון מפרש בים וכו' דאמר' בברכות ארבעה צריכין להודות דכתיב ב' ויזבחו זבח תודה עכ"ל. משמע שקרבן תודה חשיב קרבן חובה (וע"ע בפרמ"ג בס"י ר"ט שכתב שיתכן שהיו רק חיוב מדרבנן או מדברי קבלה ע"ש).

ה. אמנם מדברי הרמב"ם שלא הביא שיש חיוב הבאת קרבן תודה ביורדי הים והולכי מדבריות וכו' אלא כתב בפ"ט ממעשה הקרבנות הלכה ה' וז"ל שלמי יחיד וכו' והשני שלמים הבאים עם הלחם בנדר או נדבה וזהו הנקרא תודה, ואותו הלחם נקרא לחמי תודה וכו' עכ"ל, משמע שקרבן תודה הוא כשאר קרבנות נדבה, וכן לכאורה מוכח מהדין שתודה באה מן המעשה, ודבר שבחובה אינו בא מן המעשה, ועוד מקומות דחשיב קרבן תודה קרבן נדבה, ועי' בפ"י הגר"י פרעלא (שם) שכתב שאין מזה הכרע שיתכן שהכוונה בזה לגבי מי שמרבה בתודות שמוסיף על חיובו בכה"ג דווקא חשיב קרבן נדבה, אבל עיקר קרבן תודה חשיב קרבן חובה ע"ש.

ו. וא"כ לפ"ז דש"י הרמב"ם ועוד ראשונים שקרבן תודה נחשב קרבן נדבה, ממילא יהי' בא בשותפות

א. הנה בריש ויקרא (פ"א פ"ב) 'כי יקריב מכם קרבן מן הבהמה וכו' תקריבו את קרבנכם' ופרש"י בד"ה תקריבו, וז"ל מלמד ששנים מתנדבים עולה בשותפות. ובד"ה קרבנכם פי' רש"י מלמד שהיא באה נדבת ציבור היא עולת קיין המזבח הבאה מן המותרות עכ"ל. דהיינו שיש קרבן נדבה ביחיד וכן יש קרבן נדבה בשותפות וכן קרבן נדבה בציבור. ועי' מש"כ הרמב"ן לפרש בדברי רש"י שכוונת רש"י שקרבן ציבור זהו דוקא במה שקונים מתרומת הלשכה אבל שאר קרבנות נדבה שרבים מביאים ביחד זהו רק קרבן שותפין ואין חילוק בין הרבה שותפים למעט שותפים. אבל דעת הרמב"ן שהחילוק בין קרבן ציבור לקרבן שותפין הוא שקרבן ציבור זהו דווקא שבא מרוב הציבור אבל אם לא הי' מרוב הציבור אין זה קרבן ציבור אלא קרבן שותפין ע"ש. (וע"ע מש"כ בח"י מרן הגר"ז עה"ת זצ"ל להעיר בדברי הרמב"ן, דקרבן ציבור נעשה ע"י ההפרשה שתהא עולת ציבור וממילא שייכה לכל ישראל, וכמו מפרש קרבן להתכפר בו חברו, וא"כ מה נפק"מ אם המפרישים הם רוב הציבור או מיעוט, ופי' בזה שדעת הרמב"ן שבקרבן נדבת ציבור בעינן שעצם מעשה הנדבה תהא נעשית ע"י הציבור ע"ש).

ב. ויש לדון לגבי קרבן תודה האם משכח"ל קרבן תודת ציבור, וכן אם משכח"ל קרבן תודה בשותפות. והנה לגבי קרבן תודה בציבור מבואר בגמרא בזבחים (ה). שקרבן תודה ליכא בציבור, וכן מבואר בגמרא בזבחים דף (פ"ט ע"ב) שאין קרבן תודה בציבור. אמנם בשבועות (י"ד). מבואר לכאורה שיש קרבן תודה בציבור, שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך וכו' וסנהדרין של שבעים ואחד וכו' ובשני תודות ובשיר. ויש שכתבו שהיו דין מיוחד של בי"ד שצריכים להביא תודה. (וע"ע שיטמ"ק בערכין י"א ע"ב שמשמע מדבריו שחשיב קרבן ציבור ע"ש).

ג. אמנם לפי' הרמב"ן יתכן שמכיוון שאין זה מרוב הציבור אין זה קרבן ציבור אלא קרבן שותפים, רק שיש לדון האם יש קרבן תודה בשותפות. דהרי קרבן נדבה בא בשותפות כמו שמבואר במשנה במנחות (ק"ד ע"ב), שעולה ושלמים באין בשותפות חוץ ממנחה דכתיב נפש כי תקריב, וכ"כ הרמב"ם בריש פ"ג ממעשה הקרבנות, וקרבן חובה אינו בא בשותפות, ועי' מש"כ בביאור הגר"א אור"ח ס"י תר"ה ס"א לגבי מנהג כפרות באשה מעוברת שלוקחין ב' תרנגולים תרנגול ותרנגולת אולי תלד זכר, ופי' המגן אברהם שגם אם העובר נקבה סגי באחד לה ולבתה

אחרת ושחט את תודתו של זה לשם תודתו של זה, ופי' רש"י שאין בזה שינוי בעלים אלא שינוי קודש, ופי' הברכת זבח ועוד, שכוונת רש"י שראובן הפריש תודה בגלל שהי' חולה ונתרפא, ושמעון הפריש תודה משום שהי' חבוש בבית האסורים, והי' כוונת לשם כפרת ראובן רק בשביל הנס של שמעון משו"ה יש בזה שאלה של שינוי קודש.

י. ועי' בקרן אורה (שם) שהקשה בזה, הרי נס אחר לא חשיב שינוי קודש, דהרי בכה"ג שראובן עצמו הי' גם חולה ונתרפא וגם הי' מיורדי הים והפריש תודה אחת לשם הנס על מה שנתרפא, ותודה אחרת על שעבר בים, שחט את התודה הראשונה לשם נס השני שנעשה אצלו לא חשיב שינוי קודש, וז"ל הקרן אורה, ובברכת הזבח פי' בזה דברי רש"י ז"ל לשם תודת חבירו היינו לנס אחר שנעשה לחבירו, אבל שחטה בשביל עצמו, ולא הבנתי דבריו ז"ל דהא לשם נס אחר בדידה כשרה היא וכו' עכ"ל ע"ש. ופי' בזה בשבט הלוי (שם) שיש חילוק שדווקא בכה"ג ששחט לשם נס אחר שנעשה אצלו אין בזה שינוי קודש, משום מעיקר הדין יוצא בתודה אחת על שניהם משו"ה אין בזה שינוי קודש, ורק בכה"ג ששחט לשם נס אחר שנעשה אצל שמעון חשיב שינוי קודש ע"ש.

יא. נמצא שהכרעת ההלכה שמי שעבר בים וגם הי' חולה ונתרפא יוצא ידי חובתו בקרבן תודה אחד, אמנם עדיין יל"ע בכה"ג שראובן חייב קרבן תודה משום שהי' חולה ונתרפא, ושמעון חייב קרבן תודה משום שהי' מיורדי הים, שיתכן שאינם יכולים לצאת בקרבן אחד משום שנחשב שני חיובים, ע"פ דברי הגמרא הנ"ל שבכה"ג ששחט על שם נס אחר שנעשה לחבירו יש בזה נידון של שינוי קודש.

יב. ועי' מש"כ הגרעק"א בשו"ע סי' רי"ט סעי' ה' לגבי מי שהי' חייב ברכת הגומל ובירך לעצמו ונתכוין להוציא את חבירו ושמע חבירו וכיוון לצאת יצא, אפילו בלא עני' אמן, ומוסיף הרמ"א כיון שהמברך גם כן חייב יצא האחר בלא עני' אמן, וכתב על זה הגרעק"א ז"ל בהג"ה כיון שהמברך גם כן חייב, משמע אם המברך אינו חייב בברכה וכו' לא יצא בלא עני' אמן, וכו' ואם המברך חייב ומברך הברכה על שהי' חולה ונתרפא וזה שומע חייב בברכה על שהי' הולך במדבר מסתפק בספר אורים גדולים בדרשותיו פרשת צו דיש לומר דיצא אף בלא עני' אמן או דאף בעני' אמן אינו יוצא ע"ש עכ"ל. והמקור של הספק של הוא ע"פ הגמרא בזבחים הנ"ל שנחשב שינוי קודש בכה"ג ששחט לשם נס אחר שנעשה לחבירו, מבואר בזה שנחשב חיוב אחר, משו"ה מסתפק האורים גדולים שלא יכולים לצאת ידי חובה בשמיעת ברכת הגומל גם בעני' אמן דחשיב חיוב אחר. וא"כ לכאורה לפ"ז גם אם יוצאים ידי חובה בתודה בשותפות מ"מ בכה"ג שראובן חייב משום שהי' מיורדי הים, ושמעון חייב משום שהי' חולה ונתרפא אינם יוצאים בקרבן אחד, ודוק.

כשאר קרבנות נדבה, רק שעדיין יש שכתבו לדון בזה שיתכן שאע"פ שקרבן תודה נחשב קרבן נדבה מכל מקום אינו בא בשותפות משום הדין שמנחה אינה בשותפות שנאמר נפש כי תקריב, ויש לדון שלחמי תודה נחשבים מנחה ומנחה אינה בשותפות, (ואע"פ שתי' אביי במנחות מ"ו ע"ב שלחמי תודה לא איקרו מנחה, מ"מ יש שכתבו שגם למסקנא דעת רבה שלחמי תודה איקרו מנחה, ופי' בזה את המשנה בריש פרק כל המנחות, שכל המנחות באות מצה, חוץ מחמץ שבתודה, וע"ש בתוס' ד"ה כל), רק שמסתבר שכל הדין שמנחה אינה באה בשותפות זהו רק במנחה הבאה בפני עצמה, ולא בכה"ג שבאה יחד עם הזבח כמו כל מנחת נסכים שבאה בשותפות.

ז. אמנם עדיין יש לדון שאע"פ שקרבן תודה בא בשותפות מ"מ יתכן שמי שהי' מיורדי הים או חולה שנתרפא שחייב להביא קרבן תודה (עכ"פ מדרבנן או מדברי קבלה כמש"כ פרמ"ג שם) אינו יוצא ידי חובה אלא רק כשמביא בפני עצמו, ושמעתי מהגאון רבי איתמר גרבוז שליט"א שבטורי אבן בחגיגה כתב (ו.) שקרבן חגיגה ועולת ראי' באין בשותפות, וכן מפורש בתוספתא פ"א מחגיגה לגבי שלמי חגיגה שאם יש להביא מתוך ביתו ה"ז מביא, ואם לאו משתתף עם אחרים ומביא, (ועי' מש"כ בקה"י חגיגה סי' ג' בגדר חיוב עולת ראי') א"כ מסתבר שגם קרבן תודה בא בשותפות. {וע"ע מנ"ח ריש מצו' פ"ח}.

ח. אמנם עדיין יש לדון במי שהי' דם מיורדי הים וגם הי' חולה ונתרפא האם יוצא יד"ח בתודה אחת או שצריך להביא שני תודות, וכן יל"ע גם לגבי ברכת הגומל במי שהי' גם חולה וגם יורד הים האם צריך לברך פעמיים ברכת הגומל, וכן מי שהי' חולה ונתרפא ושוב נעשה חולה ונתרפא, או שהי' חבוש בבית האסורים ויצא לחירות ושוב חזר לבית האסורים ויצא לחירות, האם מברך פעם אחת או שתיים, ועי' מש"כ באשל אברהם (רי"ט) בגיליון השו"ע ז"ל מי שהי' חבוש פעמיים שלש אי בעי' ברוכי כל פעם ופעם וכו' ועי' בתשו' קול בן לוי שאלה א' דהעלה דדי בברכה אחת, והביא סער לדבריו מדברי התה"ד סי' ל' ע"ש, שני' לה מדברי הרי"ף בפסחים מהסכמת הר"ן דאין מברכין אלא ברכה אחרונה אכולא כסא, וכן משמע מבעל גינת וורדים וכו' עכ"ל, ועי' מש"כ המשנה ברורה (שם ג') וז"ל כתבו האחרונים, דמי שנתחייב ארבעתן אינו מברך כי אם ברכה אחת לכולן וכו' עכ"ל, דהיינו שבהודאה אחת יוצא ידי חובה ולכאורה הוא הדין לגבי קרבן תודה שיש לו חיוב לנדב תודה כדי להודות, יוצא יד"ח בקרבן אחד.

ט. וכן ראיתי בשו"ת שבט הלוי ח"ג סי' קס"ג (ג) שכתב לפרש לפ"ז את דברי רש"י בזבחים (ז.) שרש"י מפרש את הנידון בגמרא לגבי תודה שנשחטה לשם תודת חבירו, שאין הכוונה לשם חבירו, שיתכפר חבירו, אלא מיירי שהיתה לראובן תודה ולשמעון תודה

מענה יחזקאל

הרב יחזקאל הרטמן

בס"ד

תבוא פרה ותכפר על העגל

תמצית: קושיות: פרה היא טהרתן של ישראל מדוע זה מבאר מדוע בא קודם פרשת החודש? מה המקור שפרשת פרה היא דאורייתא? מדוע פרה אדומה היא כפרה על מעשה העגל? - פרשת הערב רב, משה מבקש מאד שהערב רב יצטרפו לישראל כנגד רצון ה' - ביאור דעיקר עבודת האדם הוא גילוי האור מתוך החושך, ביאור לפי"ז בחטא אדה"ר דמיתה היא תוצאה של הישארות בחושך - ערב רב אינם שייכים באופן דממילא להקב"ה כפי שישראל הם, וע"כ הם יותר חשוכא מישראל - ע"כ משה רבינו רצה לקרבם שמשם יהיה גילוי אלוקות יותר גדול - טעות הערב רב שבעולם הזה החושך הוא העיקר. תיקונם יהיה לעת"ל. אבל עתה חזר בגללם המיתה - דברי הרח"ו דמשה היה צריך להיות מ' ימים שלמים בהר סיני כמו ימים דיצירת הולד דתכלית המ' יום הוא בסוף - ביאר לפי"ז דדוקא כשמשו רבינו הגיע לתכלית של ביטול הגוף אז הערב רב עשה העגל זה כנגד זה - פרה אדומה אחכמה והיא רחוקה, משום דטומאה היא סתימה, והתגברות על הסתימה מגיעה ממקום גבוה יותר, וטומאת מת קשה דא"א להגיע ממקום גבוה יותר - משה רבינו הוא המבין את פרה אדומה משום שהוא מעבר לטומאת מת - שייכות פרה אדומה לעגל, דעגל הוא שורש המיתה והחושך, ופרה מגיעה ממקום שהוא מעבר למיתה, ההפך מעגל - לשון רש"י שהיא טהרתן של ישראל, פרשה זו עניינה טהרה וחיבור למקום גבוה יותר ולא רק עוסקת בענייני הלמעשה של פרה, וע"כ באה קודם פרשת החודש עפ"י ביאור הגר"א בד' פרשיות - סתירה בדברי רש"י בעניין מתי ניתנה פרשת פרה, יישוב לפי הנ"ל - ביאור לפי זה מה המקור של פרשת פרה מהתורה

ב.

עניין הערב-רב

וכדי לבאר דבר זה, צריכים אנו לעיין בפרשה תמוהה מאד, הלא היא פרשת הערב רב: הנה, מבואר בחז"ל בכמה מקומות דמשה רבינו צירף את הערב רב לעם ישראל ביציאת מצרים שלא בהסכמת הקב"ה, כמבואר במדרש (שמו"ר מב, ו): לך רד כי שחת עמך, העם אין כתיב כאן אלא עמך, אמר משה רבון העולם מנין הם עמי? אמר לו הקב"ה עמך הם שעד שהיו במצרים אמרתי לך "והוצאתי את צבאותי את עמי" אמרתי לך שלא לערב בהם ערב רב אתה שהיית עניו וכשר אמרת לי לעולם מקבלים השבים, ואני הייתי יודע מה הם עתידין לעשות אמרתי לך לאו, ועשיתי רצונך, והם הם שעשו את העגל שהיו עובדים עבודת כוכבים והם עשו אותו וגרמו לעמי לחטא ראה מה כתיב אלה אלהינו אין כתיב כאן אלא אלה אלהיך שהגרים שעלו עם משה הם עשאוהו ואמרו לישראל אלה אלהיך לכך הקב"ה אמר למשה לך רד כי שחת עמך, מכח צירוף זה חטאו ישראל, וכל ירדת עם ישראל ושם ואילך הוא בגלל דבר זה, וכן אמרו בזוהר פרשת בשלח (ח"ב דף מה:): "תא חזי אי לא הוו אינון ערב רב דאתחברו בהון בישראל, לא אתעביד ההוא עובדא, ולא מיתה מישראל כל אינון דמיתה, ולא גרים לון לישראל כל מה דגרים, ותא חזי ההוא עובדא וההוא חובה ממש גרים גלותהון דישראל. דתנינן בעא קודשא בריך הוא

א.

קושיות

פרשת פרה היא אחת מארבע פרשיות, וביאר רש"י (מגילה כט.) דהוא להזהיר את ישראל שיעשו פסחיהם בטהרה. והוסיף רש"י: "ובתלמוד ירושלמי גרסינן אמר ר' חמא, בדין הוא שיקדום החודש לפרשת פרה, שהרי באחד בניסן הוקם המשכן ושני לו נשרפה הפרה, ומפני מה הקדימוה שהיא טהרתן של ישראל". וצ"ב היישוב, דמ"מ הטהרה תבוא לאחר החודש שזהו סדרן? עוד צ"ב דהנה בשו"ע (או"ח סי' תרפ"ה, ז) כתב: יש אומרים שפרשת זכור ופרשת פרה אדומה חייבים לקראם מדאורייתא, ותמוה מה המקור לקריאת פרשת פרה אדומה מהתורה? ועיין ביאורים בערוך השולחן (שם) ובמשך חכמה (פרשת חוקת). כתב רש"י בפרשת פרה (במדבר יט, כב): "משל לבן שפחה שטינין פלטיין של מלך אמרו תבא אמו ותקנח הצואה, כך תבא פרה ותכפר על העגל", פירוש דפרה אדומה היא כפרה על מעשה העגל. וצ"ב דמה השייכות בין פרה אדומה, שהיא צורת טהרת טומאת מת, שנראה כפרט אחד מדרכי הטהרה, לכפרה על מעשה העגל? וכן צ"ב מהו הדוגמא של אם המקנחת צואת בנה.

אם אומר אני האירו לי שאקבץ מעותי אין בריה משגחת עלי מה עשה נטל זהוב אחד והשליך בתוכם והתחיל צווח ואומר האירו לי זהוב אחד היה לי ונפל ממני כאן והאירו לו מה עשה משנטל את הזהוב אמר להן בחייכם המתינו לי שאלקט את המעות וליקטן בזכות הזהוב נתלקטו המעות כך אמר לו הקב"ה למשה אם נקבר אתה אצלם במדבר הן באים בזכותך ואת בא בראשם שנאמר וירא ראשית לו וגו' ויתא ראשי עם."

הרגעים האחרונים של משה רבינו בהר סיני

ועפ"י הנ"ל יובן עוד עניין נוסף בפרשת העגל, דהנה הקשה המרח"ו בספר עץ הדעת טוב וז"ל: "ואמנם לדברי כולם קשה שהיה לו להשי"ת שהוא יודע העתידות שכדי שלא יחטאו לא יביאם לידי טעות ויוריד את משה כדי שלא יבואו לידי העון העצום שהוא שלא הי' לו כפרה וכמ"ש וביום פקדי וכו' כנודע וכו'", והוא תמיהה עצומה דאם כל החטא היה מחמת העיכוב, למה היה צורך בעיכוב זה? ויישב וז"ל: "אבל נודע כי העשר דברות הכתובים בלוחות כל התורה וכל העולמות עבר ועתיד כלול בהם והנה משה ילוד אשה הי' והיא מהנמנע שילמוד כל זה אפילו בדרך נס לולא עד אשר יזדכך החומר הנוצר בארבעים יום של יצירת הולד והנה אין תכלית זיכוכו עד סיומו שלא ישאר אפילו רגע אחת ובאותן ארבעים יום הי' הקב"ה מלמד למשה היקל נקל בתחלה כפי מה שהי' חומרם מזדכך והיותר עולם בחכמות סתימות לא הי' יכול לקבלם עד לבסוף וז"ש ויתן אל משה פי' את הלוחות שנזכיר אח"כ לא נתנם עד ככלותו לדבר אתו כל התורה כולה וזה אי אפשר עד סיום הרגע האחרון של ארבעים יום כי בהיות התורה חסירה אפילו כחוט השערה הוא חסרון גדול שאפשר כי לאותה סבה לא יבינו סודות נפלאים כנודע כי כל מה שלמד ברגע האחרון היותר עמוק וכולל כל התורה כולה והנה אחר שכלה לדבר אתו כל הצורך לא הי' ריוח בינתיים אפילו רגע אחת כי תיכף נתן לו הלוחות א"כ לא יחליף האל ולא ימיר דיבור קטן מתורתו בשביל כל העולמות כולם", פירוש דעיקר גילוי התורה שנמסר למשה היה ביום המ' דוקא, וצ"ל לכאן את דברי המהר"ל (דברים כה, ב, באר הגולה באר הראשון) דבארבעים יום דיצירת הולד, הנשמה נכנסת ביום הארבעים, וכן בארבעים יום דמשה רבינו, תכלית הגילוי היה ביום המ', ונפלא.

אך מ"מ צ"ב, דנראה קשה לומר שהיה זה מקרה שבזמן שמשה רבינו קיבל את תכלית עומק התורה, באותו זמן ממש חטאו ישראל בעגל, וא"כ מדוע דוקא אז חלו ב' הדברים יחד? אך עפ"י האמור מובן מאד, דתכלית השגת משה היה ביטול הגוף ורוממותו לדרגה של הארה ושימוש במקום החומר רק כאמצעי להגיע לביטולו. וכבר ביארנו בעבר דנראה דזו כוונת המשך חכמה (הקדמה לשמות) שמשה רבינו בהר ניטלה ממנו הבחירה, שכיון שביטל עצמו לגמרי, וזיכך את גופו בארבעים יום וארבעים לילה בהר סיני, גופו עלה ונתעלה והיה כלי גמור להארת הנשמה, כך שבחינה מסויימת היה כאן הסרת ההסתור והצמצום של הבחירה. וא"כ דבר זה סותר את מהות הערב רב, שכל תפיסתם היא שהצמצום אינו אמצעי אלא מטרה, וצריכים לחיות במקום החושך ולא להוציא ממנו האור. וממילא, בזמן שמשה עלה ונתעלה, זהו הזמן בדיוק שהערב רב גרמו העגל והורידו את ישראל לשאול תחתית, זה לעומת זה.

דישתכחון ישראל בהוא שעתא כמלאכי עלאי, ולמעבד להון חירין מכלא, חירין ממותא, ולמהוי חירין מן שעבודא דשאר עמין, כמה דאת אמר חרות על הלוחות, אל תקרי חרות אלא חירות, כיון דאתעביד ההוא עובדא גרימו כלא, גרימו מותא, גרימו שעבוד מלכוון, גרימו דאתברו אינון לחוי קדמאי, גרימו דמיתו מישראל כמה אלפין מנייהו, וכל דא בגין אתחברותא דאינון ערב רב דאתחברו בהו". וא"כ מדוע ביקש משה כ"כ שהערב רב יהיו מצורפים לעם ישראל, ומה תועלת יש בדבר?

אלא נראה מתוך דברי רבותינו, דהנה תכלית עבודת האדם בעולם הזה הוא לגלות האור מתוך החושך, דבלא חושך והעדד אין מקום לעבודת האדם, ולהיות בחושך לא בזה עיקר הרצון, אבל תכלית העבדה הוא לאפיק נהורא מגו חשוכא. ובאמת שעבודה זו היא עבודה זמנית, שמייד יגלה האור מתוך החושך, ובזה תמה עבודתו. וזהו שורש חטא אדם הראשון שאכלה פגה, דכל מה שנצטווה היה לא לאכול מעץ הדעת עד שבת, ובזה היה מקיים רצון הבורא מתוך מקצת חושך והיה בא לחיי העולם הבא מייד. אבל כיון שחטא, א"כ העמיק והאדיר את החושך ומעתה אין לו תקנה אלא מיתה. ועיין בזה בארוכה בלשם ספר דע"ה ח"ב דרוש ד' ע"כ ס"א.

והנה יש חילוק גדול בין ישראל לערב רב, והוא כפי שביאר הלשם בהקדו"ש שער ו', דישראל מחוברים לגמרי לבורא העולם, ונשמה שבהם היא טהורה. וע"כ גם הרשעים המוחלטים הם בני עולם הבא ומובטח להם שישבו ויתוקנו. אבל הערב רב אין בהם מעלה זו, ובלא מעשים טובים אין להם תקוה, וכל מעלתם הוא רק אם הם מקיימים ועושים התורה לזכות לחיי העולם הבא. נמצא דגילוי האור מתוך הערב רב הוא גדול יותר מגילוי האור מעם ישראל, דעם ישראל שייכים לקב"ה בעצם, והחושך אצלם אינו כ"כ עב, מה שא"כ הערב רב שבלא מעשים טובים אין להם שייכות לאור. וממילא מובן מדוע משה רבינו רצה כ"כ בצירופם לעם ישראל, כדי להביא לתכלית גילוי האור מתוך החושך. וכן כמעט מפורש בזהר פרשת כי תשא (דף קצא): "תא חזי כתיב, וירא העם כי בשש משה, מאן העם, אינון ערב רב וכו' אבל כל חרשי מצרים וכל חרטומי דלהון הוו, דכתיב בהו ויעשו גם הם חרטומי מצרים, דבעו למיקם לקבל פליאן דקודשא בריך הוא. כיון דחמו נסין ופליאן דעבד משה במצרים, אהדרו לגבי משה, אמר ליה קודשא בריך הוא למשה לא תקבל לון, אמר משה מאריה דעלמא, כיון דחמו גבורתא דילך באען לאתגיריא, יחמון גבורתך בכל יומא, וינדעון דלית אלהא בר מנך, וקבל לון משה", משה רצה לגלות הקב"ה בעולם מתוך החושך המוחלט.

אבל בזאת טעו הערב רב, וכפי שביאר רבי צדוק במחשבת חרוץ (אות ז, דף טו), דחשבו שרצון ה' הוא בצמצום והחושך, ולא בקיום החושך באופן זמני כנ"ל. וע"כ באו וביקשו עגל שיהיה להם ממשות באלוקות, דבר השייך לגוף ולחושך, כי רצו בקיום את החושך ולא להוציא ממנו האור. וע"ז היתה טענת הקב"ה "רד כי שיחת עמך", שאותו עם לא הביא לגילויים הנרצים. וממילא לכן נענשו ישראל שחזר להם המיתה, דכשם שאדם הראשון בחטאו הביא למיתה, שאכלה פגה, כן כשחטאו בעגל ונשתרשו בחושך, חזרה המיתה להפריד הגוף החומרי.

ובאמת שלעת"ל סו"ס כן יבוא אותו גילוי מהערב רב, וע"כ משה רבינו נקבר בחו"ל כדי שיביאם עמו לעת"ל, וכן ביאר האר"י בשער הפסוקים על פרשת שמות, והוא עפ"י המדרש (דבר"ב, ט): "כי לא תעבור את הירדן הזה אמר לו הקב"ה למשה אם אתה נקבר כאן אצלן בזכותך הן באין עמך א"ר לוי למה ד' לאחד שנתפזרו מעותיו במקום אפילה אמר

ד.

פרה אדומה התגברות על מיתה

מצות פרה אדומה לא נתגלה טעמה, ועליה אמר שלמה (קהלת ז, כג) "אחכמה והיא רחוקה ממני" (ימא יד.), וביאור עומק הקושי שמעתי ממור"ר זצ"ל, דהנה טומאה היא לשון סתימה, וכנגדה טהרה היא לשון צוהר והארה. כל טומאה נובעת מהארה שנסתממה. חיים הם גילוי אלוקות בבריאה, דכל נפש יש לה שורש עליון, כאשר כח של חיות מסתלק יש כאן סתימה המביאה טומאה. הסתימה שנגרמת על ידי מיתה היא הסתימה המביאה את אבי אבות הטומאה, טומאת מת, שזהו חוסר בהארה הגדול ביותר. כדי להתגבר על סתימה של טומאה צריך מקור הארה ממקום גבוה ביותר שיש בכוחו להתגבר על סתימה זו. וממילא, כל טומאה יש הבנה היאך אדם יש בכוחו להתגבר עליה, חוץ מטומאת מת, וטעם הדבר דאין אדם שהוא במקום גבוה יותר מהשורש של מיתה, דכל אדם בזה העולם הוא בר מוות, וא"כ אין בכוחו להתגבר על סתימה זו. וע"כ שלמה המלך אמר אחכמה, היאך שייך שאדם יתגבר על טומאה זו. האדם היחיד שכן הבין את סוד פרה אדומה הוא משה רבינו, דמשה באמת קידש גופו כפי שהתבאר למעלה, ומשה רבינו מעולם לא גרם לטומאת מת בעולם, דלא ידע איש את מקום קבורתו עד היום הזה (ובשונה מאליהו הנביא שלא מת כלל, כאן היתה מיתה אלא שלא גרמה לטומאת מת). משה רבינו באמת שייך למקום שהוא מעבר לסתימה של מיתה ולכן הבין את טעם פרה אדומה.

וכיון שהחידוש של פרה אדומה הוא התגברות על כח המיתה, א"כ מובן מדוע פרה אדומה היא כפרה על חטא העגל, דכיון שעגל הוא מה שמביא לצמצום והסתימה בעולם, וממילא מביא למיתה, ופרה אדומה מביאה לחיבור לטהרה והארה שמעבר למיתה, פירוש לסילוק הצמצום, א"כ פרה אדומה היא תיקון לחטא העגל. ויש להוסיף בזה, דזהו הדוגמא של האם המכפרת על צואת בנה, דהבן צריך להסיר ולהיפרד מהטינופת, וכשאינו יכול באה האם ועושה זאת בשבילו, כן כאשר ישראל נמצאים במצב של טינופת באה האם בהתגלמות פרה אדומה ומסירה ומרוממת אותם ממקום הטינופת דו"ק היטב.

ה.

פרה אדומה טהרתן של ישראל

ולפי"ז יש לבאר את כוונת הירושלמי שמביא רש"י שפרשת פרה קודמת לפרשת החודש משום שהיא טהרתן של ישראל, ולפי הנ"ל י"ל דעיקר החידוש הוא שפרשת פרה אינה רק עוסקת בענייני הלמעשה של טהרת פרה, אלא היא עוסקת בעצם בענייני הטהרה של כלל ישראל, שעל ידי פרשה זו אפשר להתגבר על העגל בעצם, ולכן היא קודמת לפרשת החודש, שאע"פ שפרה אדומה עצמה נשרפה רק לאחר ר"ח ניסן, מ"מ פרשת פרה שהיא עצם טהרתן של ישראל באה קודם. וכן הבנתי מתוך דברי מור"ר רבי משה שפירא זצ"ל, והוסיף דהדברים מדוייקים שההפטר של פרשת פרה מדברת על טהרת העוונות של כלל ישראל, ולא על פרה אדומה.

וביאור דבר זה קצת הוא עפ"י מה שביאר הגר"א באדרת אליהו (שמות ל, ג) בעניין ד' פרשיות: "והנה ד' פרשיות נגד ד' זמנים האמורים ביום השבת" וביאר שם בבאר אברהם: "פי' ד' פרשיות הם שקלים זכור

פרה חדש נגד ד' זמנים האמורים ביום השבת פי' אין כערכך וכו' בעה"ז בעה"ב לימות המשיח לתחיית המתים. שקלים וכפר על הנפש בעה"ז, זכור את אשר עשה לך עמלק הוא לנקום ממנו בעה"ב כמ"ש זכור אל תשכח זכור כו' פרה לימות המשיח נאמר וזרקתי עליכם מים טהורים של פרה וטהרתי אתכם, החדש הוא לתחיית המתים בניסן נגאלו ובניסן עתידים ליגאל", פירוש שיש ד' זמנים המוזכרים בשבת בברכת יוצר אור: "אין כערכך ואין זולתך אפס בלתך ומי דומה לך, אין כערכך ה' אלקינו בעולם הזה, ואין זולתך מלכנו לחיי העולם הבא, אפס בלתך גואלנו לימות המשיח, ואין דומה לך מושיענו לתחיית המתים", וכנגד כל אחד מהזמנים יש את אחת מהד' פרשיות. ומגלה כאן הגר"א דפרשת החודש הוא כנגד תחיית המתים, והדבר הקודם לתחיית המתים הוא ביאת המשיח שמביא טהרה לישראל כנגד פרשת פרה. ושמעתי ממור"ר זצ"ל דפרשת החודש הוא לעולם צורת החידוש של כלל ישראל בכל שנה לבוא ללידה חדשה בחודש ניסן, והוי מעין תחיית המתים בכל שנה. ולפי זה כדי להגיע לדבר זה זקוקים לטהרה קודם, וע"ז אומר רש"י בשם הירושלמי שמוכרח שפרשת פרה תבוא קודם לפרשת החודש שהיא טהרתן של ישראל.

ו.

המקור לקריאת פרשת פרה

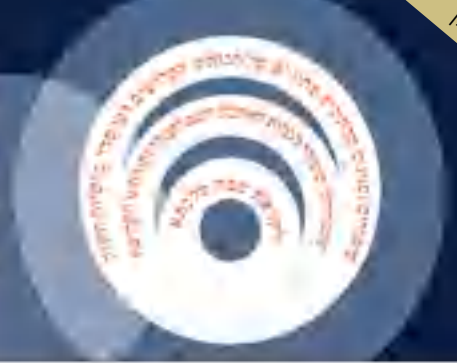
והנה, צ"ב בשיטת רש"י לגבי זמן מתן פרשת פרה אדומה. דהנה, כפי שרש"י מביא במגילה שם פרה אדומה נשרפה בב' ניסן לאחר שהוקם המשכן. וזה ביאור הגמ' בגיטין (דף סו.): אמר רבי לוי שמנה פרשיות נאמרו ביום שהוקם בו המשכן אלו הן וכו' ופרשת פרה אדומה, וביאר רש"י: "לפי שביום המחרת נשרפה הפרה להיות נטהרין לפסחיהן וקודם לכן לא יכלו לעשותה דבעינן והזה אל נכח פני אהל מועד והכי אמרינן במסכת מגילה ירושלמי באחד בניסן הוקם המשכן ושני לו נשרפה הפרה". נמצא שפרשת פרה אדומה ניתנה בא' ניסן, משום שנצטרכה בב' ניסן. אבל רש"י בחומש בפרשת מרה כתב (שמות טו, כה): "במרה נתן להם מקצת פרשיות של תורה שיתעסקו בהם שבת ופרה אדומה ודינין". ומפרשי רש"י (עי' גו"א) כבר הקשו דמנין לרש"י דבר זה. ולכאורה יש כאן קושיה עצומה, שרש"י נראה סותר את עצמו (ואת הגמ'), שבגיטין כתב שפרשת פרה ניתנה בא' ניסן, וכאן כתב שניתן במרה?

אבל לפי הנ"ל י"ל שהן הן הדברים. דיש בפרשת פרה ב' עניינים, החלק של הלמעשה, שריפת הפרה והזהת דמה, ויש בפרשת פרה את החלק של טהרתן של ישראל, עניין הטהרה המתגברת על מיתה ועל חלק הרע בעולם. וי"ל שב' חלקים אלו ניתנו בב' זמנים שונים, במרה נתן לישראל חלק ה"טהרתן של ישראל", שהיו זקוקים להתעסק בה קודם מתן תורה, ובר"ח ניסן נתן להם החלק של הלמעשה שהיו צריכים לה כדי לשרוף את הפרה בשני. וזהו יישוב דברי רש"י יש ב' נתינות של פרשה זו.

וממילא לפי זה מיישוב מה המקור לקריאת פרשת פרה מהתורה, דהפרשה שניתנה להם במרה ניתנה להם לעסוק בה, כלומה לקרוא בה. ובשונה משאר מצוות שניתנו במרה, היא נשארה כפרשה העומדת לקריאה שכן היא טהרתן של ישראל. והדרך להתחבר לחלק זה של הפרשה הוא על ידי קריאה דוקא. וא"כ י"ל דזה המקור לקריאת פרשה זו בכל שנה, שכן אותה נתינה שניתנה במרה, ניתנה לדורות.

לקראת שבת מלכתא

"וכששמעו החסידים שם את השירה והזימרה והמחולות שעושים לכבודו יצאו גם הם עם ספרי תורה בידם לכבודו, ורקדו ושרו בניגון "אור זרוע לצדיק" כדי לכבדו, והוא זצ"ל שאל בתמיהה "מי זה הצדיק", וכשאמרו לו שרוקדים לכבודו התחיל לבכות בלי שיעור עד שחששו שיתעלף מרוב חולשה ועוגמת נפש

פוסק הדור מרן הגאון רבי משה שטרנבוך שליט"א על ענווה אמיתית

והרים את הדשן (ו ג)

ומכאן יש ללמוד לשמש בית הכנסת העוסק בניקיון וסידור בית הכנסת, שאם הוא עושה כן לכבוד ה' ותורתו, עבודתו חשובה לפני המקום כשאר עבודות דקדושה הנעשים בבית הכנסת.

מעשה היה ברבן של ישראל הגאון רבי עקיבא איגר זצ"ל כשהתגורר בעיר ליסא לאחר נישואיו טרם שנתפרסם בישראל, שהוכרח לחפש אומנות כדי להתפרנס בה, ומאחר שברח מהכבוד ושנא את הרבנות [שבעבור כל כבוד שמקבלים בעולם הזה, מנכין לאדם הרבה מזכויותיו מחיי העולם הבא], חיפש מקום פשוט לעבוד בו כדי לפרנס את משפחתו.

והנה פעם אחת ראה רבי עקיבא איגר מודעה שבבית הכנסת הגדול בוויילנא מחפשים "שמש שני", אשר תפקידו הוא לקיים את הוראותיו של ה"שמש ראשון" לאסוף את הסיפורים והחומשים ולטאטא את בית הכנסת, וביקש הגרעק"א להתקבל למשרה זו, ופנה לרב העיר הלא הוא הגאון בעל נתיבות המשפט זצ"ל וביקש ממנו שיכתוב לו המלצה שהוא אדם נאמן וראוי למשרה זו, ה'נתיבות' סבר שאף שאין זה לפי כבודו, אבל סבר שמאחר שתלמיד חכם כמותו מבקש, ראוי לקיים את בקשתו, וכתב לו מכתב, ותיאר בו את גודל גאונו וצדקותו ומידותיו והוסיף בו גם המלצה שראוי לקבלו בתור אדם נאמן בעבודתו.

גבאי בית הכנסת שהבחינו מיד שבא לפניהם תלמיד חכם עצום, לא רצו לקבלו. שהלא הם לא חיפשו רב עיר, אלא מנקה פשוט בבית הכנסת, אבל כיון שהיה בידו המלצה מה'נתיבות', הם שלחו מכתב לינתיבות' שהם מסכימים למנות את רבי עקיבא איגר ל"שמש שני", אבל יש לפניהם שאלה שצריך הכרעת אדם גדול עליה, והוא, שהיות שהשמש ראשון הוא יהודי פשוט מאוד, בוודאי הוא ירגיש שלא בנח אם יצטרך לתת פקודות והוראות לתלמיד חשוב בדרגת רעק"א, ומה גם שיש בזה גם פגיעה בכבוד התורה.

ב"חובת הלבבות" ביאר ביסוד מצוות הרמת הדשן, שציווה הקב"ה את הכהן להשפיל עצמו ולהתעסק בכלוך בהוצאת הדשן, כדי שיהיה שפל ויסיר הגבהות מליבו, וכדי שיפקיר את כבודו למען כבוד שמים, וכמו שנאמר בדוד המלך "ודוד מפזז ומכרכר לפני ה'". וכע"ז כתב רבינו יונה, בטעם הדבר שהמתעסק בהרמת הדשן צריך ללבוש בגדי כהונה מכובדים, "ציווהו ללבוש בגדי כהונה אשר יתפאר בהם בשעה שירים את הדשן, להראות שמעלת האדם הגדולה אשר בה נחשב היא בעשותו עבודה לאלוקיו, ואפילו בדרך הבזויה בעיני הבריות, זו היא רוממותו", והיינו שהכבוד האמיתי אינו תלוי במעשיו החיצוניים של אדם, אלא הכבוד האמיתי הוא מה שמוכן האדם להתבזות למען כבוד שמים, ולכן גם עבודה בזויה כהרמת הדשן, מכבדת את עושיה כיון שהיא בכלל עבודת ה', וכשאדם מתבזה למען כבוד שמים זו היא רוממותו.

ובדומה לזה מצינו שהלוויים היו נושאים את המשכן על כתפיהם, ואף שהלוויים היו משרתי ה' והיה להם מעמד מכובד ביותר [ונפרט בני קהת], אך מ"מ הם היו עובדים בסחיבת משאות על הכתפיים ולא חששו לכבודם, וכמו כן נשיא ישראל אלעזר בן אהרן הכהן היה נושא על כתפיו את שמן המאור וקטורת הסמים לכל השנה, ומשום שבאמת אין לך כבוד כמוהו להתבזות למען כבוד הקב"ה.

וזהו גם טעם הדבר שאותו הכהן שהתעסק בניקוי הדשן והוצאתו אל מחוץ למחנה, היה יכול להתעסק גם בשאר עבודות שבמקדש, ושלא כמנהג המלכים שלא יתנו לעובדי הניקיון להגיש את האוכל לפני המלך, ומשום שבעבודת המקדש גם העבודות הבזויות כפינוי הפסולת נחשבות למכובדות, שאין כבוד גדול יותר מלשמש את הקב"ה במקדשו, (וע"י עוד לקמן פרק ח פסוק ל).

והנה פעם אחת ראה רבי עקיבא איגר מודעה שבבית הכנסת הגדול בוויילנא מחפשים "שמש שני"

להביאו לביתו, וסיפרה אשתו הרבנית, שבכל אותו היום נפל למשכב מרוב צער ועוגמת נפש שמכבדים אותו כצדיק, והוא חשב שזה עונש עבורו משמים שיטעו בו.

זוכיתי להכירו וראיתי אצלו הרבה הידורים וחומרות, אבל תמיד עשה הכל בצנעא

וזהו דמות וסמל לעניו אמיתי, שלא רק ברח מהכבוד אלא היה בטוח באמת ובתמים שאינו צדיק ולא מגיע לו כבוד כלל, וזכיתי להכירו וראיתי אצלו הרבה הידורים וחומרות, אבל תמיד עשה הכל בצנעא, והיה רגיל לטבול במקווה מידי יום ביומו, אך חשש שיאמרו עליו שהוא צדיק, ולכן בכל פעם שהיה הולך לטבול במקווה היה מודד תחילה את מקווה ובודק את כשרותו לראות שלא נפחת ממנו משהו ונפסל, ובאופן זה הצניע את קדושתו כדי שיחשבו שאינו הולך למקווה לטול אלא רק לבדוק כשרותו.

התעלף כפשוטו מרוב צער

ובדומה לזה שמעתי גם על הגאון רבי יצחק אלחנן זצ"ל שהיה רגיל לטבול במקווה, והיה מודד את כשרות המקווה כדי להסתיר את קדושתו ולהראות שכביכול אינו הולך לטבול אלא למדוד.

וכך היו הרבה גדולי ישראל זצ"ל שהחזיקו עצמם לכולם, וכמו הגאון הקדוש רבי אלחנן ווסרמן זצ"ל, שכאשר ביקר בברלין ובירכו עליו "ברוך שחלק" בשם ומלכות, התעלף כפשוטו מרוב צער.

וכעין זה אמר הקדוש החפץ חיים להגאון רבי איסר זלמן מלצר זצ"ל כשבא לשאול את פי החפץ חיים האם לקבל את הרבנות שהציעו לו בעיר סלוצק, שכן הוא ירא מאוד מהאחריות הרובצת על רב בישראל לפסוק שאלות ולקבל אחריות והחפץ חיים השיב לו "ומי לדעתך צריך להיות מורה הוראה, וכי זה שאינו ירא הוראה, אדרבה, דוקא מי שיירא הוראה ראוי לו להיות רב".

(ביאורים והנהגות, לקט מתוך פרשת צו, ושמייני)

יש הרבה הורים שמתלוננים; אומרים לי שהבן שלי בישיבה הוא שקדן, והוא בעל חסד, וממש גומרים עליו את ההלל, וכשהוא בא הביתה לא רואים את זה עליו, לא בכיבוד אב ואם, ולא איך שהוא מתנהג בבית עם האחים ועם האחיות. ואיפה התורה?

הגאון רבי משה מרדכי שולזינגר זצ"ל על "לעולם יהא אדם מן הטובים"

צו את אהרן (ו' ב') - אין צו אלא לשון זירוז, מיד ולדורות (רש"י)

יש אדם "טובי" ויש אדם לא טוב. והח"ח אומר (בשמירת הלשון שער התבונה פרק י"ז) "כלל הדברים, יראה האדם להרגיל את עצמו במדותיו שיהיה מן הטובים ולא מן הרעים".

עשרים וארבע שעות ביממה אתה נפגש עם הנושא הזה, לא משנה,

בבית, בישיבה, בכולל, איפה שבן אדם נמצא, אתה נפגש עם זה, בן אדם יכול להתנהג כמו בן אדם טוב, ויכול להתנהג כמו... וסיסמא זו של הח"ח פועלת נפלאות.

אמרתי את זה גם בירושלים, וקבלתי כמה טלפונים של י"ש"כ

אני מדבר לבחורים הצעירים ותשמעו היטב. תדעו לכם, שיש הרבה הורים שמתלוננים; אומרים לי שהבן שלי בישיבה הוא שקדן, והוא בעל חסד, וממש גומרים עליו את ההלל, וכשהוא בא הביתה לא רואים את זה עליו, לא בכיבוד אב ואם, ולא איך שהוא מתנהג בבית עם האחים ועם האחיות. בישיבה אומרים שהוא פאר, מהמצוינים, מצוין ממש, ומסתמא אומרים אמת, וכשהוא בא הביתה לא רואים את זה בכלל, ואיפה התורה? למה היא לא מעדנת אותנו? איך הוא מדבר עם האבא, איך הוא מדבר עם האמא, איך הוא מדבר עם האח, איך הוא מדבר עם האחיות, - זה ממש חילול היי כמו שכתוב ברמב"ם בסוף פרק הי מיסודי התורה. ויש כאלה שהם טובים לכל העולם; הוא טוב לחברים, והוא אדיב אליהם, כי הוא צריך לשאת חן בעיניהם. אבל כשהוא מגיע הביתה שם הכל מתפרק.

כשהוא נמצא בישיבה הוא שופע חיוכים לכולם - וכשהוא מגיע הביתה זה נורא...

באזני שמעתי לפני קרוב לשלושים שנה, ששר התורה הרב אברמסקי ישב בסלבודקה בחדר של הראש ישיבה, וביקש שיקראו לבחור אחד, [זה היה דבר נדיר], הבחור רץ - הרב קורא לו! הרב אמר לו להתיישב, והוא התיישב. אמר לו הרב: אתה יודע שיש כלל בתורה הקרוב קרוב קודם, ושעניין ועניי עירך עניין קודמים (ב"מ ע"א), ואתה יודע שלמי שיותר קרוב אליך אתה יותר מחויב כלפיו בחסד, ותדע לך שללמוד חברותא זה החסד הכי גדול שיכול להיות, לתת לההוא רוחניות, להעמיד את השני על הרגלים, ויש כאלה - כך אמר הרב לבחור - שהוא ילמד חברותא עם כל אחד רק לא עם אח שלו... וכשאח שלו נכנס לישיבה וצריך חברותא הוא יעשה כל מיני טצדקי שבעולם; הוא ישלח אותו לפה וישלח אותו לשם, וידבר עם המשגיח הזה ועם המשגיח הזה, והעיקר שהוא לא ילמד אתו, וזה נגד התורה, כי ע"פ התורה הקרוב קרוב קודם, והיבעל דברי - הסטרא אחרא יודע איפה לשים את האצבע.

כשהוא נמצא בישיבה הוא שופע חיוכים לכולם - הוא הרי צריך שיהיה לו שם טוב - שופע חיוכים לזה וחיוכים לזה, וכשהוא מגיע הביתה זה נורא...

וגם את השקידה שיראה קצת בבית - כך ר' אלי"ה היה מתחנן באזני שמעתי איך שהסבא קדישא רבי אליהו לאפיאן היה מתחנן לבחורים, הוא אמר: אינה דומה שמיעה לראיה, נכון שההורים שומעים עליכם דברים מופלגים, שבישיבה אתם שוקדים הרבה, וב"בין הזמנים" אתם שוקדים הרבה, אבל הם רוצים גם לראות את זה בעיניים, אם ההורים היו באים לישיבה לראות - ניחא, אבל הם הרי לא באים, ואתם באים הביתה ל"בין הזמנים", אז תשתדלו ב"בין הזמנים" שלא רק לפני הצהרים שיש מסגרת תלמודו טוב, אלא גם אחר הצהרים שאין מסגרת, שההורים ירגישו קצת שבאמת הבן שקדן, לפחות שיחזיק ספר ביד בצורה שיראו שהוא מונח בלימוד... וזה היה הסוד של הגדולים, שהם ידעו בדיוק את החיובים של

מאנשים שמשפט זה שינה להם את כל מהלך החיים. א מענטש דארף זיין א גוטער... **בן אדם צריך להיות טוב.**

כך בכל דבר ודבר. אתה יכול להתנהג כמו בן אדם רע, ואתה יכול להתנהג כמו בן אדם טוב, בכל דבר. מישוהו מבקש ממך משהו, אין צריך לומר אם אתה יכול לסדר את זה, תסדר ותעשה בסבר פנים יפות. תשמח שאתה יכול לעשות. אפי" אם אתה לא יכול, אבל "ותפק לרעב נפשך", איך אמר מרן הרב שך? - לילה שלם בכיתי, על מה שאחד סיפר לי...

בחור אחד סיפר לי עובדא דהוה בדידיה, הוא בא אל הרב שך, והרב שך יושב בצד אחד של השולחן. הבחור התיישב ממול, יש לו איזו בעיה. הרב שך אומר לו בא, בא תעבור לצד הזה, בא תשב כאן, לא נשב משני צידי השולחן, בא תשב לידי... נדבר כמו שאח מדבר עם אחיו. כמו שידיד מדבר עם ידיד.

אבל אף פעם לא שמעתי אז מען דארף זיין א מענטש, שצריך גם להיות בן אדם.

דברתי את זה בקרית אתא, למחרת בלילה היה לי טלפון מאחד השומעים מרכסים, ואמר לי בתוך הדברים: אני הייתי שנים בישיבות ובכל שיחה שמעתי שצריכים לקום בבוקר לתפילה, אבל אף פעם לא שמעתי אז מען דארף זיין א מענטש, שצריך גם להיות בן אדם. הלא זה רבינו הרב שך צעק תמיד אתה תתחתן עוד מעט, אתם תתחתנו, צריכים לדעת איך להתנהג, שיהיה קידוש ד' מההתנהגות שלכם ולא ח"ו להיפך!... דברתי את זה פעם בליל שבת ב'ירחי כלה',

- אני את אותו חומר מדבר בכל מקום, אין אצלי דברים חדשים ב"ה, כמו שהרב שך אמר "לא מעמידים את כלל ישראל עפ"י סברות של בעלי כשרונות, רק עפ"י המסורה מהחפץ חיים"... - סיפרתי את הסיפור הזה שהרב שך אמר "אתה לומד תורה והיא לא לומדת תורה", באותו שבוע בא אלי איש אחד, דבר ראשון נתן סכום גדול לצדקה, ואח"כ סיפר שבלייל שבת אחרי התפילה הוא בא הביתה. ושולחן שבת התחיל כרגיל אצלו, אשתו מדברת אליו בנוסח הרגיל אצלם... והוא שותק. הם נשואים שש עשרה שנים, ולא קרה כדבר הזה שאשתו תדבר כך והוא ישתוק... הוא יושב ומחריש... והוא מספר אשתו נבהלה ממש, האם קרה לך משהו? הוא עושה לה סימן הרגעה עם היד, שהכל בסדר. היא ממשיכה והוא ממשיך לשתוק. עד שהיא אומרת, תראה, בכל זאת, תגידי לי איזה מילה אז אני אוכל להמשיך... עד שעמד ואמר לה דברים כהווייתם, אני אגיד לך מה שקרה, הייתי בביהכ"ס, עמד אחד וסיפר מהרב שך, שהרב שך אמר אתה לומד תורה והיא לא לומדת תורה, תמיד אתה צריך לוותר, ומהיום והלאה אני מקווה שאני מיישם את זה בעז"ה.

שלא יהא חילול ה'!

והעיקר מה שצריך לדעת; **לעולם יהא אדם - מען דארף זיין א מענטש.**

בסוף, ומה שנשאר טוב לו, ויש אחד שבא באמצע ונותן לשני - הוא לא צריך. וזה שלא מתנהג בסדר, חושב שלא מבינים עליו, או מבינים עליו. לבסוף הוא סובל מזה.

זה מה שרבי ישראל סלנטר אמר: יותר קל ללמוד את כל הש"ס כולו - וזה לגמרי לא מהדברים הקלים - מאשר לתקן מידה אחת! ורואים את זה בכל מקום.

הסבא מסלבודקה זי"ע היה אומן וגאון לתפוס כל אחד ולהרגיש את החולשה שלו, וכך הוא חינך דורות, סיפרו על אחד שגנב בנק, אמר הסבא מסלבודקה, אתם חושבים שזה התחיל אצלו, הסבא שלו גנב חידושי תורה - הוא היה צריך להגיד איזה 'תורה' והוא גנב מספר ואמר שלא בשם אומרו, והבן גנב כבוד שלא הגיע לו, ממילא הנכד גנב בנק... אנחנו לומדים מזה שגם בבית מדרש יש מי שתמיד גונב. יש אחד שתמיד צריך את ה'עמוד', ותמיד צריך עליה, ויש לו שבע-שמונה פעמים בשנה 'ארצי' על אבא שלו... וכל פעם עם סיפור חדש. ופה הוא אוהב לקרוא בתורה - יש עוד כאלה שאוהבים אבל הוא תמיד רץ. זה שחיתות של מדות! אתם מסתכלים על זה כדבר קל? למה הוא לא זוכר שיש עוד כאלה שיש להם תאבון לזה? - יש להם תאבון להתפלל לפני העמוד, ויש להם תאבון לקרוא בתורה, ויש להם תאבון לקבל עליות, וזה רוצה גלילה, וזה רוצה הוצאה והכנסה, הרי אין לנו מושג מה התאוות והרצונות של בן אדם. והוא תמיד תופש... .

כתוב בגמ' (ר"ה י"ז א') על אלה שיורדים לגיהנם ונידונין בה לדורי דורות: "ואמר רבא ואינהו משפירי שפירי בני מחוזא ומקריין בני גיהנם". תמיד לא מבינים מה הפשט בזה. זה הפשט! הם שפירי שפירי אבל הם לא בני אדם!...

אלו היחידים, הצנועים, ענווי עולם, אלו שאצלם הכל רק בשביל השני - הם הגבירים, וזה שנצרך לכבוד הוא העני. מורנו רבי אייזיק שר זי"ע היה אומר: שני אנשים נכנסים לבית כנסת - לבית מדרש, על אחד מהם רואים שהוא נצרך לכבוד, והשני מבין עליו, והוא מושיב אותו במזרח, ונותן לו עליה חשובה, ומסתובב ומכרכר סביבו, לעומד מן הצד נראה שזה שמכבדים אותו הוא המכובד, והשני משמש אותו, והאמת שזה שמכבדים אותו הוא עני - נצרך, וזה שמכבד אותו הוא העשיר, הוא הגביר, והוא מעניק לו.

וכך - כמו שהמשגיח רבי יחזקאל היה אומר: כסוס צוהל במרוצתו - יתכן שתעבור עוד שנה ועוד שנה. ויתכן שבתפילה אחת הוא עושה כמה וכמה עבירות, פה הוא דרך לזה על היבלת הזו, ופה הוא דרך לזה על היבלת הזו... האם יש סיכוי לזה בן אדם?

המשגיח רבי משה זצ"ל עמד תמיד במצב הכן לתת לכל אחד די מחסורו אשר יחסר לו, אפילו סוס לרכוב עליו (כתובות ס"ז ב'), והוא הגביר!

התורה, ואדרבה כל כמה שיותר קרוב יותר מחויב, ומה בצע שמהללים אותו ומשבחים אותו - 'מה הועילה בכל קניניה אם רעה היא בעיני אדוניה' (שע"ת לר"י ש"א אות י').

תלכו פעם ברחוב איפה שהמוניות עומדות ותראו

והשיא של השלמות - השיא של האנושיות - זה חסד, שם בן אדם נמדד, ורואים את זה בחוש. יש אנשים שכל כך רחוקים מחסד - רחמנא לשיזבן, כשאתה מבקש ממנו משהו וזה לא מתאים לו, הוא יסביר לך ק"נ שערי תירוצים למה הוא לא יכול לעשות.

תלכו פעם ברחוב איפה שהמוניות עומדות ותראו, עשרות אנשים נוסעים לירושלים, ומסתובב ביניהם אחד שמחפש שליח להעביר מעטפה או איזו שליחות, לפעמים הוא יכול לבקש מכמה וכמה וכל אחד מסביר לו; זה מסביר אני לא נוסע לגאולה אני נוסע לקטמון, ואם אקח את זה אהיה מוכרח להאריך את הדרך במיוחד... - שוטה! תסלח לי, אם אתה תסע בשביל זה נסעת בשביל משהו - עשית חסד, מי אומר שהנסיעה שלך לקטמון כל כך חשובה, הנה הקב"ה זימן לך עכשיו מצוה נוראה, ועכשיו אתה יודע בשביל מה אתה עומד כאן. וזה מסביר שמחכים לו, ואם הוא יאחר זה יכול לגרום שלום בית וכוי... וכנגד זה - ממש היפך מן ההיפך - בעלי חסד, אם הוא רואה שאתה משוטט והוא מבין שאתה רוצה משהו הוא רץ לקראתך, ושואל: כן מה רוצים? אתה אומר לו זה צריך להגיע לשם, הוא אומר לך: בדיוק לשם אני נוסע, הא, איזו השגחה פרטית, [וזה אמת - הוא לא משקר, עכשיו התברר שלשם הוא נוסע].

וזה לא מתבטא רק שמה, זו רק דוגמא. בבית זה גם מתבטא; איך שהוא מתנהג עם אשתו ועם ילדיו ועם בני ביתו, זה הרי הבדל בין אור לחושך, זה אדם וזה חיה. בן אדם בלי שהוא בעל חסד - בלי הטבה - הוא לא בן אדם בכלל, כי כל התכלית של הבריאה זה להיטיב לבריותיו, והוא אין לו שום שייכות עם זה!

היה בן אדם גדול שהיה מופלג בזה; מורנו ורבנו המשגיח רבי משה טיקוצניסקי זצ"ל, הוא היה מופלג בזה! ומי שהתבונן על ההנהגה שלו ראה איך שתמיד עיניו היו משוטטות באוויר והוא תמיד עמד במצב הכן רק בשביל הזולת. כמו שה"חפץ חיים" אומר (אה"ח חלק שני פ"א) ש"אהבת חסד" הפירוש שהוא אוהב חסד, והוא מחפש חסד, הוא מחפש הטבה. דאס איז א מענטש - זה 'בן אדם'!

סיפרו על אחד שגנב בנק, אמר הסבא מסלבודקה

אדם כזה, טוב לו תמיד והוא מאושר תמיד, והאחר סובל... זה מתחיל בדברים קטנים, ואחר כך זה מתפתח. אם הוא לא רוכש לעצמו את העניין שהוא לא צריך כלום, והתכלית שלו בעולם היא רק להיטיב, והוא לא בונה את זה בעצמו, הוא סובל. וזה מתבטא בכל דבר. יושבים ששה בחורים סביב השולחן בחדר האוכל ורואים את ההבדל ביניהם, יש אחד שנוטל ידים ראשון, וכבר הוא מסדר לעצמו את המנה, והוא לוקח עוד קצת ועוד קצת - עוד לפני שכולם באים. ויש אחד שבא

אשתו לא סובלת אותו, וילדיו לא סובלים אותו

אלו דברים העומדים ברומו של עולם ובני אדם מזלזלים בהם, יש כאלה שמזלזלים בזה, זה כל המהות של בן אדם, ואחר כך אשתו סובלת ממנו, וילדיו סובלים ממנו, ונכדיו סובלים ממנו, והוא מעמסה על כל מי שסביבו. לא אני אומר את זה, ה"חובות הלבבות" אומר את זה. בן אדם צריך להיות בעל מידות, וזה לטובתו לרכוש מידות טובות, ואם הוא לא רוכש הוא בן אדם בלתי נסבל, הוא מעמסה לכולם; אשתו לא סובלת אותו, וילדיו לא סובלים אותו, וכשהוא בא לבקר אצל בניו מחכים לרגע שהוא ילך...

זכינו להכיר עוד בן אדם אחד שהיה לו שכל, ולמה היה לו שכל - בגלל שהוא עבד על עצמו, זה הבן אדם הקדוש.. רבינו הקדוש הסטייפלר זי"ע. מי שהתבונן ראה היטב איך הבן אדם הזה היה אהוב לכולם. אני לא מדבר עכשיו על שקידת התורה שלו, ועל כל החמודות שאפשר ללמוד ממנו, אני מדבר רק על הנושא הזה של מידות. הוא היה בן אדם שלא היה אף פעם מטרד לאף אחד, אתם חושבים שזה מהדברים הקלים? זה דברים שהם ברומו של עולם! זה דברים שבכבשונו של עולם!

כשהוא סיפר סיפורים מהפלגת הטוב של רבי חיים עוזר

ועל זה אין שום עצה רבות? מרן הקדוש (שליט"א) כותב בהקדמה של ה"אבי עזרי" באחד הכרכים, שאין שום עצה, רק הדרך שהורה לנו רבי

ישראל סלנטר ולמעלה בקודש עד אדוננו הגר"א; שבלי מוסר "עיר פרא אדם יולד" (איוב י"א י"ב), ואם הוא עיר פרא בקטנותו, בגדלותו ובזקנותו הוא נהיה חמור גדול... כמו שהרמב"ן אומר במקום אחד; אין בינו לבין החמור שרוכב עליו ולא כלום! - - אין שום עצה!

זכיתי להיות פעם אצל רבנו הקדוש הראש ישיבה (שליט"א) כשהוא סיפר סיפורים מהפלגת הטוב של רבי חיים עוזר, ושאלתי, אם זה היה בטבעו שהוא היה כזה טוב ומטיב, או שזה היה אויס גיארבעט? - שהוא עבד על זה? אמר הראש ישיבה (שליט"א), ודאי שהוא היה טוב מטבעו, אבל לא ירדו מעל שולחנו ספרי מוסר - לא עבר יום שהוא לא למד או "מסילת ישרים" או "שערי תשובה" או "חובות הלבבות".

הלואי שיועילו הדברים לפקוח עינים אפילו לאחד, ואולי - כמו שרבי ישראל אומר - למדבר בעצמו, לדעת שיום שעובר בלי מוסר זה התדרדרות, הוא התדרדר היום הזה. הוא יכול להיות מדקדק במצוות וכו' וכו' אבל הוא לא 'בן אדם'. הסטייפלר אמר לי פעם; הוא יעשה את כל הדקדוקים ואת כל החומרות אבל הוא חיה רעה! אין שום עצה אחרת, 'בראתי יצר הרע בראתי לו תורה תבלין', וכמו שה"מסילת ישרים" אומר (פ"ה), שהבורא של היצר הרע אומר שאין שום עצה אחרת רק תורה, ומוסר זה תורה - 'זה תורת האדם'.

(מתוך הספר 'משיבת נפש', שער ב', פרק א')

"אם כן, כיצד היית מסוגל לקפל את המכשיר לכיס, ולהיכנס חזרה לכיתה בפנים שלווה כאילו כלום לא קרה! הרי הרגע התבשרת שסכום כסף גדול מתפורר כעת בסיבובי מכונת הכביסה?!"

על נסיונות ואמונה תמימה

מאת: הרב אליהו שור

המנהל היה המום.

על פרחי השושנה המתוקים.

בעל רגש גדול היה ר' נחמיה, ויחד עם חושים מחודדים ופקחות נדירה סייעוהו לצלוח את הכניסה לעולם החינוך ברגל ימין. כך החל להשקיע את כל כוחותיו הרוחניים והגשמיים במטרה לחנך את ילדי ישראל על מבועי התורה, האמונה והיראה. תוך שהוא שם דגש רב על הפסוק אותו חקק לפני אלפי שנים החכם מכל אדם: "חנוך לנער על פי דרכו" שצריך להציב את הנער והילד באופן פרטני כיצד צריך לחנכו, ובאלו דרכים. באלו תכונות מצוין הוא ורק דרבון הוא צריך. באלו אפילו דרבון אינו צריך, כי אם מחמאות קלות, ובאלו יתכן שהוא צריך טלטלה שתעמידנו במקומו. כשרק אחרי כן הפנה מבטו על הכתה והקבוצה באופן כללי.

כמו שניגש ללטש את יהלומי הנדירים

כאשר המתבונן בהתנהגותו עם ילדיו ותלמידיו היה יכול להבחין בנקל היאך שר' נחמיה ניגש אל מלאכת חינוך הילדים כמו שניגש המלטש

מה קרה לו לר' נחמיה המסור שככה הוא עושה וכה הוא פועל... ר' נחמיה שטרייכר אברך עדין נפש היה, ירא שמים מרבים, ובר אוריין בתורה ובפוסקים. גדל והתגדל נחמיה בשנותיו הצעירות בשיבות קדושות וחשובות ובהגיעו לגיל שידוכים דיברו בו נכבדות בבת תלמיד חכם. כשלאחר חתונתו הוא ממשיך לשקוד על דלתי התורה והיראה תוך שהוא קונה ידיעות נכבדות בש"ס, פוסקים ושו"ע, בהתמידו שעות ארוכות בתורה הקדושה ותלמודיה.

צוק העיתים הכריעתו, ומשעה שגדלו הצאן ונעשו תישיים, ולחם לפי הטף אין, התיעץ ר' נחמיה עם רבו, אחד מגדולי הדור שליט"א, ובעצתו החליט להתחיל לשמש כיריש דוכנא - מלמד תינוקות לילדי ישראל הקדושים והטהורים. הוא הציע מהרה את עצמו באחד מתלמודי התורה המובחרים בעיר. והללו ברגע ששמעו מי המציע ומה רקעו, התלהבו ועטו עליו להכניסם למוסדותם כעוט הדבורה

”ומה ענתה לך אשתך?” התעניין המנהל.

”אשתי בישרה לי שאיחרתי את הרכבת, המכנסיים כבר מתכבסים במכונת הכביסה. כן. בלא לבדוק קודם בחורי הכיס ובסדקיו!”

מהיכן אחזיר את החובות?

המנהל ניתר בסערה. ”אם כן, כיצד היית מסוגל לקפל את המכשיר לכיס, ולהיכנס חזרה לכיתה בפנים שלוות כאילו כלום לא קרה! הרי הרגע התבשרת שסכום כסף גדול מתפורר כעת בסיבובי מכונת הכביסה?!”

ר’ נחמיה ענה בטון רגוע: ”אכן, ברגע שחששי החזק התאמת, ושמעתי שסכום הכסף העצום - סכום כסף ששווה לשלושה חודשי עבודה מאומצים ומלאים - מתפוררים ברגעים אלה בשלוה במכונת הכביסה, חשתי שהשמים והארץ - שניהם ביחד נופלים עלי. ואני - איני יודע מה אני עושה עם עצמי ברגעים הבאים. מהיכן אחזיר את החובות? איך אשלם למכולת? ואיך נעבור בשלום את החודשים הבאים?!”

אך כל המחשבות הקשות והמאיישות הללו טסו במוחי לשניות בודדות בלבד. כאשר מיד לאחמ”כ נזכרתי בדבריו של ר’ גד’ל. תלמיד מובהק אני למווריני המשגיח רבי גדליהו אייזנר זצוק”ל הנקרא בפי כל ר’ גד’ל, והוא אשר לימדנו והחדירנו תמיד לעבוד את כל עבודתינו באופן שתמיד נתכונן לנסיון האמיתי שבדרך. כאשר יתכן שנעבוד את בוראינו שנים רבות מתוך השקט ושלוה בעיקר כדי שנוכל לעבור את הנסיון המזדקר בפנינו, במינימום פגיעות ברוחניות החשובה לנו כל כך.

ובפרט בענייני אמונה, בו אנו מצווים להיות תמיד עם יד על הדופק ולדבר דיבורי אמונה והתחזקות בבחינת ‘האמנתי כי אדבר!’ להכין את מוחינו וחושינו לרגע שיגיע נסיון קשה בענין זה שנוכל להתגבר עליו בעוז ותעצומות, ולהקריב את עצמינו ולעתים אף את שלוותינו, ואין זה פחות מהקרבת קרבן בזמן שבית המקדש היה קיים, ואולי - אף יותר! -

”לכן”, המשיך ר’ נחמיה, ”הרגשתי שזה הנסיון! זה הנסיון אותו תיאר תמיד ר’ גד’ל, זהו בשבילי שעת המבחן האמיתית אם יכול אני להקריב קרבן את עצמי קדם מרן די בשמיא!

וב”ה, שהעניין אותו משנן אני תמיד - שכל הקורה בעולמינו מן הפרט הגדול ביותר ועד לקטנטן ביותר, הכל מנוהל מלמעלה ע”י אבינו שבשמים המרחמינו ומתכוון לטובתנו תדיר! העבודה רבת השנים לחיזוק ושינון האמונה, שתהיה חקוקה בעצמותי עמדה לי בשעת נסיון והצלחתי להתגבר על הנסיון, ולהישאר דבוק באמונותי התמה עד לאחת!”

ללטש את יהלומי הנדירים והמבהיקים! כאשר הוא מתייחס אל כל ילד, יהי הילד הכי מופרע בתבל, כאל יהלום ענק ועוצמתי! כאשר כמו שפעמים צריך ללטש את היהלומים למען יוכלו הכול לחזות באורם וזיווהם אל נכון, כן יתכן שפעמים צריך לכוון את הילדים אם בשמאל דוחה - האופציה המועדפת פחות, ואם בימין מקרבת - העדיפה.

אבל עדיין הילד - יהלום הוא! יהלום ענק! מתנוצץ, מזהיר וזוהר, כמו שרק ילד יהודי יכול לזרוח ולהאיר!

כחלק ממסירותו למלאכתו - מלאכת שמים זו, היה ר’ נחמיה משתדל להיצמד ביותר לזמנים המדויקים בכניסתו לכיתה וביציאתו הימנה, כאשר על דקת ההתחלה כבר היה מתייצב בכיתתו בעוז, בחדווה ובשמחה. כשהוא אינו יוצא הימנה עד שאחרון התלמידים עוזב את הכיתה. כך גם לא היה יוצא מכיתתו באמצע שיעור ולו לדקה בודדת, לא לשם הפוגת מה, וכל שכן שלא לשיחת טלפון וכיוצא באלו. מסור היה לעבודתו בכל עוז. וכל הורי התלמידים צהלו ושמחו על כך שאוצרם מתחנך תחת שרביט מחנך מסור כמוהו.

כך עברו השנים בטוב ובנעימים כאשר ר’ נחמיה עושה את תפקידו נאמנה מחד, ההנהלה וההורים מרוצים מאיך, והמשכורת המשולמת לו ע”י המוסד מספיקה לו ומכסה בס”ד את כל הצטרכויותיו.

לפתע דלת אחת הכתות נפתחת ור’ נחמיה מגיח מתוכה

באחד מן הימים פוסע המנהל בינות לחדרי הכתות, מתענג כולו לשמוע את קול לימודם הזך של תינוקות של בית רבן שלא טעמו טעם חטא, אלא שלפתע דלת אחת הכתות נפתחת ור’ נחמיה מגיח מתוכה בסערה. שולף את מכשיר הנייד שלו ומחייג ממושכות, משוחח מספר דקות, מחזיר את המכשיר לכיסו ונכנס חזרה לכתה. המנהל היה המום.

אם אצל ר’ נחמיה קורים כאלו דברים... אם בארזים נפלה שלהבת, מה יאמרו אזובי הקיר...

בסיום היום קרא המנהל לר’ נחמיה ושטח בפניו את תמיהתו כיצד מלמד מסור כמוהו יצא באמצע השיעור לשיחת טלפון. וכי הילדים הפקר המה?

ר’ נחמיה מיהר להסביר לו פשרם של דברים, בהסבירו ששיחת טלפון זו, שיחה חשובה היתה ובלתי ניתנת לדיחוי, באשר סכום כסף גדול לווה מאחד מגמ”חי ירושלים המפורסמים, כשהוא שם את כל הסכום באחד מכיסי מכנסיו אותם לבש אמש. בדיוק באמצע השיעור נזכר מכך, ופתע אחזתו חרדה שמא אשתו החרוצה תרצה לכבס את מכנסיו ולא תבדוק את הכיסים ונמצא כל הסכום מתכבס ללא תקנה, תוך שהוא מפסיד סכום כסף ענק. ”הזדרזתי אפוא” הצטדק ר’ נחמיה. ”ויצאתי מהכיתה לטלפן לרעייתי ולהזירה לבל תכבס את המכנסיים לפני שהיא בודקת היטב את הכיסים!”

עֵשֶׂר תַּעֲשֶׂר

הודעה חשובה לציבור המדקדקים בהלכה
בעז"ה יתקיים שיעור בעל תוכן הלכתי חשוב ונחוץ

בעניין

זהירות במעשרות

בגודל הנחיצות לשוב ולעשר
כל אחד בביתו לאחר רכישה בחנות
במשנת מרן החזו"א ותלמידיו

ע"י הרה"ג ר' חיים ברטלר שליט"א

בן הגאון הגדול רבי יחזקאל ברטלר זצ"ל - מגדולי תלמידי החזון איש

המשגיח המעשר בחנות - האם דינו כבעלים לעניין חלות המעשר | נאמנותו של השליח לומר עישרתי |
תוקף ההקנאה של בעל החנות למשגיח כדי שיהא לו דין בעלים לעניין מעשר |
האם המשגיח יכול להתמנות כשליח על דבר שלא בא לעולם

השיעור יתקיים אי"ה ביום חמישי פרשת צו י"ח אדר ב' תשפ"ד

בין השעות 2:00 - 3:00 בצהריים

בביהמ"ד פינסק קרלין רחוב חסידי קרלין 1 שכונת בית ישראל ירושלים

שמעו ותחי נפשכם

נ.ב. חדש! ניתן לקבל תזכורת על השיעור מידי יום חמישי בשעות הבוקר - ההרשמה בקו השיעורים 02-5377085 שלוחה מס 9

מגוון שיעורים נפלאים בהלכה הממתינים לנדבת ליבם של תומכי התורה
אם אין קמח אין תורה. עלויות השיעורים גבוהות והם מתקיימים רק מכוח התרומות שלכם
חייגו עכשיו וטלו חלק בהוצאות השיעורים: הרב חיים וכסלר 053-312-6004

ניתן להאזין לשיעור זה ולכל השיעורים המתקיימים ע"י מכון הילכתא בקו השיעורים בטלפון מס 02-537-70-85 שלוחה 1

כל השיעורים עולים לקו מס שעות לאחר סיום השיעור

כמ"כ ניתן להאזין ב"אוצר השיעורים" בטלפון מס 02-302-4201 שלוחה 5 ניתן להקיש * כדי לעבור לשיעור קודם

עיניך תהזינה מישרים

כתובת המייל לשליחת תמונות - osef900@gmail.com

תפילת רבים כיום תענית אסתר בהיכל ישיבת מיר

ראש הישיבה הגאון הגדול
רא"י פינקל שליט"א בתפילה

הגאון הגדול רבי אשר אריאלי
שליט"א במעמד

עם הגאון הגדול רבי יצחק אזרחי שליט"א

הגה"צ רבי שמעון גלאי שליט"א
עם ראש הישיבה הגאון הגדול רא"י פינקל

חלק מהקהל במעמד

המשגיח שליט"א נושא דברי כיבושין

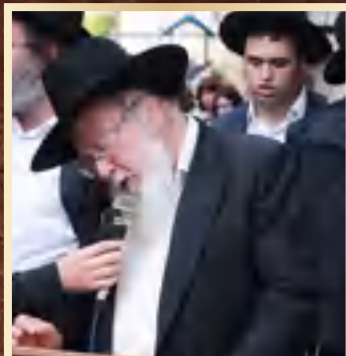
המשגיח הגה"צ רבי בנימין פינקל שליט"א
עובר לפני התיבה.

הלווית הרבנית ברכה דיסקין ע"ה - אשת הג"ר יוסף זצ"ל מר"י תפארת ציון

(צילום יצחק ורדי)

בנה הגרב"ד - ראש ישיבת אורחות
תורה שליט"א מספיד

אחיה הגאון רבי ברוך שפירא שליט"א
מספיד

מרן ראש הישיבה הגרב"ד פוברסקי שליט"א בראש מסע הלוויה

חלק מהציבור במסע הלוויה

הגאון רבי ישראל אדלשטיין שליט"א
במסע הלוויה

בנה הגר"א - ראש ישיבת 'נתיב הדעת' מספיד

ספר יוצא לאור בצוף

תמיד ידעת שתוציא ספר אבל לא ידעת איך עושים את זה!?

בצוף הוצאה לאור, הוצאת הספרים המובילה בציבור התורני תקבל שירות אישי ומקצועי מכל שלב שבו החומר לספר נמצא ועד לתוצאה המוגמרת המושלמת

יח"צ

פרסום

הפצה

הדפסה

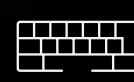
עיצוב נריכות

עימוד

עריכה

הקלדה

נתן פלדמן • 054-8401840 • 02-6504055 • www.tzufbooks.co.il • zuf@zuf.co.il